T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ASİ KENTLERİN MEKANSAL MORFOLOJİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ELİF VURUCULAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
BİNA ARAŞTIRMA ve PLANLAMA PROGRAMI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. AYŞEN CİRAVOĞLU

İSTANBUL, 2015

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ASİ KENTLERİN MEKANSAL MORFOLOJİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Elif VURUCULAR tarafından hazırlanan tez çalışması 07.07.2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bina Araştırma Planlama Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Ahmet TERCAN

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Mimarlık eğitimi sürecinde eksik kaldığını hissettiğim, araştırmalı diye düşündüğüm soruların cevaplarını bulabilmek ümidiyle başladığım yüksek lisans sürecinde, sorulara soruların eklendiği, okuduğum her makaleyi, kitabı, okunacaklar listesi ile kapattığım, öğrenmekten bıkmayacağımı ve rafa kaldırdığımı düşündüğüm yazmaya karşı olan isteğimi fark ettiğim bir süreç yaşadım. Akademi dünyasında tartıştıklarımızla bakış açımın farklılaştığına tanık oldum. Okuduklarımızla, tartıştıklarımızla, olması gerekenlerle özel sektördeki çalışmam sürecinde olmayanlarla yaşadığım ikilem, çoğu zaman zorlayıcı olsa da kabullenememenin ayak uyduramamak olduğunu görsem de bunun güzelliğinin farkına vardım.

Öncelikle Mimar Sinan G.S.Ü.'deki lisans sürecimde yüksek lisans ve akademi konusunda, beni benden önce fark edip yönlendiren ve tez sürecinde danışmanım olması konusunda Ayşen Ciravoğlu ile yakalayacağımız uyumun farkına varıp beni ona yönlendiren Doç. Dr. Ahmet Tercan'a,

Yüksek Lisans eğitimine başladığım ilk yılda, makale yazma konusundaki tutukluğuma rağmen beni yüreklendiren Prof. Ali Düzgün'e,

Yüksek lisans sürecinde her zaman yardımlarını sunan, Mekan Dizimi (Space Syntax) konusuna beni yönlendiren Prof. Dr. Deniz Erinsel Önder'e,

Bana her zaman destek olan, farklı sorularıyla düşünce rotamı değiştiren, ben yardım istemeden bana yardım eden, her zaman yanımda olduğunu hissettiğim ve belki de kendisinin öğrencisi olmasaydım hayat amacımı bulamayacağım, sadece tez danışmanım değil, hayat danışmanım olan Doç. Dr. Ayşen Ciravoğlu'na,

Okuduğum, fikirlerinden bilinçaltı ve bilinçüstü faydalandığım tüm yazarlara,

Ve elbette bütün hayatım, eğimim boyunca yanımda olan, insanüstü çabasıyla anneme,

Teşekkür ediyorum.

Haziran, 2015

Elif VURUCULAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ vii

ÇİZELGE LİSTESİ xii

ÖZET xiv

ABSTRACT xvi

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 3
1.2 Tezin Amacı 5
1.3 Hipotez 7

BÖLÜM 2

ÇALIŞMANIN KURAMSAL ARKA PLANI 8

2.1 Kent 8
2.1.1 Artı Ürün ve Kent 9
2.1.2 Kent Hakkı 14
2.1.3 Kamusal Alanlar 20
Çizelge 2.1 23
2.1.3.1 Meydanlar 24
2.1.3.2 Meydanların Tarihsel Gelişimi 28
Çizelge 2.2 32
2.1.3.3 Sokaklar 32
2.1.4 Kent Hareketlerinde İnternet ve Mekan Karşılaştırması 34
2.2 Araştırmanın yöntemi “Mekan Dizimi” (Space Syntax) Üzerine 39
2.3 Anket Çalışması Üzerine 42

BÖLÜM 3

ASİ KENTLERİN MEKANSAL MORFOLOJİ AÇISINDAN İNCELENMESİ 43

3.1 İzlanda Reykjavik’te Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 46

3.1.1 Reykjavik Şehrinin Mekansal Gelişimi 47
3.1.2 Reykjavik Austurvöllur Meydanı 49
3.1.3 Reykjavik Austurvöllur Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 50
3.2 Yunanistan Atina'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 54
3.2.1 Atina Şehrinin Mekansal Gelişimi 55
3.2.2 Atina Syntagma Meydanı 57
3.2.3 Atina Syntagma Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 59
3.3 Tunus Tunis'te Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 63
3.3.1 Tunis Şehrinin Mekansal Gelişimi 65
3.3.2 Tunis Bardo Meydanı 68
3.3.3 Tunis Bardo Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 69
3.4 Mısır Kahire'de Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 74
3.4.1 Kahire Şehrinin Mekansal Gelişimi 78
3.4.2 Kahire Tahrir Meydanı 80
3.4.3 Kahire Tahrir Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 82
3.5 İspanya'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 86
3.5.1 İspanya Şehirleri 90
3.5.2 Madrid Şehrinin Mekansal Gelişimi 91
3.5.3 Madrid Puerta del Sol Meydanı 93
3.5.4 Madrid Puerta del Sol Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 96
3.5.5 Barcelona Şehrinin Mekansal Gelişimi 101
3.5.6 Barcelona Catalunya Meydanı 103
3.5.7 Barcelona Catalunya Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 104
3.5.8 Mérida Şehrinin Mekansal Gelişimi 109
3.5.9 Mérida Plaza Espana Meydanı 111
3.5.10 Mérida Plaza Espana Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 111
3.6 İngiltere Londra'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 116
3.6.1 Londra Şehrinin Mekansal Gelişimi 118
3.6.2 Londra Paternoster Meydanı 120
3.6.3 Londra Paternoster Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 121
3.7 ABD New York'ta Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 126
3.7.1 New York ve Manhattan Bölgesinin Mekansal Gelişimi 129
3.7.2 New York Lower Manhattan Zuccotti Park 131
3.7.3 New York, Lower Manhattan Zuccotti Parkı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 132
3.8 İrlanda Dublin'de Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 137
3.8.1 Dublin Şehrinin Mekansal Gelişimi 138
3.8.2 Dublin Dame Caddesi 141

3.8.3 Dublin Dame Caddesi'nin Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 142
3.9 Fransa Paris'te Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 146
3.9.1 Paris Şehrinin Mekansal Gelişimi 147
3.9.2 Paris La Défense Bölgesi 150
3.9.3 Paris La Défense Bölgesinin Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 152
3.10 Türkiye İstanbul'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 156
3.10.1 İstanbul Şehrinin Mekansal Gelişimi 158
3.10.2 İstanbul Taksim Meydanı ve Gezi Parkı 161
3.10.3 İstanbul Gezi Parkı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 164
3.11 Almanya Hamburg'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi 169
3.11.1 Hamburg Şehrinin Mekansal Gelişimi 172
3.11.2 Hamburg Gezi Park Fiction 173
3.11.3 Hamburg Gezi Park Fiction'ın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi 174
3.12 Bölüm Sonucu 178

BÖLÜM 4

ASİ KENTLER ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER 184

4.1 Kent Hareketleri Değerlendirmeleri 184
4.2 Anket Değerlendirmeleri 195
4.3 Mekan Dizimi (Space Syntax) Sonuçları Değerlendirmeleri 199

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER 212

KAYNAKLAR 215

EK-A

ANKET SORULARI 232

ÖZGEÇMİŞ 237

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 Kent hareketlerinin dünyaya dağılımı [2] 2
Şekil 3.1 Kent hareketlerinin dünyaya dağılımı [2] 45
Şekil 3.2 Tez kapsamında incelenen kent hareketleri 45
Şekil 3.3 İzlanda ve Reykjavik şehir merkezinin konumu (Bjarnason [95]) 47
Şekil 3.4 Reykjavik şehrinin fotoğrafı [98] 48
Şekil 3.5 Austurvöllur Meydanı [100] 49
Şekil 3.6 Protestolar sırasında Austurvöllur Meydanı [101] 49
Şekil 3.7 Reykjavik Austurvöllur Meydanı [102] 51
Şekil 3.8 Reykjavik Austurvöllur Meydanı aks haritası 51
Şekil 3.9 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 52
Şekil 3.10 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi 52
Şekil 3.11 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi 53
Şekil 3.12 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 53
Şekil 3.13 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 54
Şekil 3.14 Atina Agorası ve Akropol'ü gösteren harita [108] 56
Şekil 3.15 Syntagma Meydanı (Lehman [111]) 58
Şekil 3.16 Protestolar sırasında Syntagma Meydanı [112] 59
Şekil 3.17 Atina Syntagma Meydanı ve çevresi [102] 60
Şekil 3.18 Atina Syntagma Meydanı aks haritası 60
Şekil 3.19 Atina Syntagma Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 61
Şekil 3.20 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi 61
Şekil 3.21 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi 62
Şekil 3.22 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 62
Şekil 3.23 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 63
Şekil 3.24 Tunis medina bölgesi [115] 65
Şekil 3.25 Tunis kent haritası [116] 66
Şekil 3.26 Bardo Meydanı [120] 68
Şekil 3.27 Protestolar sırasında Bardo Meydanı [121] 69
Şekil 3.28 Tunis Bardo Meydanı [102] 70

Şekil 3.29 Tunis Bardo Meydanı aks haritası 71
Şekil 3.30 Tunis Bardo Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 71
Şekil 3.31 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi 72
Şekil 3.32 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi..... 72
Şekil 3.33 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 73
Şekil 3.34 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği..... 73
Şekil 3.35 Tahrir Meydanı [130]..... 80
Şekil 3.36 Tahrir Meydanı hava fotoğrafı [131] 81
Şekil 3.37 Protestolar sırasında Tahrir Meydanı [131]..... 82
Şekil 3.38 Kahire Tahrir Meydanı [102] 83
Şekil 3.39 Kahire Tahrir Meydanı aks haritası..... 83
Şekil 3.40 Kahire Tahrir Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 84
Şekil 3.41 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi..... 84
Şekil 3.42 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi..... 85
Şekil 3.43 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 85
Şekil 3.44 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği..... 86
Şekil 3.45 İspanya'nın şehirleri (McKenzie [133])..... 90
Şekil 3.46 Ensanche projesi ile üç bölgeye ayrılmış Madrid şehri (Vorms [135]) 91
Şekil 3.47 Puerta del Sol meydanının ilk hali (Alexander [136])..... 93
Şekil 3.48 Puerta del Sol meydanının planlama sonrası hali (Alexander [136]) 94
Şekil 3.49 Puerto del Sol Meydanı [137]..... 94
Şekil 3.50 Puerta del Sol Meydanı [138] 95
Şekil 3.51 Protestolar sırasında Puerta del Sol Meydanı [139]..... 96
Şekil 3.52 Madrid Puerta del Sol Meydanı [102] 97
Şekil 3.53 Madrid Puerta del Sol Meydanı aks haritası 98
Şekil 3.54 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 98
Şekil 3.55 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi..... 99
Şekil 3.56 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi..... 99
Şekil 3.57 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 100
Şekil 3.58 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği..... 100
Şekil 3.59 Antik dönemde Barselona (Demirtaş ve Esgin [140]). 101
Şekil 3.60 1853 yılında yarışma ile elde edilen kent planı (Demirtaş ve Esgin [140])... 102
Şekil 3.61 Barcelona Catalunya Meydanı [142] 103
Şekil 3.62 Eylemlerde Catalunya Meydanı [143] 104
Şekil 3.63 Barcelona Catalunya Meydanı ve çevresi [102] 105
Şekil 3.64 Barcelona Catalunya Meydanı aks haritası 106
Şekil 3.65 Barcelona Catalunya Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 106
Şekil 3.66 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi..... 107
Şekil 3.67 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi..... 107

Şekil 3.68 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 108
Şekil 3. 69 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 108
Şekil 3.70 2. yüzyılda Merida şehrinin maketi (Museo Nacional de Arte Romano [145]) 109
Şekil 3.71 Merida'daki su kemerleri [146] 110
Şekil 3.72 Merida Plaza Espana Meydanı [149] 111
Şekil 3.73 Merida Plaza Espana Meydanı ve çevresi [102] 112
Şekil 3.74 Merida Plaza Espana Meydanı aks haritası 113
Şekil 3.75 Merida Plaza Espana Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 113
Şekil 3.76 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi 114
Şekil 3.77 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi 114
Şekil 3. 78 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 115
Şekil 3.79 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 115
Şekil 3.80 19. yüzyıl İşçi Sınıfı Yerleşmeleri [155] 119
Şekil 3.81 Londra St. Pauli Katedrali ve Paternoster Meydanı [158] 120
Şekil 3.82 Londra Paternoster Meydanı [160] 121
Şekil 3.83 Londra Paternoster Meydanı ve çevresi [102] 122
Şekil 3.84 Londra Paternoster Meydanı aks haritası 123
Şekil 3.85 Londra Paternoster Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 123
Şekil 3.86 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi 124
Şekil 3.87 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi 124
Şekil 3.88 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity) grafiği 125
Şekil 3.89 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 125
Şekil 3.90 New York Lower Manhattan bölgesi yerleşimi (Bell vd. [162]) 129
Şekil 3.91 Manhattan Bölgesi savaş sonrası gridal sistemde planlanması [161] 130
Şekil 3.92 Lower Manhattan [163] 131
Şekil 3.93 Zuccotti Park [165] 132
Şekil 3.94 Protestolar sırasında Zuccotti Park [166] 132
Şekil 3.95 New York Lower Manhattan Zuccotti Park [102] 133
Şekil 3.96 New York Lower Manhattan Zuccotti Park aks haritası 134
Şekil 3.97 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bağlanırlık (Connectivity) analizi 134
Şekil 3.98 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) Rn analizi 135
Şekil 3.99 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) R3 analizi 135
Şekil 3.100 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 136
Şekil 3.101 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 136

Şekil 3.102 Dublin Şehri [175] 140
Şekil 3.103 Eylemler sırasında Dame Caddesi [183] 141
Şekil 3.104 Dublin Dame Caddesi ve çevresi [102] 143
Şekil 3.105 Dublin Dame Caddesi aks haritası 143
Şekil 3.106 Dublin Dame Caddesi Bağlanırlık (Connectivity) analizi 144
Şekil 3.107 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) Rn analizi 144
Şekil 3.108 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) R3 analizi 145
Şekil 3.109 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 145
Şekil 3.110 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 146
Şekil 3.111 Haussmann'ın açtığı yollar (Yırtıcı [190]) 149
Şekil 3.112 Opera Garnier, Haussmann'ın müdahalelerinden önce ve sonra (Yırtıcı [190]) 150
Şekil 3.113 La Défense bölgesi [196] 151
Şekil 3.114 Kent hareketleri sırasında La Défense bölgesi [198] 151
Şekil 3.115 Paris La Défense bölgesi ve çevresi [102] 153
Şekil 3.116 Paris La Défense bölgesi aks haritası 153
Şekil 3.117 Paris La Défense bölgesi Bağlanırlık (Connectivity) analizi 154
Şekil 3.118 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) Rn analizi 154
Şekil 3.119 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) R3 analizi 155
Şekil 3.120 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 155
Şekil 3.121 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 156
Şekil 3.122 Eylem sırasında Taksim Meydanı [209] 158
Şekil 3.123 Gezi Parkı inşaat sonrasına ait fotoğraf (İstanbul Belediyesi, 1943 [44]) 163
Şekil 3.124 Taksim Meydanı ve Gezi Parkı [234] 163
Şekil 3.125 Protestolar sırasında Taksim Meydanı ve Gezi Parkı [236] 164
Şekil 3.126 İstanbul Gezi Parkı ve çevresi [102] 165
Şekil 3.127 İstanbul Gezi Parkı aks haritası 166
Şekil 3.128 İstanbul Gezi Parkı Bağlanırlık (Connectivity) analizi 166
Şekil 3.129 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) Rn analizi 167
Şekil 3.130 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) R3 analizi 167
Şekil 3. 131 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 168
Şekil 3.132 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği 168
Şekil 3.133 Hamburg Park Fiction'da Gezi Parkı eylemlerine destek eylemi [238] 172
Şekil 3.134 1900'lü yıllarda Haffen City [245] 172
Şekil 3.135 Hamburg HaffenCity [247] 174
Şekil 3.136 Hamburg Gezi Park Fiction ve çevresi [102] 175
Şekil 3.137 Hamburg Gezi Park Fiction aks haritası 175
Şekil 3.138 Hamburg Gezi Park Fiction Bağlanırlık (Connectivity) analizi 176
Şekil 3.139 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) Rn analizi 176
Şekil 3.140 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) R3 analizi 177

Şekil 3.141 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği 177
Şekil 3.142 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği..... 178
Şekil 4.1 İncelenen şehirlerin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerleri.....204
Şekil 4.2 İncelenen şehirlerin Bağlanırlık (Connectivity) değerleri.....204
Şekil 4.3 İncelenen şehirlerin kent hareketleri mekanı aksının Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerleri.....205
Şekil 4.4 İncelenen şehirlerin kent hareketleri mekanı aksının bağlanırlık (connectivity) değerleri.....205

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 Kamusal alanda İhtiyaçlar (Özdemir [44])....23
Çizelge 2.2 Meydan formları (Zucker [69])....32
Çizelge 3.1 İncelenen kent hareketleri ve şehirleri....44
Çizelge 3.2 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler 54
Çizelge 3.3 Reykjavik Austurvöllur Meydanı aks değerleri.... 54
Çizelge 3. 4 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.... 63
Çizelge 3.5 Atina Syntagma Meydanı aks değerleri....63
Çizelge 3. 6 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler 74
Çizelge 3.7 Tunis Bardo Meydanı aks değerleri.... 74
Çizelge 3.8 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler 86
Çizelge 3.9 Kahire Tahrir Meydanı aks değerleri.... 86
Çizelge 3.10 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler....101
Çizelge 3.11 Madrid Puerta del Sol Meydanı aks değerleri.... 101
Çizelge 3.12 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.... 109
Çizelge 3.13 Barcelona Catalunya Meydanı aks değerleri.... 109
Çizelge 3.14 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.... 116
Çizelge 3.15 Merida Plaza Espana Meydanı aks değerleri....116
Çizelge 3.16 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.... 126
Çizelge 3.17 Londra Paternoster Meydanı aks değerleri....126
Çizelge 3.18 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.... 137
Çizelge 3.19 New York Zuccotti Park aks değerleri....137
Çizelge 3.20 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.... 146
Çizelge 3.21 Dublin Dame Caddesi aks değerleri....146

sÇizelge 3.22 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler..... 156
Çizelge 3.23 Paris La Défense aks değerleri.....156
Çizelge 3.24 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler..... 169
Çizelge 3.25 İstanbul Taksim Meydanı aks değerleri..... 169
Çizelge 3.26 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler..... 178
Çizelge 3.27 Hamburg Park Fiction aks değerleri.....178
Çizelge 3.28 İncelenen şehirlerin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritaları..... 179
Çizelge 4.1 İncelenen kent hareketleri nedenleri.....186
Çizelge 4.1 İncelenen kent hareketleri nedenleri anket ve görüşme sonuçları.....187
Çizelge 4.2 İncelenen kent hareketlerinin başlama süreçleri.....188
Çizelge 4.4 İncelenen kent hareketlerinin başlama süreçleri anket ve görüşme sonuçları.....188
Çizelge 4.5 İncelenen kent hareketlerinin kamusal mekanlarının değerlendirilmesi.....189
Çizelge 4.6 İncelenen kent hareketlerinin kamusal mekanlarının anket ve görüşme sonuçları.....190
Çizelge 4.7 Kent hareketleri ve mekanları değerlendirmesi.....192
Çizelge 4.8 Kent hareketleri değerlendirmesi anket ve görüşme sonuçları.....194
Çizelge 4.9 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.....200
Çizelge 4.10 Mekan Dizimi (Space Syntax) değerleri.....200
Çizelge 4.11 İncelenen şehirlerin Mekan Dizimi (Space Syntax) değerleri.....202
Çizelge 4.12 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.....203
Çizelge 4.13 İncelenen şehirlerin kent hareketlerinin olduğu mekanların en yüksek aks değerleri ve renkleri.....203
Çizelge 4.14 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.....206
Çizelge 4.15 İncelenen şehirlerin kent hareketlerinin olduğu mekanların aks değerleri ve renk değerleri.....206
Çizelge 4.16 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.....209
Çizelge 4.17 Kent hareketleri, olayların çıkış sebepleri ve Mekan Dizimi (Space Syntax) sonuçları.....209
Çizelge 4.18 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler.....210
Çizelge 4.19 İncelenen şehirlerin mekansal değerlendirme ve Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz sonuçları ve karşılaştırması.....210

ÖZET

ASİ KENTLERİN MEKANSAL MORFOLOJİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Elif VURUCULAR

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayşen Ciravoğlu

2011 yılı tarihte kent hareketlerinin dünya çapında yaygınlaştığı yıl olarak anılmaktadır. 2011 tarihine gelene kadar bazı ülkeler ile zemini hazırlanan hareketler, 2011 yılı başında Tunus'taki devrimle sonuçlanmış, bu da cesaret verici bir örnek oluşturmuştur. Tunus'un ardından kent hareketleri önce "Arap Baharı" olarak anılmasına sebep olacak şekilde Mısır, Libya, Suriye, Yemen, Fas, Bahreyn gibi ülkelerle Arap dünyasında, sonrasındaysa "Indignados" ve "Occupy" hareketleri ile Avrupa ve ABD'de görülmüştür. 2013 yılı Haziran ayında da ülkemizde "Diren Gezi Parkı" olarak yaşanan kent hareketlerinin, 2011 yılındaki Dünya'yı saran hareketlerle ortak noktaları bulunmaktadır.

Bu çalışmada David Harvey tarafından tanımlanan şekliyle "Asi Şehirler"in mekânsal morfolojisi incelenmiştir. Araştırmanın amacı kent hareketleriyle mekânsal morfoloji arasındaki olası ilişkileri açığa çıkarmaktır. Bunun için öncelikle kent hareketlerinin, oluşum süreci, gelişimi ve sonuçları araştırılmıştır. Ülke yönetiminin, günümüzün kent algısının, Kent Hakkına bakış açısının, kentlerin birer meta olarak görülmesinin hareketlerin başlıca sebepleri olduğu anlaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda, çağımızın iletişim yöntemlerinden İnternet ve sosyal medyanın kent hareketlerinde öncü rol oynadığı görülmüştür. Öte yandan, bu etkilerin yanısıra "yer"in kentli etkileşiminde, bir araya gelmede ve dolayısıyla kent hareketlerinde etkisi olduğu bu tez kapsamında ortaya atılan bir düşüncedir. Kamusal alanda bir araya gelip yüz yüze iletişimin, İnternet ortamında bir araya gelmekten daha değerli ve daha etkili olduğu savunulmaktadır.

Sosyal medyada bir araya gelip başlatılan hareketin, kent uzamında görünür olduğu andan itibaren daha büyük ve daha kalıcı olduğu Mısır, İspanya, ABD hatta Türkiye örneklerinde görülmektedir. İnternet ortamında hareket çağrısında bulunulmadan, kentin düşük gelir grubunun yaşadığı bir mahallede başlayan olaylar ya da kent meydanında yaşanan olaylarla başlayan kent hareketleri kentin, bir araya gelip etkileşimde bulunmayı mümkün kılan kent mekanlarının önemini göstermektedir.

Tezin hipotezi 13 farklı kent üzerinde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler çerçevesinde test edilmektedir. Bu kapsamda hareketlerin görüldüğü, İzlanda'nın başkenti Reykjavik, Yunanistan'ın başkenti Atina, Tunus'un başkenti Tunis, Mısır'ın başkenti Kahire, İspanya'nın başkenti Madrid ve önemli şehirlerinden birisi olan Barcelona, İngiltere'nin başkenti Londra, ABD'de New York, İrlanda'nın başkenti Dublin, Fransa'nın başkenti Paris, ülkemizde İstanbul ve Almanya'nın ikinci büyük şehri Hamburg ve İspanya'da hareketlerin görülmediği şehir Merida mekânsal morfolojisi açısından incelenmiştir.

Bu çalışmada, hareketlerin incelendiği kentlerin ortak noktalarından biri olarak, o kentlerde bulunan kamusal mekanların varlığı saptanmış, kent hareketlerinin başlamasını sağlayan en önemli unsur olarak kentlinin bir araya gelebileceği kamusal alanların varlığı (meydanlar, caddeler, parklar) savunulmuştur. Bu sebeple, bu hareketlerin kent mekanında görünür olduğu yerler ve hareketlerin görülmediği kent Merida'da kentlinin bir araya gelebileceği düşünülen mekanlar merkez kabul edilerek Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda, kent hareketlerinin görüldüğü şehirlerde, hareketin mekanının, lokal (mikro) ve global (makro) ölçeklerde bütünleşik değerlere sahip olduğu, o mekanlara çıkan aksların bütün içinde en yüksek değerlerde ve kırmızı, turuncu gibi renklerde olduğu görülmüştür. Kent hareketlerinin görülmediği kentte ise değerlerin bütünleşik olmadığı ve kentlinin bir araya gelebilme potansiyelinin yüksek olmadığı anlaşılmıştır. Bu sonuçlarla, kent hareketlerinin oluşmasını sağlayan önemli unsurlardan birisi olarak, kentlinin bir araya gelmesini sağlayan kamusal alanların önemi ispatlanmıştır. Kent mekanının toplumsal karşılaşmalara olanak tanıyıp tanımamasının demokrasi açısından önemi bu çalışma ile ortaya konmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kent hareketleri, asi kentler, kentsel morfoloji, kamusal alan, Mekan Dizimi.

ABSTRACT

THE EVOLUATION OF SPATIAL MORPHOLOGY ON REBEL CITIES

Elif VURUCULAR

Department of Architecture

MSc. Thesis

Adviser: Assoc. Prof. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

The year 2011 was recorded in history as the year in which urban movements spread worldwide. The movements which were lived in some countries until 2011 resulted in the revolution in Tunisia which became an encouraging example. Following Tunisia, urban movements were then witnessed in the Arab countries such as Egypt, Libya, Syria, Yemen, Morocco and Bahrain to be referred to the "Arab Spring" which was followed by "Indignados" and "Occupy Movements" respectively in Europe and ABD. As for the urban movements in Turkey, the "Resist Gezi Park" incidents of June 2013 have common points with the movements that spread to the world.

In this study, the spatial morphology of "Rebel Cities", as defined by David Harvey, was analyzed. The aim of the study is to reveal the potential relations between urban movements and spatial morphology. For this purpose, first of all the starting process, development and results of urban movements were analyzed. It is known that governments, the present-day urban perception, viewpoints regarding urban rights and commodifying cities are the major causes of these movements. The research conducted demonstrated that İnternet and social media, as communication methods of our age, played a leading role in urban movements. On the other hand, the view that "place" has an impact on the interaction of city dwellers, their coming together; thus, the emergence of urban movements is a view that is proposed within the scope of this paper. In this paper, it is argued that experiencing face-to-face communication

in public space has greater value and effectiveness than coming together on the İnternet environment. When the movement which is triggered by gathering in social media became visible in urban space, it also became greater and more permanent which could be observed in the cases of Egypt, Spain, the USA, and even Turkey. The urban movements that either start in a low-income neighborhood of a city or triggered by incidents in a city center without making a call for a movement on the İnternet indicate the significance of urban spaces that make it possible to come together and interact.

The hypothesis of our study is tested within the framework of the analyses and evaluations conducted on thirteen different cities. According to this scope, with the Iceland's capital city Reykjavik, Greece's capital city Athens, Tunisia's capital city Tunis, Egypt's capital city Cairo, Madrid and Barcelona from Spain, England's capital city London, New York from USA, Ireland's capital city Dublin, France's capital city Paris, Istanbul from Turkey, Germany's second big city Hamburg and Merida from Spain, as a city which did not participate in the countrywide movements have been analyzed in terms of spatial morphology.

The Space Syntax method, which reveals the social logic of space, shows the common point of cities which supported urban movements as having places that people can come together in urban spaces (squares, parks, streets etc.). Because of this, spaces that were occupied during the urban movements, are selected as the centre of the analysis. Select for the analysis of Merida, the most possible place for encountering for the citizens is selectes for the analysis. Results of the method, supported that cities which be or urban movements have high intelligibility values both in local and global scales and the axes, which go to the squares, are the most integrated axes and their colours are red or orange. The results of Merida state that this city is not integrated in both local and global scales and does not carry a potential to be stated as intelligible. Therefore does not carry on potential for people to come together. These results show that "urban space" has an effect on urban movements. This study reveals the importance of urban space's potential of allowing social encounters in terms of democracy.

Keywords: Urban movements, rebel cities, urban morphology, public space, Space Syntax

BÖLÜM 1

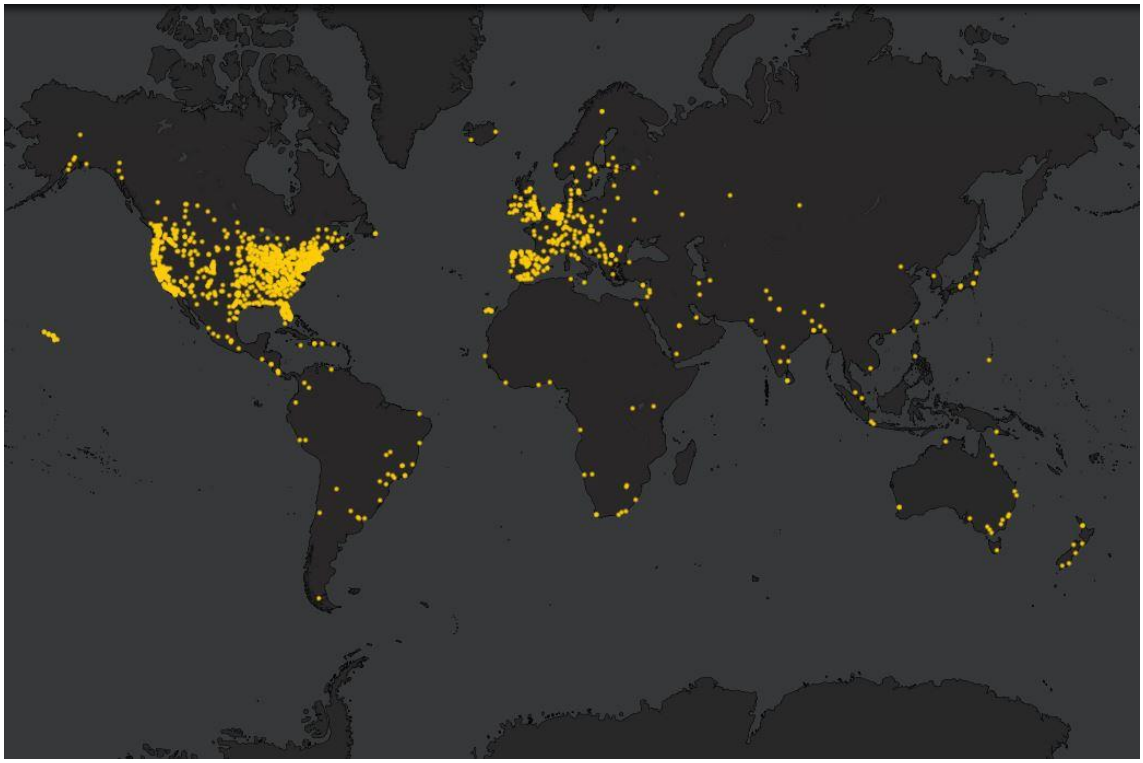
GİRİŞ

Neoliberalizmin etkisiyle küreselleşen kentler, kapitalizmin yükselişi, kentlerin artık birer meta haline gelmiş olması, Kent Hakkının hiçe sayılması, özellikle büyük şehirlerde yaşayan halk için sorun olmaya başlamıştır. Küreselleşme yolunda ilerleyen büyük şehirlerin, dünya çapında bir kent haline gelme arzusuyla, şehrin her toprak parçasını büyük şirketlerin çıkarlarına olacak şekilde değerlendirme çabası, şehirde yaşayan halkın zaten var olan sınıfsal savaşını görünür hale getirmiş ve sınıfsal farkın büyümesine sebep olmuştur. Zamanında şehrin merkezinden uzaklaşan üst gelir grubu, alt gelir grubunun yaşadığı şehir merkezinin çöküntüleşmiş olmasını fırsat bilerek, yeniden elde etme isteğine girmiştir. Yerel yönetimler de bu şehrin merkezindeki çöküntü alanlarını, küreselleşme adına değerlendirmeye almışlar, kent merkezinde yaşayan alt gelir grubundakileri, şehrin dışına itmişler ve şehir merkezini rezidanslar, kongre merkezleri, AVM'ler gibi uluslararası kulvarda göze görünebilecek büyük projelerle doldurmuşlardır.

Bu değişimlerden etkilenen yalnızca kentin alt gelir grubu değildir. Bu değişimden etkilenmeyen yalnızca üst gelir grubu yani kent sakinlerinin %1'lik kısmıdır.[1] Kentlinin %99'u oluşturan orta ve alt gelir grubu bu değişimi yaşamaktadır. Dünyanın her yerinde görülen bu değişim ve ortak sonuçlar daha önce de yaşandığı gibi kent hareketlerinin başlamasına sebep olmuştur. Bu defa, 1968 Paris Komünü'nde olduğu gibi dünyanın belirli yeriyle sınırlı kalmamış, gelişen teknolojiyle dünyanın her yerinden haber alabilme imkanlarıyla, neredeyse tüm dünyaya yayılmıştır. Sebepler ortaktır ve o

[1] ABD'de başlayan *Occupy* kent hareketinin sloganı da "Biz %99'uz"dur.

ülkede yaşanan hareketlerle bir şeyler değişebildiyse, başka ülkede de değişimle sonuçlanabilir düşüncesi insanları harekete geçirmiştir. Bu çalışmada kent hareketlerinin yaşandığı, David Harvey'in [1] tanımlamasıyla "Asi Şehirler" araştırmaya konu olmuştur.

Şekil 1.1 Kent hareketlerinin dünyaya dağılımı [2]

Farklı ülkelerde farklı isimlerle[1] adlandırılan bu kent hareketlerinin ortak nedenleri olduğu gibi oluşum süreçleri de birbirine benzerdir. İzlanda ve Tunus'ta, meydanda yapılan küçük bir gösteri ve bu gösterinin bir video paylaşım sitesine yüklenip, oradan da sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla büyümesi, direnişi İnternet ortamından kent uzamına taşımıştır. Sonuç olarak ülkenin başkentinin en önemli tarihi meydanı işgal edilmiştir. Mısır'da süreç İnternetle başlamış, Mısır'ın başkentinin daha önce pek çok devrime tanıklık etmiş meydanı işgal edilmiştir. İspanya'da yaşanan "İndignados" hareketleri de İnternet ortamında doğmuş ve başkentin merkezi Puerto del Sol meydanında hayat bulmuş, Barcelona'nın tarihi meydanı Catalunya Meydanı'na sıçramıştır. Yunanistan'da ise ülkenin kötüye giden ekonomisine karşı çıkış, Atina'nın

[1] İzlanda'da "Mutfak Devrimi", Yunanistan'da "Alexis" ve "Occupy", Tunus ve Mısır'ın da dahil olduğu "Arap Baharı", İspanya'da "İndignados", İngiltere, ABD, İrlanda ve Fransa'da "Occupy", Türkiye'de "Diren Gezi Parkı", Hamburg'da "Bizim Adımızla Değil".

tarihi meydanı Sintagma Meydanı'nda gerçekleşmiştir. Londra'daki hareket, kentin getto bölgesi olan, ötekileştirilmiş semti Tottenham'da başlamış, bu kez kentin tarihi meydanı olan Trafalgar Meydanı'nda değil, kapitalizmin simgesi olan Borsa Binası Meydanı'nda (Paternoster Meydanı) yaşanmıştır. Aynı sebeple New York'ta da kapitalizmin simgesi, büyük şirketlerin merkez ofislerinin bulunduğu Wall Street caddesindeki Zuccotti Park, Dublin'de büyük şirketlerin ve banka binalarının bulunduğu Dame Caddesi, Paris'te yeni gelişmekte olan ve büro binalarının yer aldığı La Deffence ve İzlanda'nın Austurvöllur Meydanı da işgal hareketlerine sahne olmuştur.[1] Yukarıda anılan yer seçimlerinin tümü aslında karşı çıkılanın büyük ölçüde neoliberal politikalar, para ve iktidar ilişkilerinin dayatmaları olduğunu göstermektedir. Öte yandan Hamburg'da yaşanan hareketler, halkın, küresel kent yarışına dahil olabilmek için kentsel dönüşüm ile yok edilmek istenilen parkına sahip çıkması ile başlamış, İstanbul'daki Gezi Parkı Direnişindeyse kentin hafızasına kazınmış olan Gezi Parkı'nın AVM projesi kapsamında yok edilmesine karşı bir direniş olarak ortaya çıkmıştır.

1.1 Literatür Özeti

Son yıllarda dünyanın pek çok ülkesinde kent hareketlerinin yaşandığı görülmektedir. Tarih sürecine baktığımızda da kent hareketleri çeşitli dönemlerde yaşanmıştır. Bu hareketlerin neden, ne zaman ve hangi ülkelerde yaşandığını incelediğimizde ortak sebepler ve ortak süreçlerin sonunda gerçekleştiği görülmektedir.

Kentler tarih boyunca siyasal eylemlerin mekanları olmuşlardır. Kent mekanındaki her değişim, kentliyi ve kent hafızasını etkilemekte, siyasilerin kent mekanı için aldıkları her karar, kentli yaşamına müdahale anlamına gelmektedir.

David Harvey [1] "Asi Şehirler" kitabında, kentlerin artı ürünün toplumsal ve coğrafi olarak yoğunlaşmasından doğduğunu savunmaktadır. Bu nedenle de kentleşme sınıfsal bir olgu olmuştur. Artı ürün her zaman, bir yerden ve birileri üzerinden elde edilmiş ve nasıl kullanılacağı da küçük bir grubun elinde olmuştur. Artı değer üretimi için sermaye

[1] İzlanda'daki Austurvöllur Meydanı, kapitalizmi simgeleyen Parlomento Binası ve Bankaların çevrelediği bir meydan olmakla birlikte, aynı zamanda şehrin tarihi meydanıdır.

sahipleri artı ürün elde etmek zorundadır ve bu da kapitalizmin, şehirleşmenin ihtiyaç duyduğu artı ürünü sürekli üretiyor oldukları anlamına gelmektedir.

Harvey [1] bu kitabında yaşanan ekonomik krizlerin artı ürünle ilişkisinden bahsetmektedir. Artı ürün soğurulmadığında, ekonomik kriz sinyallerinin başladığını, bunu engellemek için de siyasilerin, kent mekanında değişime gittiklerini savunmaktadır. Kentleşme, kentin değişimi için yapılan inşaat faaliyetleri ile artı ürünün soğurulmaya çalışıldığını vurgular. Bir süre sonra bu soğurulma işleminin yeterli olmayıp, krizlerin kaçınılmaz olarak yaşandığını anlatır. Kent hareketlerinin tarih sürecinde yaşanma sebepleri olarak; krizlerin sonucunda kentlinin yaşamından memnun olmaması ya da ekonomik krize giden yolda, artı ürünün soğurulması için kentte yapılan değişikliklere kentlinin verdiği tepki olarak karşımıza çıktığını açıklamaktadır.

“Lefebvre, bundan kırk küsür yıl önce, çağımızda kentten doğmayan bir devrimin beyhude bir çaba olacağını söylerken haksız değildi.” der Harvey [1] ve şehir deneyiminin kendisi mi kapitalizm karşıtı mücadeleye zemin hazırlar, diye sorgulamaktadır. Nitekim, artı ürünün soğurulması sürecindeki kentleşme pratiği, kentlinin yaşamına ve kentli olma bilincine etki etmektedir ve mücadeleye zemin hazırlamaktadır. Bu duruma Harvey [1] ve Castells [3], 1968 Paris Komününü örnek vermektedir. Paris’te Haussmann’ın yarattığı kentsel mekan farklılıkları, sınıfsal farklılıklara sebep olmuş ve 1968 komününü doğurmuştur. Lefebvre “Kent Hakkı”nı 1967’de yazmıştır ancak, Harvey’ye [1] göre Lefebvre’nin yazması sonucunda Paris Komünü doğmamıştır ya da günümüzde yaşanan kent hareketlerinin sebebi, Lefebvre’nin “Kent Hakkı” savunmasına bağlılıktan, okuyup özümsemekten kaynaklanmamaktadır. Lefebvre’ye Kent Hakkı’nı yazdıran da 1968 Paris Komününe sebep olan da günümüzde yaşanan kent hareketlerine giden süreci yaratan da aynı sokak bunalımıdır.

Paris Komününün gerçekleştiği dönemde, şehirler kapitalizm açısından emeğin yeniden üretildiği dönem olarak sanayi devrimini yaşamaktadır. 1980 sonrası neoliberalizm ile birlikte kentler yeni siyasi eylemler ile değişmeye başlamıştır. Bayat’a [4] göre, neoliberalizm, devlet ve ekonominin birbirinden ayrılmasıyla, kent sakinlerinin

ihtiyaçlarındansa, piyasanın mantığıyla şekillenen, kamusal meselelerden ziyade bireysel ya da tüzel çıkarlara yanıt veren kentlerin oluşmasına sebep olmuştur. Günümüzdeki kent hareketlerinin sebepleri arasında kent mekanı üzerinde kentlinin söz hakkının olmaması yer almaktadır. Küreselleşme de son yıllarda kentleşmeyi etkisi altına almıştır. Harvey [1] küreselleşmenin kapitalizm için uzam üretim aracı olduğunu savunmaktadır. Yıkıp yeniden düzenleme ile gerçekleştirilen uzam üretimi, devletin küreselleşme sürecinin önünü açmasıyla, mekansal eşitsizliklerinin artmasına sebebiyet vermektedir. Bu da günümüz kent hareketleri sebeplerindendir.

Kent Hakkı arayışında yerel deneyimler görülmektedir. Bu yerel deneyimlerin özgünlüğü "yer" ve "mekan"a özgülük olarak kentsel mekanda kendini göstermektedir. Toplumsal mücadelenin görünür hale geldiği ve yeniden üretildiği bir sahne konumunda olan kentsel açık alanlar ve meydanlar tüm hak arama mücadelelerinin ve hak tanımlamalarının ayrılmaz bir parçası olmuştur (Şahin vd. [5]).

Kent hareketlerinin kentte görünür olduğu mekanlar; kentsel açık alanlar, meydanlar, sokaklar, caddeler ve parklar olmuştur. Özel mekanların dışlayıcılığının aksine, kentsel kamusal alanların davet ediciliği, kentte olan herkesi içine alması; bu alanların kentlinin bir araya gelebildiği, kutlamalarını yapabildiği, yeni bir düzen için çağrıda bulunabildiği ve kentli kimliğinin oluşmasına etki eden mekanlar olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle kamusal alanların kısıtsız erişimi, kent hareketlerinin de yaşanması için önem arz etmedir.

1.2 Tezin Amacı

Bu tezin konusu, kentlinin bir araya gelebileceği kamusal kent mekanlarıyla kent hareketleri arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Bir başka deyişle, kent hareketlerinin kentin meydanları, parkları ya da caddelerine yayılmasında mekânsal morfoloji açısından nedenler arama çabasıdır. Bu nedenle, hareketlerin görüldüğü, kent hareketlerinin başlangıcını oluşturan ve devrimle sonuçlanan 2008 yılındaki İzlanda kent hareketi ve hareketin merkezi olan başkent Reykjavik, 2008'de Atina'nın dar gelir grubunun yaşadığı bir mahallede gerçekleşen olayla başlayıp, günümüzde hala devam etmekte olan kent hareketiyle Yunanistan ve hareketin merkezi başkent Atina incelenmiştir. Ayrıca, 2011 yılının kent hareketleri yılı olmasına sebep olan ülkelerden,

ilk kent hareketinin yaşandığı ve Arap Baharı'nın başlangıcını oluşturan ve devrimle sonuçlanan hareket Tunus ve hareketin merkezi başkent Tunis, Tunus'u izleyen ülkelerden ve yine devrimle sonuçlanan hareket Mısır ve hareketin merkezi başkent Kahire, devrimle sonuçlanan ve diğer ülkelere de ilham olan hareketler olduğu için, Arap ülkelerinden incelenen kent hareketleridir. 2011 yılında yaşanan hareketlerden, Avrupa ülkelerinden Tunus ve Mısır'dan ilham alan ilk hareket olarak İspanya'daki hareket ve hareketin yaşandığı ülkenin önemli iki şehrinden, başkent Madrid ve Barcelona, İngiltere'nin başkenti Londra, ABD'de başlayıp tüm dünyaya "Occupy" hareketleri olarak yayılmasına sebep olan "Occupy Wall Street" hareketiyle hareketin merkezi New York, ABD'den ilham alan İrlanda hareketi ve bu hareketin merkezi başkent Dublin ve 2011 yılında yaşanan diğer bir hareket olarak da Fransa ve hareketin merkezi başkent Paris incelenmiştir. Paris ve Londra, 2011 yılından önce de yaşanan kent hareketleri sebebiyle seçilmiştir. Dar gelirli bir mahallede başlayıp, şehrin sonra da ülkenin tamamına yayılan hareketler Atina'nın hala yaşamakta olduğu kent hareketi ile benzerlik göstermektedir. Ülkemizde 2013 yılında yaşanan "Gezi Parkı" olayları ile İstanbul ve Gezi Parkı'na benzer bir sebeple Almanya'nın ikinci büyük şehri Hamburg'da yaşanan kent hareketleri incelenmiştir. Bu hareketler ve merkez olarak bu şehirler ve onların kent mekanları olarak neden o alanlar seçildiğine cevap aranmıştır. Burada karşılaştırma yapmak için neredeyse direniş olmayan tek şehir Merida kontrol örneklemini oluşturmak üzere seçilmiştir. Yapılan incelemede direnişin görüldüğü kentsel mekan merkez alınarak yaya yürüyüş mesafesi açısından belirleyici olan 2 km'lik yarıçapı olan bir çember içinde kalan kent parçası Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemiyle mekânsal morfoloji açısından incelenmiştir. Şehirler 2 km'lik yarıçap ile sınırlandırılmış olup, kentin tamamı incelemeye dahil edilememiştir. İncelemede kentin kamusal açık alanları olan meydanlar, parklar, caddeler araştırmaya konu olmuştur. Kent hareketlerinin yaşandığı şehirler olarak büyük şehirler seçilmeye çalışılmış olup, kent hareketi yaşanmayan şehir olarak, karşılaştırmada bu yapılamamıştır. Kent hareketinin, aynı ülke şartları içinde bazı şehirlerde yaşanmasına karşılık, bazı şehirlerde yaşanmaması, mekansal açıdan karşılaştırılmak istenmiş olup, ABD'de her şehrin, İspanya'da da Barcelona ve Madrid'e kıyasla küçük ölçekte bir şehir olan Merida dışındaki tüm şehirlerin harekete dahil oldukları görülmektedir. Ülkemizde de Bayburt

harekete katılmayan şehir olarak tespit edilmiş olup, karşılaştırılabilecek bir kent meydanı olmaması sebebiyle incelemeye dahil edilememiştir. Aynı ölçekteki harekete dahil olan ve olmayan şehirlerin karşılaştırılması daha farklı sonuçlar verebilir, ancak tez sürecinde incelenen hareketler buna imkan vermemiştir.

1.3 Hipotez

Bu çalışmanın hipotezi, kentin mekânsal morfolojisinin, kent hareketlerine etkisinin olduğudur. Kent hareketleri, kentlinin hafızasında yer eden, kentli kimliği, kültürü ve tarihinin oluşmasına yardımcı olan mekanlar olarak, kentin kamusal alanlarında gerçekleşmektedir. Toplumsal hareketlerin varlığı için karşılaşmaya, kentlinin bir araya gelme potansiyeline sahip olmasına, dolayısıyla kent mekanlarının buna olanak vermesine ve kısıtsız erişimde olmalarına ihtiyaç vardır.

BÖLÜM 2

ÇALIŞMANIN KURAMSAL ARKA PLANI

2.1 Kent

Kent; sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik faaliyetlerin olduğu, çeşitli sosyal grupları barındıran mekanlar bütünü olmakla birlikte; toplumla değişen, kültür ve kimlik etkileşimin olduğu, "kentli" kavramının oluştuğu mekanlardır.

"Bir kent, ister büyük olsun ister küçük, içindeki evlerin, anıtların, sokakların toplamından çok daha başka bir şeydir, sadece ekonomi, ticaret, endüstri merkezi de değildir. Toplumsal ilişkilerin mekansal izdüşümü olarak kent, dünyevi olanı kutsal olandan, çalışmayı eğlenceden, kamuya ait olanı özel olandan, aileyi ona yabancı olan her şeyden ayıran sınır çizgileri ağının kendi içinde kesiştiği, aynı zamanda da onun yapısını oluşturduğu bir mekan görünümüyle kaşımıza çıkar" (Braudel [6]). Braudel [6] bu sözleriyle kişi için bir kenti, kendi kentinden ayıran özelliklerden bahsetmektedir. Kent, toplumun her anına tanıklık etmiştir. Kentin gelişimi, büyümesi o toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmiş olup; yapıları, anıtları toplumun her ferdine farklı birer imge sunmaktadır.

"Hiçbir şey kendiliğinden deneyimlenemez. Çevresiyle her zaman bağları olmalıdır, kendisini meydana getiren olaylar dizisiyle, geçmiş deneyimlerin hatırasıyla algılanabilir" (Lynch [7]). "Kentler tek bir birey için oluşturulmamıştır. Geçmişi, huyları, meslekleri ve sınıfları son derece çeşitli pek çok insana yöneliktirler" (Lynch [7]). Farklı insanlardan oluşan bu topluluğu kent bir araya getirmektedir.

Louis Wirth [8], “Toplum bilimsel açıdan şehri, toplumsal açıdan bir örnek olmayan insanların göreli olarak geniş bir alanda, yoğun bir biçimde ve sürekli olarak bir yere yerleşmiş olduğu yer” olarak tanımlamaktadır (Wirth [8]). Bu nedenle kent; “Kusursuz bir uyum alanı değil, bir çatışma alanıdır. Aynı şeyi düşünüp, benzer işleri yapan insanların değil, farklı düşünüp, farklı işler yapan, farklı şeylerden mutlu olanların bir araya gelmesinden oluşur” (Bumin [9]). “Kent her türden ve sınıftan insanın - her ne kadar gönülsüzce ve agnostik bir biçimde de olsa - yan yana gelerek durmadan değişen, gelip geçici, ama yine de müşterek bir yaşantıyı ürettiği bir mekandır” (Harvey [1]). Aynı kentte yaşamanın ötesinde ortak özellikleri bulunmayan insanların, o kente ait kimliklerinin oluşmasında, kent mekanları etkilidir. Kentliler, bu kent mekanlarına; aileleri, geçmişleri, kültürleri, yaşam biçimleri, meslekleri gibi bilinçlerini etkileyen önyargılar ve geçerli anlayışlarıyla bakarlar. Bu nedenle kent, aynı şeyi düşünen insanlar için değildir. Farklı anlayışlarla, kent mekanı anlam kazanır ve kentli bu mekanlarda etkileşim halinde bulunur. Kentli kimliğinin oluşmasını sağlayan da bu farklı bakış açılarının etkileşmesidir. Kent hafızasının oluşumu böyle gerçekleşir. Önyargılarla birlikte kentlide öznel anlamlar taşımakla birlikte, kent mekanı ortak bir takım faaliyetlerin olduğu alandır. Bu nedenle kent mekanında yapılan her türlü değişim, kentliyi de kentlinin kent mekanına bakışını da hafızasını da etkilemektedir. Ancak kent mekanı, siyasiler için de tarih boyunca anlam taşımıştır.

2.1.1 Artı Ürün ve Kent

Harvey [1], kentlerin artı ürün ile ilişkisinden bahsetmektedir. Büyük şirket sahipleri işlerini devam ettirebilmek için, kâr elde etmek zorundadır ve bu kâr yeni yatırımlar için kullanılmaktadır. Ancak bir süre sonra bu artı değer o kadar artmaktadır ki, kentleşme ile soğurulması gerekmektedir. Bu noktada da yeni inşaat faaliyetleri görülmeye başlamaktadır. Kent mekanı artı değerin soğurulacağı bir alan haline gelmektedir. “Böylelikle kapitalizmin gelişimi ve kentleşme arasında içsel bir bağlantı ortaya çıkmaktadır. Öyleyse kapitalist üretimin zamanla artış grafiği ile dünya nüfusunun kentleşmesinin çizdiği grafik arasında büyük oranda paralellik olması şaşırtıcı sayılmamalıdır” (Harvey [1]). Artı değerin soğurulamaması sonucunda ekonomik krizlerin görüldüğüne dikkat çeken Harvey [1], kriz öncesinde inşaat sürecinin

yaşandığını savunmaktadır. Ekonomik krizin varlığı ve kentlinin krizle baş edememesiyle yaşanan hoşnutsuzluklar kent hareketlerinin sebepleri arasında yer almaktadır. Ancak, kriz öncesinde yaşanan yeniden kentleşme sürecinde; kentlinin yerinden edilmesi, kent mekanının kentlinin fikri alınmadan değiştirilmesi, kent mekanındaki ayrıştırmalarla kentli arasındaki sınıfsal farklılıkların büyümesi de kent hareketleri sebeplerindendir. "Artı sermayenin emilmesi sürecinde kentleşmenin önemli bir rol oynadığı ve bunu da giderek büyüyen bir coğrafi ölçekte gerçekleştirdiği, ancak bu sürecin kendi kitleleri şehir üzerinde her tür haktan mahrum bırakan ve giderek yaygınlaşmakta olan yaratıcı yıkım süreçleri pahasına gerçekleştiği sonucuna varabiliriz. Bu durum dönem dönem başkaldırıya yol açar, tıpkı mülksüzleştirilen kitlelerin yitirdikleri şehri geri almak için ayaklandığı 1871 Paris'inde olduğu gibi. 1968'lerde Paris'ten Bangkok'a, Mexico'dan Chicago'ya uzanan kentsel hareketler de kapitalist inşaat şirketleri ve devlet tarafından dayatılandan farklı bir şehir yaşantısı tarif etmeyi amaçlıyordu. İçinde bulunduğumuz bağlamda mali güçlükler artacak olursa, kapitalist üretim fazlasının kentleşme aracılığıyla soğurulması sürecinde bugüne dek geçerli olan neoliberal, postmodern, tüketime dayalı evrenin sonu geldiyse ve eğer daha geniş çaplı bir kriz patlak verecek olursa, karşımıza çıkacak olan soru şudur: Bizim 68'imiz nerede, hatta daha da ileri giderek, nerede bizim Komünümüz" (Harvey [1])?

Artı ürünün soğurulması sürecinde yaşananlar ve kent hareketleri ile ilgili olarak verilebilecek ilk örnek Paris Komünü'dür. Paris 1848 krizi sürecinde çıkan kent hareketleri, Bonaparte'nin 1851'de darbeyle iktidarı almasıyla sonuçlanmıştır. Ancak, kent hareketlerinin durdurulması için, artı ürünün soğurulması ve ekonomik kriz ortamından çıkılması gerekmektedir. Bu nedenle Bonaparte, Haussman'ı kentleşme süreci için atamıştır ve kent, inşaat faaliyetlerine sahne olmuştur. Ancak, bu süreçte Haussman, kent merkezine üst gelir grubunu yerleştirerek, alt gelir grubu ile arada büyük bulvarlar açmıştır. Kentteki bu değişimler, sınıflar arası farklılıkları büyütmüştür ve 1968 yılına gelindiğinde, kenti geri alma isteği ile Paris Komünü gerçekleşmiştir. Günümüzde de her kentte ayrı ayrı yaşanmakta olan kent hareketleri, artı ürünün emilmesi için yapılan faaliyetlere tepkidir.

Paris gibi ABD'de de benzer bir süreç yaşanmıştır. "1960'ların sonunda ivme kazanan kriz iyice şişirilen küresel emlak piyasasının 1973'te balon gibi patlamasına ve ardından

New York City'nin 1975'te mali açıdan iflas etmesiyle kapitalist sistemin topyekun küresel bunalımına dönüştü" (Harvey [1]).

Artı ürünün soğurulması sürecinde kent mekanındaki değişimler, siyasilerin aldıkları kararlarla gerçekleşmektedir. "Kentler her zaman siyasi eylemlere tanık olmuş ve değişime uğramışlardır. Bu değişimler de sınıfsal farklar doğurmakta ve eşitsizliklere sebep olmaktadır. Tarihsel süreç içinde kentler, toplumsal eşitsizliklerin ve bu eşitsizliklere paralel olarak mekânsal ayrışmaların mekânı olmuşlardır" (Sert vd. [10]).

"Sanayi Devrimi sonrasında kentler, kapitalizm açısından emeğin yeniden üretiminin mekânı olarak algılanmıştır. Bu dönemde kentler; sanayinin, emeğin ve sermayenin hızla yoğunlaştığı yerler olmuş ve üretim sisteminin merkezi haline gelmiştir" (Kaygalak [11]). Kent mekanındaki bu değişimler, Paris Komünü'nü doğurmuştur.

Neoliberalizm anlayışıyla birlikte kent mekanlarına da yeni anlamlar yüklenmiştir. "Neoliberalizm, büyük ölçüde, ekonomi ve toplumun devlet düzenlemelerinden kurtulmasını ve bunun yerine, bireyler ve tüzel kişiler tarafından, piyasanın görülmez elinin aracılık ettiği kendi öz-çıkarlarına uygun biçimde denetlenmesini savunan bir ideoloji olarak anlaşılmaktadır" (Bayat [4]). Ekonominin devletten ayrılması, kamu sektöründeki yüksek kar getirecek sağlık, eğitim, konut gibi alanların özelleştirilmesiyle sonuçlanmıştır. Kent mekanındaki karşılığı da kentlinin ihtiyacı yerine, Bayat'ın [4] değindiği gibi piyasanın ihtiyacıyla kentin şekillenmesi olmuştur. "1980'lerden sonra, küreselleşme sürecinin ve kamusal yaşam alanlarında ciddi bir daralmanın sonucu olarak, kent mekânının kullanımı ve bu mekâna yüklenen anlam yeni biçimler almıştır. Sermayenin sürekli büyüyen bir ölçekte birikimi, hızla ivme kazanan bir kentleşme süreci içinde gerçekleşmiştir" (Harvey [12]). Kentler, sanayi devriminde olduğu gibi, üretimin mekanı değil, özelleştirilen mekanlar olarak anlam kazanmıştır.

Neoliberalizm sürecini küreselleşme izlemiştir. "Kent tarihsel süreçte sermaye tarafından birikimin mekânı ve aracı olarak görülmüş ve gelişmiştir. Küresel kapitalizmde kentsel mekâna ilişkin temel ideoloji, mekânı sadece ekonomik değeri olan bir metaya indirgemektir" (Keskinok [13]). Böylece kent mekanı, yeniden üretimin mekanı haline gelmiştir.

Küreselleşmeyi bir süreç olarak ele almak gerektiğini ifade eden Harvey [14]; böylelikle hem küreselleşmenin nasıl oluştuğunun daha kolay anlaşılabileceğini, hem de kapitalizmin tarihi içinde küreselleşmeye benzer bir olgunun oldukça uzun süredir var olduğunun anlaşılabileceğini vurgulamaktadır. "Kapitalizm tarihsel süreç içinde krizlerine ve çıkmazlarına çözüm bulabilmek adına, dönemsel olarak yeni coğrafi düzenlemelere gitmiştir. Bu süreçte hem genişlemiş hem de faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Bu ifadeden hareketle, kapitalizmin kendi imajına uygun bir coğrafyayı sürekli olarak yeniden inşa ettiğini söylemek mümkün olmaktadır. Kapitalizm; tarihinin belirli aşamalarında sermaye birikimini kolaylaştırmak adına belirli coğrafi profiller, ulaşım ve iletişim için üretilmiş alanlar, altyapısal ve uzamsal örgütler üretmektedir. Ardından daha yoğun bir birikim sağlayabilmek adına bu ürettiği örgütleri yıkmakta ve yeniden düzenlemektedir" (Harvey [14]). Harvey [14] günümüzde küreselleşme olarak adlandırılan sürecin de kapitalist uzam üretim (hatta yıkıp yeniden düzenleme) süreci ile aynı özellikleri taşıdığını ifade etmektedir.

Harvey'in [14] ifade ettiği yıkıp yeniden düzenleme süreci, özellikle kentsel dönüşüm süreçleriyle karşımıza çıkmaktadır. Kent merkezindeki sıkışıklıktan rahatsız olup, kentin dışına çıkmış olan üst gelir grubu kent merkezlerini alt gelir grubuna bırakmışlardır. Ancak günümüzde, artan trafik gibi sebeplerle, üst gelir grubu yeniden kent merkezine dönmek istemektedir. Küreselleşmenin yeniden mekan oluşturma süreci de burada devreye girmektedir. Kent merkezindeki alt gelir grubunun maddi imkanlardan dolayı bakamadığı yerleşimler, çöküntüleşme sebebiyle, küreselleşmenin getirdiği yarışan kentler kulvarında, kentin görünürlüğünü bozmaktadır. Bu sebeple de çöküntüleşmiş alanlar kentsel dönüşüm ile yeniden yapılarak, üst gelir grubuna hizmet edecek konut alanları sağlanmaktadır. Alt gelir grubu da kentin çeperlerine itilmektedir. "Neoliberal küreselleşme sürecinde devlet oldukça sorunlu bir konumdadır. Bir yandan ulusal çıkar adına büyük sermayenin faaliyetlerini düzenlemesi ve kolaylaştırması talep edilmekte; diğer yandan yine ulusal çıkar adına küresel sermayeyi cezp etmek, daha çekici ve kârlı alanlara kaçmasını önlemek ve çekilen sermayeyi kalıcı kılabilmek adına sermaye açısından çekici bir ortam yaratmaya zorlanmaktadır" (Harvey [15]).

Küreselleşme ve yarışan kentler kavramlarının kentler üzerindeki etkisi, kentleri birer markaya dönüştürme çabasıyla karşımıza çıkmaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri,

çöküntüleşmiş alanların; kongre merkezleri, AVM'ler, residanslar gibi büyük projelerle dönüştülmesi, kentin hedeflenilen markaya ulaşması ve dünya üzerinde yarışan kentler kulvarına dahil olması içindir. "Küreselleşmenin mekân organizasyonuna en önemli etkisi, mekânın niteliğini değiştirmesidir. Küreselleşme sürecinde mekân bir ilişkiler ağına dönüşmüştür. Bu ilişkiler ağına dâhil olamamak beraberinde dışlanma sonucunu getirmekte ve zaten küresel anlamda var olan eşitsizliğe yeni bir eşitsizlik boyutu eklenmektedir" (Tekeli [16]). Bu süreçte, mekansal ayrışmalarla, sınıfsal ayrımlar da artmakla birlikte, kentliye ait olan yerellik de göz ardı edilebilmektedir. "Günümüzde devletler küresel sermayenin önünü açacak düzenlemeleri hayata geçirmekte, ortaya çıkan eşitsizlikleri sermaye lehine arttırmaktan kaçınmamakta ve sermaye birikim sürecinde başrolü kendi yerellikleri aleyhine olsa da üstlenmektedir" (Harvey [17]). Kentin yerelliğinin, tarihinin, kentli hafızasında yer eden ve aidiyet duygusunu oluşturan tarihin, metaya dönüştürülme çabası kentlinin tepkisine yol açmaktadır. "Bu koşullar altında, neoliberalizmin salgın bir hastalık gibi yayılan bireyci ahlakı tarafından tehdit altında olan şehir kimliği, yurttaşlık/hemşerilik, aidiyet ve tutarlı bir kentsel politika gibi idealler konusunda ısrarcı olmak giderek daha güçleşmektedir" (Harvey [1]). Ancak kentli; kentini, yerelliğini, tarihini korumak için kent hareketleriyle mücadele etmektedir.

Bazı durumlarda da yerellik ön plana çıkarılmaktadır. "Günümüzde yerel, kültürel yeniliklere, yerel geleneklerin yeniden canlandırılmasına ve icadına duyulan ilginin ne ölçüde bu türden rantları yaratma ve el koyma arzusundan kaynaklandığı sorusunu da gündeme getirmektedir" (Harvey [1]). Bir kentin yerel kimliğinin pazarlanması ve markaya dönüştürülmesi süreci de aynı şekilde kentlinin tepkisine yol açmaktadır.

Yerelliğin kullanılması ya da yerelliğin önemsenmeyip yeni mekanların oluşturulması, kente atfedilen markaya kentin başarıyla ulaştırılması sürecinde uygulanmaktadır. "Bu doğrultuda kent yöneticileri, küresel sermaye, turist ve hizmet akışını kentlerine çekebilmek için yasal ve yönetsel anlamda sermaye açısından kentleri cazip kılacak uygulamaları hayata geçirmektedirler" (Bıçkı [18]). Bu markaya ulaşma sürecinde, kentsel dönüşüm sürecinde değinildiği gibi, "bir şehrin başarıyla markaya dönüştürülmesi, bu markaya uymayan herkesin ve her şeyin ihraç edilmesini veya kökünün kazılmasını gerektirebilir" (Harvey [1]).

Kent merkezlerinin, üst gelir grubu tarafından geri alınıp, alt gelir grubunun yerinden edilme süreci beraberinde mekansal kutuplaşmaları da getirmektedir. Üst gelir grubuna hitap eden her alan güvenlikle kuşatılmaktadır. Konut alanlarının dışında, kent mekanında vakit geçirme alanları olarak, açık alanlardan ziyade, kapalı AVM'ler tercih edilmekte, bunlar da güvenlikli bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. "Servet ve iktidar dağılımındaki artan kutuplaşma şehirlerimizin mekansal formları üzerinde geri dönüşümsüz izler bırakmakta, onları giderek etrafı çevrilmiş kent parçaları, güvenlik kontrollü konut alanları ve sürekli olarak gözetim altında tutulan özelleştirilmiş kamusal mekanlardan oluşan kentler haline getirmektedir" (Harvey [1]).

Kapitalist sistemin toprak ve kent rantına dayanan gelişmesi hızlandıkça, insan-mekân ilişkisi de parçalanmış, kent mekânı da metalaştırılmıştır. Küreselleşme ile birlikte her toprak parçasının kapitalizme hizmet eden bir mekana dönüştürülme çabası, kamusal alanları da tehdit etmektedir. Kentli hafızasında yer eden mekanların, kentlinin söz sahibi olmasına fırsat tanınmadan değiştirilmesi kentlinin aidiyet ve kentli olma duygusuna zarar vermekte ve hakkını arama dürtüsüne sebep olmaktadır. Özellikle tüketim toplumu olmakla birlikte, her "boşluk" olarak algılanan kent mekanlarının AVM'ler ile özelleştirilmesi, her gelir grubunun kullanabileceği alanlar olmaktan çıkartılıp, belirli bir kesime hitap eden mekanlar olmasıyla sonuçlanmıştır. 1968 Paris'inde olduğu gibi, kamusal alanların kentli tarafından geri alınma isteği de "Kent Hakkı" arayışıdır.

2.1.2 Kent Hakkı

"İlk olarak Fransız kent sosyoloğu Henry Lefebvre'in kavramsallaştırdığı, devamında Marksist coğrafyacı David Harvey'in sıkça kullandığı Kent Hakkı, şu an var olmayan, üzerinde çalışılıp, birlikte inşa edilecek farklı bir toplum ve kent yaşantısı tahayyülüdür" (Marcuse [19]). Kentin görünen, tasarlanan ve yaşanan bir mekan olduğunu ortaya koyan Lefebvre, kentte yapılan mekansal düzenlemelerin kentlilerin tüm haklarını derinden etkileyecek bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Lefebvre, [20]). Kent mekanı sürekli gelişim içinde olmakla birlikte, siyasilerin aldıkları kararlarla değişmekte ve bu süreçte kentlinin söz hakkı bulunmamaktadır. Kent Hakkı, kent üzerindeki her türlü değişiklikte söz sahibi olmakla başlamaktadır. "Bu hakların elde

edilmesi, tanınması ya da kaybının engellenmesi için kentsel yaşamın tümünde söz sahibi olunmasını sağlayacak bir hak tanımlamak gerekmektedir. Bu hak istediği, hayal ettiği gibi bir kentte yaşayabilmek için karar alma süreçlerine dahil olmayı sağlayacak bir 'Kent Hakkı' olarak tanımlanmaktadır" (Smith [21], Miraftab, [22]).

Kent Hakkı; kentlinin tamamını kapsamakla birlikte, gelir durumu, dili, dini, ırkı gibi her türlü dışlayıcılıktan uzak yaşama hakkıdır. Kent üzerinde söz sahibi olmak da bu kapsayıcılıkla gerçekleşebilir. Lefebvre [20] bir noktanın altını çizmektedir; bu hak, şu an var olan kentlerde (çoğul) gerçekleşebilecek, mevcut sistemin dışladığı kesimlerin farklı (sosyal, ekonomik, kültürel vs.) haklarının genişlemesi ile (mevcut kentlere) bütünleşme, dâhil olma mücadelesi değildir. Kenti (tekil), bütün toplumsal, mekânsal, ekonomik ilişkileri ile yeniden, yeni bir paradigma olarak kurma mücadelesidir. Benzer bir şekilde Harvey [23] de Kent Hakkı'nı şu şekilde vurgular; "Ne tür bir kent istediğimiz sorusu ne tür toplumsal bağlar, doğa ile ilişki, yaşam biçimleri, teknolojiler ve güzel duyu değerleri arzuladığımız sorusundan ayrılamaz. Kent Hakkı kent kaynaklarına ulaşma bireysel özgürlüğünden çok öte bir şeydir: Kenti değiştirerek kendimizi değiştirme hakkıdır. Ayrıca bireyselden çok ortak bir haktır çünkü bu dönüşüm kaçınılmaz olarak kentleşme süreçlerini yeniden şekillendirmek üzere ortaklaşa bir gücün kullanımına dayanır. Kentlerimizi ve kendimizi yapma ve yeniden yapma özgürlüğünün en değerli ama aynı zamanda en çok ilgisiz kalınmış insan haklarımızdan biri olduğunu ileri sürmek isterim" (Harvey [23]). Harvey [23], kentteki değişimin toplumu değiştirdiğini, toplumdaki değişimin de kenti değiştirdiğini kabul ederek, hayal ettiğimiz toplum için, hayal ettiğimiz kentleri oluşturmamız gerektiğini savunur, bu nedenle de Kent Hakkı kentlinin en temel hakkıdır.

"Şehir hakkını talep etmek, kentleşme süreçleri üzerinde, şehirlerimizin nasıl şekillendirildiği ve yeniden şekillendirildiği üzerinde bir tür belirleyici güç talep etmek ve bunu kökten ve radikal biçimde yapmaktır" (Harvey [1]). "Ancak şehir yaşamını kuran ve idame ettirenlerin kendi ürettikleri şey üzerinde temel bir hakka sahip olduğu ve taleplerinden birinin şehri gönüllerince şekillendirme hakkı olduğu anlaşıldığı zaman şehir üzerinde makul bir siyaset anlayışına ulaşacağız. 'Şehir ölmüş olabilir.' der gibidir Lefebvre ama 'Yaşasın şehir!'" (Harvey [1]).

Son yıllarda yaşanmakta olan kent hareketlerinin sebebi önceki bölümde değinildiği gibi, kapitalizmin metalaştırdığı kentlerde yaşayan insanların Kent Hakkına sahip çıkma isteği olarak değerlendirilebilir. Kent Hakkı kavramı özellikle 21. yüzyılın ilk on yılı sonunda Paris'te, son yıllarda da Arap Baharı'nın yaşandığı ülkelerde, ayrıca Londra ve Paris'te düşük gelir grubundan kişilerin yaşadığı bir mahallede çıkan ayaklanmalarla, New York'ta yaşanan "Occupy", İspanya'da yaşanan "Indignados" hareketlerinde önemli bir yer tutmuştur.

Kapitalizmin krizi ve bunun karşısında kentlere müdahalede bulunulmasında Paris ilk ve son örnek değildir. 19. ve 20. yüzyıl tarihi boyunca kapitalist sistem farklı dönemlerde krize girmiş, bu krizlerin aşılmasında kentler ve kentli haklarının yeniden düzenlenmesi ve kısıtlanması önemli bir yere sahip olmuştur. Harvey'in [24] deyimiyle kapitalist sistem ikinci dünya savaşı sonrasındaki krizleri çoğunlukla "kenti keşfederek" aşmaya çalışmıştır.

"Kentler ve kentli hakları arasındaki ilişki, sanayi devrimi ve sonrasında kapitalist üretim biçiminin, para ekonomisinin ve piyasa mantığının yaygınlaşması ile birlikte radikal biçimde yeniden tanımlanmıştır. Kentler dönüşürken, kentleşmenin maliyetinin kim tarafından ve nasıl karşılanacağı sorusuna verilecek yanıt ile emekçilerin kentsel mekandaki talepleri iç içe geçmiştir" (Güler [25]). Sermaye sınıfı sanayi üretiminden çıkarak hizmet sektörüne ve kentlerde Castells'in [26] "kolektif tüketim araçları" olarak adlandırdığı kentsel hizmetlere girmeye çalışmaktadır.

Kent Hakkı; barınma hakkı, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, eğitim, sağlık, kentte karar alma süreçlerinde söz sahibi olmak gibi tek tek ele alınabilecek bir kavram değildir. Kent Hakkı, tekil olarak değil, çoğul olarak tüm hakları kapsamaktadır. Günümüzde yaşanan kent hareketlerinin çoğu, barınma hakkı gibi diğer haklara göre kişi bazında daha elzem görülen bir hakka müdahale olduğunda görülmektedir. Bu talepler, Kent Hakkı talebi altında tek bir talep olmaktadır, ancak önemli olan Kent Hakkını bir bütün olarak talep etmektir. "Bu bağlamda Kent Hakkı, yalnızca düzgün, sağlıklı bir kentsel çevrede yaşayabilmekle ya da kendine uygun niteliklerdeki bir konutta oturabilme hakkını kazanmakla sınırlandırılamaz" (Lefebvre [27]). Kent Hakkı, temel insan hakları dışında, sağlıklı bir kentsel çevrede yaşama ve talep ettiğini almakla

sınırlı değildir. De Souza [27], pek çok yazarın Kent Hakkı kavramını çok dar anlamda düşündüğünü belirterek eleştiride bulunmaktadır. İnsani ölçekte, ödenebilir evlerin, çevreyi koruyan politikaların, katılımcı demokratik sistemin varlığının pek çok sivil toplum kuruluşu açısından Kent Hakkı'nı kurmakta yeterli olarak görüldüğünü savunan De Souza [27], bu tutumu eleştirmektedir.

Benzer bir şekilde Castells de kentsel toplumsal hareketleri "toplumda yerleşmiş hakim toplumsal çıkarlarla çelişecek bir şekilde kentsel sistemler, yerel kültür ve siyasi kurumlarda niteleyici değişimler üretebilecek, kentsel meselelerden doğan bilinçli bir kolektif pratik" olarak tanımlamaktadır (Castells [26]). Hareketleri de (kullanım değeri için kent isteyen) sendikal mücadele, (kültürel otonomi talepli) topluluk hareketleri, (mekân temelli özyönetim isteyen) yurttaş hareketleri olarak üçe ayırır. Castells'e [26] göre insanlar kentsel toplumsal hareketler ile her ne kadar çağımızın hayata dokunan, gerçek meseleleri ile ilgilenseler bile "kendilerini dünyayı kontrol edemez bulduklarından, dünyanın boyutunu kendi topluluklarına, mahallelerine basitçe indiriverirler" (Castells [26]). Kent hareketleri, bazı örneklerde kenti değiştirme imkanı olmasa da kentlinin kent algısını ve toplumu değiştirmektedir. "Toplumsal hareketler kenti ve dünyayı değiştirirler. Bu yüzden toplumsal harekettirler… Bu yüzden de toplumsal hareketleri anlamak temel önemdedir, çünkü toplumu, kültürü ve uzamı yaratan onlardır. İkincisi, toplumsal hareketler hayatın kalitesini, kentin kalitesini arttırmaktadırlar" (Castells ve Ince [28]). Bazı kent hareketleri; devrim, yönetim değişikliği ya da talep edilenin elde edilmesi gibi somut bir şekilde sona ermemiş olsa da toplumdaki bilince etki etmektedirler. Aynı zamanda Castells'in [28] ifadeleriyle; "Toplumsal hareketler kötüye karşı iyinin ifadeleri değil, toplumların farklı hedeflere, farklı kurumlara doğru değişmesini sağlayan kilit önemde bir mekanizmadır. Burada, toplumun iyiliği meselesine şüpheci yaklaşmak önemlidir. Kimin için iyi, ne için, hangi koşullarda iyi? İyi ve kötü toplumsal hareketler yoktur. İnançları, hedefleri mücadeleleri önceden belirlenmemiş bir süreç içinde toplumsal değişimin kaynağı olan toplumsal hareketler vardır, tarihin bir yönü yoktur" (Castells ve Ince [28]).

"Kent Hakkı" kavramı, onu kimin talep ettiğine göre değişen bir kavramdır. Harvey [1] bunu şu şekilde açıklamaktadır: "Şehir üzerine hak talep etmek, aslında artık var olmayan bir şey üzerinde hak iddia etmek anlamına gelir (ki aslında daha önce var

olduğu da şüphelidir). Kaldı ki şehir hakkı boş bir gösterendir. Ona kimin nasıl anlam yükleyeceğine bağlıdır her şey. Finansörler ve müteahhit firmalar şehri talep edebilirler ki buna hakları vardır. Fakat evsizlerin ve orada yaşamasına izin verilmeyen kaçak statüsündeki mültecilerin de bir o kadar hakkı vardır şehir üzerinde. Max'ın Kapital'de dile getirdiği 'eşit haklar arasında son kararı veren güçtür'[1] şiarını akılda tutarak, burada tanımlanan hakkın kime ait olduğu sorusuyla kaçınılmaz olarak yüzleşmemiz gerekir. Bu hakkın nasıl tanımlanacağı başlı başına bir mücadele konusudur ve söz konusu yaşama geçirme mücadelesi ile el ele ilerlemelidir" (Harvey [1]).

Kapitalizmin temelinde sermaye birikimi, yoğunlaşma ve merkezileşme eğilimi olduğunu düşünürsek, neoliberal kentleşme de, kent toprağını sermaye birikiminin merkezinde görüyor (Harvey [29]). Bu da her yerin boş bir arsaymış gibi değerlendirilip yıkılıp yeniden inşa edilmesine ve kapitalizm kaynaklarına hizmet edilecek şekilde inşaat faaliyetlerinin görülmesine sebep olmaktadır.

Neoliberalizmin ve küreselleşmenin, kentleri üretim mekanları olarak gördüğü günümüz kentleşme pratiği; kent sakinleri tarafından zaman zaman tepkiyle, eylemlerle, protestolarla karşılanmaktadır. Bu protestolar tüm ülkeye yayılan kent hareketlerine de uzanabilmektedir. Bu karşı çıkışlar uluslararası bir özellik de taşımaktadır, "Hindistan'dan Brezilya'ya, oradan Çin'e, İspanya'ya, Arjantin'e ve Birleşik Devletlere değin, pek çok değişik toplumsal hareket vardır" (Harvey [23]). Dünyanın pek çok şehrinde aktif olan, birbirinden destek alan ve her an ortaya çıkmaya hazır bir şekilde bekleyen bu kent hareketlerinin aslında sebepleri, hastalıklı bir kentte yaşamakta olan "sokaklardan, mahallelerden ezilen insanların naçar zamanlarda yükselen yardım ve destek çığlığından doğmaktadır" (Harvey [1]).

Kent Hakkının, en temel haklarından birisi de kentsel kamusal alanlara erişim hakkıdır. Kamusal alanlar, kentliyi birleştiren mekanlardır ve kentleşme sürecinde göz ardı edilen, bazen de bilinçli bir şekilde kentlinin elinden alınan mekanlardır. Kent hareketlerinin birinci hedefi, haklarını dile getirebilecekleri kamusal alanların geri alınmasıdır. "Londra'daki işgal hareketlerinin özelleştirilmiş parkları teslim aldıklarında ispat ettikleri üzere, merkezi meydanların kamuya ait olduğu gerçeği, Kent Hakkı

[1] Harvey Marx'ı şöyle kaynak göstermektdir: Kapital, 8.Bölüm, 1. Kısım: İşgücünün Sınırları

bakımından önemlidir. Bu bağlamda, Paris Komünü'nünde de kenar mahallelerde yaşayan insanlar, dışına atıldıkları şehri geri kazanmak üzere kent merkezine dönmüştür (Harvey [30]). Kamusal alanın kamusal siyasi amaçlar için özgürleşmesi, verilmesi gereken ilk kavga haline gelmektedir" (Harvey [31]).

Kamusal alanlar, kentlinin bir araya gelebileceği, çeşitli aktivitelerde bulunabilecekleri, kutlamalar yapabilecekleri açık kentsel alanlardır. Kentlinin, o kentte yaşadığına dair algısını oluşturan, kentli kimliği kazanmasını sağlayan, kültürün oluştuğu alanlardır. Bu nedenle kamusal alanların varlığı ve kentli tarafından özgürce kullanılabilir olması önemlidir. Ancak son dönemlerde hükümetlerin yürüttüğü politikalarla kamusal alanların kullanımı kısıtlanmakta ya da kentin boş olan arazisi olarak düşünülerek kapitalizme hizmet eden mekanlar haline dönüştürülmektedirler. Kentte yaşayan her insanın kullanabileceği alanlardan çıkıp, belirli kesimin kullanabileceği alanlar haline gelmektedirler. "Kentsel mekânda kimin bulunma hakkı olduğuna dair ve hangi şartlar altında bu hakka sahip olduklarına dair bir mücadelenin kavgası yapılmalıdır. Kentlerimizde gerçekleşen en şaşırtıcı şeylerden biri, halkın siyasi olarak kendisini ifade etmesine izin verilmeyen geniş kamusal alanların bulunuyor olmasıdır. Artık politik diyaloglar yürütmek için izin almak zorundasınız ve aslında bu gidişata karşı çıkmanın bir yolunun, aniden, simultane bir biçimde, birçok kamusal alanda aynı anda bulunmak ve tartışmalar başlatmaktır. Kamusal alanları işgal edip halkın siyasi alanları haline getirmek ve insanların demokrasisini yeniden tesis etmek, kentsel demokrasiyi tekrar gündeme sürmek için geçmemiz gereken yollardan biridir" (Harvey [32]). "Henri Lefebvre'in bu konuya ilginç bir bakışı vardır. 'Belirli bir mekânı, bildiğiniz üzere, bir süreliğine özgürleştirebilirsiniz.' demişti, 'Ancak burada her zaman şunu göreceksiniz, eğer daha ileri bir özgürleştirme sürecine girmezseniz, özgürleştirmiş olduğunuz mekân, bir süre sonra dominant pratik tarafından tekrar absorbe edilir, ele geçirilir.' Bence bu çok önemli bir düşünce çünkü Lefebvre sonra şöyle der: 'Günün sonundaki büyük soru, dominant pratiğin ne olduğudur.'" (Harvey [32]).

Şehir mekanları kapitalist sistemle birlikte kamuya ait olmaktan çıkmış mekanlar haline gelmiştir. Kent Hakkı arayışında kentin kamu mekanlarının seçilme sebebi olarak Harvey [1] şu açıklamada bulunmaktadır: "Lefebvre bu bir araya gelişi merkeziyet arayışı olarak simgeleştirir. Şehrin geleneksel merkeziyeti tahrip edilmiş durumdadır.

Fakat onu yeniden tesis etme yönünde bir itki ve arzu tekrar tekrar ortaya çıkar ve bunun siyasi sonuçları -yakın dönemde Kahire, Madrid, Atina, Barcelona ve hatta Madison, Wisconsin'deki ana meydanlarda ve şimdi de New York şehrinde Zuccotti Parkt'ta gördüğümüz gibi- pek çok alanda hissedilir. Ortak haykırış ve taleplerimiz ifade edebilmek için başka nasıl ve nerede bir araya gelebiliriz" (Harvey [1])?

Kent mekanları; toplum ilişkisi, kentli bilinci için kişilerin bir araya gelmelerini ve etkileşimde bulunmalarını sağlayarak, kent hareketleri için gerekli bilinci oluşturmaktadır. Kentli hafızasında yer eden mekanlar, kent hareketleri için simge görevi görmektedirler. "Öyleyse şehir, siyasi hareket ve başkaldırı için önemli bir saha işlevi görmektedir. Mekanın somut özellikleri önemlidir, toplumsal açıdan yeniden şekillendirilmesi ve farklı alanların organizasyonu siyasi mücadelede bir silah işlevi görür. Nasıl ki askeri bir harekat sırasında eylem sahasının seçimi ve şekillendirilmesi hangi tarafın kazanacağını belirlemede önemli bir role sahipse, kentsel mekanda cereyan eden kitlesel protestolar ve siyasi hareketler için de aynısı geçerlidir[1]" (Harvey [1]).

Aynı kentte yaşamak dışında belki de ortak özellikleri bulunmayan, farklı geçmişlere, farklı eğitimlere, farklı ailelere dolayısıyla farklı bakış açılarına sahip kentlilerin, aynı kentte bulunmak sebebiyle birbirleriyle etkileşimde bulunabilecekleri ve sahip oldukları Kent Hakkının tehlikede olduğu zamanlarda bir araya gelip haklarını savunabilecekleri mekanlar, kentin kamusal açık alanlarıdır.

2.1.3 Kamusal Alanlar

Kentlinin kenti algılayışı kentin insana sunduğu mekanlar ve bu mekanlarda insanların geçirdikleri zamanla değişir, gelişir. "'İnsan çevresini algılayabilmesi için diğer insanların yaşamını, kentleri, mimariyi ve görüntüleri alır.' Barthes[2], mekan ile insan arasındaki ilişkinin bir boyutuna dikkat çekmektedir. Mekan okuyup algıladığı resme göre biçim değiştirir, toplumundan aldığı form ve renklere göre şekil alır. Şehre dair silüetin ortaya çıkması bu sürecin sonunda doğal olarak gelişen bir durumdur" (Erdönmez [33]).

[1]Aktaran: Stephen Graham, Cities Under Siege: The New Military Urbanism, Londra: Verso, 2010

[2] Erdönmez Barthes'i şöyle kaynak göstermektedir: Barthes, R., (1997). Göstergebilimsel Serüven, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

İnsanların mekana bakışı, mekanı anlamlandırışı ile mekan değişmektedir. Kent mekanı da kentli kimliği ve kültürü oluşumunda etkili olmakla birlikte, kent mekanı da bu kültürden, kimlikten, kentliden etkilenmekte, onlarla birlikte gelişmektedir. Mekanı Heidegger, bir etkileşim ve deneyim yeri olarak görmektedir.[1] Kent mekanları da bireyleri kendisiyle aynı kentte, kültürde yaşayan insanlarla bir araya getirmekte, kendisi gibi aynı mekanları deneyimleyen insanlarla etkileşim içerisinde olmalarına imkan tanımaktadır.

Krier [34] kentsel mekan tarifini "cephelerle sınırlandırılan çeşitli geometrik alanların olduğunu ve bu alanların başarısının geometrik olarak okunabilir olup olmadığına bağlı olduğu şeklinde yapmıştır." Kentsel mekan; yapıların oluşturdukları boşluklar olarak tanımlanabilir. Bu tanımla kentsel mekan öğeleri binalar, sokaklar, meydanlar ve yeşil alanlar olarak belirlenmektedir.

"Kentsel açık alanlarda, yapılanmış çevrenin niteliklerinin daveti ile oluşan isteğe bağlı etkinlikler insanların rastlantısal olarak bir araya gelmeleri sağlar. Bu anlamda kurulan pasif ilişkiler, görme, duyma gibi dış mekân etkinlikleri için çekirdek yapıyı oluştururlar" (Velioğlu [35]). "Dış mekân etkinlikleri ile tariflenen insanlar arasında 'ilişki kurma', en temel ihtiyaç olarak belirlenmektedir. Bu ilişki sonucunda oluşan davet edici mekân devamında 'yaşayan kent' kavramına ulaşılmaktadır" (Gehl [36]).

Bir araya gelme, kentlilerin birbirlerinin yaşamları hakkında bilgi sahibi olabilmelerine, iletişim kurabilmelerine, bireylerin çevrelerini algılayabilmelerine, sosyal hayatı kavramalarına imkan sağlamaktadır. Max Weber'e [37] göre kamusal alan; "farklı sosyal sınıflardan, ırklardan, etnik yapılardan insanların karşılaştığı ve karşılıklı ilişkilerin, zıtlıkların ve diyalogların, anlaşmaların yapıldığı alandır." Kamusal alanlar sosyalliğin oluştuğu, insanların toplumla ve diğer insanlarla ilişki kurduğu, ortak kültür ve kimliğin biçimlendiği yerlerdir. Kamusal alanlar, fiziksel olarak kentte yaşayan her insana hitap eden, herkesin rahatça erişebildiği alanlardır. Kamusal açık alanlar, sokaklar, meydanlar, parklar gibi mekanlar olup, belirlenen bir fiziksel aktivitede (konser, festival, kutlamalar vs.) ya da rastlantısal olarak her kesimin karşılaşma olanağı

[1] Derleme: Derya Bolak Hisarligil, Martin Heidegger'de Mekân Düşüncesi,Hermeneutik-Fenomenolojik Bir Yaklaşım, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı, 25, 2008/2, s.25.

bulunmaktadır. Bu karşılaşmalar kentli kimliği ve kültürü oluşumunda önem taşımaktadır. Kentin var olabilmesi için; sosyalleşme, kent tarihi, kentli bilinci ve kimliğin oluşabilmesi için, kamusal alanların varlığı gereklidir. İnsanların iletişim ve etkinliklerine zemin oluşturma bağlamında, kentsel kamusal mekânlar bu işlevlerin gerçekleşmesini sağlayan en önemli araçlardır. "Kentin toplumsal bütünlüğü ve kent yaşamının canlanması, kısmen yapısal biçimin dış mekânlarla ilişkisine ve bu mekânların aşama düzenine, çeşitliliğine ve özelliklerine bağlıdır. Bu basit bir nicelik veya boyut sorunu olmayıp, psikoloji ve simgeselliklerin karmaşık bir yorumudur. Kamusal mekanlar kent halkının adeta aynası, olup, yerel kültürü ve yaşanan zamanı yansıtır, yerel halkın sosyal ve ekonomik durumlarıyla ilgili ipucu verir" (Okay [38]). Sennett'e [39] göre ise, "kamusal alan toplumun içinde yer almaktadır. Toplum bu alanları, kenti dönüştürmek veya yeniden biçimlendirmek için fiziki, sosyal ve sembolik olarak bir araç olarak kullanır. Yurttaşlık bilincinin oluştuğu, halkın tarihinin ve anılarının zemini ve kentin kalbi olan bu alan devinim işlevine indirgendiğinden beri anlamını yitirmiştir."

Habermas [40] da kamusal alanları fiziksel ve sembolik anlamlarıyla incelemiş ve konuyla ilgili teorik tanımlamalar getirmiştir. "Fiziksel anlamıyla kamusal alanlar cadde, park ve meydanlarda oluşan, içinde toplumun şikayetlerini belirttiği, iktidara karşı muhalefet oluşturduğu ve yeni bir düzenin kurulması için çağrıda bulunduğu alanlardır. Kurumsal düşünce, kurumsal görüş yani bireysel yargılama oluşumunda gerekli bilgilerin dolaştığı ve basın özgürlüğünün garanti altına alındığı alanlar ise kamusal alanın sembolik anlamını ifade etmektedir. Kamusal alan halkın özgürlüklerini kullanması için gereken araçları sağlamakla yükümlüdür." Habermas'a [40] göre "kamusal alan; basın özgürlüğü ve kamusal olarak düşüncelerini bildirme gibi kamusal özgürlük olarak tanımlanabilecek haklarının kullanıldığı alandır." Habermas'ın [41] belirttiği gibi "kamusal alanın en belirgin özelliği devlet otoritesinden muaf olması ve istinasız tüm bireylerin kullanımına açık olmasıdır. Kamusal alan bireysel kontrolün ötesinde toplumsal fonksiyonlar için kendiliğinden oluşmuş veya kurulmuş mekanlardır." "Kamusal mekan özel mekan ile oluşturduğu karşıtlık sayesinde daha iyi anlaşılabilmektedir" (Carr vd. [42]).

Arendt'e [43] göre ise "kamusal alanlar, tüm toplumun uyum içinde birlikte hareket edebildiği yerlerdir. Kamusal alan, politik alan ve yaşam alanından farklı olarak katılımı içinde barındırmakta ve kişinin fiziksel olarak politik bir eylem içinde yer aldığı alandır."

Çizelge 2.1 Kamusal alanda İhtiyaçlar (Özdemir [44])

KAMUSAL ALANDA İHTİYAÇLAR		
ANLAMLI OLMA	Bireysel Bağlar	
	Grup Bağları	
	Toplumla Kurulan Bağlar	
	Biyolojik ve Psikolojik Bağlar	
	Diğer Dünyayla Kurulan Bağlar	
DEMOKRATİK OLMA	Fiziksel Ulaşabilirlik	
	Görsel Ulaşabilirlik	
	Sembolik Ulaşabilirlik	
	Eylem özgürlüğü	
	Talep edebilme	
	Değişim	
İNSAN İHTİYAÇLARINA CEVAP VERME	İnsan boyutuyla ilgili kriterler	Konfor
		Dinlenme ve günlük sıkıntılardan kurtulma
		Çevre ile pasif ve aktif iletişim
		Macera ve sürpriz
	Fiziksel kurguyla ilgili	Mekansal kapalılığın sağlanması
		Sınırların sürekliliğinin sağlanması
		Görsel aks ve perspektif sağlanması
		Yönlendirmelerin sağlanması
		Dolaşım sürekliliği sağlanması
		İşlevselliğin sağlanması
		Farklı düzlemlerde tasarım yapma
		Yer düzlemi ve objeleri kullanma
		İnsan ölçeğini yakalamak
		Mekanlar arası sürekliliğin sağlanması
		Kamusal açık mekanlarla, kapalı mekanların ilişkisinin sağlanması
		Kentin okunabilirliğinin sağlanması
		Kentsel dokunun sürekliliğinin sağlanması

Kamusal alanlar, denetlenme kısıtlılığı içerisinde kentlinin bir araya geldiği ve gerekli durumlarda başkaldırıların da olduğu mekanlardır. Eylem için de bir araya geliş kentli için anlam ifade eden kamusal alanlarda olmakta, bu nedenle de tarih boyunca zaman zaman kontrol altına alınmak istenmektedir. Bu tezin konusunu oluşturan da son yıllarda yaşanan kent eylemleri için seçilen mekanların, neden seçildiğidir. Eylem mekanları, kent için anlam ifade eden kamusal mekanlar olarak, çoğunlukla meydanlar olmak üzere, park ve caddelerdir.

2.1.3.1 Meydanlar

Lynch'e [11] göre kentlerin tanımlanmasında etkili olan bazı yapısal ve doğal elemanlar bulunmaktadır. Bunlar; sınırlar, yollar, belirgin bir özelliği olan kentsel bölgeler, meydanlar ve son olarak da tarihsel ve toplumsal anlamı olan yapılar ve işaret öğeleridir. Kentsel imge elemanları genellikle birbiriyle etkileşim içerisindedir. Kent imgesinin vurgulanması, görsel yapının belirginlik kazanması, bütün bu elemanların tek tek ve birlikte belirli ilkeler çerçevesinde düzenlenmesiyle olanaklıdır.

"Kent ve toplum kimliğinin oluşumunda en önemli rolü üstlenen meydanlar günlük yaşamın bir parçasıdır. Kentlinin geçmişini temsil eden toplanma mekanları olan meydanlar, toplumsal yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan bir araya gelme ihtiyacından doğmuş, toplumsal deneyimlerin sağlanmasında ve kentsel kimliğin oluşumunda önemli bir öğe olarak ortaya çıkmıştır" (Altınçekiç ve Kart [45]).

"Gerek geçmişte, gerekse günümüzde bazı meydanlar birçok amaç için toplanma alanları olmuşlardır. Aslında bütün meydanlar kapasiteleri oranında bir toplanma ve karşılaşma alanlarıdır. Bu açıdan kent meydanları sosyal iletişim ve etkileşimin en önemli aracı olarak sayılmaktadırlar" (Semerci [46]). Protestolar, kutlamalar, törenler kentlileri bir araya getiren olaylar olarak, meydanlarda toplanmayı sağlamaktadır. "İnsanların herhangi bir zorlamayla gerçekleşmeyen istekleri doğrultusunda diğer insanlarla karşılaştığı ve böylece farklı kişilikleri tanıdığı mekân olması nedeniyle; aktif yaşamın odak noktası, çıkar çatışmalarının sonuçlandırıldığı ve uzlaşmanın sağlandığı, ayrıca insana özgü yetkinliklerin ve imkânların sergilendiği bir şehir alanıdır" diye tarif edilen meydan bu tarifteki bütün öğeleriyle tam bir sosyolojik mekân olma özelliğindedir" (Dağıstanlı [47]). Meydanlar, kentlileri bir araya getirerek, kimliği oluşturmaktadır. Bu nedenler meydanların varlığını korumak, kentli tarihini ve kimliğinin korunması için önemlidir. **"**Meydanlar bir kentin tümünün fiziksel ve sosyal yapısı hakkında bilgi edinebileceğimiz en önemli mekânlardandır. Kent ve onu belirleyen ana öğelerden olan meydanlar toplumsal belleğin, kimliğin, aidiyet oluşumunun esas etkenleridir" (Gökgür [48]). "Kuşkusuz meydanı oluşturan doku, etrafındaki tarihi yapılar ve çevresel düzenleme ile önemli bir toplumsal ve tarihsel olguyu sunmaktadır. Kentin, kentsel ve kamusal mekânın ana elemanı olan meydanlar

toplumsal belleğin, kimliğin, ait olma duygusunun oluşmasında önemli alanlardır. Meydanların düzenlenişi, gerçekte nasıl bir toplumsallığın oluşturulmak istendiğini gözler önüne sermektedir" (Tokcan [49]). Kent meydanının tarihine baktığımızda, meydanda yaşanan olayları, kutlamaları, isyanları incelediğimizde, o kentin tarihini incelemiş olmaktayız. Meydanda yaşanan kentte yaşanmıştır.

Kent meydanlarının, kentliyi toplamasıyla, siyasilere karşı ilk konuşmaların bu mekanlarda başlamasıyla zamanla bu durum siyasileriler açısından istenmeyen bir duruma dönüşmüştür. "Toplumun sosyal ve siyasal olaylarla kent mekanında görünür olduğu meydanlar, siyasileri rahatsız etmeye başlamış ve farklılaşmıştır. Gerek Antik, gerekse Ortaçağ dönemlerinde kamusallığın idealize edildiği mekânlar olan kamusal alanlar, özelde ise kent meydanları kamusallığın anlam değiştirmesiyle birlikte biçim ve içerik olarak değişime uğramıştır. Habermas'ın da belirttiği üzere bu kamusallık ilk başta temsiliyet ile ilişkilidir. Barok dönemde ise; herkese ait olmayan bir kamusallıktan söz edilebilir. 18. yüzyıldan itibaren endüstrileşmenin uzantısında, kentlerdeki ekonomik dengelerin aristokrasinin elinden çıkarak burjuva sınıfına doğru eşitlenmesiyle kamu kelimesi devletle ilişkili bir sözcüğe dönüşmüştür. Artık kamusal alan salt simge ve göstergelerin değil, kapitalist üretimin ve tüketimin kendisi olmaya başlamıştır. Habermas'a göre burjuva toplumunun oluşturduğu bu yeni kamusallığın kentsel açık mekânları olan meydanlar da artık herkesçe ulaşılabilen, demokratik sahnelerdir" (Zengel [50]). Kent meydanları ve sokakları, erişim kısıtlılığı olmadan, kentin her kesiminden kentlinin ulaşabileceği mekanlar olmalıdır. Birbirleriyle özel alanda karşılaşamayacak insanları bir araya getiren mekanlar olarak kent mekanları, demokrasi açısından önemlidir. Ancak Harvey'in [1] de belirttiği gibi, "Ortak alanın her türü kısıtsız erişime açık değildir. Bazı ortak alanlar (soluduğumuz hava gibi) kısıtsızken, diğerleri (şehirlerimizin sokakları gibi) ilkesel olarak herkesin kullanımına açıktır ancak denetlenebilir, polis gözetimine alınabilir ve hatta ticaret geliştirme bölgeleri biçimde özel bir idareye devredebilir. Bunlarında dışında, daha başından belli bir zümreye ait olan ortak alanlar vardır" (Harvey [1]).

"Kalabalıklar için buluşma yeri olan meydanlar, bu fonksiyonuyla iktidarın kurumsal biçimlerine karşı bir tehdit oluşturur. Buluşma ilkesi bireyleri cesaretle güçlendirdiği ve kolektif zekâlarını ve akıl yürütme becerilerini somut derecede azalttığı için (iktidarlar

açısından) tehlikelidir. Ayrıca bu buluşma biçiminde olduğu gibi, kalabalığın kolektif efervesansı (excitement)[1] bir bireyden diğerine neredeyse kontrolsüz biçimde yayılır ve bir kez başladıktan sonra kesilmesi, imkansız olmasa da son derece zordur" (Ostwald ve Chapman [51]).

Günümüzde bu özellikteki meydanlara verilebilecek pek çok örnek bulunmaktadır. Moskova'daki Kızıl Meydan, Çin'in Tianenmen Meydanı, tez içerisinde incelenen Mısır'ın Tahrir Meydanı, İspanya'nın Plaza del Sol ve Catalunya Meydanları gibi meydanlar son yıllarda siyasi olaylara tanıklık etmişlerdir. Sosyal ve siyasal hareketlerin izlerini taşıyan ve onlarla birlikte biçimlenen meydanlar, toplumu da toplumun kimliğini de biçimlendirirler.

"Atina'daki Sintagma Meydanı, Kahire'de Tahrir Meydanı, Barselona'da Plaza de Catalunya'yı birer müşterek alan haline getiren şey, insanların siyasi görüşlerini ifade etmek ve taleplerde bulunmak üzere bu meydanlarda toplanmasıdır. Sokak, tarihte pek çok kez toplumsal eylem aracılığıyla devrimci bir hareketin ortak alanına dönüştürüldüğü gibi, kanlı bastırma harekatlarına da sahne olmuş bir kamusal mekandır. Fakat ortak alanı korumak için ona niteliğini veren kamusal mal ve hizmet aşkının devamlılığını sağlamak gerekir" (Harvey [1]).

Kent mekanları, tarih içinde gelişen, kent hareketleri ile birlikte "Zamanla kent meydanları gittikçe özgür alanlar olmaktan uzaklaşmış, kalabalıkların kontrol edilebildiği yerler haline gelmişlerdir. Meydanlar buna göre tasarlanmış ve hatta kontrolsüz grupların dağınık olarak sokaklarda bulunması yerine buralara yönlendirilmeleri tercih edilmiştir. Napoleon'un yuvarlak meydanlar yapıp, bu meydanları iki tarafı altışar katlı apartmanlardan oluşan geniş caddelerle birbirlerine bağlayıp, meydanlara yerleştireceği topçu bataryaları ile ayaklanma ihtimali olan halkı kontrol altında tutma düşüncesinin mekâna yansıyan biçimleri bu tezi doğrular niteliktedirler" (Cansever [52]). Sennett [53] bu durumu, 19. yüzyıl kent tasarımı şehir içinde çok sayıda bireyin hareket etmesini teşvik ederken, Fransız devriminde ortaya çıkan türden tehlikeli grupların hareketini kısıtlamış olarak açıklamıştır (Sennett [53]). "Bu nedenle siyasi erk çoğu zaman kentsel altyapıyı ve şehir yaşantısını, isyankar nüfus gruplarını

[1] Coşku

denetlemesine olanak verecek biçimde yeniden düzenleme peşindedir. Haussmann'ın Paris'te açtığı bulvarlar bunun en bilinen örneğidir. Bulvarlar daha o dönemde asi yurttaşları askeri denetim altına almak için bir araç olarak görülüyordu. Bu münferit bir vaka değildir. 1960'lardaki kentsel ayaklanmalar sonrasında ABD'de kent merkezlerinin yeniden tasarlanması, şehir merkezindeki kıymetli emlak kaleleri ile yoksul semtler arasında karayollarından müteşekkil fiziksel bir engel, adeta birer hendek meydana getirdi" (Harvey [1]).

Meydanlar, kentlinin birlik olabileceği mekanlar olmasıyla birlikte, siyasiler için de ideolojilerini gösterebilecekleri mekanlar olmuşlardır. Yeni bir hükümet geldiğinde, meydanlardaki değişimlerle, önceki hükümetin ideolojisini silip, kendisininkini göstermek için kent mekanlarını seçmektedirler. "İdareciler veya siyasiler için meydan güç gösterisinin mekânıdır. Bu güç iktidarları elde etme veya var olanı elde tutma gücü olarak ifade edilebilir. Halk için ise meydan yöneticilere veya iktidara karşı güç gösterisinde bulunma yeridir. Dolayısıyla bir meydan iktidarlar için hem güç ve hem de tehdit kaynağı olabilmektedir. Otoriteye başkaldırmanın ilk işareti, bir meydanda izinsiz bir kalabalığın toplanmasıdır. İtalya'da halk hareketlerine movimenti dipiazza (meydan hareketi) denmesi bundandır. Sonuç olarak, bir yönetim otoritesini ve kalıcılığını şehirlilere göstermek istediğinde ilk tercih edeceği sahnelerden biri meydandır" (Boysan [54]).

Siyasilerin de bu mekanları seçme sebebi, kentteki herkese ulaşabilecek olmalarıdır. Ancak, burada bir çatışma da söz konusudur. Kent mekanlarının serbestiyeti, kendi kimliklerini kentliye kabul ettirebilecekleri mekanlar olmakla birlikte, kentlinin kendi kimliklerini de koruyabilecekleri mekanlar olmaktadır. Kısıtlı erişimle, kentlinin iktidara karşı herhangi bir birleşimlerini anında kontrol altına alabilecekleri şekilde kent mekanlarını kullanmaktadırlar. Yine de Harvey'in [1] dediği gibi, "Bir şehrin atmosferi ve cazibesi, şehrin sakinlerinin ortak olarak ürettikleri bir şeydir" (Harvey [1]). "Kent menşeli siyasi hareketlere dair bu kısa tarihçe, karşımıza iki soruyu çıkarıyor. İlkin, şehir (veya şehirlerden oluşan sistem) daha derinden işleyen siyasi mücadelelerin ifade bulduğu, edilgen bir sahadan (veya önceden verili bir şebekeden) ibaret bir görünürlük mekanı mıdır? Yüzeysel bir bakışla durum böyle görünebilir. Ancak bazı kentsel çevrelerin diğerlerine kıyasla isyan ve protesto için daha elverişli olduğu da aşikardır -

örneğin Tahrir, Tiananmen veya Sintagma Meydanları'nın merkezi konumu, Londra veya Los Angeles'a kıyasla Paris caddelerinin barikat kurmaya çok daha elverişli yapısı veya El Alto'nun La Paz'a mal akışını sağlayan ana güzergahlara hakim bir konumda oluşu gibi" (Harvey [1]). Kent mekanının kendisi, erişim kolaylığı ve kentliyi bir araya getirebildiği ölçüde, kent hareketlerini doğurmaktadır. Farklı bakış açılarına sahip insanları bir araya getiren mekanlarda ortak bir kimlik ve kente bağlılık oluşmaktadır. "Bu bağlar uyuma dayalı olabileceği gibi çatışmalı da olabilmektedir, ancak yüz yüze ilişkiler sık ve dolayısıyla daha baştan güçlüdür" (Harvey [1]). Kent mekanlarındaki uyum, kentlinin ortak kutlaması, ortak sevinci, bayramı olmakla birlikte, siyasilere karşı olan ortak bir eylem de olabilir. Çatışma, bu eylemlerdeki farklı fikirler olabilir. Ancak, kent hareketlerine baktığımızda çatışmadan çok, farklı düşünen insanların, aynı fikir altında birleşip, kent hakkını araması olduğu görülmektedir. Kent mekanları, kentlerin oluştuğu ilk zamanlardan beri, kentli için önemli bir toplanma mekanı olmuş, tarih boyunca bu özelliğini korumakla birlikte siyasilerin aldıkları kararlarla ve kentlinin nasıl bir kent isteği ile değişime uğramıştır.

2.1.3.2 Meydanların Tarihsel Gelişimi

"Tarih öncesi ve bilinen tarihi dönemlere ait kazıların ortaya çıkardığına göre kentleşmeyle birlikte kentin merkezi niteliğindeki açık alanlar var olmuşlardır. Söz konusu bu alanlar daha çok Pazar yeri olarak ve dini törenler için kullanılan yerlerdir" (Taşçı [55]).

"Yunan'da kentsel açık alan olarak bahsedeceğimiz 'agora' Hippodamus'un şehir planında iş ve politika merkezi olmasının yanı sıra, halkın buluşma, görüşme ve kamu sorunlarını tartıştıkları yerler olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda rekreasyon ihtiyacı doğa içinde veya tiyatro ve stadyum ile karşılanmaktaydı" (Pamay, [56]). "Agora halkın bir araya geldiği yer anlamındadır. Sözcük gerçekte toplanma anlamı taşır… Agora yalnızca kamusal bir yer değil, aynı zamanda kentin merkezi, atan kalbiydi… Toplumsal yaşam, iş ve siyaset için de gündelik bir sahne oluştururdu… Agoranın ikincil işlevi kentin toplumsal merkezi olmasıdır" (Can [57]). "Agoralar tam olarak kamusal fonksiyonların gerçekleştiği alanlardır. Farklı insan toplulukları arasında bir müzakere alanı oluşturan agora, kentin toplumsal merkezini oluştururken aynı zamanda kentin

siyasal ve yönetsel bağımsızlığının göstergesidir" (Gökgür [48]). Tarihin ilk kent örneklerinin görüldüğü Yunan'da toplanma mekanları olarak agoralar kentli için önemlidir. Kentli için, kutlamaların, bayramların, haberlerin alındığı, kararların açıklandığı, alışverişini yapabildiği ve diğer kentlilerle karşılaşabildiği mekanlardır.

"Romalılar da Yunan kentlerinde bahsettiğimiz 'agora', 'forum' olarak değişmiştir. Forumlar ticareti, bireysel ilişkiyi, iletişimi bir arada tutmuştur. Roma döneminin bir başka mekanı plazalardır. Plazalar, kent için ticari ve sosyal kamusal mekânlar sağlamakla birlikte, yürüyüş yolları ve dükkân dizileri ile Roma kentlerinin merkezini oluşturan, yoğun ticari yaşamları ile çok amaçlı mekânlardır. Plazalar kent içinde yapılaşmanın temizlenmesiyle veya kent dışındaki boş alanlarda inşa yoluyla oluşturulmaktadır" (MacDonald [58]).

"Ortaçağ şehirlerinde şartların değişmiş olmasından dolayı; savunma açısından kentin çevresinin surlarla çevrili olması araziyi değerli yapmaktaydı. Bu nedenle meydanlar insan ölçeğine uygun boyutlar getirilmiş, küçültülmüştür. Ortaçağ kentlerinde üç farklı tipte meydan bulunmaktadır. Saray veya idare binası gibi bir yapının önünde veya ileri gelenlerin evleriyle çevrili olan resmi meydanlar, dükkanlarla çevrili, orta kısmında açık satışın bulunduğu, çeşmelerle zenginleştirilen, idare binalarının da bulunduğu pazar yerleri ve kilise meydanlarıdır" (Özdeş [59]).

Ortaçağ sonrası Avrupa'da yeni bir ekonomik canlanma yaşanmıştır. "Bu kentlerin en önemli bölümünü piazza yani meydan oluşturmaktadır. Piazza antikite ve ortaçağdaki öncüllerinden çok daha büyük ölçekte ekonomik ve toplumsal hayatın odağı haline gelmiştir. Bu dönemde ilk bankalar piazzaların etrafında türemiş, nakit akımları ile ekonominin düzenlenme alanı burası olmuş, toplumsal fırtınalar ilk önce burada patlamış ve bu fırtınaları çıkartanlar da buralarda cezalandırılmıştır. Bunun yanında her kilise, her tarikat piazzaya bakan bir dinsel bina edinmenin peşine düşmüştür" (Kılıçbay [60]). Bu dönemde toplumsal hayatın her yönü, bütün ilişkileriyle birlikte meydanlarda yaşanmakta, meydan toplumsal hareketlerin başlangıç veya bitiş noktası konumuna gelmiş bulunmaktadır. Bu dönemde meydanın etrafında, "en baştan itibaren kamu binaları yani toplantı evi, belediye binası ve daha sonraları da okul vardı. Bu kurumlar

topluluk için toplanma noktaları olarak hizmet veriyordu. Meydan aynı zamanda yerel milis birliklerinin talim yaptığı yerdi" (Mumford [3]).

"14. ve 15. yüzyılda birlikte Rönesans döneminde kent kavramının gelişimiyle avlu, sokak ve meydanlar biraz daha farklılaşmıştır. Rönesans'ın büyük meydanları ortaçağın doğal olarak oluşmuş, organik meydanına göre daha düzenli tasarlanmış; geç 16. yüzyılda tamamen simetrik bir düzende inşa edilmeye başlanmıştır. Rönesans dönemi kentleri ise saray bahçelerini kuşatmış durumdadır. Açık mekanlar saraylara bitişik, kralların prestij ve gücünü tanımlayan bir düzenleme içindedir. Rönesans döneminde meydanı çevreleyen yapılar arasında otorite ile ilgili yapılar da yer almış, böylece bu mekanlarda ticaret, dini merasimler ve yönetimle ilişkili olarak bireyler bir araya gelmişlerdir" (Öztan [61]).

"16 ve 17. yüzyılda kamusal alanlar yetkinin güç gösterge yeri olarak görülmektedir. Krallığa ait meydanlar, 17. yüzyıl şehirciliğini temsil ederken, kralın askeri gücünü de göstermekteydi" (Gökgür [48]). "Sonraki yıllarda idamları herkesin görebilmesi için meydanda değişiklikler yapılmış, böylece kent sakinlerine adeta 'sizi denetliyoruz' mesajı verilmişti" (Çelik vd. [62]). Bu dönemin bütün kamusal alanları gibi kent meydanları da "kralın, kraliçenin ya da aristokratların sorumluluklarını ve yönetim erklerini güçlendirmek için kutlama mekânları olarak yapılmışlardır" (Boyer [63]).

"Barok dönemiyle değişen sosyal ve ekonomik değerler doğrultusunda önemini korumaya devam eden açık alanların görevleri değişmiştir. Bahçe artık operanın, konserlerin dinlendiği bir sahnedir" (Aslanoğlu [64]). Bu dönemde meydan, "Antik çağın geometrik ve düzenli formunda farklı olarak, daha küçük ölçekli, insanın görüş açısını birkaç noktaya yönelten, kilise ve diğer yapılarla birlikte oluşmuştur. Piazza adı verilen meydan İtalyan kentinin önemli bir kısmını kaplamakta, ekonomik ve toplumsal yaşamın odak noktasını teşkil etmektedir. Böylece meydan hem dini hem de dünyevi ihtiyaçların birlikte yürütüldüğü toplanma alanları haline dönüşmüştür" (Tokcan [49]).

Bu dönemden sonra 19. yüzyıl başlarına kadar açık alanlar eskiye oranla önemlerini kaybetmişlerdir. "19. yüzyıl döneminin etkileri ile bina - insan yoğunluğunun artması ve endüstri devrimi hareketlerinin devam ediyor olması, şehir merkezlerinde yeni

mekanların oluşmasına neden olmuştur. New York'ta Central Park'ın oluşması buna örnektir" (Trancik [65]).

"19. yüzyıl kentlerin yayılma dönemi olmakla birlikte Hausmann'ın hijyen teorilerine dayalı, yeni bir cadde ve sokak anlayışı ortaya çıkmış, geniş kaldırımlar, meydanlar, tiyatro alanları, ağaçlar, sokak lambaları bu anlayışı desteklemiştir. Kentsel mobilya ve peyzaj donatıları olan cadde, kentin temelini oluşturmuştur. Kamusal alan bina ve cadde tasarımını desteklemektedir" (Toussaint ve Zimmermann [66]).

"20. yüzyılın ilk yarısında; geleneksel kamu alanları birer dolaşım, yayalaştırma, alışveriş ve gösteri alanlarına indirgenmiştir. Boş alanların basit bir donatı mantığıyla tasarlandığı kamusal alanlar yalnızca birer hareket alanı veya ortak kültürel miras alanlarına dönüştürülmüştür. Büyük kamusal alanlar ekonomik, sosyal nedenlerden dolayı emniyetsiz alanlar haline gelmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında; kentler otoyollarla, hızlı trafik yolları vb. ile donatılmış ve otomobil kente hakim olmuştur. Kamusal alan transit geçiş alanına dönüşerek sosyalleşmenin yaşandığı alan özelliğini kaybetmiştir. Sosyal bölünme, işlevsel uzmanlaşma, kentin çeperlerindeki yerleşmeler, otoyollar, modern kolektif, donatılar, alışveriş alanları vb. kamusal alanı olumsuz olarak etkilemiştir" (Gökgür [48]).

"20. yüzyıl içinde; kentlerdeki fonksiyonel değişimler, meydanların da değişik biçim ve fonksiyonlara cevap veren mekanlar olarak düzenlenmesine neden olmuştur. Böylece meydanlar; alışveriş, oyun, toplantı, trafik, dini, ticaret vb. fonksiyonların gerçekleştirildiği açık ortak kullanım mekanları olarak tasarlanmıştır" (Giritlioğlu [67]).

"21. yüzyıl döneminde, kamusal alanı ortak miras olarak görenler, buraları turistlere ait yaya ve alışveriş veya gösteri alanlarına dönüştürmüş veya farklı aktörler bu alanları 'taşıt akışlarının bulunduğu' yerler haline getirmiştir. Sonuç olarak, kamusal alanlar ya 'hareketlilik' ya da 'kentsel miras' alanına dönüşmüştür. Bu durum özellikle son yıllarda özel sektörü de kamusal alan üretimine teşvik etmiştir (tema parklar, ticaret merkezleri, alışveriş merkezleri, gibi)" (Gökgür [48]).

"Meydanlar, içerdiği fonksiyon ve özelliklerine göre de tarihi meydan, mimari meydan, resmi meydan, iskele meydanı gibi isimlerle de anılmaktadır" (Taneri [68]). "Eski kentlerin, tarihi bölgelerinde, içinde dini, tarihi ve sanat değeri olan eserlerin yer aldığı

meydanlar, tarihi meydan niteliğindedir. Birden fazla ulaşım ağının kesiştiği, kentin ağır trafiğini üzerinde barındıran meydanlar, trafik meydanı olarak anılırlar. Trafik meydanları, motorlu trafiğe de hizmet edebilirler. Bunun yanında birçok mimari yapının çevrelemiş olduğu alanlar da mimari meydan tanımına girer. Mimari yapılar, resmi yapılar olduğunda ve gerektiğinde resmi törenlerin yapıldığı alanlar olarak karşımıza çıktığında bu meydan, resmi meydan olarak da anılabilir. Fakat bazen bu meydan sınıflamaları, bu özelliklerin hepsini içine alıp, tek bir bütün olarak da karşımıza çıkabilir" (Zucker [69]).

Meydan formları üzerine Zucker'in [69] çalışmaları bulunmaktadır. Zucker, meydanların; kapalı, dominant, merkezi, grup ve amorf meydanlar olmak üzere beş formda kullanıldıklarını belirlemiştir (Çizelge 1.2).

Çizelge 2.2 Meydan formları (Zucker [69])

MEYDAN FORMLARI	
KAPALI MEYDANLAR	Mekanın tamamen binalarla çevrilmiş olduğu, sınırlanmış ve içe dönük meydanlardır.
DOMİNANT MEYDANLAR	Mekanın önemli bir binaya yönlendirildiği veya binanın mekan için belirleyici unsur olarak göründüğü meydanlardır.
MERKEZİ MEYDANLAR	Mekanın bir merkez etrafında oluşturulduğu meydanlardır. Dominant meydanın aksine, burada hakim olan bina meydanın kenarında ve onun yönlendirilme yönünün hedefi değil, meydanın ortasında yer almaktadır ve mekan onun etrafında biçimlenmektedir.
GRUP MEYDANLAR	Bu meydanlar genellikle cadde ve sokaklarla birbirlerine bağlanmaktadırlar. Parçalı haldeki bu alanlar benzer işlevin görüldüğü yerler olabileceği gibi, farklı işlevler için yapılmış da olabilirler… yapısal açıdan parçaların oluşturduğu bütünlük olarak görmek doğru bir tanımlama olabilir.
AMORF MEYDANLAR	Mekanın herhangi bir sınırı ve tanımlanmış biçiminin olmadığı meydanlardır.

2.1.3.3 Sokaklar

Sokaklar, kentliyi meydanlara ulaştıran akslar olarak, kentlinin karşılaşmasının başladığı kent mekanlarıdır. "Meydanların devamı olan bu mekanların etkinlikleri azalır ama etkileyici gücünü kaybetmeden devam eder. Sokakta bulunan insanla, meydanda bulunan insan arasındaki en önemli fark meydandaki kimseyi tanımayabilir, ama sokakta bulunan rastlaşabilmektedir" (Barnet [70]).

“Meydan kullanıcılarının iklim ve hava koşullarına göre farklılaşırken, sokaklar gündelik hayatın bir parçası olmasından dolayı herkes tarafından kullanılmaktadır. Bunun dışında ise sokak zemini, cepheleri, duvarları gibi öğelerden dolayı oyun alanları yerine çocuklar tarafından tercih edilmektedir” (Moudon [71]). Meydanlar, bir amaç için toplanılan mekanlar olmakla birlikte, her durumda kullanılan mekanlar olmasalar da sokaklar kentlinin, her türlü işini gerçekleştirmesi için mutlaka kullanmak durumunda oldukları mekanlardır. Çocuklar için, ailenin gözü önündeki oyun alanı olmakla birlikte, yetişkinler için de gündelik hayatın akışında, kentliyle iletişim kurabildiği, anlık karşılaşmaları yaşayabildiği mekanlar olma özelliğindedir.

“Dinamik yaya mekanları lineer, dar ve yürümeyi, dolaşmayı teşvik eden mekanlar iken; statik yaya mekanları, daha geniş, oturmayı teşvik eden, genellikle yeşil, sakin ve sosyal davranış için bir sahne özelliği sağlayan mekanlardır” (İnceoğlu [64]). İnceoğlu’nun [64] kastettiği dinamik yaya mekanları sokaklarken, statik sahne mekanları meydanlardır. Sokaklar, kentlinin hareket alanı olup, zorunlu ve isteğe bağlı olarak kullandığı ulaşma ve karşılaşma mekanlarıdır. Meydanlarsa, dinlenme alanları ve faaliyet alanlarıdır.

“Çok bilinen bir söylem ‘meydanı kontrol eden kenti kontrol eder’dir. Fakat aynı zamanda bir Alman atasözü de ‘kent havası insanı özgür kılar’ demektedir. Gerçekten de kentsel tarihsel süreç göstermiştir ki; kentler özgürlüğün doyasıya yaşandığı yerler olmuş ve özgürlük de demokrasiyle iç içe gelişmiştir. O halde kent tarihi açısından demokrasi bilincini geliştirmenin koşullarının ilki, insanın kentine ait olduğunu duyumsamasıdır. İkincisi ise, kentsel kararlar üzerinde söz sahibi olabilmesidir” (Keleş [72]).

Kamusal alanlar; meydanlar, toplanma alanları işleviyle, sokaklar da meydanlara ulaştıran akslar ve gündelik hayatın merkezi olarak, kentlinin özel ve yakınlarıyla sınırlandırılmış alanlarından çıkıp, tanımadığı diğer kentlilerle buluşabildiği mekanlardır. Kent hareketleri, bireylerin tekil olarak talep ettiği Kent Hakkı arayışı değil, bütün kentlinin, kenti için talebidir. Kamusal alanlar, kentliyi birleştiren, Kent Hakkı arayışındaki merkezlerdir. Günümüz siber uzam çağında, insanlar diğer insanlarla, kenti dışında tüm dünya ile iletişim kurabilmektedir. Ancak, ortak kent kimliği, kültürü,

aidiyetin oluşmasını sağlayan, kent mekanlarıdır. Kent hareketleri bazı örneklerde siber uzam İnternet mekanı üzerinde başlamış olsa da kentin gerçek mekanlarında görünür olmuştur.

2.1.4 Kent Hareketlerinde İnternet ve Mekan Karşılaştırması

Tez kapsamında incelenen kent hareketlerinin de başlangıç ve devamında İnternetin rol oynadığı görülmüştür. Bazı olaylarda başlangıç aşamasında aktif olarak rol oynarken, bazı kent hareketlerinde hareketin kent mekanındaki yüz yüze iletişimin gerisinde kalmışlardır. İnternet mekanındaki güvenlikle, kim olduğunun bilinmemesinin verdiği rahatlıkla, iletişim kurmak, kent hareketleri için de faaliyetlerde bulunmanın kolaylığı, kent hareketlerinin başlamasında etkili olmuştur.

Bir şehrin sokaklarında veya meydanlarında genel olarak aynı coğrafyada yaşayan, yaklaşık olarak aynı sosyal ve ekonomik ortamları paylaşan insanlar bir araya gelmekteyken, İnternetin sağladığı sanal buluşma alanlarında, ülkenin ve dünyanın her coğrafyasından insanlar bir araya gelip tesadüfi olarak karşılaşmakta ve bilgi, kültür ve hayata dair diğer konularda alışverişte bulunmaktadırlar. Bu durum ise tesadüfi olarak bir araya gelmenin verimliliğini artırmaktadır.

Ancak Castells'in de ifadesiyle, "Siber uzam bir mekan değildir, mekanlar arası bir koridordur. Siz kendi mekanınızda yaşarsınız, sonra siber uzamda dolanırsınız, başka yerlerde yaşayan insanlarla karşılaşırsınız. Ama siber uzamı kendi zihinsel evreninizde bulunmak için de kullanırsınız. Dolayısıyla siber uzam her gün yaşadığımız, başka yerlerden başka zamanda insanlarla ve düşüncelerle karşılaştığımız bir hiper uzamdır, zihnin uzamıdır" (Castells ve Ince [28]).

"Sanat kolektifi Critical Art Ensemble 1995'te, 'Sokaklar ölü başkentlerdir.', diye ilan ettikten sonra, 'Muhalif bir gücün fiziksel alandaki kilit noktaları ele geçirmesi hiçbir şekilde bir kurumu tehdit etmez.', diye açıklamıştı [73]. Yani fiziksel grevler yerine sanal grevler örgütlenmeli, fiziksel oturma eylemleri yerine sanal oturma eylemleri yapılmalı, fiziksel gösteriler yerine sanal gösteriler düzenlenmeliydi. Bu çağrı, 1990'ların ortalarındaki pek çok aktivist grup içinde hakim olan ruha işaret ediyordu" (Gerbaudo [74]). Ancak günümüzdeki kent hareketlerine baktığımızda, eylemlerin yalnızca

İnternette olmadığı görülmektedir. “İnternet, olduğu biçimiyle hayattan ayrı değildir, dünyamızın fiziksel ve toplumsal boyutunu korumakla birlikte onu yenileyen bir iletişim aracıdır” (Castells ve Ince [28]). Bu nedenle kent hareketlerinde önemli bir rol oynamakla birlikte tek başına yeterli değildir. İnternet ortamında başlayan ve büyüyen bir hareketin sonuç vermesi için kent uzamına taşınması gerekmiştir.

“2011’deki halk hareketlerinin başvurduğu sosyal medya pratikleri, İnterneti, kamusal alanın krizine karşı sığınacağımız sanal bir alan olarak gören bu kaçışçı yaklaşımdan kurtulmaya yönelmektedir. Şimdi tanıklık ettiğimiz durum, sosyal medyanın, onun yerine sanal bir alan geçirmekten ziyade, fiziksel kamusal alanın yeniden ele geçirilmesi (Lefebvre [75]) doğrultusunda kullanılmasıdır” (Gerbaudo [74]). İnternet, kent hareketleri için bir araya gelmeyi sağlayan başlangıç noktası olmuştur. Ancak, Castells’in [28] de dediği gibi, “Teknoloji kendi başına toplumların yararına ya da zararına olamaz. Ama toplumlarla ilgisiz de değildir. Öncelikle mevcut ya da potansiyel eğilimleri güçlendirir. İkincisi İnternetin daha büyük bir iletişim özgürlüğü sağlamak ve küresel iletişimi artırmak gibi bazı kendine özgü yönleri var ki, bu özellikler ağlar kurulması noktasında İnterneti ideal kılıyor” (Castells ve Ince [28]).

Bazı kent hareketlerinde İnternetin başlangıç olmasında sebeplerden birisi, Mısır örneğinde, kısıtlı, sürekli denetim altında olan ve bu denetimden dolayı bir araya gelemeyen kentlinin, sosyal paylaşım sitesinde bir araya gelerek bir platform oluşturduğu görülmektedir. İnternetin güvenli dünyasında oluşturulan bu grupta bireyler, kent mekanında kimlikleri açığa çıkabilecekken, İnternet ortamının gizliliğiyle bir araya gelebilmişlerdir. Ancak, kamusal alanda protesto gösterileriyle vücut bulmayan İnternette kalan hareket, sonuca ulaşamaz. Bunu anladıklarında ise hareketi kent mekanına taşımışlardır. Ancak bu süreç de kolay olmamıştır. İnternetin güvenli ortamından, kentin açık, görünür ve kısıtlanmış mekanına inmek, sosyal paylaşım sitesinde eyleme katılacağını duyurup da katılmayan kalabalık bir grubu göstermiştir. Kent mekanına inen bireylerin ise İnternet kullanmayan kentliyle bir araya gelmesi ve onlara aylardır İnternet ortamında olan biteni anlatmaları gerekmiştir. Bu da yüzyıllardır süregelen klasik yüz yüze iletişim ile mümkün olmuştur. Sokak sokak gezerek, İnternet kullanmayan Mısırlılar ile görüşmeler yapmışlardır.

“Sosyal medya, kamusal alan krizi karşısında, alansal olarak dağınık bir topluluğun kamusal alanda fiziksel olarak bir araya gelmesini kolaylaştırmak üzere yeniden bir aradalık duygusunu hissetmesine uygun duygusal kanallar haline gelmiştir. Bu gözlem, yeni medya üzerine yapılmış olan ve onları coğrafik gerçeklikten kopuk, ‘sanal gerçekliğe’ ya da ‘siber uzam’a (McCaughy ve Ayers [76]) ya da ‘beyinler ağına’ (Castells [77]) yerleştirmeye eğilimli çoğu araştırmaya açıkça ters düşmektedir. Ancak yeni medya pratiklerinde yerelliğin canlandığını saptayan yakın dönem araştırmalar da (Gordon ve de Souza Silva [78]) bu yaklaşımı teyit etmektedir” (Gerbaudo [74]). Harvey [32] de kent hareketlerindeki sosyal medyanın etkisi için, “Gerçekten önem arz eden Twitter ya da Facebook’taki duyarlı uğultu değil, sokaklar ve meydanlardaki insan bedenleridir” ifadelerini kullanmaktadır.

İspanya da “Tahrir Modeli”nin uygulandığı ilk ülke olmuştur. Mısırlılar’ın sosyal medyada bir araya gelerek kentin önemli meydanı Tahrir’in işgali ve devrim gerçekleştirmesi üzerine İspanya da bu yöntemi uygulamıştır. Sosyal medyada kentliler bir araya gelmiş, aynı gün İspanya’nın 58 şehrinde aynı anda her kentin meydanında işgal eylemleri başlatılmıştır. Puerto Del Sol Meydanı Madrid’in, Catalunya Meydanı da Barcelona’nın kent tarihi boyunca önemini korumuş olan, kentlilerin hafızasında yer etmiş kent mekanları olarak, işgal için seçilmiştir. İspanya’da da Mısır’da olduğu gibi, kent hareketleri İnternet ortamından, kent uzamına yöneldiği andan itibaren, İnternet iletişimi yerine yüz yüze etkileşim önem kazanmıştır. “İspanyol Öfkelileri de, taban politikasının asli yerinin sanal alemden ziyade fiziksel alanlar olduğuna inandıklarını dile getirerek, ‘Biz Facebook’ta değiliz, biz sokaklardayız.’ sloganını atmışlardır”(Gerbaudo [74]). Mısır’dakine benzer bir şekilde, İspanyol Öfkelileri de 15 Mayıs’a doğru hazırlık kampanyalarını başlattıktan sonra, İnternet bağlantısı ya da Facebook hesabı olmayan insanlara ulaşmaktan sorumlu yerel grupların kurulmasına yönelmişlerdir.

ABD ve Türkiye örneklerindeyse İnternette bir oluşum gözlenmiş ancak eylem kent meydanına inene kadar katılım olmamıştır. Kentte görünür olması ile İnternette de bir araya geliş oranı artmıştır.

Paris, Atina, Londra gibi örneklerdeyse, kentin alt gelir grubunun yaşadığı bir mahallede polisle çıkan çatışmanın kentliyi bir araya getirip, bir süredir devam eden ve son olayla

da haklarını savunma kararı almalarına sebep olmasıyla kent hareketleri başlamıştır. İnternet, kent hareketinin başlamasından çok sonra devreye girmiştir. Yüz yüze iletişim, kent mekanında bir arada olma, bu ülkelerdeki kent hareketlerinin başlaması ve devamında etkili olmuştur.

Tüm bu örneklerde yine kentli için anlamı olan kent mekanları eylem için seçilmiştir. Bu bazı örneklerde, tarih boyunca kentin ana meydanı olmuş olan bir mekan, bazı örneklerdeyse, kentlinin karşı çıktığı konuyu temsil eden binanın önündeki meydan, park, cadde olmuştur. Bu durumu Gerbaudo, Twitler ve Sokaklar kitabında [74] "2011 yılındaki halk hareketlerinde kitlesel oturma eylemleriyle işgal edilen alanlar gibi sembolik yerler, günümüzün toplumsal hareketlerinin katılımının dokusundaki düğüm noktalarını oluşturmaya başlamıştır. Sembolik yerler şahsi-olmayan liderler kılığında, görünür bir liderliğin yokluğunu ve akışkan örgütlenme pratiklerinin giderek silinmesini telafi eden sabit referans noktaları şeklinde ortaya çıkar" (Gerbaudo [74]) olarak açıklamaktadır.

"Yeni medyanın otomatik olarak 'yer'in öneminin azalmasını getireceğini ileri süren Castells gibi ağ teorisyenlerinin görüşlerinin aksine, günümüz aktivistlerinin sosyal medyayı kullanışları büyük ölçüde fiziksel yakınlık biçimlerinin yeniden kurulmasını ve kolaylaştırılmasını kapsamaktadır. Sosyal medya, hareketin kamusal alanda zemin bulmasını sağlayarak, bir siyasal yerellik ya da siyasal İnternet yerelliği duygusunun (Gordon ve de Souza Silva [78]) gelişmesine katkıda bulunur. Puerta del Sol, Tahrir Meydanı, Zuccotti Park gibi işgal edilmiş meydanlar (ayrıca Atina'daki Syntagma Meydanı ya da Tunus'taki Kashba Meydanı ve Bourghiba Bulvarı), mevcut partiler, örgütler ve kurumların kendilerini temsil etmedikleri duygusuna sahip bir kitlenin toplanma alanları olarak günümüz hareketlerinde olağanüstü derecede sembolik önem kazanmışlardır. Böyle yerlerden Facebook sayfaları, Twitter akışı ve aktivist blogları aracılığıyla gönderilen yoğun mesajlar, söz konusu mecraları trending places (Twitterdaki 'trending topics'[1] [en çok konuşulan konular] ifadesiyle oynarsak, en çok tutulan yerler); yani, cazibesi büyük ölçüde bu alanlardan yayılan ve insanların dikkatinin o alanlara yönelmesini sağlayan yoğun mesaj akışına bağlı olan manyetik

[1] Trend Topic, güncel konular anlamına gelen TT, Twitter sayfasında gündem başlığı adı altında bulunur ve sürekli değişir. Kaynak: https://sosyalmedya.nl/Twitter-2/trend-topic-nedir-ve-nasil-yapilir.html

toplanma kanalları, yüz yüze ilişkilerle sürdürülen meclisler diyebileceğimiz duruma getirmiştir" (Gerbaudo [74]).

"Burada insanlar ve mekan arasındaki ilişki, ortak bağların kurulmasına kaynaklık eden son derece önemli bir etken olarak ortaya çıkıyor. Bu bağlar uyuma dayalı olabileceği gibi çatışmalı da olabilmektedir, ancak yüz yüze ilişkiler sık ve dolayısıyla daha baştan güçlüdür." (Harvey [1]). Görüldüğü gibi kent hareketlerinin var olmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri kent mekanında bir araya gelmek ve dolayısıyla ortak bir kimliğin oluşmasıdır. Harvey'ye göre "Yüzeysel bir bakışla, şehir (veya şehirlerden oluşan sistem) daha derinden işleyen siyasi mücadelelerin ifade bulduğu, edilgen bir sahadan (veya önceden verili bir şebekeden) ibaret bir görünürlük mekanı olarak tanımlanabilir. Ancak bazı kentsel çevrelerin diğerlerine kıyasla isyan ve protesto için daha elverişli olduğu da aşikardır" (Harvey [1]). Ciravoğlu'na [79] göre yerin mekânsal örüntüsüyle kent hareketi yaratmakta bir potansiyeli vardır. Dolayısıyla, bu ifadelerden bazı kentlerin meydanlarının kentliyi bir araya getirmede daha etkili olduğu ve kent hareketlerinin bu kentlerde ortaya çıkmasının daha kolay olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır.

"Belirli yerler devrimci hareket açısından her zaman önemli olmadı mı? Günümüzün protesto yerlerini bu kadar olağandışı kılan şey nedir? Bütün devrimlerde, o devrimleri gerçekleştiren hareketler nezdinde neredeyse kutsal bir haleyle donatılan sembolik yerler (1789'da Bastille, Ekim 1917'de Kışlık Saray, Mayıs 1968'te Sorbonne) olduğu doğrudur. Ancak anlaşılan 2011'deki 'meydanları ele geçirme' hareketlerinde daha da etkileyici bir yan vardır. İşgal edilmiş meydanlar, yalnızca protestoların temsil edildiği sahne olmakla kalmamış, aynı zamanda oraları ele geçirmiş toplumsal hareketler açısından özdeşlik kurma kaynakları, katı bir örgütsel yapıdan yoksun olan hareketlerin bir arada durmasını sağlayabilecek düğüm noktaları haline gelmiştir. Bu açıdan, Zuccotti Park, Puerta del Sol ve Tahrir Meydanı gibi yerler, görünürde bir liderin olmamasının eksikliğini ve fiili liderlerin de öyle görülmekteki gönülsüzlüklerini telafi ederek 'gayri-şahsi liderler' işlevi görmeye başlamışlardır. Bir bayrağa, bir siyasal partiye ya da bir kişi kültüne sarılamayan ve sosyal medyadaki iletişimlerin akışkanlığını dengelemek durumunda olan günümüzün toplumsal hareketi, kendi tarihinin sahnesi, kendi gelişmesinin beşiği (ve mezarı) olarak bir yere sarılmıştır" (Gerbaudo [74]).

“Tahrir Meydanı’ndan Zuccotti Park’a kadar bu hareketler, asıl meydan işgalleri kaldırılınca ve kimlikleriyle birlik olma duygularını büyük ölçüde borçlu oldukları o alandan yoksun kalınca, kendilerini krizin içinde bulmuşlardır” (Gerbaudo [74]).

Çağımızda İnternetin kolaylaştırıcı iletişiminin, kentsel alandaki yüz yüze iletişimin önüne geçtiği savunulmakla birlikte, kent hareketlerinde aksinin olduğu görülmektedir. Kent mekanına erişimin kısıtlılığı ile özgür ve güvenli İnternet mekanı bir araya gelmek için kullanılmış, ancak hareketin görünür olması için kent mekanları işgal edilmiştir. İşgal edilen bu mekanlar, merkezi önem taşımakla birlikte, tarih boyunca kentli hafızasında yer etmiş mekanlar olup, kentliyi bir arada tutan ve hareketin devamlılığını saplayan birer anıt niteliğinde olmuşlardır. Kent hareketlerinin incelendiği Bölüm 3’te, kentlerin mekansal gelişimi ve bu süreçte kent hareketlerinin merkezi olan mekanlar morfolojik açıdan “Mekan Dizimi” (Space Syntax) yöntemi ile incelenmiş, neden o mekanların kent hareketinin simgesi olduğuna cevap aranmıştır.

2.2 Araştırmanın yöntemi “Mekan Dizimi” (Space Syntax) Üzerine

Simmel [80]; şehirlerin mekânsal varlıklar olup, sosyolojiye etki etmediğini; sosyoloji ile birlikte oluşan mekanlar olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle de yaya hareketleri, sosyoloji ve mekan örgütlenmesi arasındaki ilişkiyi bilimsel olarak açıklamak için bir çok kentsel tasarım uygulama ve araştırma çalışması yapılmaktadır. University College London bünyesindeki Space Syntax Laboratuvarı tarafından geliştirilen Mekan Dizimi (Space Syntax) modeli, bu amacı gerçekleştirmektedir. Mekan Dizimi (Space Syntax) 1970ler'in sonu 1980ler'in başında Bill Hillier ve Julienne Hanson tarafından Londra’daki Bartlett Mimarlık ve Planlama Okulu’nda geliştirilmiş, mekanlar ve insan ilişkilerini açıklamaya yarayan bir yöntemdir. Kent analizlerinde, kentin açık alanlarının kullanımını, yaya mekan ilişkisini, arazi değerleri ve kullanımlarını, sokak suç ilişkisini açıklamaktadır.

Hillier vd. [81] mekansal dizini, yerleşim bölgelerindeki ya da binalardaki mekansal biçimlenmenin açıklama ve sınıflandırmasını yapabilmek için kullanılan teknikler bütünü olarak tanımlarlar. Peponis vd. [82] mekansal dizin ile ilişkilendirilen çeşitli analiz tekniklerinin tek bir ortak geometrik tabandan türetebileceğini göstermişlerdir.

Mekan dizimi yöntemi; mekan biçimini, mekanı oluşturan sınırları, mekanların insan ilişkileri, kentler, kentli kimliği üzerine etkisini matematiksel olarak tanımlamaktadır.

“Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile sosyal konulara değinerek mekanda kavrama ile ilgili çalışmalara bir geçiş yapılabilmiş ve oldukça geniş bir perspektif sunulmuştur. Mekan örüntüsünün (patterns) ölçülebilir özellikleri ve sunumları (represents) ile yapılan bu tür çalışmalar, mimari ortamlarda hem kullanıcılar hem de mekan arasında güçlü bir ilişki oluştuğunu göstermiştir. Mekanın örgütlenme özellikleri insanların yapı içerisinde karşılaşma olasılığını artıran önemli parametrelerdir. Bu bağlamda daha önceki çalışmalar, bütünleşik mekanlarda insanların karşılaşma olasılığının fazla olduğunu göstermiştir” (Hillier vd. [83], [84], [85]; Peponis vd. [86]; Read [87]).

Analizin yapılabilmesi için öncelikle aks haritalarının çizilmesi gerekmektedir. Aks haritası, halihazır haritalar üzerinde yaya erişimine olanak sağlayan yolların mümkün olan en uzun “doğru”lar kullanılarak çizilmesi ile elde edilmektedir. “Bakış hattı” olarak da adlandırılan bu doğruların uzunluğu ve diğer doğrularla yaptığı bağlantılar aks haritasının sonuçlarını belirlemektedir. Bakış hattı, yürüme mesafesindeki görülen en uzun düz çizgi olarak çizilen akslardan oluşur. Program o aksların bütün içindeki ve birbirleriyle olan ilişkilerini saptar. Aks haritası en az 30 dk’lık yürüme mesafesi olan 2 km yarıçap içinde çizilmektedir. Aks haritasında akslar birbirleri ile kesişmektedir. “İki kesişme noktası arasındaki birer doğru parçası olan akslar bir 'adım' olarak değerlendirilmektedir. Bu sistemde bir noktanın erişilebilirliği geometrik uzaklığa göre değil, o noktaya bağlanan aks veya “adım” sayısı ve her noktadan oraya kaç adımda ulaşılabileceğine göre hesaplanır. Bu durumda çevresine en çok aksla bağlanan nokta en kolay ulaşılabilen nokta olacaktır” (Hillier ve Hanson [88]). Kolay ulaşılabilen bölgelerin de bütünleşme değerleri çevrelerine göre daha yüksektir.

Aks haritaları, bilgisayar programı ile analiz edilmektedir ve bu analiz sonucunda Bağlanırlık (Connectivity) ve Bütünleşme (Intgeration) değerleri bulunmaktadır. Bağlanırlık (Connectivity) değeri, bir aksı doğrudan kesen diğer aksların sayısını vermektedir ve lokal ölçekte kullanılmaktadır. Bütünleşme (Intgeration) değeri ise bir aksa, diğer tüm akslardan ulaşmak için kaç adım kullanılması gerektiğini vermektedir. Bütünleşme (Intgeration) değeri yüksek olan akslara ulaşımın daha kolay olduğu ve sık

kullanılan akslar olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ve bu akslar için bütünleşik akslar denmektedir (Jiang ve Calaramunt [89]).

Anlaşılabilirlik (Intelligibility) değeri, "Bağlanırlık değeri (Connectivity) ve Bütünleşme değeri (Integration) birleşmesinden oluşan grafiktir. Mekanın derinliği, aksların bir bütün içindeki yeri ve doğrudan bağlantı sayısı, küresel ölçekte anlaşılır olup olmadığı sonuçlarını verir" (Klarqvist [90]). Bu değer, "Bağlanırlık değeri (Connectivity) lokal (mikro) ölçekte kullanılır. Mahalle sakinlerinin çevrelerini nasıl algıladıklarının anlaşılmasına yarayan grafiktir, parça-bütün ilişkisini açıklar. Londra'da yapılan bir araştırmaya göre Intelligibility değeri yüksek çıkan bir mahallede yaşayan insanların çizdikleri krokilerin daha anlaşılır olduğu, bu mahalle sakinlerinin çevrelerini daha iyi algılayabildikleri ortaya çıkmıştır" (Jiang vd. [91]).

Birliktelik (Synergy) değeri, bir mekânın en üst derecede okunur, anlaşılır olmasını tanımlar. Bunun ölçümü için global (makro) ve lokal (mikro) bütünleşme değerlerinin korelasyon (r2=1) katsayısının ortalamalarından oluşan doğrunun x ekseniyle yaptığı açının 45 derece olması gerekir. Bu çalışmada r2 katsayısı iki değişkenin ilişkisini belirlemek amacıyla kullanılmıştır (Hillier [92]).

Aks haritaları Depthmap programı (Varoudis [93]) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarında Integration Rn, R3 değerleri ve bu değerin grafiği ile elde edilen Birliktelik (Synergy) eğrisi bu çalışmada dikkate alınmıştır. Rn değeri global (makro) ölçek için kullanılırken, R3 değeri lokal (mikro) ölçek için kullanılır. Sistemin bütünü "global (makro)" bir ağ olarak değerlendirilirken, parçaların oluşturduğu daha küçük kümeler "lokal (mikro)" ağlar olarak görülür. Global (makro) sistemde, her yerden olanların karşılaşmaları söz konusuyken, lokal (mikro) sistemde daha çok semtlilerin yaşam örüntüleri, kendi aralarındaki karşılaşmalar hareket ağları üzerinden incelenir.

Çalışmada Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değeri karşılaştırılmış, çıkan sonuçlar üzerinden Birliktelik (Synergy) değerlendirilmiştir. Mekan Dizimi (Space Syntax) programı, yapılan analiz değerlerinin okunabilir olması için ortaya çıkan aks haritasını renklendirmektedir. Buna göre soğuk renklerden (mavi, yeşil) sıcak renklere (sarı, turuncu, kırmızı) doğru geçildikçe analizin bütünleşme değerleri artmaktadır. Kent

hareketlerinin görünür olduğu kent mekanları akslarının Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerleri ve renkleri dikkate alınmıştır.

Bu çalışmanın sebebi, kent hareketlerinde kent mekanının etkisi olduğunun savunulmasıdır. Kent hareketleri için seçilen mekanların tarihine bakıldığında, aynı yerlerin hareketlerin merkezi olduğu görülmektedir. O kent mekanının diğer mekanlardan farkının ne olduğu sorusuna cevap olarak, kentlinin karşılaşmasına olanak vermesi olduğu düşünülmüştür. Kent hareketleri süreçleri, kentin mekansal gelişimi ve hareket mekanlarının gelişimleri bölümlerinde, kent mekanının hareket üzerindeki etkileri anlaşılmaktadır ancak, Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile matematiksel olarak ölçülebilmiştir. Bu nedenle, inceleme alanlarının karşılaşma olasılığının karşılaştırılabildiği bütünleşme değerleri dikkate alınmıştır.

2.3 Anket Çalışması Üzerine

Tez kapsamında incelenen kent hareketlerini birebir yaşamış ve eylemlerde bulunmuş aktivistlerle anket çalışması yürütülülmüştür. Anketler ve kişisel görüşmelerle; kent hareketlerinin yapısını, kentin ve toplumun kent hareketlerine hazırlanma sürecindeki durumunu ve kent hareketinin yaşandığı mekanı bizzat deneyimlemiş olarak kendilerinin mekan hakkındaki duygu ve düşüncelerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. 13 adet çoktan seçmeli soru, 2 adet açık uçlu soru ile toplumun yapısı, kent hareketlerinin yaşandığı mekana ve kent hareketlerine dair değerlendirme çizelgeleri anketi oluşturmaktadır. Anketler, sosyal medya üzerinden yurtdışı ve İstanbul'daki eylemcilerle yapılmıştır. Anket soruları Ek- A'da bulunmaktadır.

BÖLÜM 3

ASİ KENTLERİN MEKANSAL MORFOLOJİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

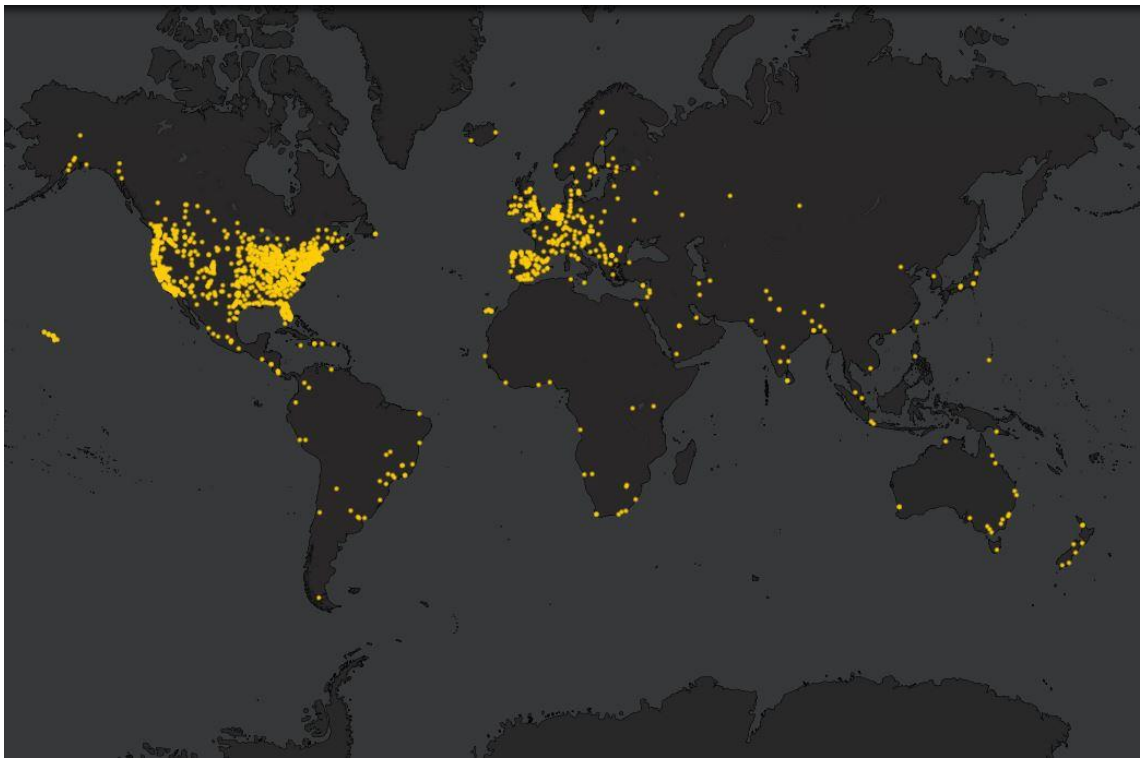
Dünyanın her yerinde görülmekte olan kent hareketlerinden on birinde on üç şehir tez kapsamında Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile incelenmiştir. Kent hareketlerinin, sosyal, ekonomik, politik sebeplerinin dışında, insanların bir araya gelmelerinde mekanın da etkisi olduğu olduğu savunulmuş, Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile hipotezin doğruluğu araştırılmıştır. İncelenen şehirlerden Reykjavik, İzlanda'nın başkenti olup, Ekim 2008 yılında ekonomik krize karşı tarihi Austurvollür Meydanı'nda başlatılan "Mutfak Devrimi" ile ele alınan şehirlerden ilkidir. Meydan, şehrin hem tarihi meydanı, hem de Parlamento Binası'nın önünde olması sebebiyle toplum tarafından simgesel olarak seçilmiştir. İkinci şehir Atina olup, 2008 Aralık ayında başlayan hareket hala devam etmekte, tarihi Syntagma Meydanı hareketin merkezidir. Arap Baharı'nın kıvılcımını ateşleyen ülke olan Tunus'un araştırma şehri başkent Tunis olup, Tunus halkının işgal meydanı tarihi Bardo Meydanı'dır. Dördüncü ülke, Arap Baharı'ndan etkilenen Mısır olup, Tahrir Meydanı ve başkent Kahire incelenmiştir. 2011 yılında ekonomik kriz içindeki İspanya, Tunus modelini Avrupa'da kendi ülkesinde uygulayan ilk ülke olmuştur. İspanya'nın başkenti Madrid ve önemli şehirlerinden olan Barcelona ve tarihi meydanları, İspanya'nın Indignados hareketine katılan pek çok şehrinden ikisidir. Madrid ve Barcelona ile bu harekete dahil olmayan Merida şehri ve tarihi meydanları incelenen şehirlerdendir. İngiltere'nin Londra şehrinde, getto bölgelerinden birinde başlayıp, hızla tüm İngilte'ye yayılan hareketin, Londra'daki işgal meydanı, Parlamento Binası önündeki Paternoster Meydanı'dır. ABD'de kapitalizme karşı başlatılan 'Occupy' hareketlerinin merkezi olarak da New York'taki Wall Street

üzerindeki Zuccotti Park'tır. İrlanda'nın başkenti Dublin'de de "Occupy" hareketinin merkezi ABD'deki gibi kapitalizmin simgesi haline gelen Dame Caddesi'dir. Paris'te 2005 yılında gecekondu bölgesinde başlayan hareket, 2011 yılında Occupy hareketleriyle devamı gelmiş, yine kapitalizmin simgesi haline gelmekte olan La Défense bölgesi hareketin kentsel mekandaki eylem merkezi olmuştur. İstanbul'da 2013 yılında meydana gelen hareketin başlangıcı İstanbullular için kentsel hafıza mekanlarından birisi olan Gezi Parkı'nın AVM yapılacak olmasına karşı çıkışı olmuştur. Hamburglular ise 1990lı yıllardan 2005 yılına kadar kentsel dönüşüm ile yok edilecek olan Park Fiction için İstanbul'dakine benzer bir mücadele vermişler, 2013 yılında da kentin önemli mekanlarıdan olan Rote Flora tiyatro binasının kiralanmasına karşı Park Fiction'da eylem yapmışlardır.

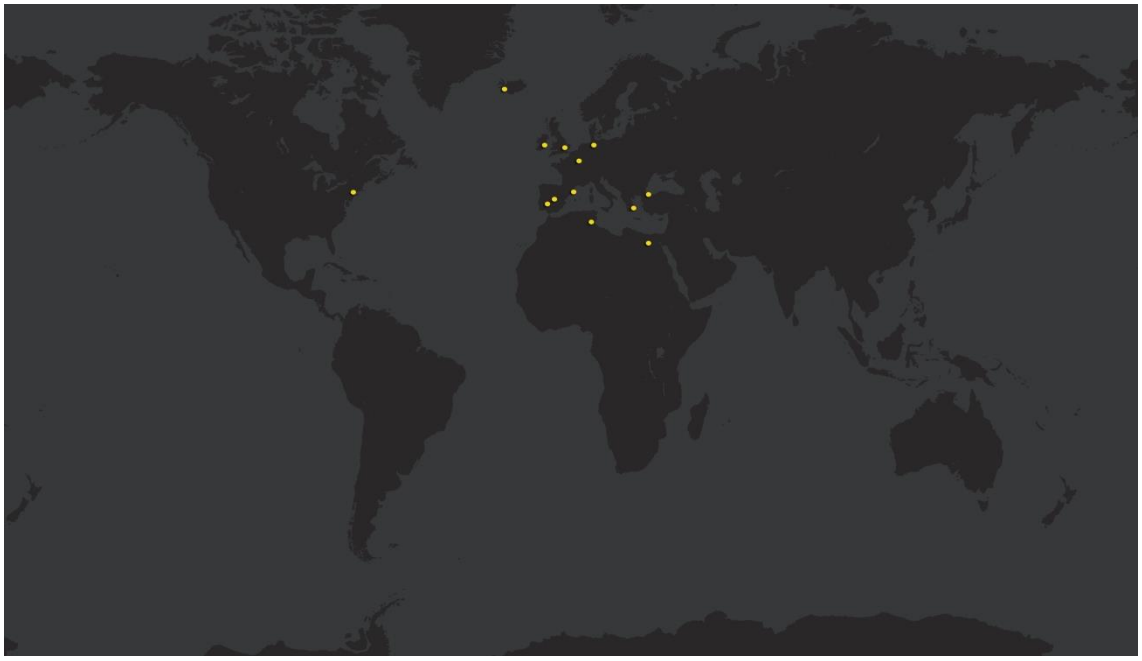
Toplumların, kendi hak ve özgürlüklerine müdahalenin olduğunu düşündükleri dönemde, haklarını savunmak için kent mekanına ihtiyaçları vardır. İnternet günümüzde insanları sanal mekanda bir araya getiren önemli bir unsur olsa da devrimler kent uzamında gerçekleşmektedir. Toplumların seçtikleri mekanların neden seçildiği hareketlerin görüldüğü on iki ve aynı ülkenin, aynı şartlarında ve aynı İnternet ortamında harekete çağrılmalarına rağmen, harekete destek olmayan Merida şehri araştırılmıştır.

Çizelge 3.1 İncelenen kent hareketleri ve şehirleri

ŞEHİRLER	HAREKET MEKANLARI	HAREKET İSİMLERİ	HAREKET TARİHLERİ
REYKJAVIK	Austurvollur Meydanı	Mutfak Devrimi	Ekim.08
ATİNA	Syntagma Meydanı	Alexıs/Occupy	Aralık 08-halen
TUNUS	Bardo Meydanı	Arap Baharı	Ocak.11
KAHİRE	Tahrir Meydanı	Arap Baharı	Ocak.11
MADRİD	Puerto Del Sol Meydanı	Indıgnados (Öfkeliler)	Mayıs.11
BARCELONA	Catalunya Meydanı	Indıgnados (Öfkeliler)	Mayıs.11
MERİDA	-	-	-
LONDRA	Paternoster Meydanı	Occupy	Ağustos.11
NEW YORK	Zuccottı Park	Occupy	Eylül.11
DUBLIN	Dame Caddesi	Occupy	Ekim.11
PARİS	La Defense	Occupy	Kasım 05/Kasım 11
İSTANBUL	Taksim Meydanı	Diren Gezi Parkı	Haziran.13
HAMBURG	Park Fıctıon	Bizim Adımızla Değil/ Occupy	90lar-2005/ Ekim 2013

Şekil 3.3 Kent hareketlerinin dünyaya dağılımı [2]

Şekil 3.4 Tez kapsamında incelenen kent hareketleri

3.1 İzlanda Reykjavik'te Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

İzlanda, kent hareketlerinin Avrupa'da ilk görülüğü ülke olup, "Occupy" hareketlerine de ilham olduğu savunulmaktadır. 2007 yılında İzlanda ortalama gelir bakımından dünyada beşinci sıradadır ve bunun sebebi üç bankanın başı çektiği finansal büyümedir. Ancak, bu gelişmeler olurken ülke fazlasıyla borçlanmıştır. Bu durumda, bankalardan birinin iflası, tüm finans sisteminin çöküşü demektir. Nitekim bir süre sonra borsa çökmüştür ve üç banka da geride 25 milyar dolarlık borç bırakarak batmıştır (Castells [94]).

"Her devrimin bir doğum tarihi ve isyankar bir kahramanı vardır. 11 Ekim 2008'de şarkıcı Hordur Torfason Reykjavik'te Althing (İzlanda Parlamentosu) önünde gitarıyla oturup 'banksterler[1]'e ve onlara hizmet eden siyasetçilere duyduğu öfkenin şarkısını söyledi" (Castells [94]).

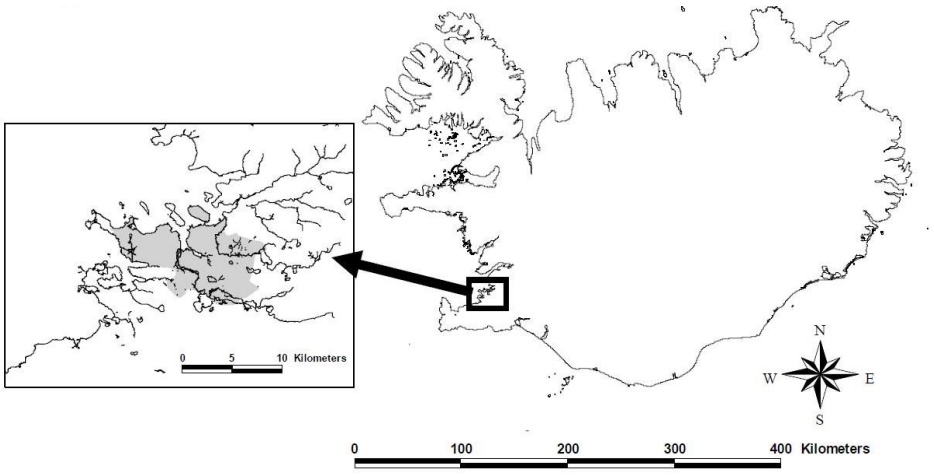
Böylece İzlanda'da kent hareketlerinin ilk adımı atılmıştır. 2008'de Torfason şarkısını söylerken ona birkaç kişi daha katılmış, birileri o sırada video çekmiş, videonun İnternet paylaşım sitelerinde görülmesinin ardından da tarihi Austurvollur Meydanı protesto gösterileri için insanlarla dolmuştur. 20 Ocak 2009'da parlamentonun bir aylık tatilinin ardından toplandığı gün, kentli de parlamento binası önünde bir araya gelmiş, ekonominin yanlış yönteminden, krize ayak uydurma becerisi gösterememesinden dolayı hükümeti suçlamıştır. Davullarına, tencerelerine ve tavalarına vurmuşlar, böylece "mutfak devrimi" ya da "tencere tava devrimi" adını almıştır. Protestocular hükümetin istifa etmesi, yeni seçimler düzenlenmesi çağrısında bulunup, siyasilerin finansa boyun eğmesiyle yozlaşmış olan cumhuriyetin yeniden kurulması talebi yapmışlardır (Castells [94]).

İzlanda halkı için kapitalist sistem, kendi hayatlarını, geçimlerini tehdit etmeye başladığında, halk bunu durdurmanın gerekliliğini fark etmiş ve buna sebebiyet veren hükümete karşı bir hareket başlatmıştır. Sosyal ağlar ve İnternetin kent uzamına yansımasıyla kent meydanındaki baskı artmıştır.

[1] Bankacı (ing.banker) ve gangster birleşiminden oluşan İngilizce kelime. Morgage gibi konut kredileri konusunda uzmanlaşmış kişiler için kullanılır. Kaynak: Urban Dictionary, Bankster, http://www.urbandictionary.com/define.php?term=bankster, (21, 03, 2015).

Hareketin sonucunda 23 Ocak 2009 tarihinde, parlamento seçimleri ilan edilmiş ve yeni bir hükümet kurulmuştur. Bu hükümet üç koldan çalışmaya başlamıştır: Finansal kargaşaya bir çare bulmak, buna sebebiyet veren kişileri bulmak, ekonomiyi eski haline getirmek ana hedefleri olmuştur. Yeni hükümet krizden sorumlulara karşı yasal süreçler başlatmıştır. Hükümet anayasa değişikliğine gitmiş, yeni anayasa taslağı hazırlanırken, halkın katılımı sağlanmıştır. Sosyal medya başlıca tartışma platformunu oluşturmuştur. Aylar süren tartışmaların ardından yeni anayasa taslağı kabul edilmiştir. Yeni anayasanın girişinde temel eşitlik ilkesi yer almaktadır (Castells [94]).

3.1.1 Reykjavik Şehrinin Mekansal Gelişimi

Şekil 3.5 İzlanda ve Reykjavik şehir merkezinin konumu (Bjarnason [95]).

İzlanda (Iceland) Kuzey Atlantik Okyanusu'nun ortasında Antartika'nın güneyinde bulunan 18. yüzyılda kurulmuş bir ülkedir. Tarihi boyunca Norveç, Danimarka ve İngiltere'nin sömürgesi olan ülke, 1944 yılında şu anki mevcut cumhuriyetini kurmuştur (Bjarnason [95]).

Yerleşim tarihi Reykjavik'te başlıyor olsa da, Danimarka, İzlanda tekel ticaretini 1786 yılında sonlandırana kadar, şehir bir ticaret kenti haline gelememiştir. 19. yüzyıla gelindiğinde artan nüfus ve endüstrileşme ile birlikte şehir için yeni projeleri hayata geçirme kararı alınmıştır (Bjarnason [95]).

Reykjavik, yeni projelerle modern bir şehre dönüşürken, kırsal kesimlerden ve başka şehirlerden de göç almaya başlamıştır, bu da şehir merkezinin büyümesine sebep olmuştur. 20. yüzyıla kadar bu nüfus artışı devam etmiştir (Bjarnason [95]).

Artan nüfusla birlikte, 1921 yılında ilk kentsel planlama yapılmıştır. Yapılan bu planlamalar ile yeni yerleşim yerlerinin düzenli olması amaçlanmıştır (Böhme [96]).

Uluslararası trendler ve tartışmalar Reykjavik imar planını da etkilemiş, geçmiş dönemlerin planlama kanunlarına adapte edilmiştir. Bahçe şehir konsepti (1902) İzlanda'da 1910lu yıllarda tanınmış olup, ilk planlama yasası 1927 Reykjavik planını etkilemiştir. 1960 yılında Danimarkalı uzmanlar ulaşım ideolojisi hazırlamak için İzlanda'ya getirilmiştir. Gündem 21 tartışmaları da 1990lar'da güçlenmiş, Reykjavik için ilk bölgesel master plan önerileri 1996'da gündeme gelmiş olup, eskinin de korunması gerekliliği savunulmuştur. Buna bağlı olarak yapılan plan 1998 yılında yürürlüğe girmiştir (Böhme [96]).

Arazi kullanım hedefleri belirlenmiştir. Bu hedefler; arazi kullanımı bütün ülke için sosyal ekonomik ve kültürel kalkınmayı hedeflemek, halkın sağlık ve güvenlik konuları göz önünde bulundurmak, arazinin rasyonel ve verimli kullanımını teşvik etmek ve doğal kaynakların korunmasını sağlamak, çevresel zararı önlemek ve sürdürülebilir ilkelere dayalı gelişme sağlamak, planlama hukuku ile halkın hakları güvence altına almaktır (Böhme [96]).

2000li yıllarda, küreselleşen kentler kavramının yayıldığı dönemde, Reykjavik de bu kentler arasında yer almak için hedefler belirlemiştir. Bu hedefler, başkent olarak Reykjavik şehrinin ulusal kimliğin, ekonominin ve kültürün merkezi olması, küresel dünyada diğer küreselleşmiş şehirlerle yarışabilecek düzeye gelmesi, aynı zamanda da ekolojik bir şehir olmasıdır [97].

Şekil 3.6 Reykjavik şehrinin fotoğrafı [98]

3.1.2 Reykjavik Austurvöllur Meydanı

Austurvöllur Meydanı, İzlanda'nın başkenti Reykjavík şehrinin tarihi bölgesinin merkezinde bulunan, halk için önemli bir yere sahip olan bir meydandır. Küçük bir meydan olan, Austurvöllur, Einar Jonsson tarafından 1911'de şehrin önemli bir merkezi haline getirilmiştir. Günümüzde önemini koruma sebebi, pek çok kafenin burada bulunması ve bir toplanma mekanı olmasıdır. Meydanda şehrin önemli binaları olan Reykjavik Cathedral Dómkirkja, Reykjavík Belediye Binası ve parlamento binası yer almaktadır. Parlemento Binası'na yakın olması sebebiyle de pek çok protestoya ev sahipliği yapmıştır [99].

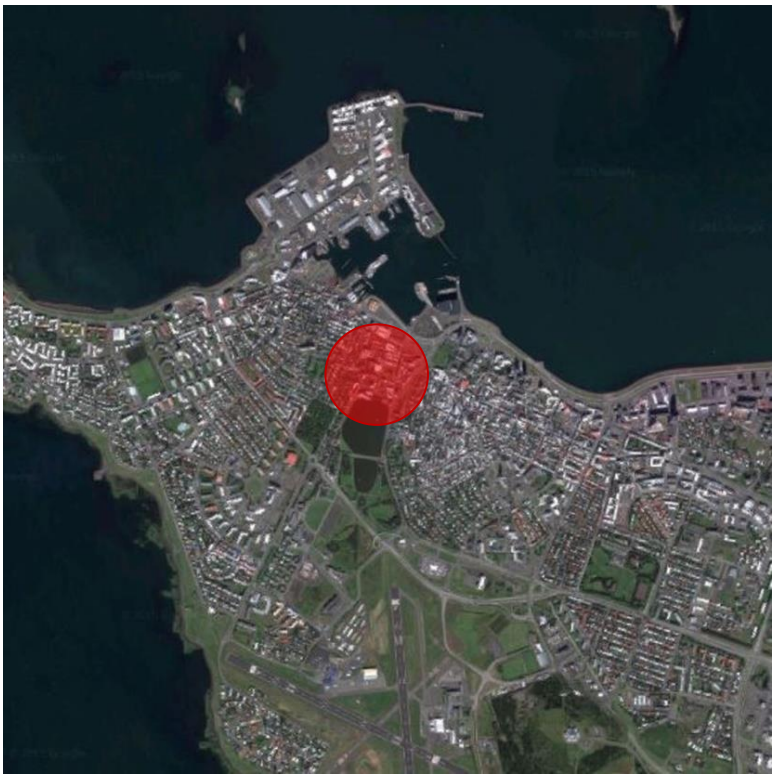
Şekil 3.7 Austurvöllur Meydanı [100]

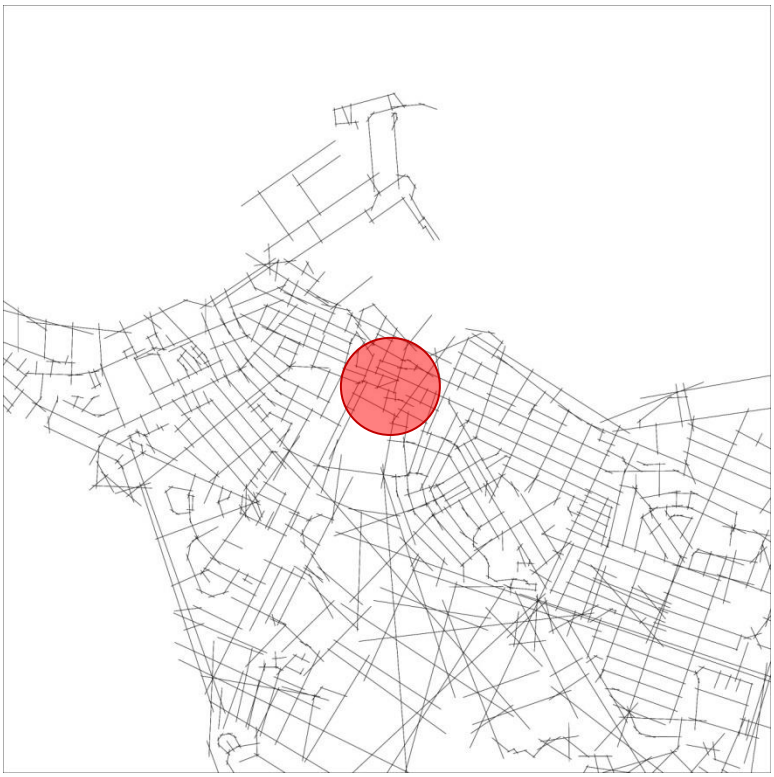
Şekil 3.8 Protestolar sırasında Austurvöllur Meydanı [101]

3.1.3 Reykjavik Austurvöllur Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

Ekim 2008 yılında protestolara sahne olan Austurvöllur Meydanı merkez kabul edilerek 2 km yarıçap içerisinde Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile analizi yapılmıştır. Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 aks haritalarını incelediğimizde, mikro ve makro ölçekte merkez konumunda olan aksların çakıştığı görülmektedir. Bu çakışmalar, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin grafiğinde Birliktelik (Synergy) değeri 0,822395 değeri ile 45° lik açıya yakın olmakta, şehrin incelediğimiz alanda, lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte bütünleşik olduğu sonucunu vermektedir. Bu değerlerle, kentlinin bir araya gelme olasılığının lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte yüksek olduğu, aksların sık kullanılan, hareketi davet eden alanlara karşılık geldiği ve suç oranının, kaybolma olasılığının az olduğu bir bölge olduğuna ulaşılmaktadır. Analiz sonuçlarında Bütünleşme (Integration) Rn değerlerinin yüksek olduğu akslar, şehrin büyük caddeleridir. Bu caddelerden sonra, bütünleşik değeri yüksek olan akslar arasında meydana ulaşan akslar da bulunmaktadır. Bütünleşme (Integration) R3 değerleri için de benzer durum söz konusudur. En yüksek değerler yine ana caddeler olmuş, Bütünleşme (Integration) Rn'den farklı olarak bu caddelerden sonra en yüksek değer meydana ulaşan aksta görülmüştür. Meydana ulaşan aksın Rn değeri 1,9464, rengi sarı iken, R3 değeri 3,52116, rengi ise turuncudur. R3 değerinin daha yüksek olması 2 km'lik yarıçap içerisinde lokal (mikro) ölçekte, global (makro) ölçeğe göre daha bütünleşik olduğunu göstermektedir. Aks değerleri Rn haritasında, 1,9464 - 1,26421 değerleri arsında değişmekte olup, renkler sarı ve açık mavi arasındadır. R3 haritasında ise 3,52116 - 1,65971 değerleri ve renkleri de turuncu ile açık mavi arasında değişmektedir. Meydanın aks değerleri yüksek olmasa da Reykjavik kentinin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritaları, kentin global (makro) ve lokal (mikro) ölçekte bütünleşik bir kent olduğunu, kentin incelenen bölgesinde yer bulmanın ve kentli karşılaşmalarının kolay olduğunu göstermektedir. Bu karşılaşmalar kentlinin, kentini korumak için kentli bilinci geliştirmesine olanak sağlamakta olup, kent hareketlerinin bu kentte neden yaşandığını açıklamaktadır.

Şekil 3.9 Reykjavik Austurvöllur Meydanı [102]

Şekil 3.10 Reykjavik Austurvöllur Meydanı aks haritası

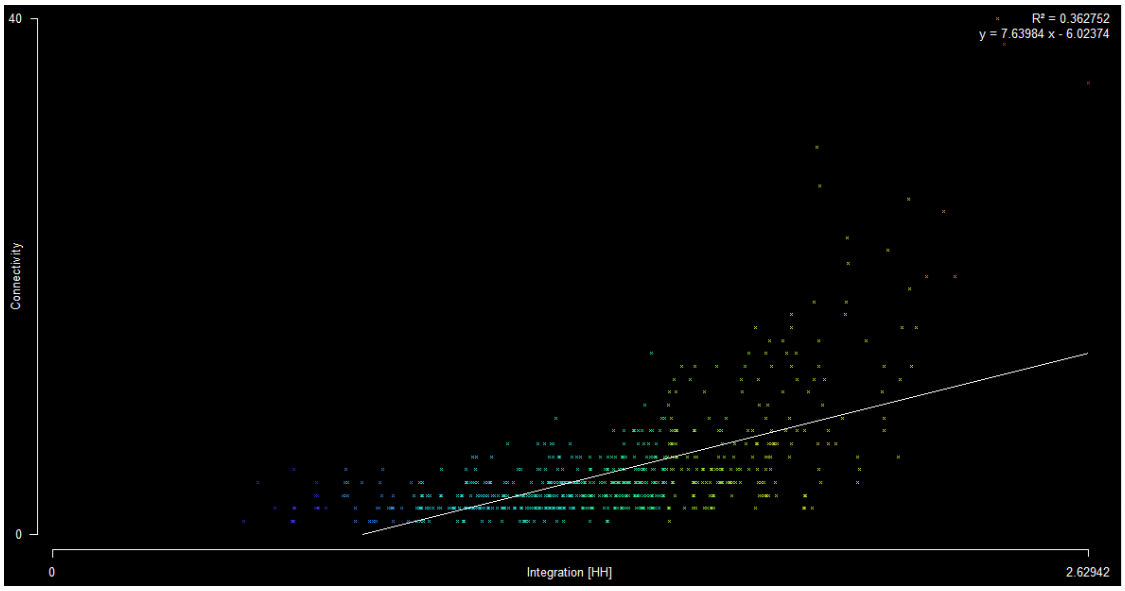
Şekil 3.11 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

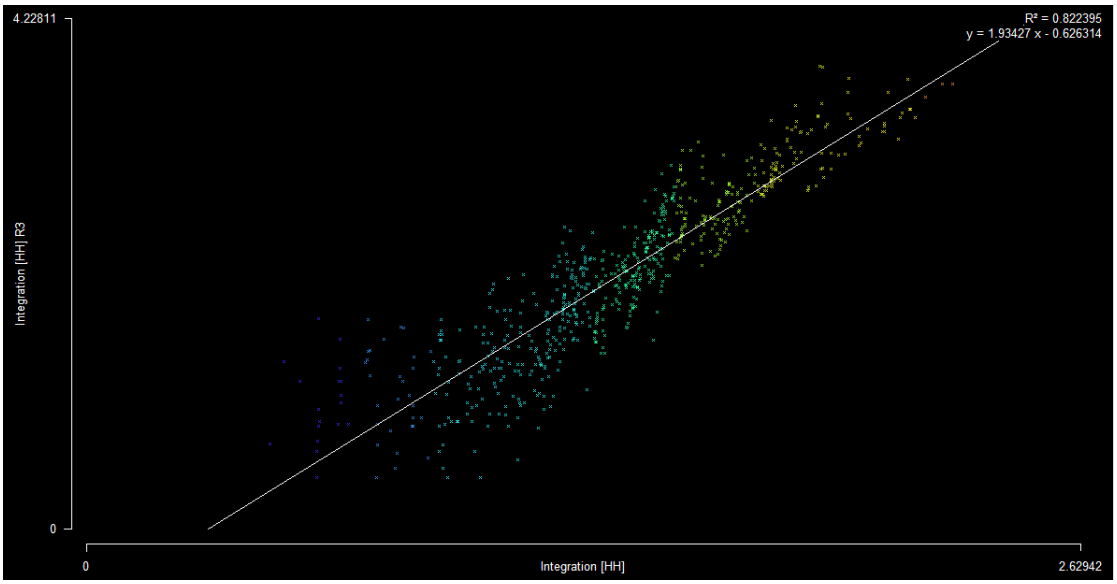
Şekil 3.12 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.13 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.14 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.15 Reykjavik Austurvöllur Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.2 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.3 Reykjavik Austurvöllur Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERLERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERLERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
REYKJAVİK AUSTURVÖLLUR MEYDANI	1,9464	5	3,52116	7	0,822395
	1,65636	4	2,85856	5	
	1,54174	3	2,15708	3	
	1,42121	3	2,43651	3	
	1,26421	2	1,65971	2	
TOPLAM DEĞER		17		20	

3.2 Yunanistan Atina'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

Yunanistan'da 2008 yılında polis kurşunu ile hayatını kaybeden 15 yaşındaki Alexis'in ölüm yıldönümü olan 6 Aralık, halkın otoriteyi her yıl protesto ettiği bir tarihtir. 6 Aralık 2008, Yunanistan'da yıllardır sürmekte olan kent hareketlerinin başlangıç tarihi olmuştur [103]. Alexis, Yunaistan'ın getto bölgelerinden Eksarhia'da yaşamaktadır. 5 Aralık 2008'da polis tarafından vurularak öldürülmüş ve bunun ardından Eksarhia'da protestolar yapılmış, sonrasında gösteriler çoğalmış, kitleselleşmiş, bazı üniversiteler

işgal edilmiş ve bu protestolar Atina'nın her yerine yayılmıştır (Saygılı [104]). Sonrasında işçi sınıfı da sendikaların çağrılarıyla isyana katılmış, sendikalar hükümetin neoliberal anlayışına ve sömürüsüne karşı 10 Aralık'ta genel greve çıkmıştır (Saygılı [104]).

10 Aralık genel grevinden sonra ayaklanmanın toplumsal tabanı genişlemiş, isyancı 90 kuşağı gençliğinin ateşlediği ve ana gövdesini oluşturduğu ayaklanma, işçi ve emekçilerin de katıldığı geniş bir halk isyanına dönüşmüştür. Ayaklanmanın temel ve birleştirici sloganlarından biri, neoliberal ekonomik saldırı hükümetinin başkanı olan Karamanlis'in istifası olmuştur (Saygılı [104]).

2008 yılında başlayan isyanlar, sadece bir öğrencinin öldürülmesine tepki olarak devam etmemiştir. Öncesinde de hareketli olan anti-otoriter gruplar için başlangıç noktası olmuştur. Ocak sonuna kadar bu olaylar devam etmiş, sonrasında da ufak gösteriler ile kendini göstermiştir. 2009 yılı ortasında ekonomik krizle birlikte, daha büyük ve yıllarca sürecek olan kent hareketleri başlamıştır (Sabancı [105]). 1 Mayıs 2010 tarihine gelindiğinde ise, sokaklarda çatışmalar başlamış, eylemin meydanı olarak da özgürlük anlamına gelen Syntagma Meydanı seçilmiştir.

Hareketin aynı tempoda süreklileştirilmesi ve merkezileştirilmesi pek mümkün olmamış, eylemlerin temposu zamanla düşmüştür. 2009'dan sonra iyice derinleşen ekonomik kriz ve krize karşı yürütülen geniş çaplı grevler dizisi öne çıkmıştır. Hareket de bu tarihten sonra ekonomik krize karşı mücadeleye evrilmiş ve sonraki birkaç yıl boyunca da kesintisiz bir şekilde sürmüştür (Saygılı [104]).

3.2.1 Atina Şehrinin Mekansal Gelişimi

Atina, Yunanistan'ın güneyinde, güney sınırı denizle, diğer sınırları da dağlarla belirlenmiş çanak formunda bir bölgede yer alır (Erten [106]).

Atina şehrinin tarihine bakıldığında, Yunan halkı için kentin meydanları hayatın en önemli mekanlarındandır. Polis (site) adını verdikleri kentin fizik mekanında kamusal alan vurgusu görülmektedir. Özel konutlar alçak ve içe dönük yapılardır; kamu alanları (tapınak, tiyatro, stadyum, agora) ise tersine büyük, geniş, değerli malzemelerle (mermer) inşa edilmiş mekanlardır [107]. Polis her kentlinin ahlaki gelişimine fırsat

vermektedir. Poliste Akropolis kutsal alan olup, kentin tepe noktasında bulunmaktadır. Agora, kentin ana meydanı olup, pazar yeri ve dükkanların bulunduğu, kentlinin önemli bir buluşma noktasıdır. Kamu yapıları, sivil toplanma mekanları, mahkemeler ve çeşmelerdir. Tiyatro; festivallerin, siyasi toplantıların; stadyum ise yarışmaların yapıldığı kamusal mekanlardır [107]. Kentte bulunan bu kamusal yapılar sayesinde, kentli bir araya gelebileceği çok sayıda fırsatla karşı karşıyadır.

Şekil 3.16 Atina Agorası ve Akropol'ü gösteren harita [108]

Açık mekan kişiyi hukuki davalara rastlantısal olarak katılmaya da davet etmektedir. Mahkeme çatısız bir mekandır ve bu mekanı kuşatan duvarlar alçaktır ve herkes katılabilmektedir. Agora; kentin odağı olan meydan aynı zamanda bir pazar yeri, siyasal toplantı yeri, eğlence yeri ve küçük dini tören yeridir. Halkın toplandığı, yemeklerin, eğlencelerin yapıldığı yer olmanın yanı sıra ticari merkez, bankaların bulunduğu, siyasal toplantıların da yapıldığı, kamu yönetiminin, yargının da mekanıdır. Sonrasında ise kentin meydanındaki alım satım işleri ile mahkemeyi ayırma gereği duymuşlar, mahkeme ayrı bir mekan olarak yeniden düzenlenmiştir [107].

Kent organik olarak doğmuş, M.Ö. 5. yüzyıldan sonra ızgara plan sistemine göre büyütülmüştür [107].

Günümüzde ülke nüfusunun yaklaşık üçte biri (4 milyon) bu kentte toplanmıştır. 1833'te başkent ilan edilen kentin o yıllarda 12 000 olan nüfusu da, 1923 Lozan Antlaşması'yla Türkiye'den göç edenlerle birlikte artmıştır. Bu gelişme sonucu ciddi bir

barınma problemi ortaya çıkmış, hükümetler de devlet arazilerinin küçük parsellere bölünerek kişilere dağıtılmasını çözüm olarak ortaya atmıştır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra da bu tip küçük ölçekli inşaat aktiviteleri ile şekillenen kentsel büyüme devam etmiştir. Sonuçta, müteahhit küçük sermayeli yatırımcı ilişkisiyle büyüyen kentin en büyük problemi, boşluksuzluk olmuştur. Bu açık alan eksikliğinin yanı sıra, zaman içinde araç sahipliğinin artması, trafik ve kirlilik problemlerini de beraberinde getirmiştir (Erten [106]).

Modern şehirciliğin ilkelerini oluşturan 1933 Atina Kartası'nda, insan yaşamı sosyal açılımlar ele alınmadan; barıma, dinlenme, çalışma ve ulaşım olmak üzere dört ana işlevle belirlenmiş, bunun sonucunda da yalıtılmış büyük kent parçaları ve kentsel formda bozulmalar olmuştur (Gökgür [109]).

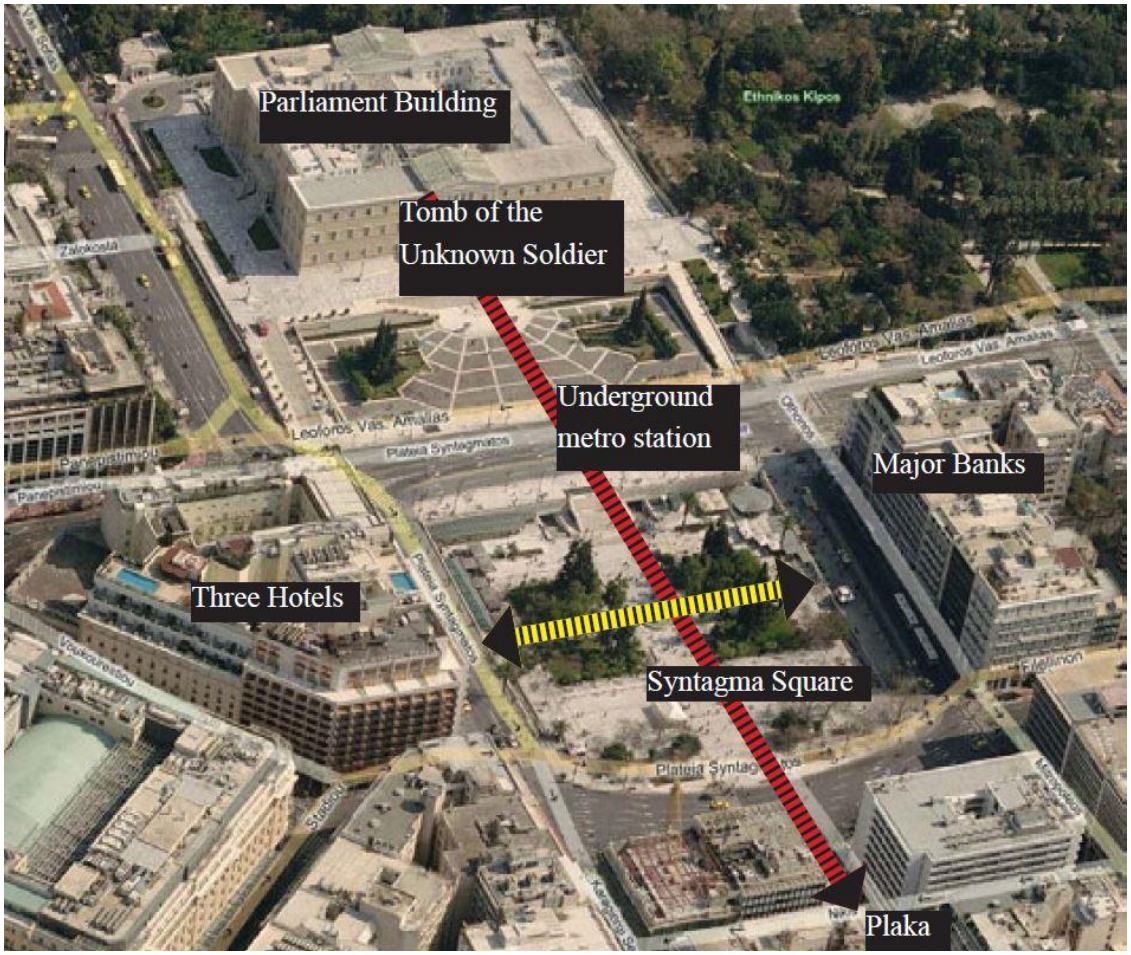
Atina, 2004 Olimpiyat Oyunları'yla beraber büyük ölçekli ve büyük yatırımlı kentsel projelerin odağı olmuştur. Bu spor organizasyonunun Atina'nın boşluksuzluk, trafik, kirlilik gibi kentsel problemlerine çözüm olacak bir projeye dönüşmesi hedeflenmiştir (Erten [106]). Tarihi merkez için Arkeolojik Alanları Birleştirme Projesi, yaklaşık 700 hektarlık bir alana yayılan arkeolojik alanları fiziksel olarak birbirlerine bağlamak, kentin tarihsel devamlılığını tekrar canlandırmak, yaya ağırlıklı bir tasarımla, kentin tarihsel mekanlarının bugünkü kent yaşamında daha hissedilir olmasını sağlamak ve insanlara bu yolla tarihi bir kentte yaşadıkları bilincini vermek amacıyla başlatılmıştır (Erten [106]).

Akropolis, kentin tarih boyunca en önemli merkezi olmanın yanı sıra, yüksek bir bölgede, göz önünde bulunması ve şehrin özgürlüğünü temsil etmesi sebebiyle şehrin direniş mekanı olmuştur [110].

3.2.2 Atina Syntagma Meydanı

Atina'nın tarihi merkezinde bulunan Syntagma Meydanı Atina kent hareketlerinin akla gelen tek merkezidir. 1843'te baş gösteren ayaklanma üzerine, Kral Otto'nun otokratik yetkilerini sınırlayan ve yerine Ortodoks bir kralın geçmesini öngören bir anayasa çıkarmak zorunda kalmasının anısına meydana Anayasa anlamına gelen Syntagma adı verilmiştir. Meydan, Atina'nın siyasi, ticari ve sosyal merkezinde yer almaktadır. Doğu

tarafında, Meçhul Asker Mezarı ile Parlamento Binası bulunmaktadır. Siyasi eylemler, kampanyalar ve hükümet programları meydanın batı tarafında, yapılmaktadır. Kuzey ve güney tarafında ise büyük banka binaları, restoran ve kafeler ile kuzeyde Three Hotel; batıda ise alışveriş birimleri yer almaktadır. Havaalanı ve banliyö trenleri meydana bağlanmaktadır (Lehman [111]).

Şekil 3.17 Syntagma Meydanı (Lehman [111])

Meydanda, tarih boyunca önemli pek çok siyasi gösteriler düzenlemiş ve Yunan kraliyet döneminde birçok önemli konuşma da bu meydanda yapılmıştır. Şimdinin Parlamento Binası, 1843 yılında inşa edilmiş olan saray olup, bir dönem hastane ve müze olarak da kullanılmıştır. 1929 yılında Parlamento Binası olarak kullanılmaya başlanmıştır (Lehman [111]).

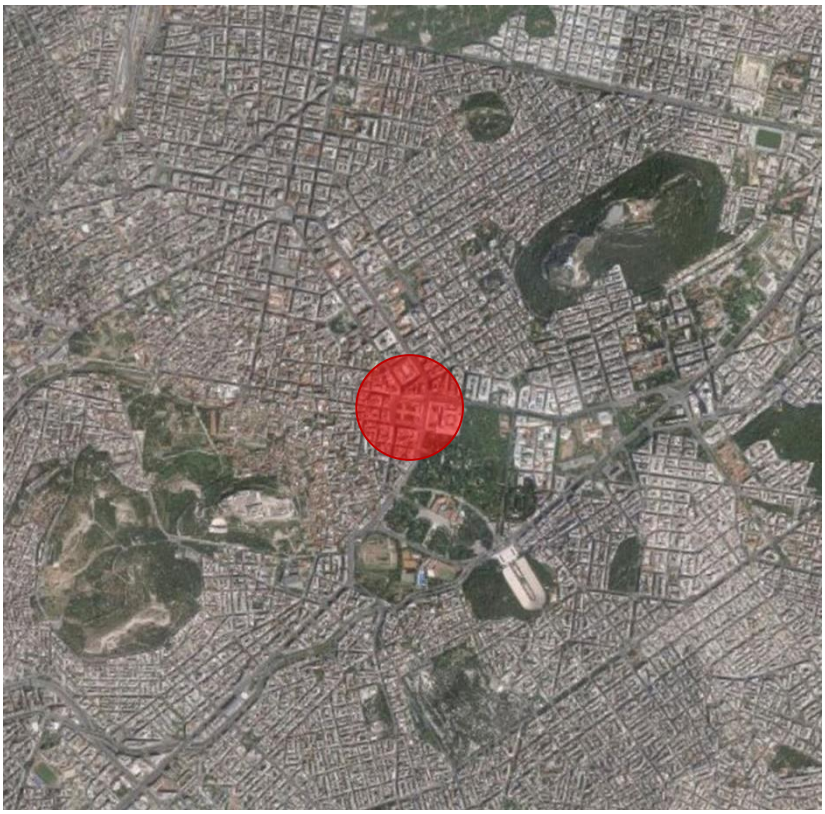
Tarih boyunca pek çok toplumsal olaya merkez olan meydan, 2008 yılında başlayıp, hala devam etmekte olan Atina isyanlarının da akla gelen ilk merkezidir.

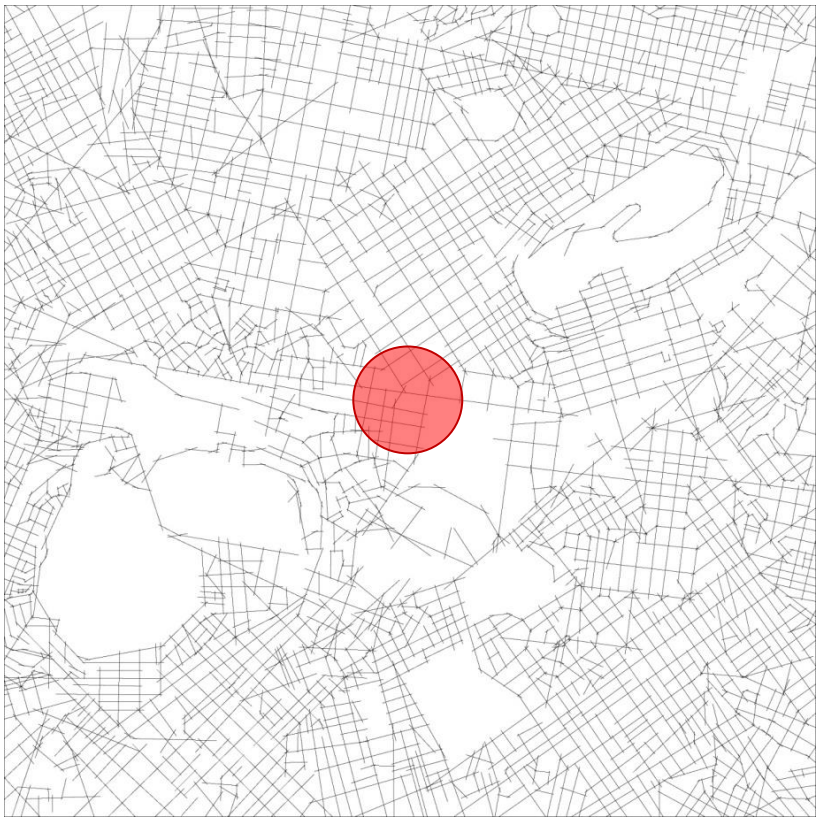
Şekil 3.18 Protestolar sırasında Syntagma Meydanı [112]

3.2.3 Atina Syntagma Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

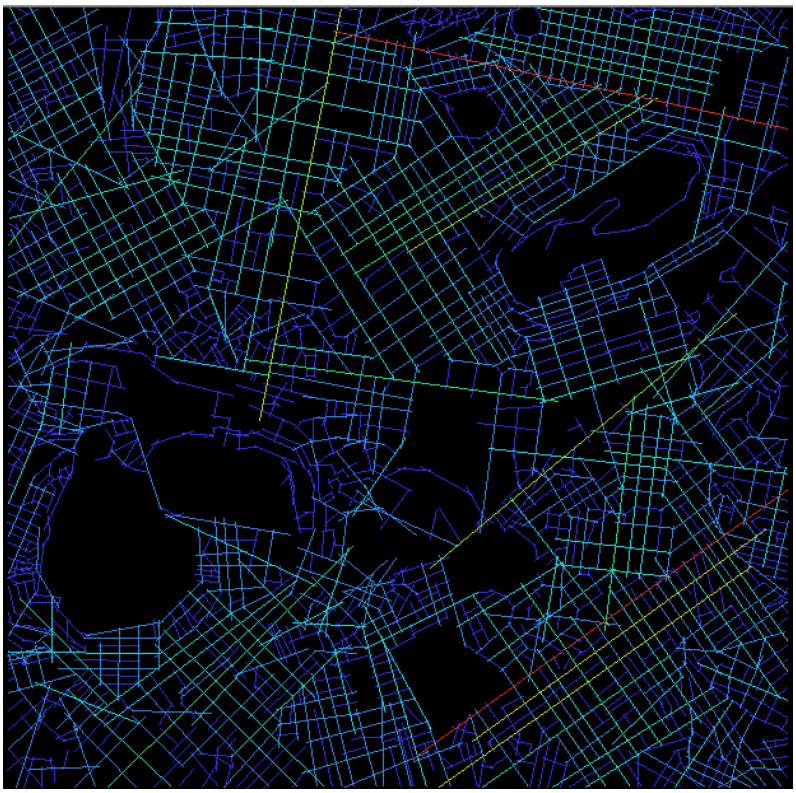
Atina'nın tarihi merkezinde bulunan Syntagma Meydanı'nı Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile incelediğimizde elde edilen bulgular şöyledir: Meydan merkez alınarak 2 km'lik yarıçap içinde analiz edilip, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerine bakıldığında, bölgenin lokal (mikro) ölçekteki merkezlerinin, global (makro) ölçekteki merkezlerle örtüşmediği görülmektedir. Syntagma Meydanı da bütün içersinde merkez olma özelliğindeyken, lokal (mikro) ölçekte, bölge başka merkezlere de dağılım göstermektedir. Bu dağılımla, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin grafiğinde Birliktelik (Synergy) eğrisi 0,505289 değerindedir. Ancak, meydan akslarının Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Meydandaki en yüksek Bütünleşme (Integration) Rn değeri, aynı zamanda incelenen alandaki en yüksek değer 1,94854 olup, kırmızı renkte, aynı aksın R3 değeri 3,79142 ve açık turuncu renktedir. Aks değerleri Rn haritasında, 1,94854 - 1,64948 değerleri arsında değişmekte olup, renkler kırmızı ve turuncudur. R3 haritasında ise 3,79142 - 2,8433 değerleri ve renkleri de açık turuncu ile yeşil arasında değişmektedir. Bu değerler global (makro) ve lokal (mikro) ölçekte meydanın, ulaşımı kolay, kentlinin sık kullandığı, karşılaşma olasılığının yüksek olduğu bir meydan olduğunu ifade etmekte olup, kent hareketleri için neden bu mekanın seçildiğini açıklamaktadır.

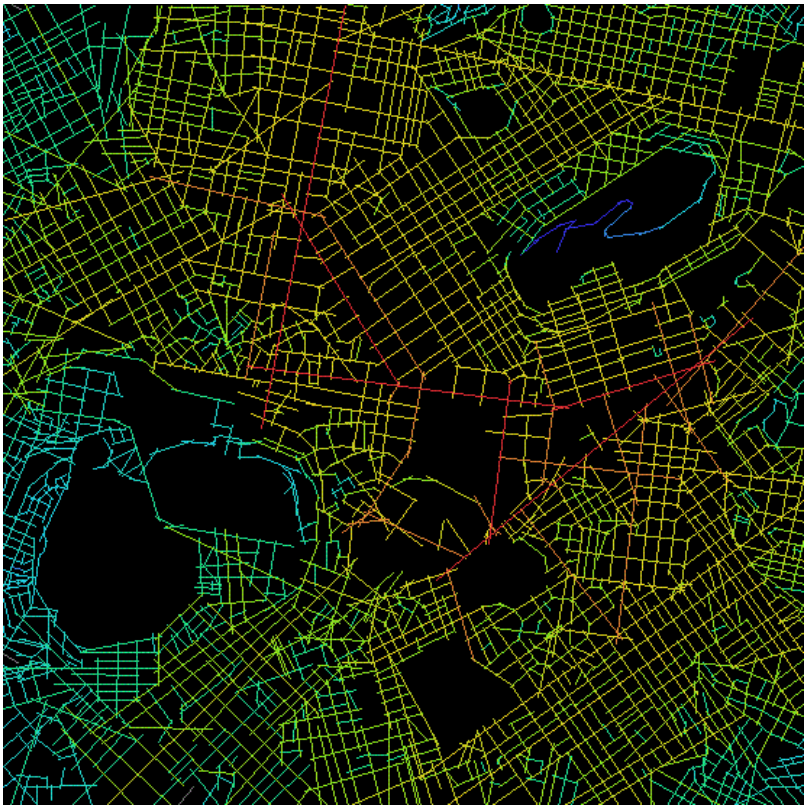
Şekil 3.19 Atina Syntagma Meydanı ve çevresi [102]

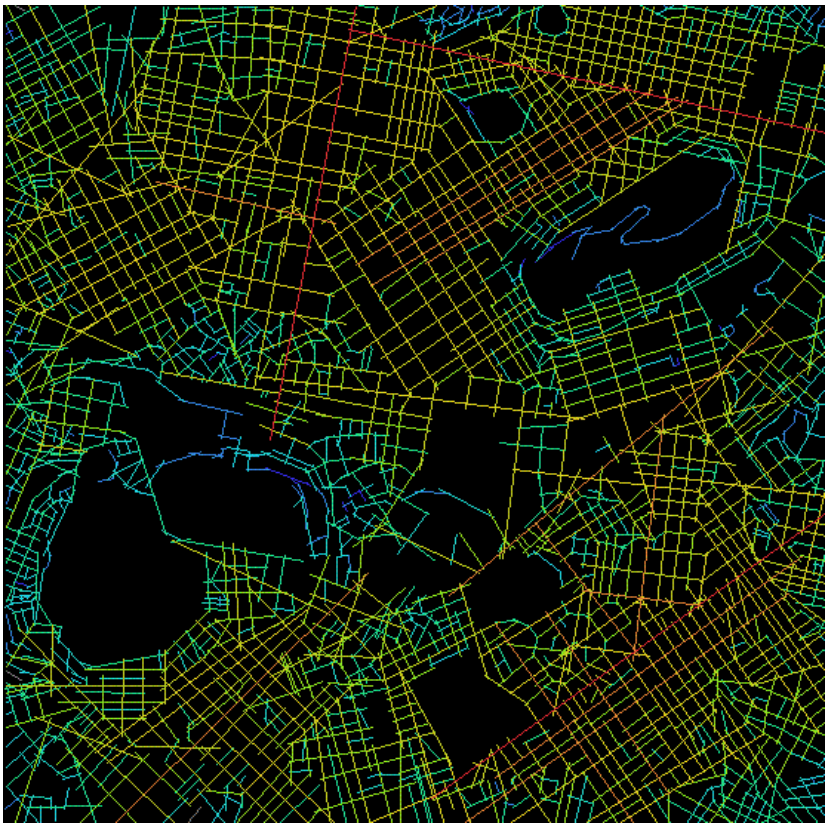
Şekil 3.20 Atina Syntagma Meydanı aks haritası

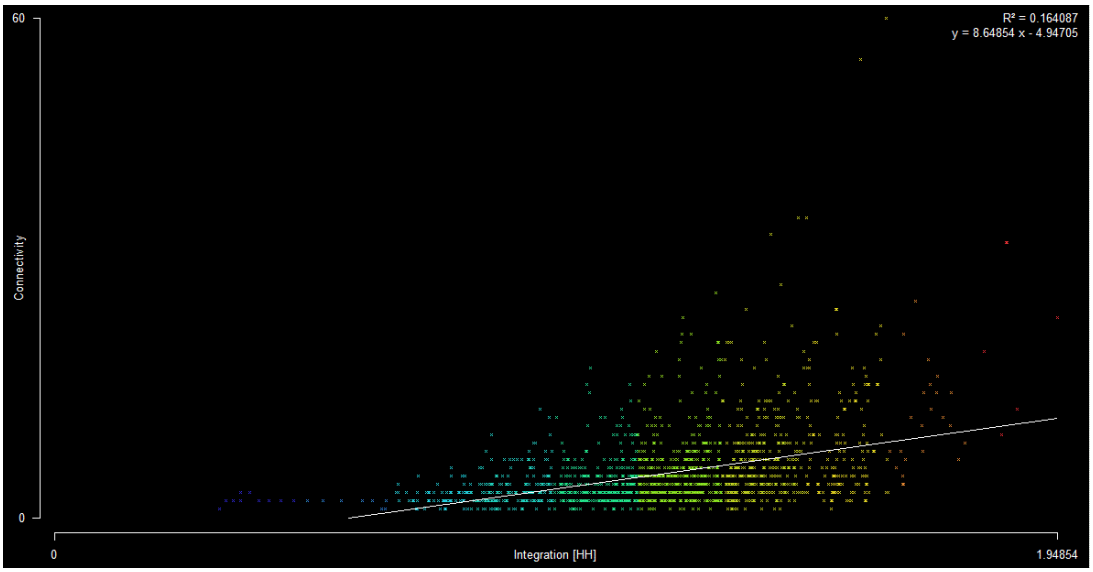
Şekil 3.21 Atina Syntagma Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

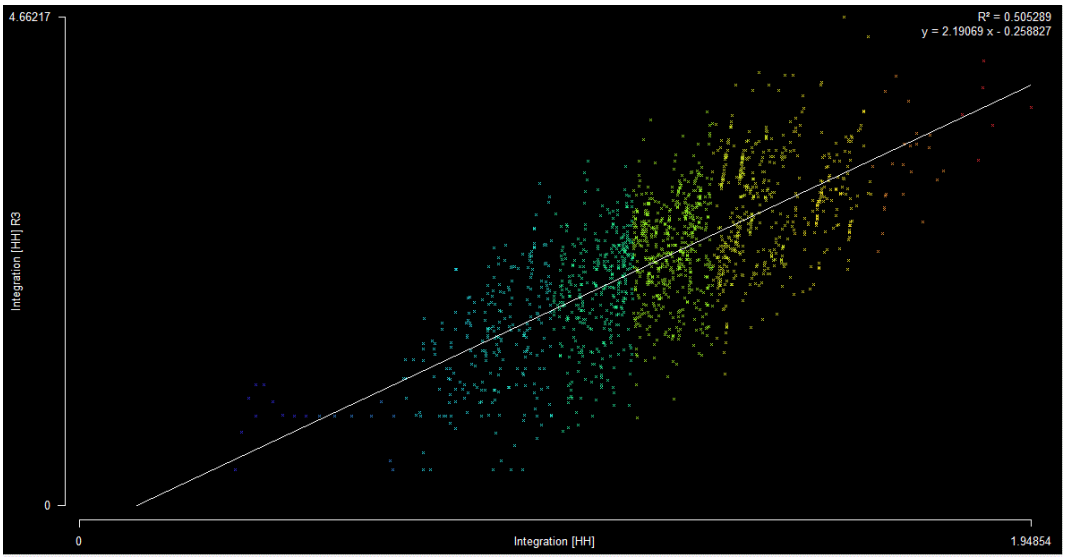
Şekil 3.22 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.23 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.24 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.25 Atina Syntagma Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3. 4 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.5 Atina Syntagma Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
ATİNA SYNTAGMA MEYDANI	1,94854	8	3,79142	6	0,505289
	1,84084	8	3,29325	5	
	1,75754	7	3,10433	5	
	1,72675	7	2,70122	4	
	1,64948	7	2,84330	4	
TOPLAM DEĞER		37		24	

3.3 Tunus Tunis'te Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

Kent hareketlerinin güneyde ilk görülmeye başladığı ülke olup, Arap Baharı'na sebep olduğu savunulmaktadır.

Tunus'ta görülen hareketler, pek çok kişinin mevcut düzenden rahatsız olmasına karşın, Muhammed Buazizi'nin kendisini meydanda yakmasına kadar başlamamıştır. Buazizi üniversite mezunu olup ülkedeki pek çok genç gibi iş bulamayan, meyve sebze satmakta olan bir gençtir. 3 Ocak 2011 sabahı, bir kez daha polis tarafından tezgahına

el konmuş, ama bu defa aşağılanmalara dayanamamış, kendini kentin meydanında yakmıştır. Muhammed'in kendini ateşe vermesinin birkaç saat sonrasındaysa aynı yerde, daha önce onun gibi aşağılanmalara maruz kalan pek çok genç protesto gösterisinde bulunmuştur. Bu gösterinin görüntüleri İnternette yayınlanmıştır (Castells [94]).

Görüntülerin video paylaşım sitesi aracılığıyla sosyal medyada İnternet kullanıcılarına ulaşmasının ardından, ülkenin pek çok yerinde gösteriler başlamıştır. Tunus'ta genç nüfus fazladır ve genç nüfus arasında İnternet kullanımı yaygındır. Gösteriler polisin şiddetli baskınıyla karşılaşmış olup, daha da büyüyerek devam etmiştir. 14 Ocak'a gelindiğinde 1987'den beri iktidarda olan Bin Ali, Tunus'u terk etmiştir ancak, göstericiler bununla teskin olmamışlardır (Castells [94]).

Protesto ve karşılaşılan polis rejimi videoları İnternette yayıldıkça, hareket de ülkenin kamusal alanlarına yayılmıştır. İsyan, özgürce kendini ifade edebilme ortamı olan İnternet mekanından, kentin gerçek mekanlarına yayılmış, sonunda başkent Tunis'e de ulaşmıştır. Ülkenin farklı şehirlerinde yüzlerce otomobilden oluşan "Özgürlük Konvoyu" 22 Ocak 2011'de başkent Tunis'te bir araya gelmişler, Kasbah'ın kalbinde bulunan Bakanlıkların çoğunun yer aldığı Hükümet Meydanı'nı (Bardo Meydanı) işgal etmişlerdir. Meydanda çadırlar kurulmuş, tartışmalar yapılmış, videolar çekilmiş ve bunlar aralıksız olarak İnternette paylaşılmıştır. Siyasal ve basın özgürlüğü ve demokrasi istemişler, merkeziyetçiliğe karşı bölgelerinin haklarını savunmuşlar, iş, eğitim hakkı ve barınma hakkı gibi temel haklarının karşılanması talebinde bulunmuşlardır (Castells [94]).

Catells [94] ve Gerbaudo'ya [74] göre; Tunus devrimi, kendi ülkesinin kaderini değiştirmenin ötesinde, başka pek çok ülke için de önemli bir örnek olmuş ve onların da kendi devrimlerini yaratmalarına cesaret vermiştir. Tunus'ta başlayan devrim hareketleri giderek Kuzey Afrika ülkelerinde ve Orta Doğu'da başlayan Arap diktatörlerine karşı bir protesto hareketinin başlamasına neden olmuştur. Üniversite okumuş ve genç nüfusun fazla olduğu ülkeler kendi ülkelerinde de benzer şeylerin yapılabileceğini düşünmeye başlamışlardır. Protestoların en belirgin sonuçlarından biri de gitgide artan İnternet özgürlüğüdür (Castells [94] ve Gerbaudo [74]).

Tunus'taki hareket, başkent Tunis'in güneyindeki yoksul bir yörede, 40.000 sakini olan Sidi Bu Zeyd adlı küçük bir kasabada başlamış olsa da o kasabanın meydanı, kasaba sakinlerinin bir araya geldikleri, kendileri için anlam taşıyan, paylaşımda bulundukları bir kent uzamıdır. Bu hareket, İnternet ortamında büyümüşse de devrim İnternet ortamında gerçekleşmemektedir. Kent uzamının işgali, eylemi görünür kılmak ve İnternet kullanmayan Tunis halkını da bu harekete dahil etmek için gereklidir. Kent haraketi için, Tunis'in tarihi Bardo Meydanı seçilmiştir.

3.3.1 Tunis Şehrinin Mekansal Gelişimi

Ülkenin başkenti Tunis şehri, Akdeniz'e körfez olan Tunus Körfezi ve La Goulette (Halq al Wadi) limanı ve geniş ovalarını çevreleyen tepeleri barındırmaktadır. Sömürge dönemi ve sonrasında şehrin daha modernleşmesine sebep olan eski "medina[1]" bölgesidir. Bu bölgenin çevresinde ise, Carthage, La Marsa ve Sidi Bou Said banliyöleri bulunmaktadır (Koca [113] ve Escher ve Schepers [114]).

Şekil 3.26 Tunis medina bölgesi [115]

Medina bölgesi, şehrin merkezinde yer almakta ve ticaretin yapıldığı, pasajların bulunduğu bölgedir. Medinalar, organik bir düzende/düzensizlikte bir araya gelmiş, birbirine benzer nitelikte dar sokaklar ile bu sokakların bağlandığı kentsel boşluklardan, meydanlardan, avlulardan ve binalardan oluşmaktadır. Plansız/planlamasız olarak

[1] Medina: kuzey Afrika şehirlerinin eski şehir yerleşim bölgesi

gelişmiş, arkaik izler taşıyan medinalar, etrafını çevreleyen koruyucu yüksek duvarlar ile kentin bütününden ayrılmaktadır (Koca [113]).

Medinalarda yatayda yayılmış, az katlı binalardan oluşan, yoğun bir yerleşim dokusu hakimdir. Binalar ve sokaklar birbirine benzer nitelikte, camilere, hamamlara, duvarlara ya da pasajlara gelindiğinde değişmektedir. Buralarda sokaklar genişleyerek, farklı kullanım yoğunluğuna sahip kentsel boşluklara açılmaktadır. Medinaların önemli bir parçası olan çarşılar, kent ekonomisinin olduğu kadar sosyal yaşamın da merkezidir (Koca [113]).

Şehrin kimliği, Fransız sömürgesi olduğu dönemde oluşmaya başlamıştır. Koloniyal politikaların yaşandığı dönemde, Tunis'in nüfusunda görülen artış, kentlinin medina duvarları içine sığmasını güçleştirmiş, surların dışında yeni kentsel strüktürler görülmeye başlanmıştır. Fransız kültürüyle bir arada yaşayan Tunis, 1881'den 1956'ya dek süren koloni dönemi boyunca Fransızların etkisinde bir dizi mimari pratik içine girmiştir. Bu anlamda kent, Medina'da olmayan geniş caddelere, okunaklı ulaşım ağlarına, tiyatro binası, tren garı gibi kamusal binalara, iş-alışveriş merkezlerine, lüks otellere ve çok katlı apartmanlara sahip olmuştur. Tunis, yanyana iki farklı dünyayı merkezinde taşımaktadır. Bir tarafta ortaçağdan beri neredeyse hiç değişmeden günümüze kadar gelmiş, tipik İslam kentleşmesi örneği medina, diğer tarafta medinanın sınırlarının dışında gelişmiş modern bir yapılaşma kenti ikiye bölmektedir (Koca [113] ve Escher ve Schepers [114]).

Şekil 3.27 Tunis kent haritası [116]

Fransız hükümeti için, himayesindeki Medina bölgesi Tunis halkının geri kalmışlığını sembolize etmektedir. Ancak, Tunis halkı için siyasi direniş yeri medina bölgesidir. Eski yerleşim biriminin, Tunis halkının kimliğini, geçmişini taşıması ile birlikte, 20. yüzyılın ortasından günümüze, Tunisliler için, ulusal ve kültürel tartışmaların ve aktif eylemlerin ideal direnç bölgesi olmuştur (Escher ve Schepers [114]).

Tunus 1957 yılında bağımsızlığını kazanmış, sonrasında Medina bölgesi siyasi amaçlar için rol değiştirmiştir. Yeni ülkenin politikacıları yeni ideolojiyi kentin merkezine taşımak istemişlerdir. O dönemde Tunis Medina bölgesi dinin, tarihin sembolü olarak negatif özellikler kazanmış olup, yeni ideoloji için batılı değerler kademeli olarak getirilmeye çalışılmıştır. Ancak bu dönemin ardından, Tunis bir kimlik krizi yaşamış olup, Arap geleneklerinin, yerelliğinin, kültürünün ulusal kimlik için önemi anlaşılmış ve Medina tarihi bölgesinin korunması için bir hareket başlamıştır (Abdelkafi [117]). Bu hareketle, Avrupalı kimliği ve idealize İslam formu birleştirilmeye çalışılmıştır (Schulze [118]). Böylece, sembolik değeri olan Medina bölgesi yeniden yükselişe geçmiştir.

1990'ların başında orta gelirli bir ülke olan Tunus ise ekonomik anlamda bölgesel ve küresel sistemlere dahil olma yoluna girmiştir. 10 milyon nüfuslu Tunus ülkesinin, 2 milyondan fazla nüfuslu Tunis şehri, Tunus'un ekonomik ve siyasi başkentidir. Ülkenin milli servetinin dörtte biri burada üretilmektedir. Tunus'un yapmak istediği, ekonomik ve sosyal büyümenin bu şehirde başlaması gerektiği düşünülmüştür. Bu süreçte, Tunis şehri Akdeniz metropolü haline getirilmeye çalışılmış, tarihsel ve kültürel kimlik korunması amaçlanmış, doğal çevreyi koruma ve yereli güçlendirme çabaları görülmüştür [119].

Ancak, ulusal ekonominin egemeni olan, Tunis şehri ülkenin en eğitimli işgücüne sahip olmasına rağmen, yabancı yatırım payını çekememiş, sanayi alanları öngörülen şekilde dolmamıştır. Bunun sonucunda yüksek işsizlik oranı baş göstermiş, bu da ekonomik anlamda istenilen sonuca ulaşılamadığı anlamına gelmektedir. 18 ve 24 yaş arası Tunis gençliğinin % 35'i, işsizlikle mücadele etmektedir. Yoksulluk daha kentleşmiş, gecekondu bölgeleri artmıştır. Şehre yayılmaya devam eden bu konut inşası, şehrin yeşil alanlarını hızla tüketmektedir. Bunların neticesinde ise, Tunis şehrinde yerel kalkınma grupları ile STK'lar güçlenmeye başlamıştır [119].

Kent gelişirken, tarihi bölgenin korunacağı ve herkese Kent Hakkı verileceği söylenmiştir. Ancak bu hedef gerçekleşirken, herkese eşit Kent Hakkı verilmemiş, kentliler de haklarını aramanın gerekliliğini fark etmişlerdir. Merkezi Medina bölgesinin, tarihin, kimliğin korunması konusunda duyarlı olan, kentsel dönüşüm projeleri yapılsa da tarihi bölgenin değişmesini istemeyen Tunis halkı, Kent Hakkını aramak için, tarihi merkezde bulunan ve insanların karşılaşma mekanı olarak yıllarca varlığını koruyan Bardo Meydanı'nı işgal meydanı olarak seçmiştir.

3.3.2 Tunis Bardo Meydanı

15. yüzyılda Hafsid Hanedanı tarafından inşa ettirilmiş olan Tunis şehrinin batısındaki yerleşmenin adı Bardo'dur. 18. yüzyılda ülkenin dini, siyasi, politika ve kültür başkenti olmuştur. Yerleşmenin meydanı olan Bardo Meydanı, günümüzde de en çok kullanılan meydan olup, toplanma merkezi olarak Tunis halkının kullandığı yerdir. Bakanlıklar bu meydanın çevresinde bulunmakla birlikte, meydan Tunis şehrinin merkezinde bulunmaktadır (Castells [94]).

Şekil 3.28 Bardo Meydanı [120]

Şekil 3.29 Protestolar sırasında Bardo Meydanı [121]

3.3.3 Tunis Bardo Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

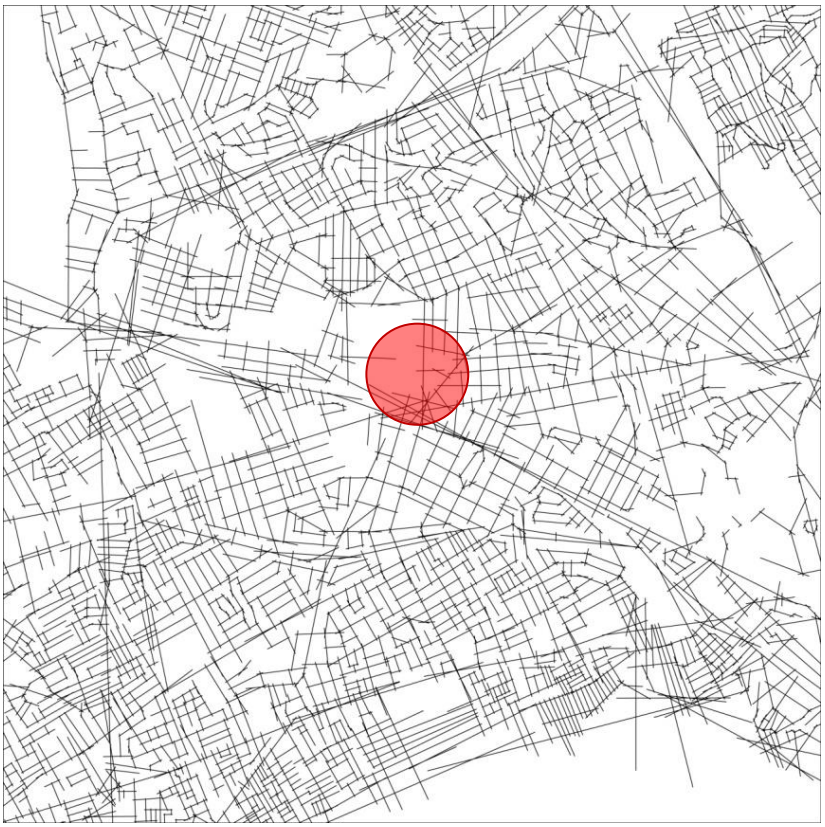
Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile Bardo Meydanı merkez kabul edilerek, 2 km'lik bir alanda Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 analizleri yapıldığında meydanın insanların karşılaşmalarında oynadığı rol görülmektedir. Bütünleşme (Integration) Rn aks haritasına bakıldığında, bu meydanın çevre içinde bir merkez olduğu, meydana ulaşan caddelerin, bütün içinde en bütünleşik caddeler olduğu görülmektedir. Tunis Medine bölgesi eski çarşının bulunduğu ve insanların alışveriş için sürekli bulunduğu bir merkez olma özelliğindedir. Bu merkez içinde Bardo Meydanı, Hükümet Binası ve tarihi binaları ile meydanı çevreleyen kafeler, restoranlar, mağazalar ile yaşayan bir meydan haline gelmiştir. Dolayısıyla da kentli hafızasında yer etmiştir. Bunun doğal sonucu olarak da Tunisliler için isyanın mekânsal dışavurumu bu meydanda olmuştur. Bu nedenle çevre illerden de buraya gelinmiştir. Çünkü çevreden Tunis'i gezmeye gelenlerin mutlaka görmeye geldikleri yer bu merkezdir.

Bütünleşme (Integration) R3 aks haritasına bakıldığında ise kendi içinde lokal (mikro) merkezlerin olduğunu, bu merkezlerden birinin de yine Bardo Meydanı olduğunu görmekteyiz. Meydana çıkan yollar lokal (mikro) analizde de bütünleşik değerlerde olup, genel bir merkez olduğu gibi, mikro ölçekte de bir merkez konumundadır. Dolayısıyla da Bütünleşme (Integration) Rn ve Bütünleşme (Integration) R3 grafiğinde

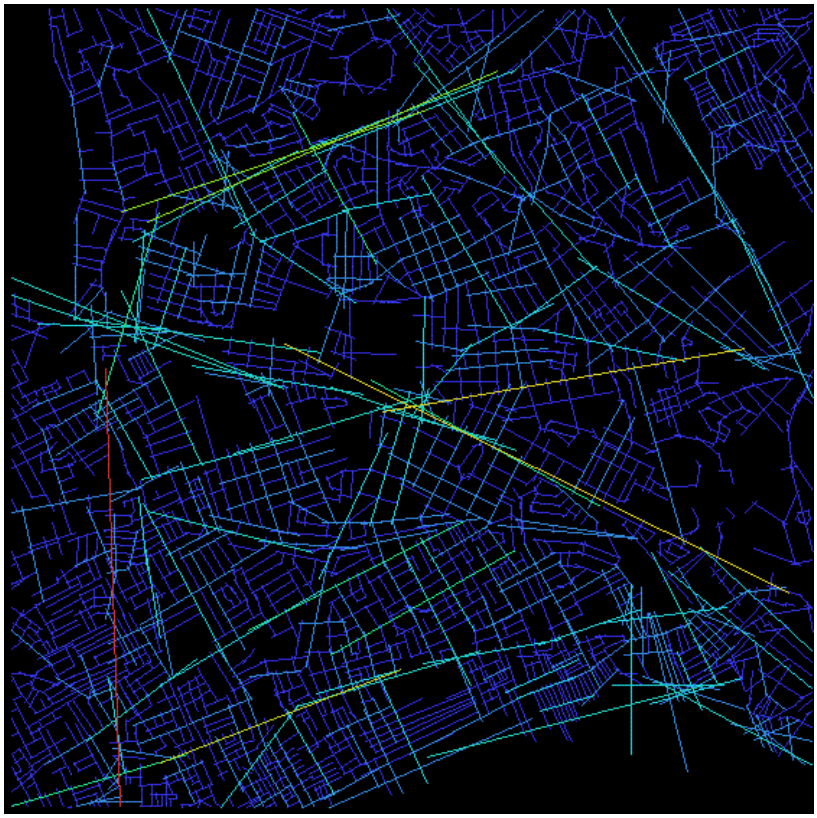
elde ettiğimiz Birliktelik (Synergy) değerinin sonucu da 0,563114 değerindedir. Ancak, meydan akslarının Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki değerlerine baktığımızda, Rn değeri incelenen alandaki en yüksek değer olan 1,97308, R3 değeri ise 4,25273'dır ve aksın rengi Rn ve R3 haritalarında kırmızı olup, meydan akslarının bütün içerisinde bütünleşik ve en çok kullanılan akslar olduğu anlaşılmaktadır. Aks değerleri Rn haritasında, 1,97308 - 1,79534 değerleri arsında değişmekte olup, renkler kırmızı ve turuncudur. R3 haritasında ise 4,25273 - 3,79428 değerleri arasında değişmekte ve renkleri de yine kırmızı ve turuncudur. Bu sonuçlar da Bardo Meydanı'nın kenlinin rahatça ulaşabileceği, sık kullanılan ve kentli karşılaşmalarına olanak veren bir meydan olarak, devrim için işgal meydanı seçilmesinin nedenini göstermektedir.

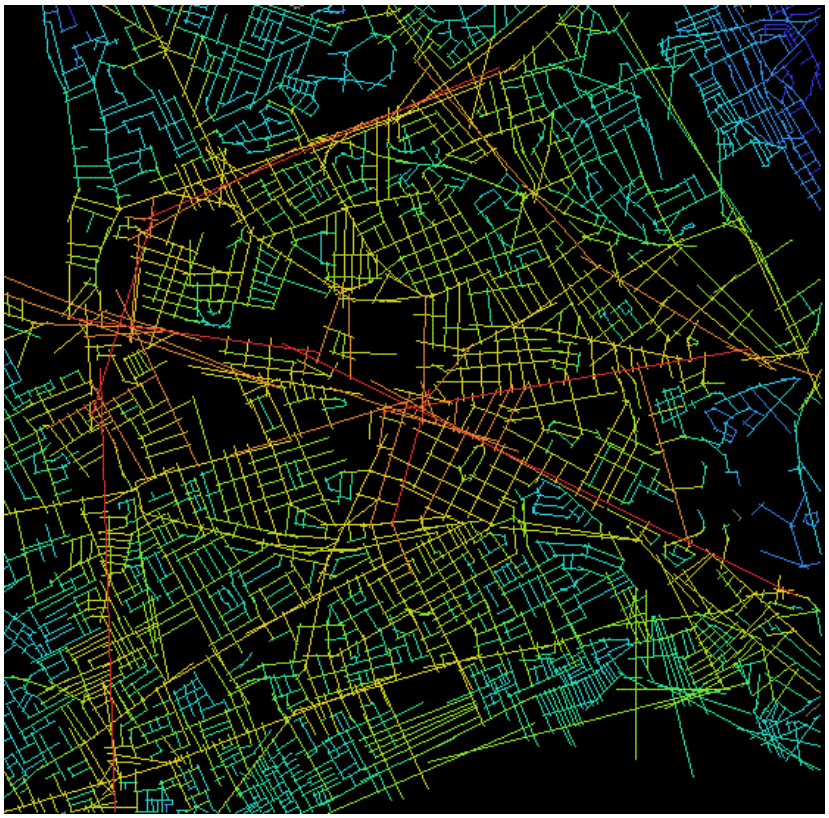
Şekil 3.30 Tunis Bardo Meydanı [102]

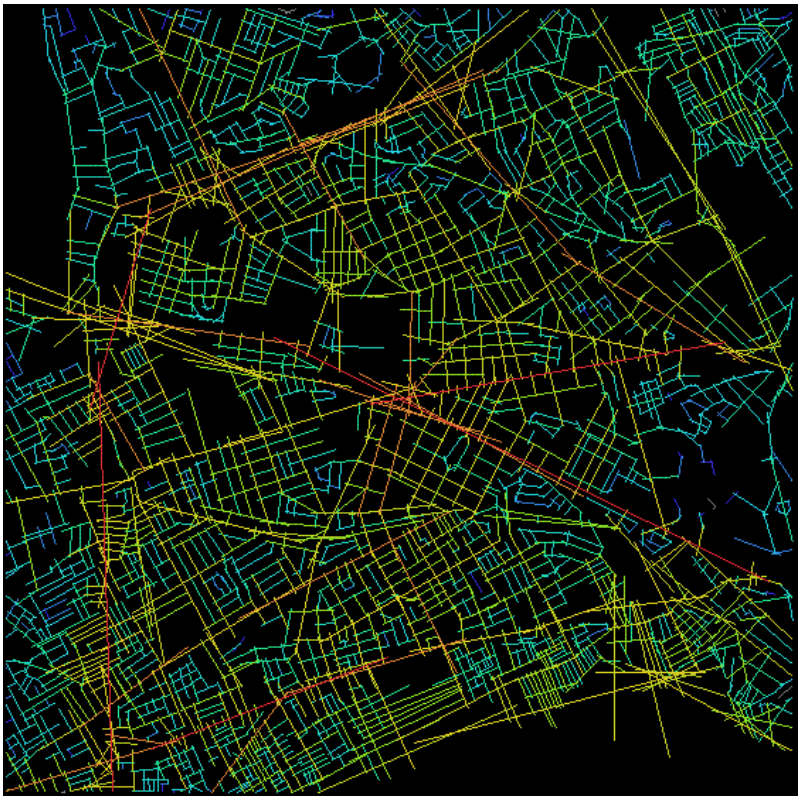
Şekil 3.31 Tunis Bardo Meydanı aks haritası

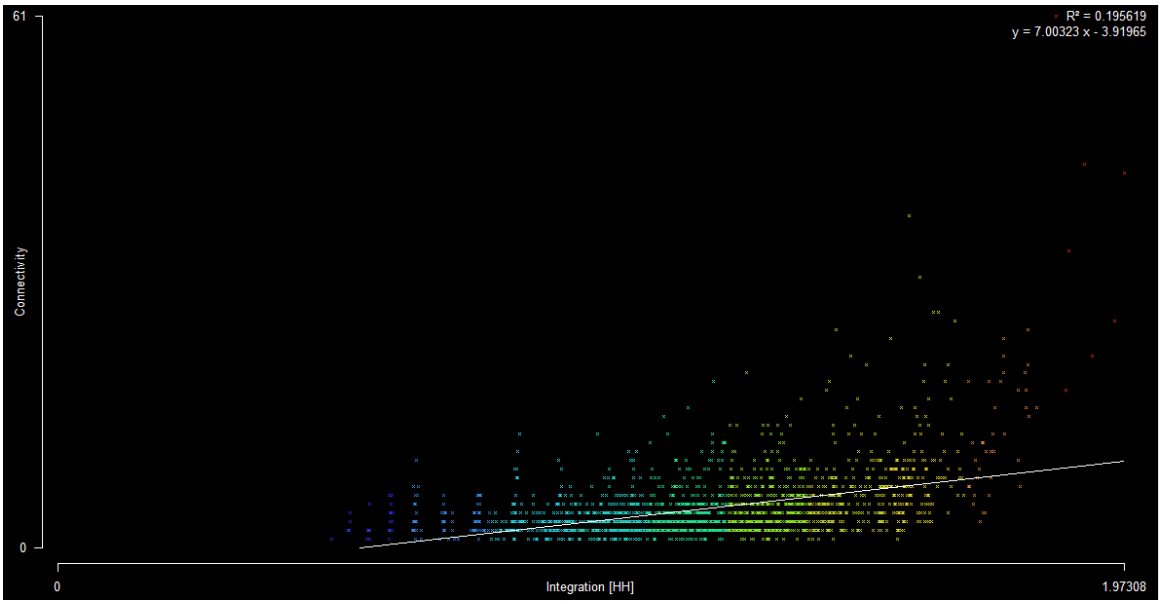
Şekil 3.32 Tunis Bardo Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

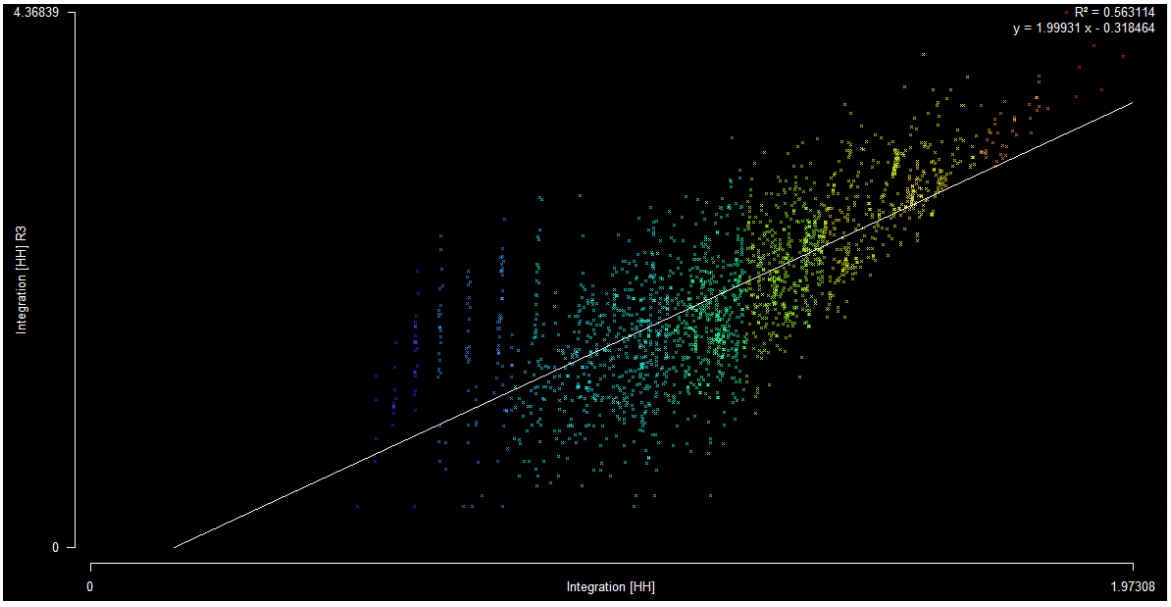
Şekil 3.33 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.34 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.35 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.36 Tunis Bardo Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3. 6 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.7 Tunis Bardo Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
TUNİS BARDO MEYDANI	1,97308	8	4,25273	8	0,563114
	1,90011	8	4,09364	8	
	1,86598	8	3,67348	7	
	1,81168	7	3,57924	7	
	1,79534	7	3,79428	7	
TOPLAM DEĞER		38		37	

3.4 Mısır Kahire'de Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

Mısır halkı, Tunus'ta yaşananların benzerlerini yaşamaktadır ve memnun olmadıkları bu yaşam koşullarına karşı bir şeyler yapılabileceğini Tunus kent hareketleri sürecinde görmüşlerdir. Mısır'da hala devam etmekte olan kent hareketleri bu düşüncelerle başlamıştır. Tunus hareketi; yasam koşullarından, pahalılıktan, kapitalizmin halkı sömürmesinden, aşağılanmaktan, ifade özgürlüğünün olmamasından dolayı bıkmış halkın aslında bir şeyler yapabileceğinin, sistemi değiştirebileceğinin açıkça bir örneği olmuştur. Her ne kadar bastırılmış, sinmiş olsa da harekete geçebileceklerini ve birlik oldukları anda bir devrim gerçekleştirebileceklerini Tunus halkı tüm dünyaya göstermiştir (Castells [94]).

Tunus'ta olduğu gibi Mısır'da da intihar gösterileri olmuştur ancak bir ayaklanma başlatmaya yetmemiştir. Khalid Said adındaki gencin polis tarafından öldürülmesi ve bu görüntülerin de İnternete düşmesinin ardından, adına sosyal medyada açılmış bir sayfa büyük ilgi görmüştür. İlk gün 36 bin kullanıcıya ulaşan sayfa, yıllardır gördükleri rejimden usanmış Mısırlılar'ın bir araya gelme platformu olmuştur. Sayfayı açan kişi, Google'un Ortadoğu pazarlama müdürüdür ve insanları nasıl harekete geçireceğini de bilmektedir. Yazdığı iletilerle, insanları harekete geçmeye çağırmış ve bunu başarmıştır. Hiçbir şey yapamayacaklarına, sadece evden sosyal medyada "beğen"e tıklayabileceklerine inanılan "İnternet gençliği" sonunda, daha fazlası olduklarını kanıtlamışlardır. 25 Ocak günü Tahrir buluşma yeri olarak seçilmiştir. Khalid Said'in orta

sınıf kökenli olması, nüfusun rejime karşı hoşnutsuzluklarını dile getirmekte en gönülsüz davranan kesimin siyasallaşmasına sebep olmuştur. Khalid Said'in öldürülme sebebi ise, iki polisin uyuşturucu işine karıştığını belgeleyen bir videoyu İnternete yükleyecek olmasıdır. Sebepsiz aramalar, keyfi cezalar sebebiyle polise kızgınlık duyan halkın harekete geçme noktası bu olay olmuştur. 25 Ocak polis gününün meydana çıkma günü olarak belirlenme sebebi de budur (Gerbaudo [74]).

Castells'e göre "Bu devrimde asıl direniş uzamları sorgusuz sualsiz İnternette örgütlendi. 25 Ocak'ta, daha sonra başka tarihlerdeki gösteri çağrılarının Facebook üzerinden gönderildiği, bu mesajların sosyal ağlar ve cep telefonları hayat tarzlarının ayrılmaz bir parçası olan bir gençliğin oluşturduğu faal bir takipçi kitlesi tarafından alındığı açıktır" (Castells [94]). Castells bu savını "Araştırma şirketi Ovum'a göre, 2010 yılı sonunda Mısırlıların tahminen yüzde 80'i cep telefonu sahibiydi. Uluslararası Telekomünikasyon Sendikasına göre 2009 itibariyle hanelerin yaklaşık dörtte birinin İnternet erişimi vardı. Ama bu oran Kahire, İskenderiye ve başka kent merkezlerinde 20-35 yaş grubu arasında çok daha yüksekti; bu grup çoğunlukla ister evden, ister okuldan ya da İnternet kafelerden olsun İnternet erişimine sahipti. Facebook'un Arapça versiyonunu 2009'da yüklemesini takiben iki yıldan kısa bir süre içinde kullanıcı sayısı üç katına çıktı, Şubat 2011'de 5 milyona yükseldi, bunların 600.000'i devrimin başlamasından önce Ocak ve Şubat aylarında Facebook'a girdi. Mesajlar İnternetten gönderildiklerinde, faal, teknolojiden anlayan geniş bir genç Mısırlı grubuna ulaşıyor, cep telefonu ağları mesajı nüfusun daha geniş bir kesimine yayıyordu." (Castells [94]) cümleleriyle de desteklemektedir.

Gerbaudo'ya [74] göre ise, eylemlerin başlangıç noktasını İnternet oluştursa da yüz yüze iletişim ve kent mekanının önemi büyüktür. Tunus ve Mısır'daki eylemler "Facebook devrimi" ya da "Twitter Devrimi" olarak geçse de ülkelerde Facebook ve Twitter kullanım oranı gençler arasında yaygın olmasına karşın, Mısır yetişkinlerinin yalnızca %4'ü Facebook, %0.15'i Twitter hesabına sahiptir (Gerbaudo [74]). Ülkenin devrime gitmesini sağlayan kent hareketleri içinse halkın çok daha fazlası meydanlarda bulunmuştur. İnternetin ulaşamadığı halkın bir araya gelmesini sağlayansa kent mekanlarıdır. Hareketin ilk olarak İnternette başlama sebebiyse, Mübarek rejiminin kamusal alanlar üzerindeki sıkı denetimidir. İfade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve

özellikle de toplanma özgürlüğünün engellenmesi denetimdeki kamusal mekanlardan, İnternetin özgür ve güvenli mekanına yönlenilmesine sebep olmuştur. Hareketin ilerleyen dönemlerindeyse İnternet bir araya getirici olmak yerine uzaklaştırıcı olmaya başlamıştır. İnsanların meydanlarda bulunması gereken zamanlarda İnternet başında bulunmayı tercih etmesi, sokaklardaki, meydanlardaki yüz yüze etkileşime olumsuz bir etki olmuştur (Gerbaudo [74]).

"Rejimin hiçbir şekilde hoş göremeyeceği, eylemci topluluklar ile alt sınıflar arasında tehlikeli bir etkileşim doğurabilecek olan sokaklardaki genel gösterilerdi… Fakat rejimin kamusal alanda muhalefeti susturmaya yönelik bütün çabalarına rağmen, Mısır şehirlerindeki canlı sokak hayatı ve sıkı bağlara sahip sosyal ağlar (Bayat [122]) rejime karşı kovma eğiliminin güçlenmesi bakımından bir alan açıyordu. Kahire, İskenderiye ve başka büyük şehirlerdeki on binlerce 'ahwa' kahvehaneleri, muhalefetin sokak düzeyinde güçlendirilmesi bakımından son derece yaygın bir altyapıyı oluşturuyordu." (Gerbaudo [74]) cümleleri ile Gerbaudo, Mısır'daki sokaklarda toplanmaya karşı oluşturulmuş olan baskıcı rejime karşılık, halkın birbirleriyle olan sıkı iletişiminden bahsetmektedir. Yine de Facebook sayfasında hareketin başlayıp, sokaklara inene kadar İnternet ortamında gelişmesi, rejimin baskısı ve buna karşılık İnternet ortamının güvenli olmasıdır. Ancak İnternet ortamında devrimin gerçekleşemeyeceğini ve bu devrimin kent mekanına inmesi gerektiğini görmüşlerdir. Sokaklardaki baskıcı rejim, kent mekanına inilmesini engellemektedir. Burada da Asmaa Mafhouz'un paylaştığı Youtube videosu, insanları sokaklara inmeye ikna etmiştir. Asmaa videoda; "Evlerinizde kalırsanız, size yapılanları hak edersiniz, ülkeniz ve halkınız nezdinde suçlu olursunuz." (Castells [94]) demiştir. Böylece kentli "yorum yapmak ve beğenmekten başka bir şey yapmayan Facebook gençliği olmadıklarını" da kanıtlamak için sokaklara çıkmışlar ve devrimin ilk adımı atılmıştır (Gerbaudo [74]).

Çevrimiçinde "katıl" olarak katılacağını bildiren gruptan kalabalığın oluşma süreci, İnternet kullanıcısı olmayan Mısır halkının %75'inin bu hareketten haberdar edilmesi ve sıkı denetimdeki meydanlara çıkmasının sağlanması zorlu bir süreç olmuştur. Bunun için de Tahrir Meydanı'na çıkan sokaklardan güzergahlar belirlenmiş ve her grup, farklı güzergahlardan, insanlara neden sokaklara çıktıklarını anlatarak, meydana ulaşmıştır. İnternet mekanı dönemi bitmiş, sokaklar, meydanlar, camiler, kiliseler ve işçi sınıfına

ulaşabilecekleri fabrikalar yani kent mekanları önemli olmuştur. Abdallah, yürüyüş kolunun güzergâhını şöyle anlatmaktadır: "Yaklaşık 700 kişiydik, gelenlerin hepsinin Facebook aktivistleri olduklarını gördük; herkes İnternetten haber alıp gelmişti... Sonra yürüyerek Tahrir'e doğru yöneldik... Meydana vardığımızda 50 bin kişiydik… Söylediklerimizi dinlediklerinde ve bizi gördüklerinde katılmaya başladılar. Her yerden gelmişlerdi: dükkânlardan, sokaklardan, evlerinden, her yerden" (Gerbaudo [74]). Mısırlılar katılımın olduğunu görmüş ve baskıcı rejime karşı birlik olunduğunda bir şeylerin değişebileceğine olan inanç artmıştır.

Yüz yüze iletişim ile ilgili olarak "Önceden mevcut olan İnternet dışı sosyal ağlar da önemli rol oynamıştır; keza bu ağlar, dijital bakımdan dışlanmış kenar mahallelerde broşürlerin dağıtılmasını sağlamış, Cuma namazları sonrasında camilerde geleneksel biçimlerde sosyal ve siyasi toplantılar düzenlenmesinde katkıda bulunmuştur." (Castells [94]) cümleleri ile Castells, mevcut sosyal ağlara da dikkat çekmektedir.

İnternet ve telefon iletişiminin kesildiği dönemde ise Castells bu sansüre karşı geliştirilen uygulamalarla, iletişimin devam ettiği ve hareketin bu nedenle son bulmadığını savunmaktadır. Oysa Gerbaudo, İnternet ve telefon iletişimini devlet kestiğinde, hareketin zaten yüz yüze iletişim zamanı olduğunu ve insanlar Tahrir'e gitmesi gerektiğini zaten biliyor olduklarını savunmaktadır. Eylemcilerle yaptığı görüşmelerle de bu savını desteklemektedir. Hareketin koordinasyon sistemi İnternet olmaktan çıkmış, meydanlar ve sokaklar olmuştur. Yüz yüze kurulan iletişim ve meydanda sokaklarda yaşanılanları görmenin ardından eyleme katılanların sayısı artmıştır. Başka koşullarda tanışamayacakları insanlarla aynı ortamda ve aynı amaç içinde bulunmak, meydanın birleştirici gücü eylemlerin devamlılığını sağlamıştır (Gerbaudo [74]). İnternetin kesilmesi aslında Mısır halkının daha önceden yapmadığı şekilde yabancılarla yüz yüze iletişim kurmalarına sebep olmuştur.

Meydan işgal edildiği ilk andan itibaren halkın dayanışmasına sahne olmuştur. İnsanların her türlü ihtiyacının karşılanması, meydanın boşaltılmaması için çaba harcanmıştır. "Tahrir Meydanı'nda yaratılan bu cemaat dayanışması, sonraki aylarda dünyada patlak verecek olan Occupy (İşgal hareketleri) için bir örnek olmuştur." (Castells [94]).

"İnternet devrimi, tarih boyunca devrimlerin yurtsal niteliğini geçersiz kılmaz. Aksine bu niteliği, mekanlar uzamından akışlar uzamına doğru genişletir." (Castells [94]) cümleleriyle Castells, İnternet ve kent uzamının birbirini destekler nitelikte olduğunu vurgulamaktadır. Mısır'da gerçekleşen devrim; "İnternetteki sosyal medyanın oluşturduğu kamusal alanı siberuzam ile kent uzamı arasındaki dinamik etkileşime yerleştirilen işgal edilmiş bir toprağın sayesinde mümkün oldu… Bu melez kamusal alanın merkeziliği Kahire'nin Tahrir Meydanı'yla sınırlı değildi. Bütün büyük kent merkezlerinde kopyalandı; yüz binlerce gösterici yılın farklı zamanlarında seferber oldu" (Castells [94]). Castells'in bu sözleriyle, İnternet ve kent uzamı işgalinin Kahire ile sınırlı olmayıp, tüm dünyayı saran bir harekete dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Pek çok kişinin yaralanması ve ölümüyle devam eden hareket, 1977 Ekmek Ayaklanmasından sonra gerçekleşen en büyük kent hareketi olmuştur [123].

Hüsnü Mübarek'in devrilmesinin ardından, Mısır'da ilk defa seçimle Cumhurbaşkanı olarak Muhammed Mursi başa getirilmiştir [124]. Ancak, bir süre sonrasında Mursi giderek otoriterleştiği ve laik kesimi veya hukukun üstünlüğünü aldırmaksızın İslamcı politikalar uyguladığına dair hakkında suçlamalar gelişmiştir [125]. Mursi'den memnun olmayan gruplar 22 Kasım 2012 tarihinde yeniden Tahrir Meydanı'nda gösterilere başlamış, 2013 Temmuz ayı başlarında gösteriler iyice büyümüş, sonunda 3 Temmuz'da askeri darbe gerçekleşmiştir [126]. Mursi'nin üyesi olduğu Müslüman Kardeşler'in diğer üyeleri de gözaltına alınmış, onları destekleyen medya kuruluşları kapatılmış, Mursi'nin onayladığı anayasa askıya alınmıştır. Darbe sonrasındaysa 14 Ağustos 2013'te Mursi yandaşları protesto gösterilerine başlamıştır. Kahire'nin Nasr semtinde Rabiatü'l Adeviyye Meydanı'nda başlamış olup, El Nahda ve Rabiatü'l Adeviyye Meydanları'nda devam etmekte olan bu gösterilere, askeri müdehale gelmeye devam etmektedir [127].

3.4.1 Kahire Şehrinin Mekansal Gelişimi

Kahire Mısır'ın başkenti, Nil'in bereketli toprakları üzerine kurulmuş bir şehirdir. Tarihi Kahire (1860 öncesi yapılaşma), doğudaki tepelerle sınırlandırılmıştır. İsmail Paşa zamanındaki modern kentin gelişimi, tarihi kentin batısına Nil Nehri'ne doğru olmuştur. Sadece, savaş sonrası dönemde Kahire'nin genişlemesi Nil Nehri'nin aksi yönünde olsa

da, Kahire'nin gelişimi her dönemde, çöl üzerine kurulmuş olan Medinet Nasr, Nozha bölgelerinin bulunduğu doğu bölümü hariç, zengin tarım topraklarına doğru olmuştur (Sims [128]). Nil Nehri'nin doğusunda gelişmiş olan şehrin merkezinde bulunan Tahrir Meydanı tarih boyunca hükümet politikalarından etkilenmiştir. 1952 yılının askeri darbesinden sonra, Arap ve İslam etkisinden arındırılarak kentin yeni imajı Tahrir Meydanı'nı çevreleyen yeni binaların yapılmasıyla oluşturulmaya çalışılmıştır. Meydanı gören Hilton Oteli'nin inşası da bu sebeple başlatılmıştır. Nitekim Tahrir Meydanı bu yeni rejimin sembolü haline gelmiştir. Bu dönemde, şehirde uluslararası standartlara erişebilmek adına, tarihi kimlikten farklı olarak modern mimari anlayışı geliştirilmeye çalışılmıştır. İngiliz sömürgesinin merkezinde konumlanan, modern Mısır'ın sembolü olan Hilton Oteli sonrasında Conrad Oteli'nin açılmasıyla birlikte, Mısır dünyaya yeni lider Nasser ile birlikte değiştiğini göstermiştir. Meydanın etrafında inşa edilen oteller gibi, yönetim binalarının inşasının da mimari anlamda bir dönemin kapanıp, yeni modern dönemin başladığının bir göstergesi olduğu savunulmaktadır. Aynı zamanda, yeni kültürün oluşumu, insanlara yeni alışkanlıklarını da bu binalarla tanıtmaktadır. Ancak bu modernizm hareketi ilerleyememiş, Arap körfezinin yükselişi ile 1970'lerde durmuştur (Elsheshtawy [129]).

Günümüzde, 67 milyon nüfuslu Mısır'ın neredeyse dörtte biri, 14-15 milyon insan Kahire'de yaşamaktadır. Bu Mısır'ın kentsel nüfusunun yarısının başkentte yaşadığını göstermektedir. Yabancılar (batılılar ve Arap ülkelerinden gelen halk) ile nüfusun %10'unu oluşturan Kıpti Hıristiyanlar kentin iyi yaşam koşullarına sahip bölgelerinde yaşamaktadırlar. Şehrin %33'ü 15 yaş altındadır. Kahire'nin nüfusu her yıl %2 büyümekte olup, ülkenin çalışabilir genç nüfusu bu şehirde yoğunluktadır (Sims [128]).

Ancak, diğer Mısır şehirlerinde olduğu gibi, Kahire'de de kentsel yoksulluk bölgesi bulunmaktadır ve belirli bir alanda toplanmamıştır. Küçük ve marjinal grupların çoğunluğu, alt gelir grubu, orta gelir grubu ile birlikte Kahire'nin çekirdeği olan eski bölgede yaşamaktadırlar. Diğer kısmı ise kentin resmileşmemiş gecekondu bölgelerinde yaşamaktadır. Çok az bir bölümü de üst gelir grubu arasında bulunmaktadır. Heterojen gelir grubunun oluşum sebebi, tarihsel faktörler ve kira faktörüdür (Sims [128]).

3.4.2 Kahire Tahrir Meydanı

Şekil 3.37 Tahrir Meydanı [130]

Yapılan Hilton ve Conrad Otelleri'nin yanı sıra, diğer otel binaları, radyo televizyon binası, tarihi Mısır Müzesi, Amerikan Üniversitesi merkez kampüsü, parti binası ve cami, kilise gibi önemli dini yapıların çevrelediği Tahrir Meydanı, bu yapılardan dolayı sıkça kullanılan bir meydan olmaktadır. Meydanın merkezinde büyük ve kalabalık bir kavşak bulunmaktadır. Kuzey batı yakasında Napolyon'un Mısır'ı işgaline direnişiyle bilinen millî kahraman Ömer Makram'ın heykelinin bulunduğu bir plaza yer almaktadır. Kahire metrosu, Tahrir Meydanı'na sistemin iki hattının merkez kesişme noktası ve yer altı geçitleriyle yayalara, geniş ve yoğun trafiğe sahip yolların karşısına geçebilme imkanı vermekte olup, Mısırlılar'ın ziyaret merkezlerinden birisidir (Elsheshtawy [129]).

Şekil 3.38 Tahrir Meydanı hava fotoğrafı [131]

Meydan Kahire'nin kalbinde bulunması, pek çok yolun bu noktada düğümlenmesi sebebiyle insanların güzergahında sıkça bulunan bir yer olma özelliğindedir. İnsanların kullandığı caddeleri barındırması, bu caddelerin mağazalar ile değerlendirilmesiyle sonuçlanmıştır. Mağazalarsa, daha fazla insan çekim gücünü oluşturmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı tarih boyunca halkın devrimlerini gerçekleştirdiği yer olmuştur.

Meydan önceleri, şehir merkezini "Nil'in Paris'i" tasarımıyla yenileyen, 19. yüzyıl hidivi İsmail Paşa'nın adıyla İsmailiye Meydanı olarak bilinmektedir. 1919 Mısır Devrimi ile devrimin merkezi olan meydanın adı Tahrir (Özgürlük) Meydanı olarak değişmiştir. Özgürlük adını taşıyan bu meydan günümüzde de kentlinin bir araya gelip, hakkını savunduğu merkez olmuştur. Tahrir Meydanı, yıllarca 1977 Mısır Ekmek İsyanı ve Mart 2003'deki Irak Savaşı karşıtı protesto gösterileri gibi önemli protestolar ve gösterilerin düzenlendiği geleneksel bir mekan olmuştur. 2011 Mısır Devrimi için de bir merkez olarak kullanılan yine bu meydandır (Elsheshtawy [129]).

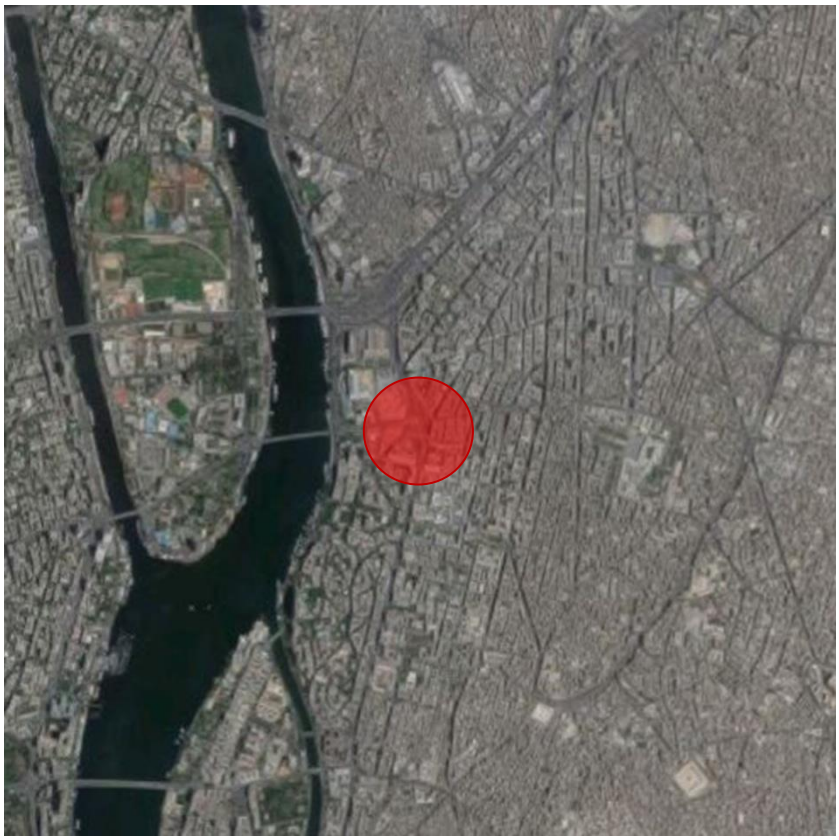
25 Ocak 2012 devriminde ise 1951 yılında açılan ve Nasser'in modern Mısır'ını temsil eden Hilton Oteli, İslam mimarisine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir (Elsheshtawy [129]).

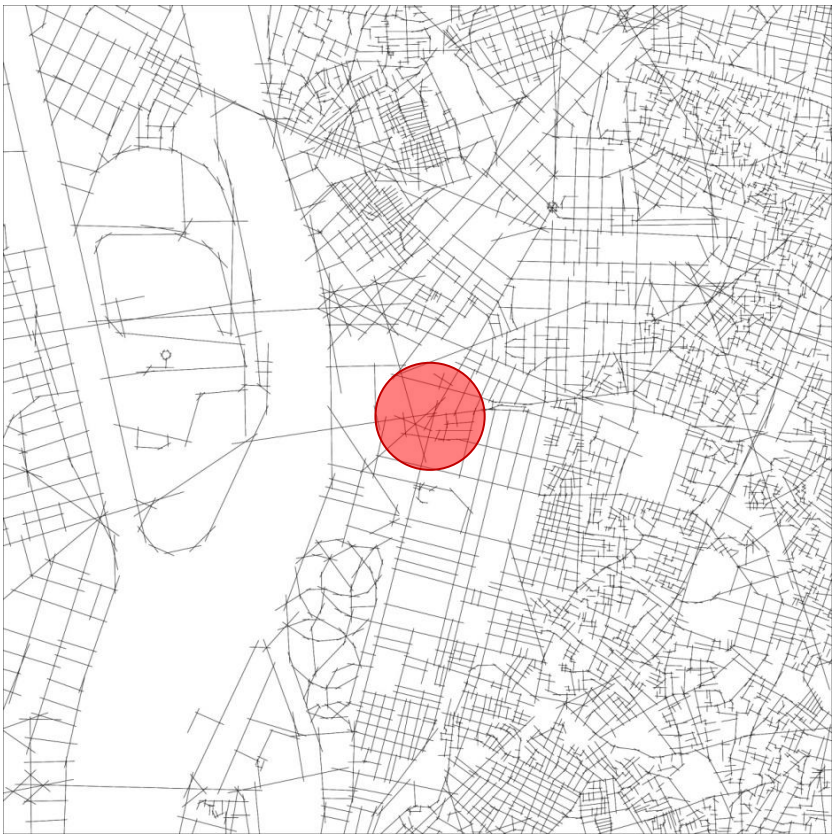
Şekil 3.39 Protestolar sırasında Tahrir Meydanı [131]

3.4.3 Kahire Tahrir Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

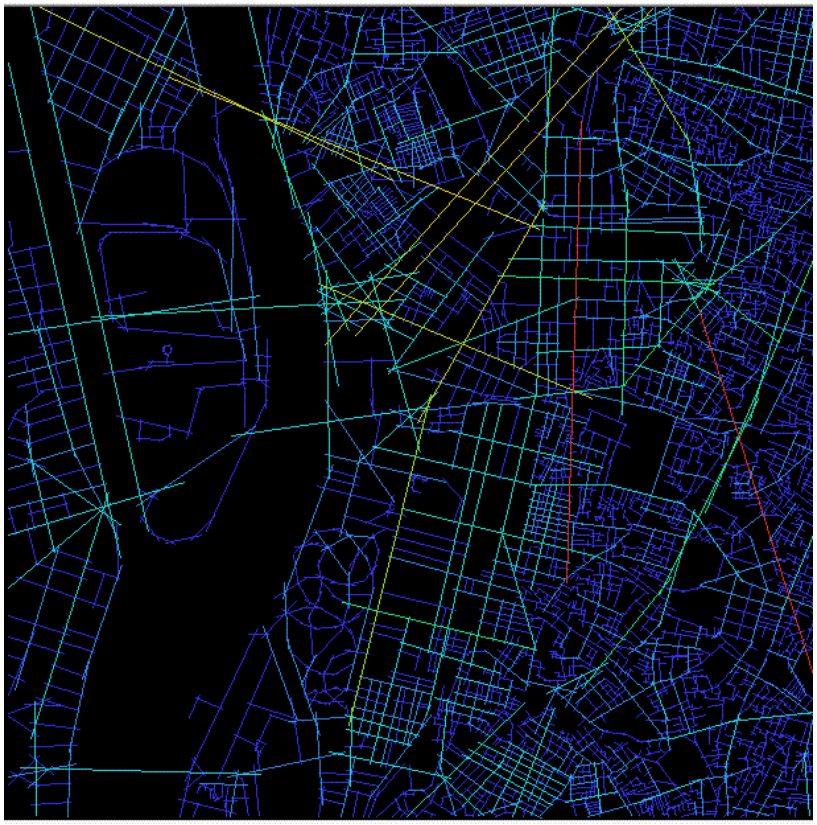
Tahrir Meydanı'nı merkez alarak meydanı ve çevresini Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile incelediğimizde, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 aks haritlarında, lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte merkez olan bölgelerin çakıştığı görülmektedir. Bu çakışmalar, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiğinde, Birliktelik (Synergy) değeri 0,596594 sonucundadır. Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 aks haritalarında, Tahrir Meydanı akslarının renklerinin kırmızı ile turuncu olduğunu görülmektedir. Bütünleşme (Integration) Rn haritasındaki en yüksek değerdeki aks, meydan aksı olup, 1,90344 değeri ile kırmızı, R3 haritasında ise 4,19313 ile yine kırmızı renktedir. Aks değerleri Rn haritasında, 1,90344 - 1,73036 değerleri arsında değişmekte olup, renkler kırmızı ve turuncudur. R3 haritasında ise 4,19313 - 3,5244 değerleri ve renkleri de kırmızı ile açık turuncu arasında değişmektedir. Bu sonuçlardan, meydan akslarının global (makro) ve lokal (mikro) ölçeklerde, kullanılan, bütünleşik akslar olduğu ve incelenen bölge içerisinde kentliye karşılaşma olanağını sunan bir meydan olduğu anlaşılmaktadır. Kent hareketleri için de kent bütününde sıkıkla kullanılan ve kentlinin bir araya gelmesini sağlayan bu mekan seçilmiştir.

Şekil 3.40 Kahire Tahrir Meydanı [102]

Şekil 3.41 Kahire Tahrir Meydanı aks haritası

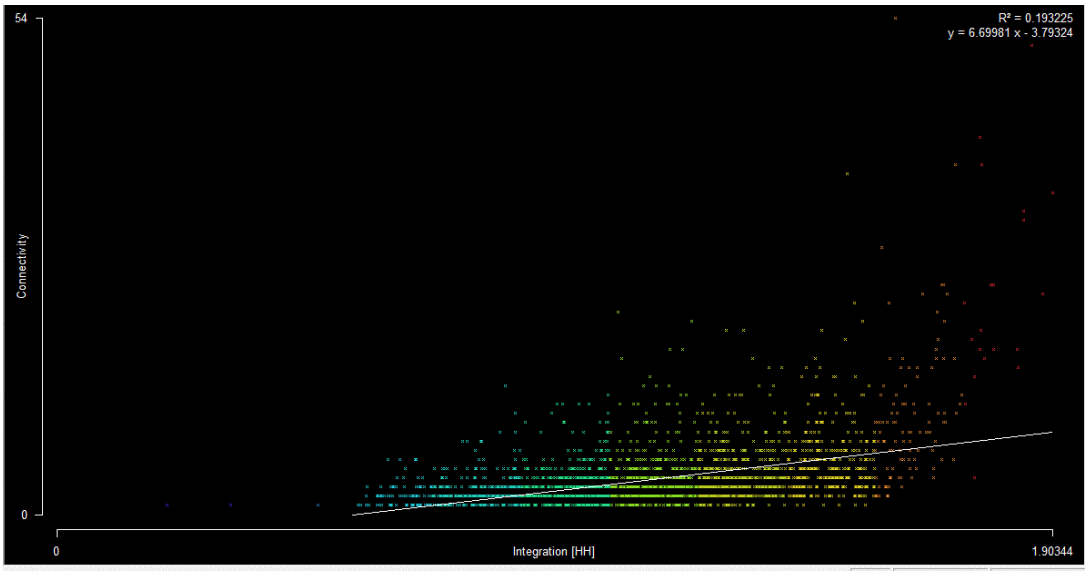
Şekil 3.42 Kahire Tahrir Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

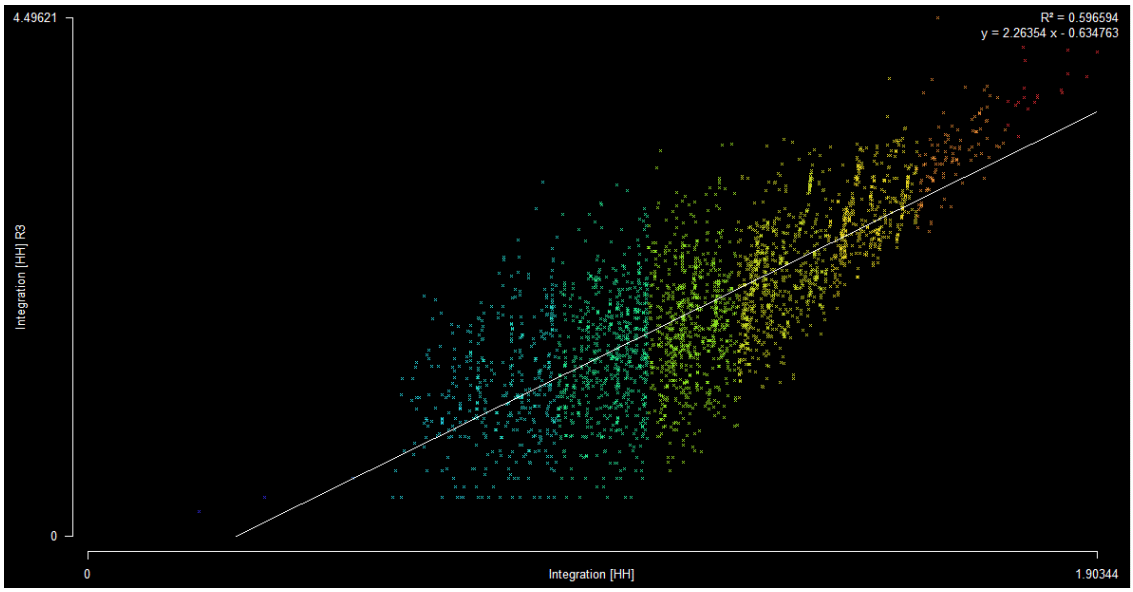
Şekil 3.43 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.44 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.45 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.46 Kahire Tahrir Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.8 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.9 Kahire Tahrir Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
KAHİRE TAHRİR MEYDANI	1,90344	8	4,19313	8	0,596594
	1,84841	8	4,00462	7	
	1,76663	8	3,88178	7	
	1,73668	8	3,55993	6	
	1,73036	7	3,52440	6	
TOPLAM DEĞER		39		34	

3.5 İspanya'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

Madrid'de başlayan Indignados hareketi, ülkenin pek çok şehrine hızla yayılmış, Occupy hareketi gibi büyük bir hareket olarak kayıtlara geçmiştir. Şehirlerin önemli meydanlarının sahne olduğu 15 M diye de bilinen "Öfkeliler" hareketinin iki şehri ve bu harekete dahil olmayan Merida şehri incelenmiştir.

Tunus ve Mısır'da yaşananlar, Avrupa'yı da etkilemiştir. Avrupa'nın ekonomik krizden en çok etkilenen ülkesi İspanya, Tahrir modelinin[1] uygulandığı ilk ülke olmuştur (Gerbaudo [74]).

İspanya toplumunda yaygın olan bir bıkkınlık ve boyun eğmişlik hali, ekonomik kriz sürecinde, işçi maaşlarından kesilip, işsizliğin arttığı süreç boyunca, Yunanistan'da yapılan on eyleme karşılık sesi pek de duyulmayan bir eylemle kendini göstermiştir. "İspanya bütün dünyada canlı sokak hayatıyla bilinir. Buna rağmen Öfkeliler hareketinin gelişmesinden önceki dönemde ülke kamusal alanda, hem siyasal hem de toplumsal anlamdaki yığılmaların etkilediği bir 'kalabalıklar korkusu'ndan dolayı yoğun bir 'arınma' durumuyla karşı karşıyaydı" (Gerbaudo [74]).

15 Mayıs 2011'de "15M" hareketi olarak da bilinen protestolar başlamıştır. Bunun arka planında sosyal medya olmuştur. İnsanlar yine özgürce tartışabilecekleri, özgürce paylaşabilecekleri İnternet ortamında bir araya gelmişler, pek çok grup kurmuşlar, bunlardan Democracia Real Ya (Şimdi Gerçek Demokrasi) grubunun çağrıları kadar hiç biri sokaklara çıkartabilecek kadar etkili olamamıştır. Bu grup, siyasal inanç ve hayat tarzları ne olursa olsun, hükümetin dayattığı kemer sıkma politikalarından rahatsız olan herkesi kuşatmaktadır. "Süreç içerisinde Facebook sayfaları ve Twitter yazıları, siyasal ve kültürel yakınlıkları nasıl olursa olsun muhtemel kullanıcıları yakalama hedefiyle, 'normalliğe' (Democracia Real Ya'nın kendini 'normal ve sıradan insanlar' olarak tanımlayışındaki gibi) seslenmenin belirlediği gevşek kolektif kimliklerin kurulmasına zemin hazırlamıştı" (Gerbaudo [74]). 15 Mayıs gösterileri hazırlanırken İnternete konulan bir video harekete geçilmesinde etkili olmuştur (Gerbaudo [74] ve Castells [94]).

"Öfkeliler, yani 15-M hareketi genellikle, ağlar bağını kullanan kendi içindekiler tarafından tanımlanmıştır. Sözgelimi, Democracia Real Ya'nın iletişim koordinatörü Klaudia Alvarez Nosotros los Indignados [132] adlı kitabında, bu hareketi 'inteligencias conectadas'dan (birbirine bağlı akıllar) oluşan 'cerebro en red (ağla bağlanmış beyin) olarak resmeder (Alvarez [132]). Castells ise Barcelona'da Plaza de Catalunya'da protesto kampında yaptığı bir konuşmada, hareketi 'beyinlerin manipülasyonu'na

[1] Sosyal medya ile başlayıp, kent mekanına çıkma eylemi

karşı[1] bir direniş biçimi olarak tanımlamış ve Öfkelilerin çıkışını, günümüzün 'kitlelerin kendi iletişimlerini kurdukları' (2009) sistemde mevcut olan daha kapsamlı taban örgütlenmesinin mümkün kıldığı bir çıkış olarak takdim etmişti" (Gerbaudo [74]).

Öfkeliler, İnternet üzerindeki bu hareketin kent uzamına taşımadan bir şeylerin değişmeyeceğini görmüşler, Arap devrimlerini örnek alarak sokaklarda eyleme geçme çağrısında bulunmaya karar vermişlerdir. Seslerini duyurmanın yolu barışçı işgal hareketidir. Kamusal alanın işgali, hareketin görünür kılınması demektir (Castells [94]). 15 Mayıs günü İspanya'nın 58 şehrinde eylemler başlamıştır. Hareket İnternetten çıkıp, meydanlardaki işgal hareketine dönünce, İnternet önemini yitirmiş, meydanlardaki yüz yüze iletişim başlamıştır. Eylem, fiziksel bir merkeze, kamusal mekanda demirlenen bir alana kavuşmuştur (Gerbaudo [74]). İnternette yankı bulan duygusal sohbetlere girmişler, yaygın bir toplu öfke yaratmayı başarmışlar ve bu öfkeyi, kamusal alanda kolektif eyleme yön veren bir siyasal tutkuya dönüştürmüşlerdir. "Aktivistler Mısır'da olup bitenlere benzer biçimde çok geçmeden, hareketin çekirdek topluluğunun ötesine ulaşma ve dijital bölünmüşlük engelini aşma çabalarında sokak düzeyinde ajitasyona başvurmuşlardı" (Gerbaudo [74]). Hazırlık aşaması, web tabanlı olsa da gösteri günü olan 15 Mayıs yaklaştıkça sokak çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. "Sofia Roa'nın açıkladığı gibi: İnsanlar parça parça İnternette yayılmaya çalıştılar; daha sonra, son aylarda eylemin çalışması afişler, tartışmalar, konferanslar, ağızdan iletişim ve bu düzeydeki her yolla sokaklara taşındı, çünkü insanlarla sokakta da iletişim kurmak elzemdi. Bütün şehirlere afişler asılmıştı; ağızdan çıkan söz çok işe yarıyordu" (Gerbaudo [74]). "Salamanca'da yaşayan bir aktivist olan Asun gibi yerel örgütleyicilerin amacı, "insanların her gün geçtikleri ve bizim astığımız bir afişi görecekleri, İnternete girmeyenlerin ya da bir Facebook hesabı olmayanların dahi dikkatini çekecek, sokaklardaki hareketin görünür hale gelmesini sağlamaktı" (Gerbaudo [74]).

Gerbaudo [74] kitabında Fabio Gandara'nın sokak düzeyindeki bu kampanyaya katkıda bulunması amacıyla "farklı yerel gruplar kuruldu ve farklı şehirlerde yüz yüze toplantılar

[1] Alıntı için bkz. Manuel Castells'in Barcelona'da Plaza de Catalunya'da yaptığı konuşmanın youtube vidyosu:27 Mayıs 2011; http://www.youtube.com/watch?v=2nWa32CTfxs

yapıldı; bu şekilde, İnternet ağından fiziksel gerçekliğe geçmiş olduk ve bu iki mecra birbirini tamamladı." diye anlattığını söylemektedir (Gerbaudo [74]). Böylece, hareketin doruk noktası kamusal alanın işgaliyle olmuştur.

15 Mayıs'ta Madrid kentinin en sembolik meydanı olan Puerta del Sol Meydanı'nda diğer ülkelerde de olduğu gibi kamplar kurulmuştur. Hemen ertesi günündeyse Barcelona'nın yine en önemli meydanı Catalunya Meydanı işgal edilmiştir. Her iki meydanda da yakında gerçekleşecek olan seçimler için siyasi adayların anlamsız kampanyalarında tartışmadığı meselelerin tartışılması amaçlanmıştır. Bu hareket İspanya'nın 100'ü aşkın şehrine yayılmıştır (Castells [94]). "Daha önce Mısır'da görüldüğü üzere, hareket 'protesto çadırları'na dönüşünce, iletişimin ve örgütlenmenin odağı kademe kademe İnternetten sokaklara kayacaktı" (Gerbaudo [74]). "Sıklıkla duyduğumuz 'no estamos en Facebook, estamos la caller' (Biz Facebook'ta değiliz, biz sokaklardayız) sözü, sosyal medya etkileşimlerinin simgelediği alan ve iletişim düzlemindeki dağınıklığı tersine çeviren bir fiziksel toplanma duygusunun yeniden keşfedilmesinin hissettirdiği sevinci ifade etmektedir. Meydanda kurulan yüz yüze ilişkilerin İnternette sağlanan (ve birçok kişi tarafından, örneğin protestocu Jose Ordonez'in belirttiği gibi: 'Ancak bir meclise katıldığınız zaman yalnızlığınız ortadan kalkar. İnternet, izole edilme riski doğuruyor.' diye nitelenen) ilişkilerden kat kat daha üstün olduğundan şüphe eden yoktu" (Gerbaudo [74]). "Democracia Real Ya'dan Aitor'un vurguladığı üzere: 'Kamplar bu yüzden, İnternetteki parçalanmışlığı aşmak, İnternetin yapısını çok iyi yansıtan sosyal atomlaşmadan kurtulmak açısından ziyadesiyle önemli.' Aitor işgal edilmiş meydanları, bir 'cisimleşme' yeri olarak, yeni toplumsal bedenin şekilleneceği bir 'sosyal düzlemde yeni bileşim oluşturma' sürecinin aşamaları olarak tanımlamaktadır" (Gerbaudo [74]).

Hareketin isteği çevresel sürdürülebilirlik, adil iş, adil konut, düzenli hayat şartları yani Kent Hakkıdır. Yüz binlere etki etme, onlarla kent meydanını işgal edip kamplar kurma, İnternette ağlar oluşturup milyonları etkileme, ülkenin tüm şehirlerine, dünyanın pek çok ülkesini harekete geçirme gücüne ulaşmış olan Indignados'un etkisinin güçlü olmadığı, isteklerin pek azının politika haline geldiği savunulmaktadır (Castells [94]).

İşgal hareketlerinin sonucunda, maddi olarak değişen pek bir şey olmamış, politikaya istekler pek etki etmemiş olsa da asıl değişim insanların zihinlerinde olmuştur. Artık insanlar, başka şekilde düşündüklerini paylaşabiliyor, konuşabiliyor, ortak kararlar alabiliyor ve en önemlisi de bir şeyleri değiştirebileceğine inanıyordur (Castells [94]).

"El Pais'in Haziran 2011'in 5'inde yayınladığı bir kamuoyu anketinde, İspanyollar'ın yüzde 66'sı Öfkeliler hareketine sempatiyle baktığını ifade etmiş, hatta yüzde 81'i o insanların 'öfkeli' olmaya hakları bulunduğunda fikir birliğine varmıştır[1]" (Gerbaudo [74]).

3.5.1 İspanya Şehirleri

Bu çalışmada İspanya'nın üç şehri incelenmiştir. Bunlardan ilki 'İndignados' hareketinin doğduğu şehir, İspanya'nın başkenti Madrid'dir. İkinci şehir ise, Madrid'deki hareketin sıçradığı İspanya'nın en önemli ikinci şehri olan Barcelona'dır. Diğer şehir ise, "İndignados" hareketinin yaşanmadığı Merida'dır.

Şekil 3.47 İspanya'nın şehirleri (McKenzie [133])

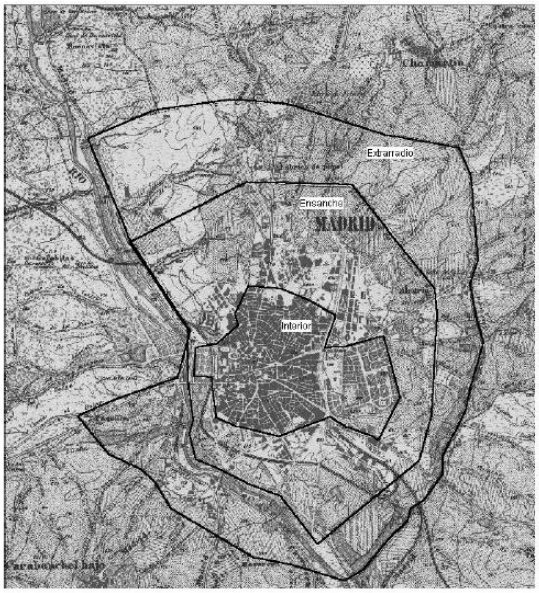
[1] F.Garea, "Apoyo a la indignacion del 15-M", *El Pais,* 5 Haziran 2011; http:///politica.elpais.com/politica/2011/06/05/actualidad/1307231940_787459.html

3.5.2 Madrid Şehrinin Mekansal Gelişimi

Madrid'in kentsel gelişimi bir kaç döneme ayrılmıştır. İlk dönem 19. yüzyılın ortalarından İç Savaş (1936-1939)'a kadar olan süre, ikinci dönem İç Savaş'ın sonundan 1970li yılların başına kadar geçen süredir. Bu süreçte büyük bir kentsel dönüşüm süreci başlamış olup, tarihi dokuya müdahale azdır (Ibarz [134]).

İç Savaş öncesi, 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarında İspanya'da genel olarak bir yeniden yapılanma süreci başlamıştır. Merkezler arasında hiyerarşi, ekonomik önderlik ve modern şehir olma rekabeti ile başkent olarak Madrid'e daha fazla maddi imkan sağlanmış olup, raylı sistem ile ülkeleri birbirine bağlamaya öncelik verilmiştir. Aynı yıl İspanya'da kentsel planlama hız kazanmış olup, Madrid'i çevreleyen duvarlar yıkılmış ve "Ensanches (extensions)" planı uygulanmaya başlanmıştır (Ibarz [134]).

1860 yılında Madrid Belediye'si şehrin büyütülmesini amaçlayan bir kentsel dönüşüm projesi olan Ensanche ile Madrid, tarihi şehir merkezi (Interior), şehir merkezini çevreleyen, gelişme alanı (ensanche) ve kırsal alan (extrarradio) olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. Amaç, artan nüfusla birlikte yetersiz kalan şehri büyütmektir. Bu planlarla 19. yüzyıl kentleri oluşturmak amaçlanmıştır. Bu dönemde, düz devam etmesi istenilen caddelerle birlikte tarihi merkez de etkilenmiştir (Vorms [135]).

Şekil 3.48 Ensanche projesi ile üç bölgeye ayrılmış Madrid şehri (Vorms [135])

Bu planın uygulamaya konmasından bir yıl sonra, ensanche ve extrarradio bölgesine düşük gelir grubu yerleşmiştir. Extrarradio bölgesindeki yapılar tamamen yasadışı olmasa da, kurallara uyulmadan hızlı bir biçimde yapılmış; çoğunlukla oraya yerleşen halk tarafından inşa edilmiştir. Alt yapı tamamlanmadan yapılan bu bölge "gecekondu" (İspanyolca'da chabolas) niteliğinde oluşmuştur. Madrid şehrini 19. yüzyılın çağdaş ve modern bir kenti yapmak için başlatılan Ensanche projesinin sonucunda, şehrin gecekondu bölgesi doğmuş, kent merkezine üst gelir grubu yerleşmiş, alt gelir grubu şehrin dışına itilmiştir (Vorms [135]).

1900lü yılların başına gelindiğinde konut sorunu artmış, ensanche nüfusu 11,08 %, extrarradio nüfusu da 27,38 % oranında artmıştır. 1909 yılında bu bölgeler için bir plan hazırlanmış, 1933 yılına kadar yürürlükte olsa da bu plan tamamlanamamıştır (Vorms [135]).

İç Savaş sırasında ağır bombardımanlara maruz kalan Madrid'in büyük bir yıkıma uğraması ve savaş sonrası 20. yüzyılın ortalarından itibaren sanayileşme çabalarına girilmesi ile birlikte yeni bir sorun baş göstermiştir. Sanayileşme öncesi nüfusun yaklaşık dörtte üçü kırsalda yaşıyor olsa da, sanayileşme ve tarımda makineleşmeyle birlikte, kırsal kesimden iş olanaklarının bulunduğu sanayi kenti olan Madrid'e 1940lar'dan itibaren yoğun bir göç başlamıştır. Ülke yetkililerinin bu duruma çözüm üretmedeki yetersizliği de göç eden insanların konut sorunlarını kendilerince çözme yoluna gitmelerine ve böylece gecekondu konut üretiminin artmasına yol açmıştır (Vorms [135]).

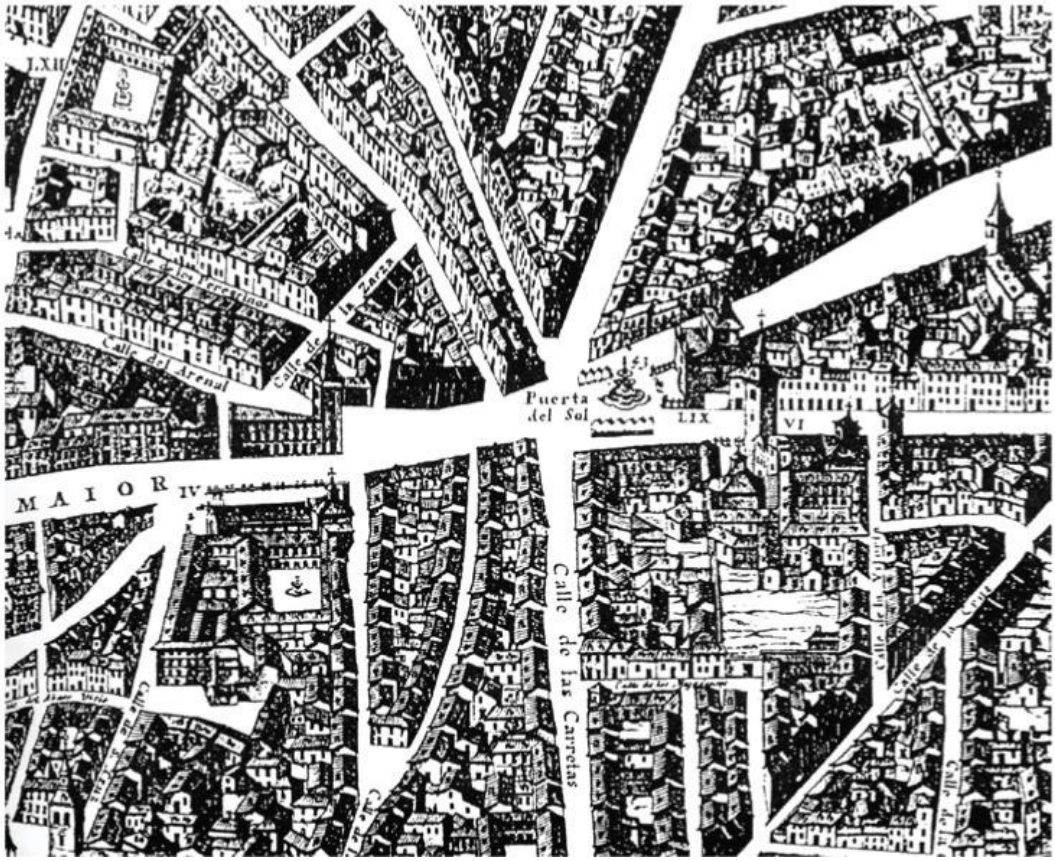
1950ler'in sonlarına doğru konut ihtiyacına dikkat çekerek çözüm arayışına girilmiş olup, 1957 yılında "acil kentleşme" vurgusu ile geliştirilen ve 60 bin birim konut ihtiyacına dikkat çeken "Madrid Acil Toplumsal Planı", Madrid'deki konut sorununu çözmek üzere geliştirilen bir plandır (Şahin vd., [46]). 1960'lardaki bu değişimlerde tarihi mirasa da ağır darbeler verilmiştir.

Bu şekilde oluşan mahallelerin temel sorunu çok hızlı bir şekilde inşa edilmiş olan konutların oldukça düşük kalitede olmasıdır. Bunun nedeni, bu bölgelerin başlangıçta geçici bir yerleşim yeri olarak tasarlanması ve konutların geçici olarak kullanılmasının planlanmış olmasına karşın kalıcı bir yerleşim yerine dönüşmüş olmasıdır ve alt yapı

yetersizliği temel problemdir. Bu bölgeler için “Semtleri Yenileme Planı” 1976 yılında tasarlanmıştır. Kentin gecekondu semtlerinin kente entegrasyonunu amaçlayan bu proje Avrupa’nın en büyük kentsel yenileme projesidir. Projenin kabulünde yurttaş hareketinin çok önemli bir rolü vardır. 1985 ve 1990 yılları arasında da bu bölgelerin kentsel dönüşüm süreçleri devam etmiştir. 2011 yılının Eylül ayına kadar pek çok konut yenilenmiş ve yeniden inşa çalışmaları da devam etmektedir (Şahin vd., [46]).

3.5.3 Madrid Puerta del Sol Meydanı

Kral II.Felipe’nin kararıyla İspanya’nın merkezine ebedi olacak büyük bir meydan yapılmaya karar verilmiştir. Puetro del Sol olarak adlandırılan meydan, 1850 yılında kentsel planlama ile birlikte form değiştirmiştir. Pek çok çalışmadan sonra hilal şekline getirilmesi kararlaştırılmıştır. İspanya açısından Puerta del Sol Meydanı, ülkenin coğrafi ve yasal merkezidir. Bütün uzaklıkların oraya bakarak ölçüldüğü ve yolların merkezden yayılan ağlarının çıkış noktasını oluşturan “sıfır kilometre” yeridir (Alexander [136]).

Şekil 3.49 Puerta del Sol meydanının ilk hali (Alexander [136])

Şekil 3.50 Puerta del Sol meydanının planlama sonrası hali (Alexander [136])

Onyedinci ve ondokuzuncu yüzyıllar arasında meydan önemli bir buluşma yeri olmuştur. Ülke dışından ya da İspanya'nın diğer şehirlerinden gelen kuryeler postaneye uğrarlar ve haberleri öğrenmek isteyen halk da bu meydanda toplanmıştır (Alexander [136]).

Puerta del Sol Meydanı'nı Madrid şehrinin önemli tarihi binaları ve heykelleri çevrelemektedir. Güney tarafında eski postane ve III. Carlos'un bir heykeli yer almaktadır. Kuzeyde ise Madrid'in simgelerinden olan heykeller vardır. Meydanda metro istasyonu da bulunmaktadır (Alexander [136]).

Şekil 3.51 Puerto del Sol Meydanı [137]

Şekil 3.52 Puerta del Sol Meydanı [138]

Madrid şehri Puerto del Sol Meydanı etrafında kurulmuş gibidir. Şehrin tam merkezinde yer alan meydan, şehrin kuruluşundan günümüze kadar meydan olarak kullanmaktadır. Tarihi bölgenin etrafında göçlerle büyüyen şehir her zaman bu meydanı merkez almıştır. Meydan tarih boyunca Madrid halkının sık kullandığı bir alan olmuş, dolayısıyla yapılaşma da o şekilde gerçekleşmiş, şehrin "işaret öğesi" niteliğindeki binaları burada konumlanmıştır. Heykeller de meydanın simgelerinden olup kullanıcıların hafızalarında yer etmiştir. Eskiden beri buluşma yeri, yeni haberlerin öğrenildiği yer olan meydan, günümüzde de buluşma, toplanma mekanı için akla ilk gelen yerlerden biri olarak kafeler ve mağazalar ile çevrelenmiştir. Toplanma meydanı, daha önce de olduğu gibi bu defa da "15 M" protestoları için işgal edilebilecek en uygun yer olarak seçilmiştir.

"Hareketi düzenleyenler, Puerta del Sol ve hareketin işgal ettiği diğer meydanların etrafında, o yerleri hareket açısından sembolik buluşma noktalarına çevirmek suretiyle değişken ve dağınık bir topluluğun toplanmasını kolaylaştıran bir şekilde 'bir araya gelmenin koreografisi'ni sağlamışlardı" (Gerbaudo [74]). Protesto kampları ağların merkezleri, yayılmış bir hareketin demir attığı fiziksel noktalar haline gelmiştir. Kamplar bu yüzden, İnternetteki parçalanmışlığı aşmak, İnternetin yapısını çok iyi yansıtan sosyal atomlaşmadan kurtulmak açısından ziyadesiyle önemlidir. İşgal edilmiş

meydanlar, bir ‘cisimleşme’ yeri olarak, yeni toplumsal bedenin şekilleneceği bir ‘sosyal düzlemde yeni bileşim oluşturma’ sürecinin aşamaları olarak tanımlanmaktadır. Bu sosyal düzlemde yeni bileşim oluşturma süreci, protestoların en yoğun zamanında Puerta del Sol’da yaşanan muazzam bedensel çokluğun dışa vurduğu sembolik ve maddi bir toplaşma etrafında dönmeye başlamıştır. Günümüzün halk hareketlerinin eylemlerinde odak noktaları olarak fiziksel merkezlerin taşıdığı önem, her türlü merkeze duydukları alerjiyle Deleuze, Negri ve Castells gibi isimlerden esinlenen birçok aktivistin ortaya attığı merkezileşmekten uzaklaşma ve indirgenemez çokluk iddialarına aykırı bir düzlemdedir. Yine de burada Öfkeliler hareketini ve onların ‘halka dayalı’ ya da ‘halkçı’ niteliğini anlamakta can alıcı bir öğenin yattığını belirtmek gerekir. Puerta del Sol, Barcelona’da Plaza de Catalunya’daki gibi diğer büyük işgallerle birlikte, insanları hayali bir topluluk olmaktan somut bir kalabalık olmaya çeviren bir ‘düğüm noktası’ haline gelmiştir”(Gerbaudo [74]).

Şekil 3.53 Protestolar sırasında Puerta del Sol Meydanı [139]

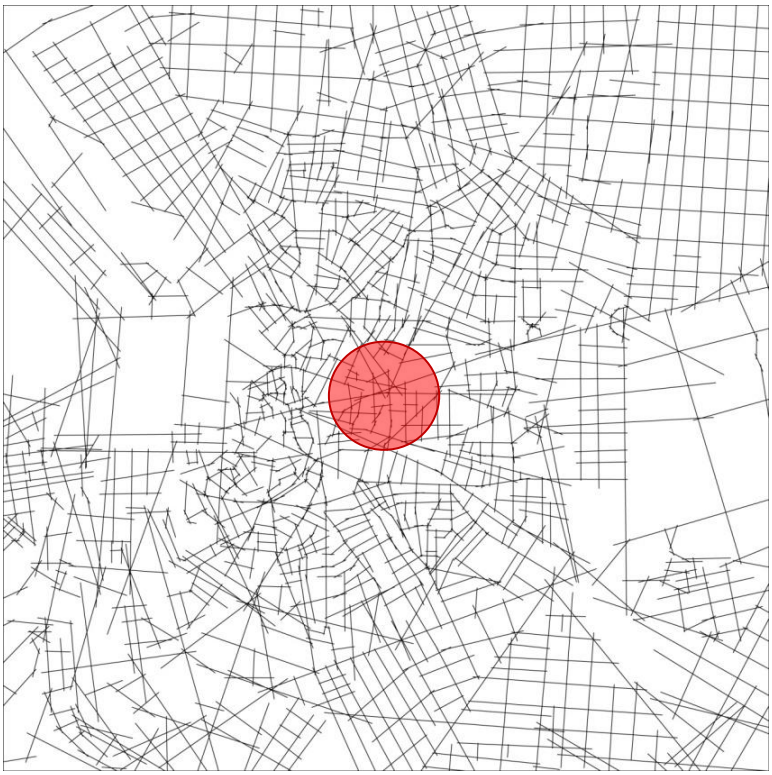
3.5.4 Madrid Puerta del Sol Meydanı’nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

Mekan Dizimi (Space Syntax) ile incelendiğinde aldığımız sonuçlar bize bölgenin lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte bütünleşik olduğunu göstermektedir. Bütünleşme

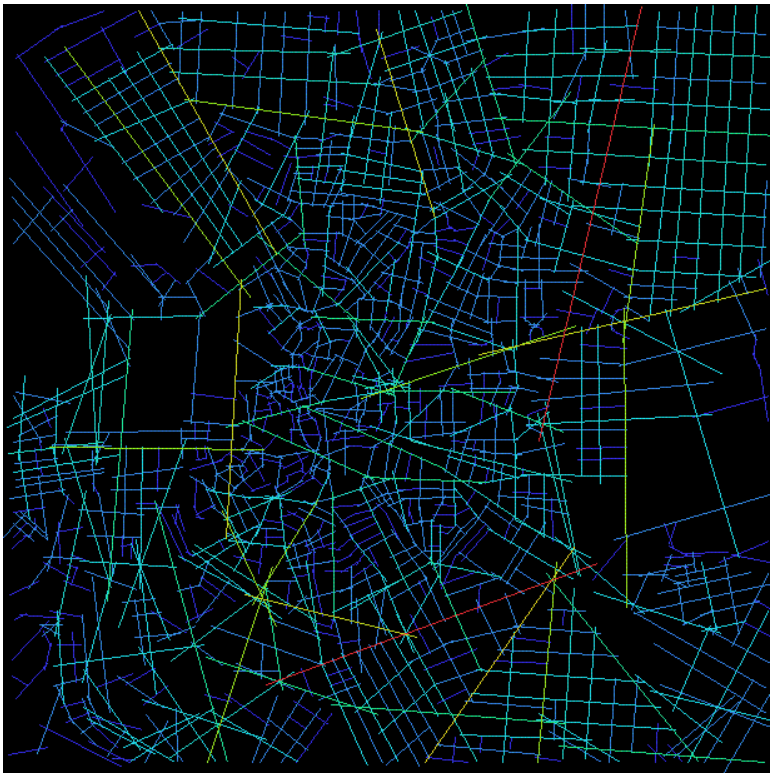
(Integration) Rn ve R3 grafiğinde Birliktelik (Synergy) değeri 0,721051 ile 45°lik eğime yakın olup, kentin incelenen bölgede global (makro) ve lokal (mikro) ölçeklerde bütünleşik olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, alanın global (makro) ve lokal (mikro) ölçeklerde mekrezlerinin çakıştığı, kentlinin kaybolma olasılığının ve suç oranının düşük, gitmek istediği yere rahat ulaşabildiği, karşılaşma olasılıklarının yüksek olduğu bir bölge olduğunu göstermektedir. Meydan akslarından en yüksek değerlere sahip aksın; Bütünleşme (Integration) Rn haritasında turuncu renkli ve 2,11683 değerinde, Bütünleşme (Integration) R3 haritasında ise kırmızı renkli ve 3,83892 değerinde olduğu görülmektedir. Aks değerleri Rn haritasında, 2,11683 - 1,90777 değerleri arsında değişmekte olup, renkler turuncu ve açık turuncudur. R3 haritasında ise 3,83892 - 3,27582 değerleri ve renkleri de kırmızı ile açık turuncu arasında değişmektedir. Yapılan analiz sonucunda, kentin incelenen bölgesinin bütünleşik olduğu ve meydanın da kullanılan bir meydan olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan bu bulgular, tarih boyunca şehrin önemli bir karşılaşma meydanı olduğu dolayısıyla hareketin merkezi olarak burasının seçilmesini anlaşılır kılmaktadır.

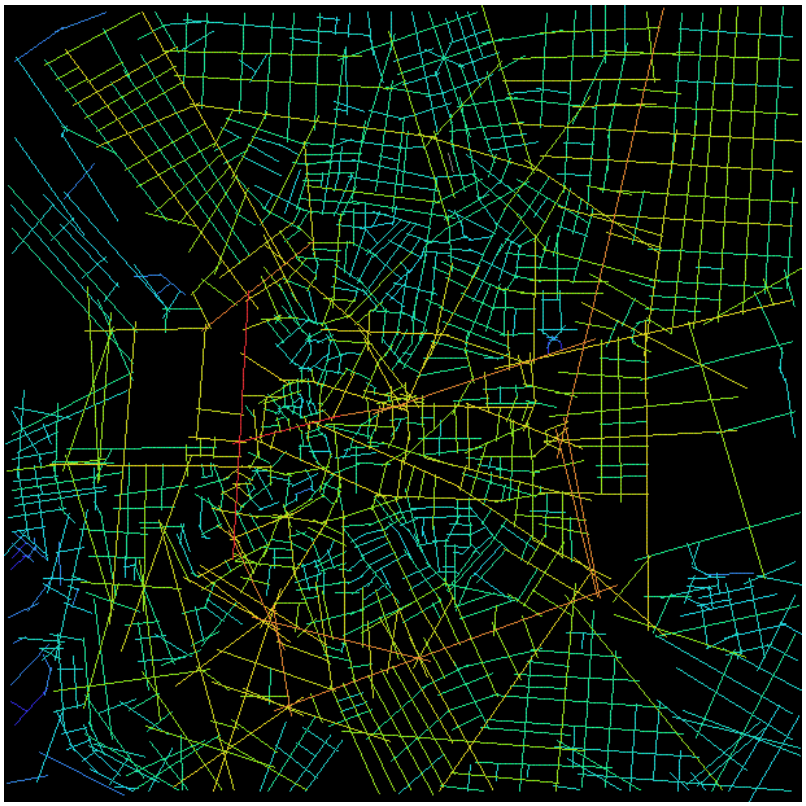
Şekil 3.54 Madrid Puerta del Sol Meydanı [102]

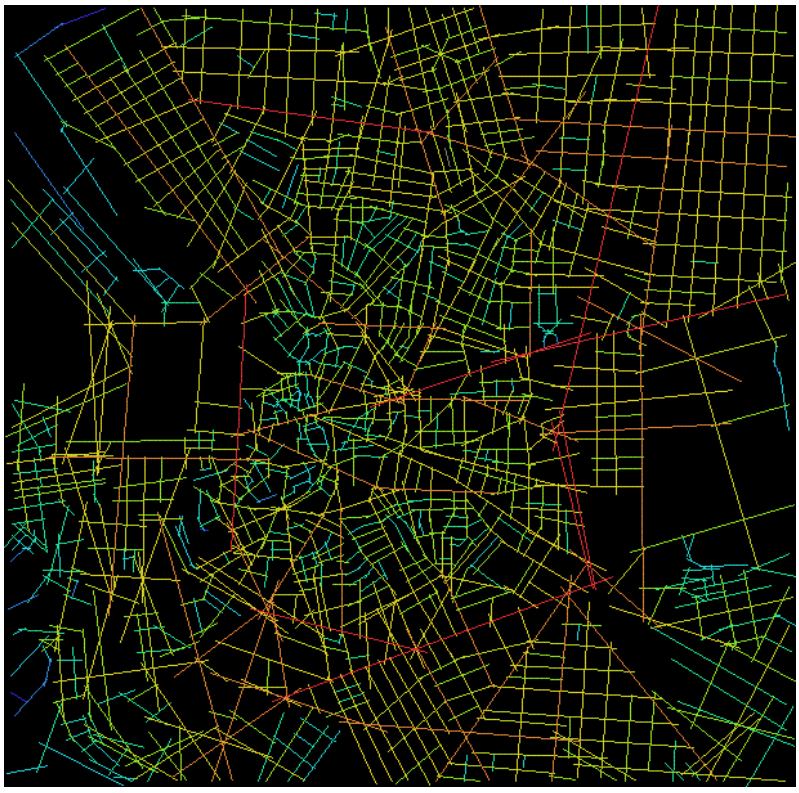
Şekil 3.55 Madrid Puerta del Sol Meydanı aks haritası

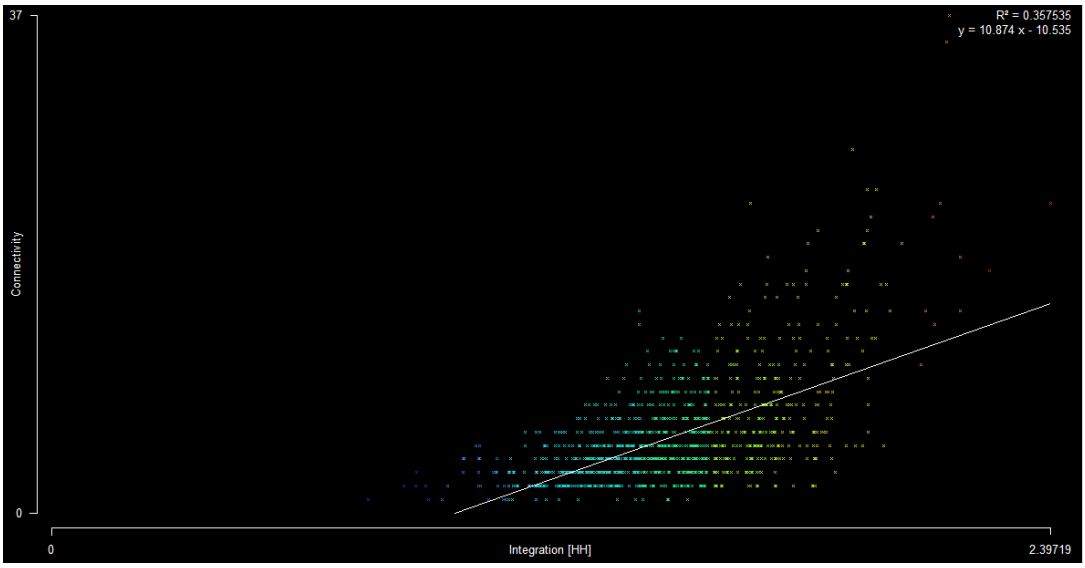
Şekil 3.56 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

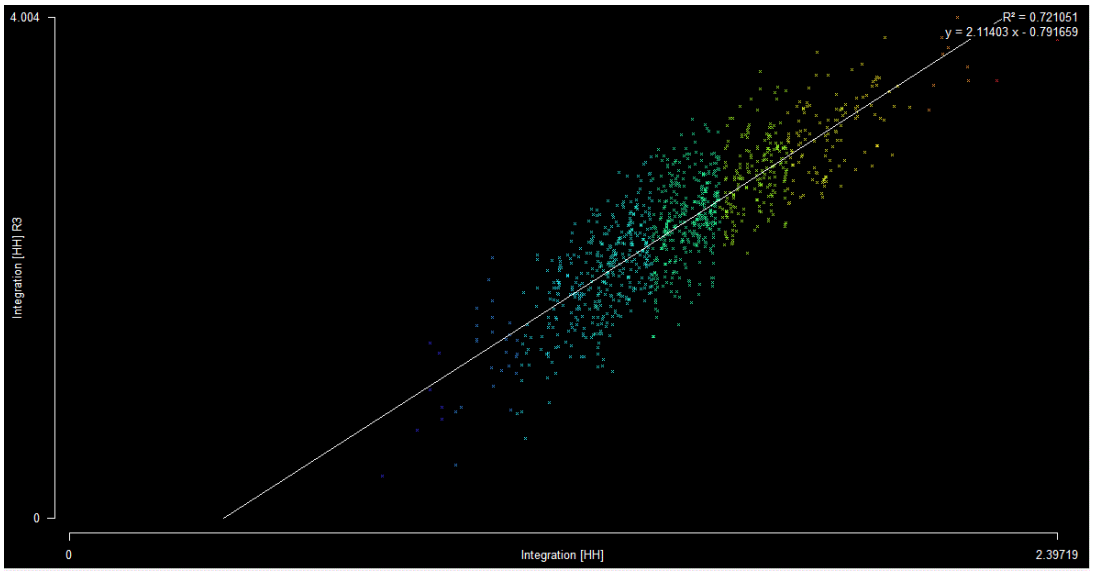
Şekil 3.57 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.58 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.59 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.60 Madrid Puerta del Sol Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.10 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.11 Madrid Puerta del Sol Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
MADRİD PUERTO DEL SOL MEYDANI	2,11683	7	3,83892	8	0,721051
	2,08709	7	3,26014	6	
	2,00314	7	3,28804	7	
	1,92697	7	3,36223	7	
	1,90777	7	3,27582	7	
TOPLAM DEĞER		35		35	

3.5.5 Barcelona Şehrinin Mekansal Gelişimi

Barcelona şehri İspanya'nın, başkenti Madrid'den sonra gelen en büyük şehridir ve Katalonya yarı özerk yönetiminin de başkentidir (Demirtaş ve Esgin [140]).

Şekil 3.61 Antik dönemde Barselona (Demirtaş ve Esgin [140]).

Barcelona şehri kurulduğundan beri istila görmesi sebebiyle kent sürekli surlarla çevrilerek korunmuştur. Özellikle V. Philip döneminde kentin denetlenmesi ve dış saldırılardan korunması için, 1714 yılında kent surlarla çevrilmiş, iki noktaya kaleler yaptırılmış, o dönemde kentin sur dışına gelişimi kesinlikle yasaklanmıştır. Böylece kent

hem içerde düzene karşı oluşabilecek hem de dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı sıkıca korunmuştur. Surların dışındaki alanlar tarım için bile kullanılamamıştır (Demirtaş ve Esgin [140]).

Bu sıkı denetimin sonucunda da kent surlar arasında sıkışıp kalmış, kentin sanayi ve ticaret gelişimi, Amerika ile olan ticaretin artması ve sanayi devriminin İspanya'da ilk olarak Barcelona'da başlaması üzerine hızlanmıştır. Bununla birlikte hızla artan nüfusa kent yetmemeye başlamıştır. Barcelona'nın nüfusu 1800 yılında 115.000 iken 1900 yılına gelindiğinde 500.000'e ulaşmıştır. Nüfusun artması ile ortaya çıkan kentsel açık alanın kalmaması ve yaşanan sosyal çöküntü ile birlikte 1850 yıllarında yeni bir kentsel planlama yapılması zorunluluğu anlaşılmış olup, yarışma açılmıştır. Yarışma sonucu hazırlanan plan bugünkü Barcelona'nın temelini oluşturmaktadır (Demirtaş ve Esgin [140]).

Bu plan ile kentin surları yıkılmış, kent daha önce kullanılamayan boş alanlara doğru genişletilmiştir. 1900'deki 500.000 nüfus 1930'da 1.000.000 e ulaşmıştır (Demirtaş ve Esgin [140]).

Barcelona, İspanya'nın küresel ölçekteki yarışmacı kenti olarak Madrid'den önde gelmektedir. Franco döneminde gelişmesi engellenmiş Barcelona, 1975'te Franco yönetiminin devre dışı kalmasıyla, gelişmek için bir mücadeleye girmiştir ve kent 1976 yılında yeni bir kentsel dönüşüme gitmek zorunda kalmıştır (Demirtaş ve Esgin [140]).

Şekil 3.62 1853 yılında yarışma ile elde edilen kent planı (Demirtaş ve Esgin [140])

Kentsel dönüşüm bölgesi olarak da belirlenen kentin en eski yerleşim birimi 4 mahalleden oluşmaktadır. El Raval, yoksulların, göçmenlerin ve mülteci gruplarının barındığı bölgedir. Bari Gothic, kentin tarihi binalarının bulunduğu (katedral, kilise, müze vb) bölgedir. Antik Yerleşim Birimi, Roma ve Ortaçağ dönemi izlerini taşımaktadır. Barcelonetta ise eski antik limanın bulunduğu bölgedir. Bu bölge, organik plana sahip olup, kentin sur içine sıkışmış bölgesidir. 1988 yılında geçirdiği başarılı kentsel dönüşüm sürecinden sonra da dokusu ve sosyal yaşantısı korunmuştur (Demirtaş ve Esgin [140]).

Tarihi kent merkeziyle, ızgara plana sahip yeni dokuyu ayıran Catalunya Meydanı, Indignados eylemlerinde Barcelonalılar'ın kendilerini ifade etmek için işgal ettikleri meydan olmuştur.

3.5.6 Barcelona Catalunya Meydanı

Şehrin merkezinde bulunan Plaça de Catalunya Meydanı eski ve yeni şehir merkezi olarak da düşünülmektedir. Meydanda şehrin en önemli sokak ve caddeleri buluşmaktadır. Barselona'nın en işlek meydanı olan Plaça de Catalunya, eski şehir ve Eixample bölgesi arasında bulunmaktadır. Oldukça büyük bir meydan olmasına rağmen günün her saatinde kalabalık olan bir yerdir.

19. yüzyılın ortasına kadar şehir duvarları dışında kentin dışında olan Plaça de Catalunya 1858'de Madrid merkezi hükümetinin bu duvarı yıkması ile daha kullanılır hale gelmiştir. Oval şekildeki meydan ağaçlar ile çevrilidir. Bu nedenle trafikten uzaktır [141].

Şekil 3.63 Barcelona Catalunya Meydanı [142]

Madrid'in Puerta del Sol Meydanı gibi, Catalunya Meydanı da Basrcelonalılar için aynı önemi taşımaktadır. Meydan tarih boyunca toplanma mekanı olarak kullanılmış olup, tarihi organik doku ile yeni ızgara doku arasında birleştirici bir konumdadır. Simgesel heykelleri ve parklarıyla Barcelona'nın merkezi olan meydan, otobüs, metro ve şehirler arası trenlerin de merkezi olup, bir transfer merkezidir. Bu özelliğiyle de insanların her gün kullanmak durumunda oldukları bir yer niteliğindedir. Dolayısıyla, bu meydanın da çevresi, meydana çıkan caddeler kafeler ve mağazalar ile dolmuştur. Bu da meydanın daha çok kullanılmasına sebebiyet veren başka bir etken olmuştur.

Madrid'da başlayan "15 M" hareketi Barcelona'ya sıçradığında, Barcelonalılar için işgal edilecek olan meydan, her zaman olduğu gibi toplaşıp, ortak bir ses yükseltebilecekleri Catalunya Meydanı olmuştur.

Şekil 3.64 Eylemlerde Catalunya Meydanı [143]

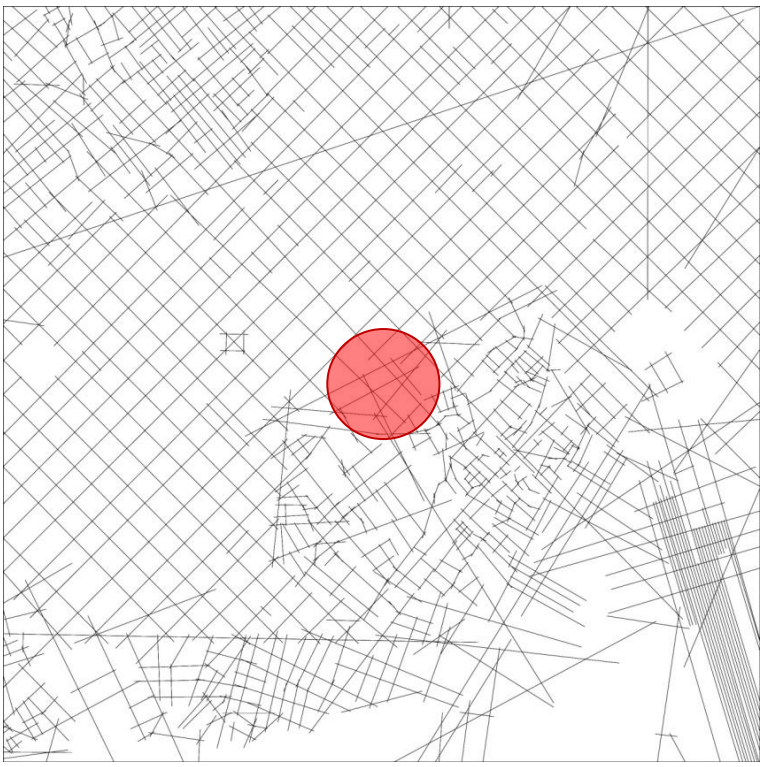
3.5.7 Barcelona Catalunya Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

Meydanı incelediğimizde, Madrid'le benzer sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte, merkezler çakışmaktadır, bu da kentin bütünleşik bir

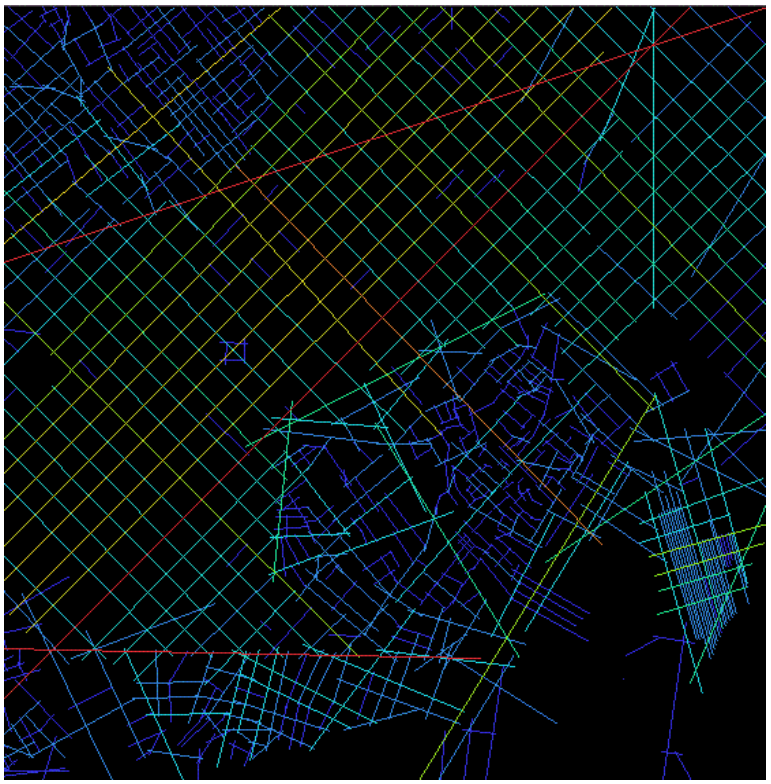
kent olduğunu göstermektedir. Nitekim, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiğinde Birliktelik (Synergy) değeri 0,833447 ile 45°lik açıya yakın bir açı vermektedir. Bu sonuçlar, kentlinin birbiriyle karşılaşma olasılığı yüksek bir mekan potansiyeli sunmaktadır. Bu da kentlinin herhangi bir olayda bir araya gelip, birlikte bir şeyler yapma isteğini olumlu yönde etkilemektedir. Tarihi meydan akslarından en yüksek değerdeki aks Bütünleşme (Integration) Rn haritasında, turuncu renkte olup, 2,66552 değerindedir. Aynı aks; Bütünleşme (Integration) R3 haritasında yine turuncu renkte olup 3,90263 değerindedir. Aks değerleri Rn haritasında, 2,9166 - 2,36069 değerleri arsında değişmekte olup, renkler turuncu ve sarı arasındadır. R3 haritasında ise 4,07421 - 3,22581 değerleri ve renkleri de kırmızı ile sarı arasında değişmektedir. Meydan aksları, bölge içinde yüksek değerler almış olarak, o bölgenin önemli akslarından olduğu görülmekte, kentlinin karşılaşma olasılığının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Kentin incelen bölgesinin bütünleşik bir bölge olmasıyla birlikte, meydan aks değerleri de kent hareketlerinin neden burada olduğunu açıklamaktadır.

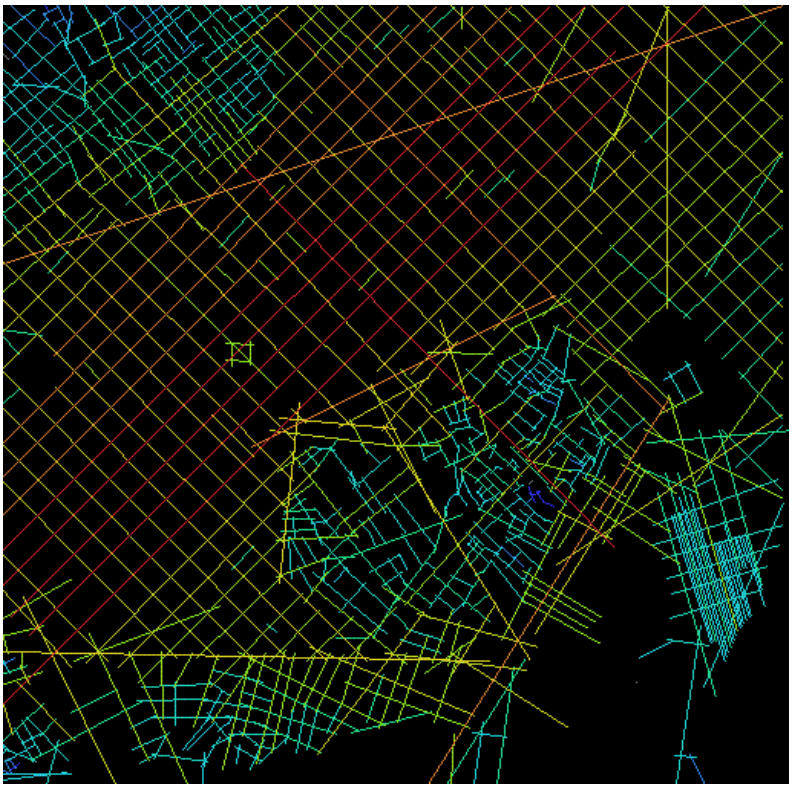
Şekil 3.65 Barcelona Catalunya Meydanı ve çevresi [102]

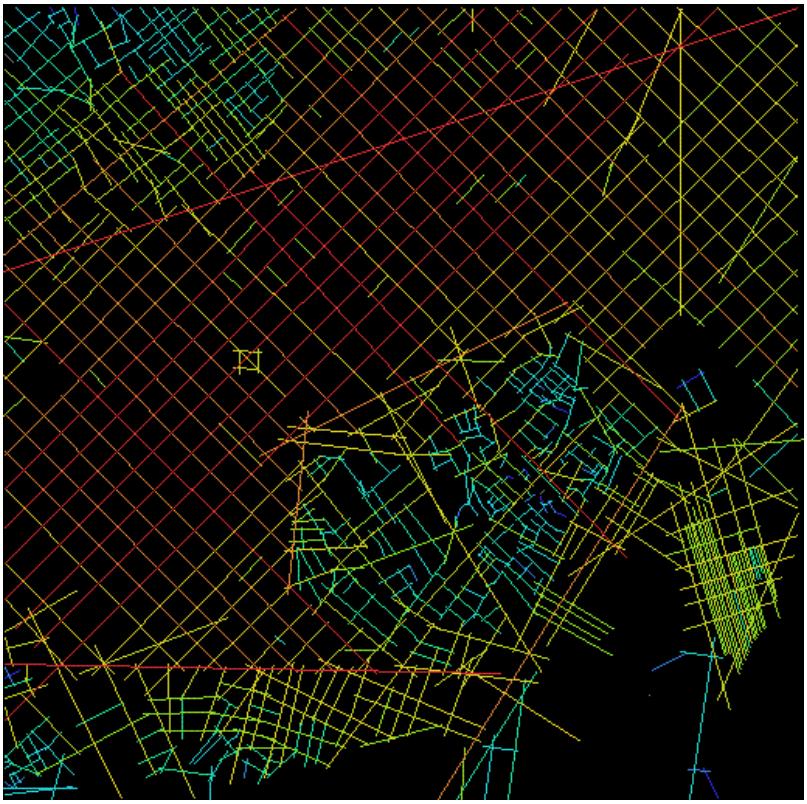
Şekil 3.66 Barcelona Catalunya Meydanı aks haritası

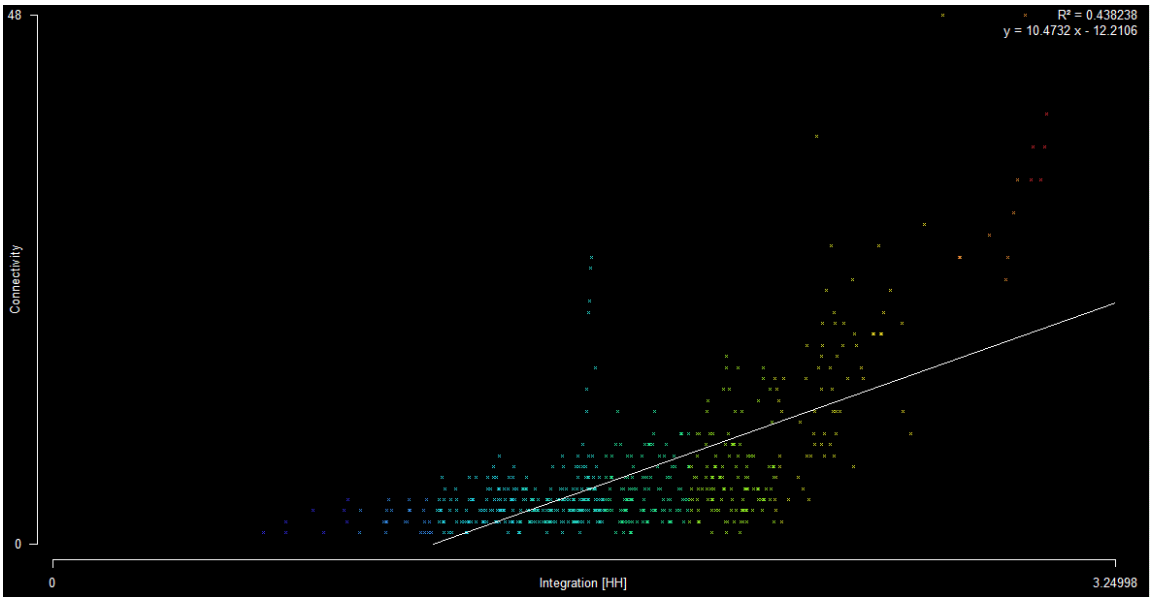
Şekil 3.67 Barcelona Catalunya Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

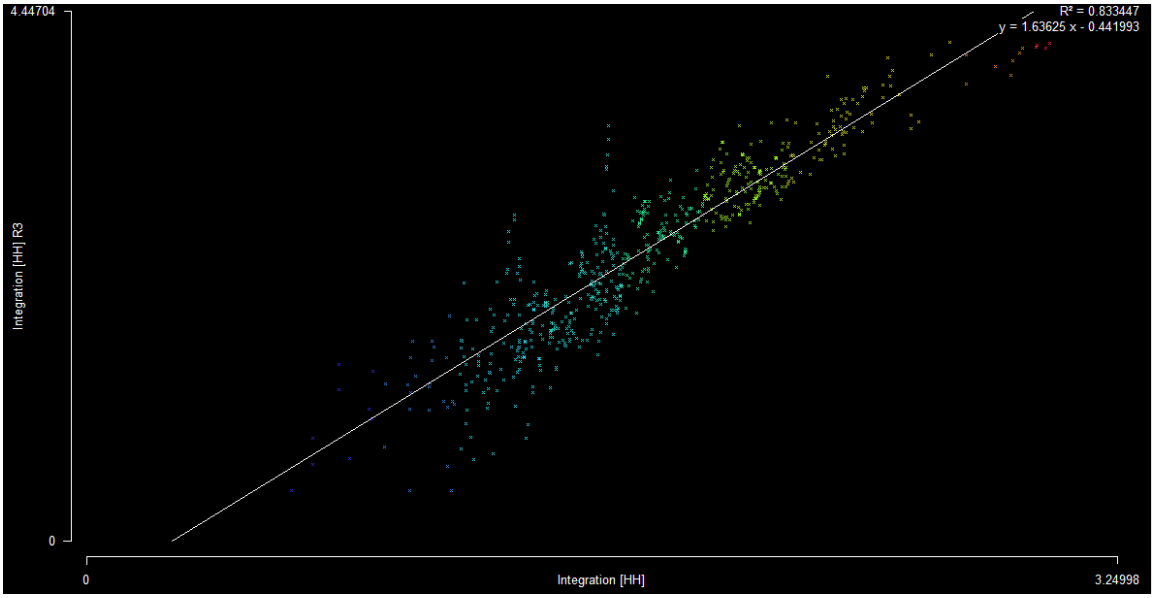
Şekil 3.68 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.69 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.70 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3. 71 Barcelona Catalunya Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.12 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.13 Barcelona Catalunya Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
BARCELONA CATALUNYA MEYDANI	2,91660	7	3,90263	7	0,833447
	2,66552	6	4,07421	8	
	2,60111	6	3,45493	6	
	2,39954	5	3,59845	6	
	2,36069	5	3,22581	5	
TOPLAM DEĞER		29		32	

3.5.8 Mérida Şehrinin Mekansal Gelişimi

Tarihi Estremadura bölgesinde, önemli Roma yollarının kavşak noktasında bulunan Merida, Meseta'nın güneybatısında Guadiana Nehri kıyısında yer almaktadır [144].

Şekil 3.72 2. yüzyılda Merida şehrinin maketi (Museo Nacional de Arte Romano [145])

3. yüzyıl sonunda, idari, mali ve ekonomik reformlar ile Merida'nın refahı artmıştır. İspanyol başpiskoposluğu burada kurulmuştur. Şehir 5. yüzyılda da Swabien ve Visigoth'a başkentlik yapmış ve büyümeye devam etmiştir [144].

Moors tarafından 713 fethedilmiş, 834'te şehrin duvarları yıkılmış ve şehrin girişinde Alcazaba kalesi inşa edilmiştir. Bunun sonucunda da Merida şehri küçülmeye başlamıştır [144].

15. yüzyıl sonunda küçük bir canlanmaya sebep olan Katolik krallar şehre hakim olmuşlardır. Ancak, 17. yüzyılda Portekiz ve Katalan isyanları, 18. yüzyılda Succession Savaşı ve Peninsula Savaşı, Merida'nın daha da düşüşüne sebep olmuştur [144].

Günümüzde Roma kültürüne dair yalnızca tarihi anıtlar korunmaktadır. Köprü, amfi tiyatro, tapınak, sirk, Trajan Arch ve diğer anıtlar Romalılar tarafından inşa edilmiş olmasının yanı sıra Visigoth'lardan da izler taşımaktadır. Bütün bunlar oldukça iyi korunmuş ve Merida'nın tarihi dönemlerine tanıklık etmektedir [144].

Şekil 3.73 Merida'daki su kemerleri [146]

Antik dönem sırasında Mérida'nın su kemerleri sadece su kaynağı olmamış, aynı zamanda kültür kaynağı olarak da görev yapmış, ortak bir alanda halkın toplanmasını sağlamıştır. Kent, su kemerlerinin yapımından sonra kalkınmış, tarım ve hayvancılık için yaşam kaynağı elde etmiş, bu gelişmelerle de kente mevsimlik göçler yaşanmıştır. Kent hem etnik hem de ekonomik olarak büyümüştür (McKenzie [147]).

3.5.9 Mérida Plaza Espana Meydanı

Merida şehri, İspanya'nın "Öfkeliler" (Indignados) kent hareketlerine katılmayan şehridir. Merida şehrinde de kentlinin bir araya gelebileceği, toplanabileceği bir meydanı bulunmaktadır. Plaza Espana Meydanı, Merida kentinin tarih boyunca, merkezinde yer alan ve kullanılan mekanı olmuştur. Kentin Roma kalıntılarına yürüme mesafesinde bulunan meydanın etrafında kentin önemli binaları ve kafe, lokanta gibi kentliyi çeken fonksiyonlar bulunmaktadır. Belediye binası, Santa Maria Katedrali, Diana Tapınağı meydanı çevrelemektedir [148]. Turistlerin ve yerli halkın sıkça deneyimlediği bir mekandır. Ancak, kent tüm ülkeyi saran Indignados hareketlerine destek olmamıştır.

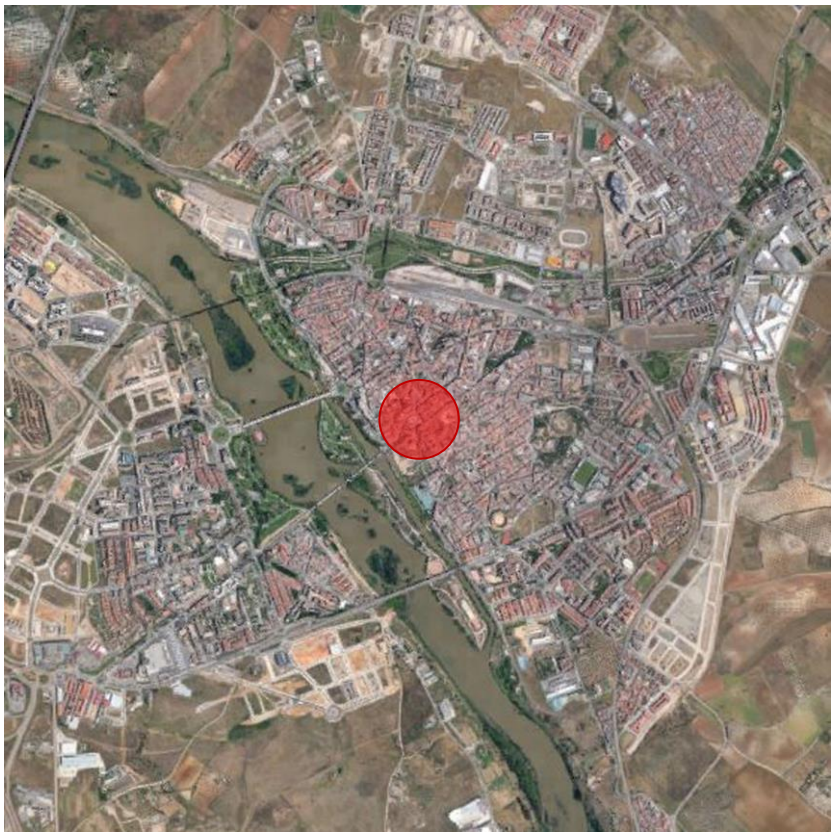

Şekil 3.74 Merida Plaza Espana Meydanı [149]

3.5.10 Mérida Plaza Espana Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

Plaza Espana Meydanı merkez kabul edilerek 2 km'lik yarıçapta kent alanı incelendiğinde, bölgede Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 akslarının çakışmadığı görülmekte, bu da 0,581137 Birliktelik (Synergy) değeri ile anlaşılmaktadır. Bu değere yakın sonuçlar çıkan şehirlerin aksine Merida şehrinde, meydan akslarının renklerinin

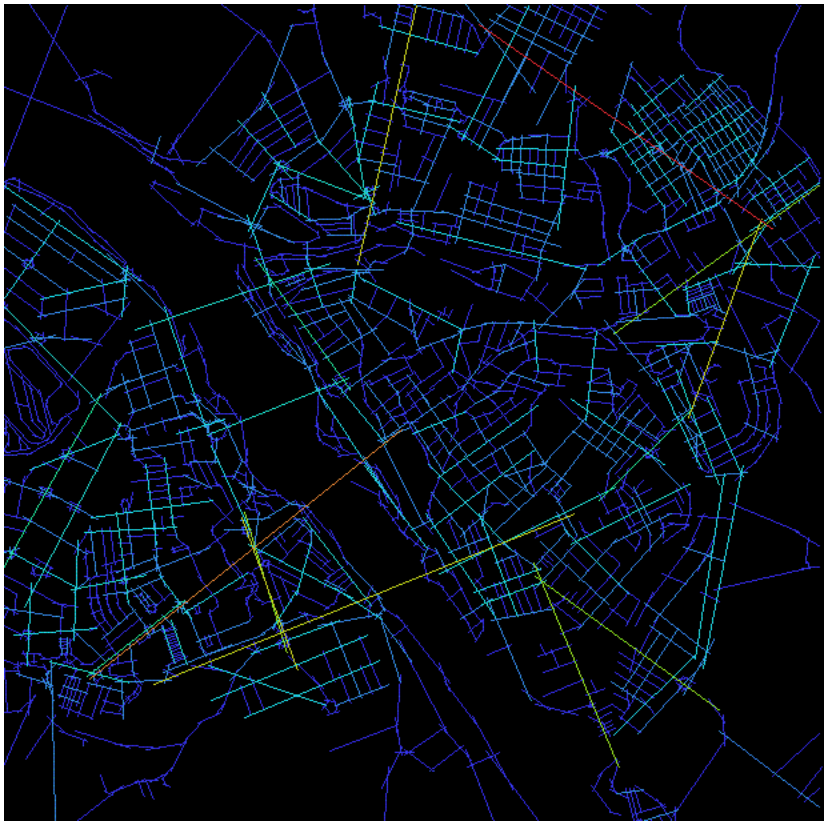
soğuk renkler ve değerlerinin de bütün içerisinde düşük değerlere sahip oldukları görülmektedir. Bütünleşme (Integration) Rn haritasındaki, meydanın en yüksek değere sahip aksı, 1,206170 değeri ile açık turuncu ve aynı aks Bütünleşme (Integration) R3 haritasında 2,147590 değeri ile açık yeşil rengindedir. Aks değerleri Rn haritasında, 1,206170 - 0,998295 değerleri arsında değişmekte olup, renkler açık turuncu ve yeşil arasındadır. R3 haritasında ise 2,147590 - 1,732540 değerleri ve renkleri de açık yeşil ile açık mavi arasında değişmektedir. Kentin incelenen bölgesinde Rn ve R3 haritalarında merkezlerin çakışmaması bütünleşik bir kent olmadığı, meydan akslarının da renkleri ve değerlerinden dolayı, meydanın ulaşılamayan bir kent mekanı olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar, İspanya'nın aynı şartlarında her kent eyleme katılırken, Merida'nın neden katılmadığını mekansal morfoloji açısından açıklamaktadır.

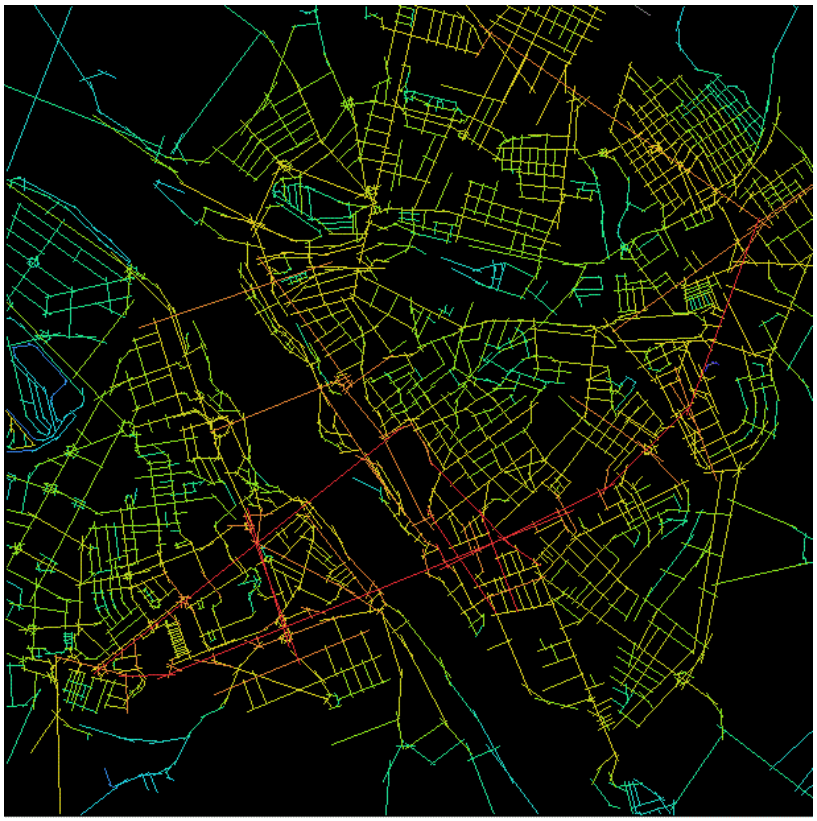
Şekil 3.75 Merida Plaza Espana Meydanı ve çevresi [102]

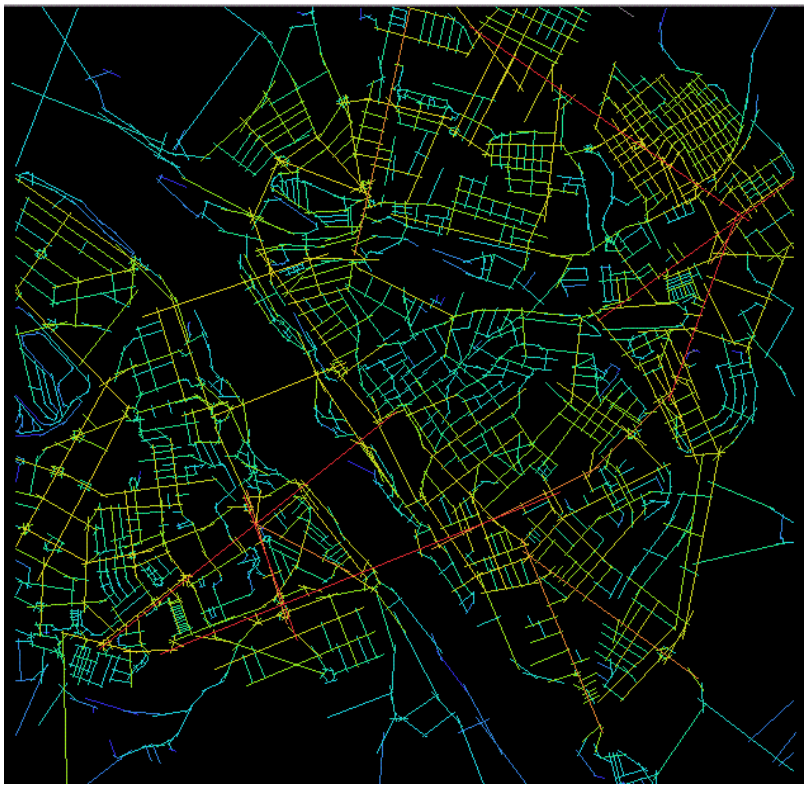
Şekil 3.76 Merida Plaza Espana Meydanı aks haritası

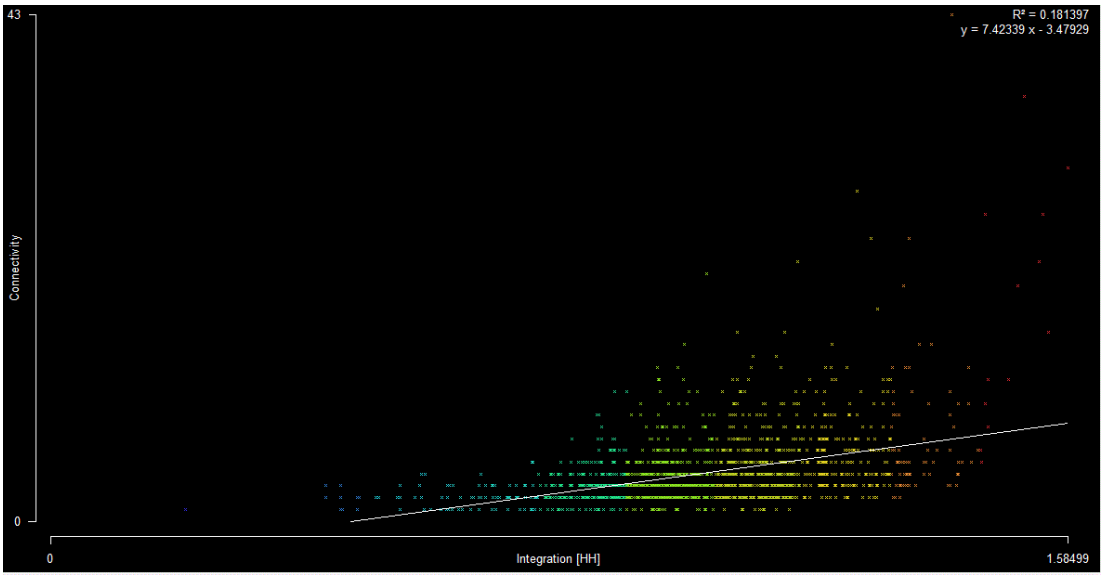
Şekil 3.77 Merida Plaza Espana Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

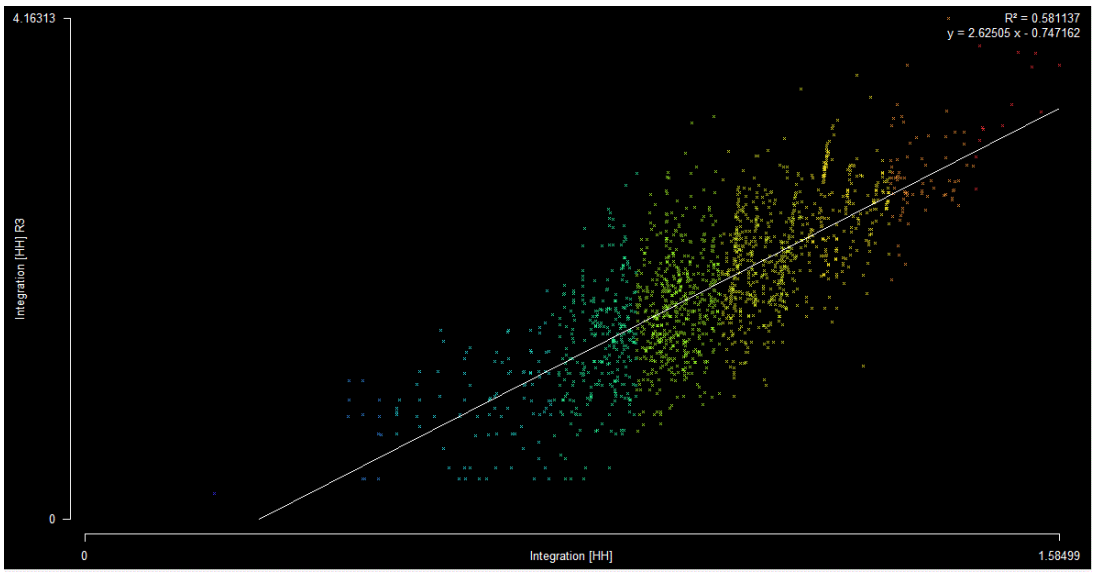
Şekil 3.78 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.79 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3. 80 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.81 Merida Plaza Espana Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.14 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.15 Merida Plaza Espana Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
MERİDA PLAZA ESPANA MEYDANI	1,20617	6	2,14736	3	0,581137
	1,14284	5	1,85728	3	
	1,13158	5	2,14759	3	
	1,01305	4	1,73254	2	
	0,99830	4	1,78416	2	
TOPLAM DEĞER		24		13	

3.6 İngiltere Londra'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

Son yıllarda kentsel dönüşüm projeleriyle, kentin çöküntü alanlarını iyileştirmeye, bunu yaparken de kentlinin katılımını sağlayarak sürdürülebilir dönüşüm yapmaya çalışan İngiltere, kentsel çöküntü alanlarından birinde başlayan ve önce Londra'ya sonra da ülkeye yayılan bir hareketle, dünyanın neredeyse her ülkesinde görülen kent hareketlerine dahil olmuştur.

2011 yılının ağustos ayında Tunus, Suriye, Libya gibi ülkelerin ardından Londra'da da kent hareketleri yaşanmaya başlamıştır. Londra'nın Tottenham semtinde 29 yaşındaki dört çocuk babası siyahi gencin, polis tarafından vurulmasının ardından 300 kişilik bir grubun karakol önünde protestolarıyla başlayan hareket, kısa sürede tüm Londra'ya yayılmış, sonrasında da sosyal medya araçları yardımıyla ülkenin çeşitli şehirlerine yayılmıştır. Londra'nın güneyindeki Lewisham, Peckham, Croydon, Woolwich, Clapham Junction, doğusundaki Hackney ve Bethnal Green gibi semtlerin yanısıra kentin batısındaki varlıklı semtlerden Notting Hill ve Ealing'de de yağma ve kundaklama olayları yaşanmıştır [150, 151].

İngiltere'de de Tunus, Libya, Mısır gibi ülkelerde görülen sıkıntılar yaşanmaktadır. Bayhan'a göre [152], "İngiltere de küresel ekonomik krizden etkilenmektedir. Sosyal refah devletinin yardımları azalmaktadır. Neo-liberal ekonomik model, beraberinde bunalımları da getirmektedir" (Bayhan [152]). Aynı yazardan aktarmaya devam

edersek, Londra, farklı kökende insanların bir araya geldikleri, farklı kültür, millet, kimlik barındıran bir şehirdir. Her ne kadar artık sınıf ayrımının yaşanmadığı bir ülke olduğu savunulsa da, aslında pek çok ülkede olduğu gibi, İngiltere'de de zengin fakir, İngiliz ve yabancı kökenli gibi ayrımlar olmaktadır. Ülkede gözlemlenen "öteki" olgusu Tottenham bölgesi için de geçerlidir. Totteham, Londra'nın yoksul semtlerinden birisi olup, işsizlik ve suç oranı yüksek, marjinalleşmiş, gençlerin kendilerini ötekileşmiş hissettikleri ve potansiyel suçlu görüldükleri bir yerdir. Nitekim, bu bölgelerde yaşayanların suçlu görülmekten kaynaklı olarak suç işledikleri, gençlerin de toplumda dikkat çekmek için suça karıştıkları yapılan araştırmalarla desteklenmiştir (Bayhan [152]).

Daha önce, 1985 yılında da Londra'nın Tottenham bölgesinde isyan hareketleri görülmüştür. Polisin bir eve baskın düzenlediği sırada ev sahibi kadının kalp krizi geçirmesi sonucu başlayan şiddet olaylarında bir polis öldürülmüş, 60 polis de yaralanmıştır [153].

Benzer olayların, aynı semtte çıkması tesadüf değildir. Sürekli olarak aşağılanan, ötekileştirilen dil, din, ırk sebebiyle dışlanan grupların isyan ile bir araya gelmeleri ve kendilerini görünür kılmaya çabalamaları, bu isyanların gücünün artmasına da sebep olmaktadır. Günlük hayatta bir araya gelemeyecek olan, bu gruplar, ötekileştirmeden dolayı duydukları rahatsızlığı dile getirme konusunda bir arada olmuşlardır (Günay, [154]).

Günay'a göre [154], neoliberal şiddet, yoksullaşan hayatlar ve göçmenlere karşı artan ırkçılıkla daha da fazla köşeye sıkıştırılan alt sınıflar için tarihte görünür olabilecekleri, özne olabilecekleri ve sözlerini söyleyebilecekleri anlar sadece şiddet sayesinde mümkün olabiliyordur (Günay, [154]). Tottenham bölgesinde başlayıp tüm ülkeye yayılan isyanların sebepleri uzun bir zamanda oluşmuştur. Farklı etnik grupların bir arada bulunduğu ve sürekli dışlanmış, maddi gücü yetersiz, devletin kemer sıkma politikalarından etkilenmekte olan insanların yaşadığı, getto mahallesi Tottenham'da başlayan isyanlar, mahalle ölçeğinden çıkmış, Londra şehri hatta ülke ölçeğine taşınmıştır. Toplumun çoğu, sosyoloji uzmanlarının savunduğu gibi, neoliberalizm, tüketim toplumu, işsiz mezunlar kitlesinin oluşması, neoliberalizmin yarattığı krizden,

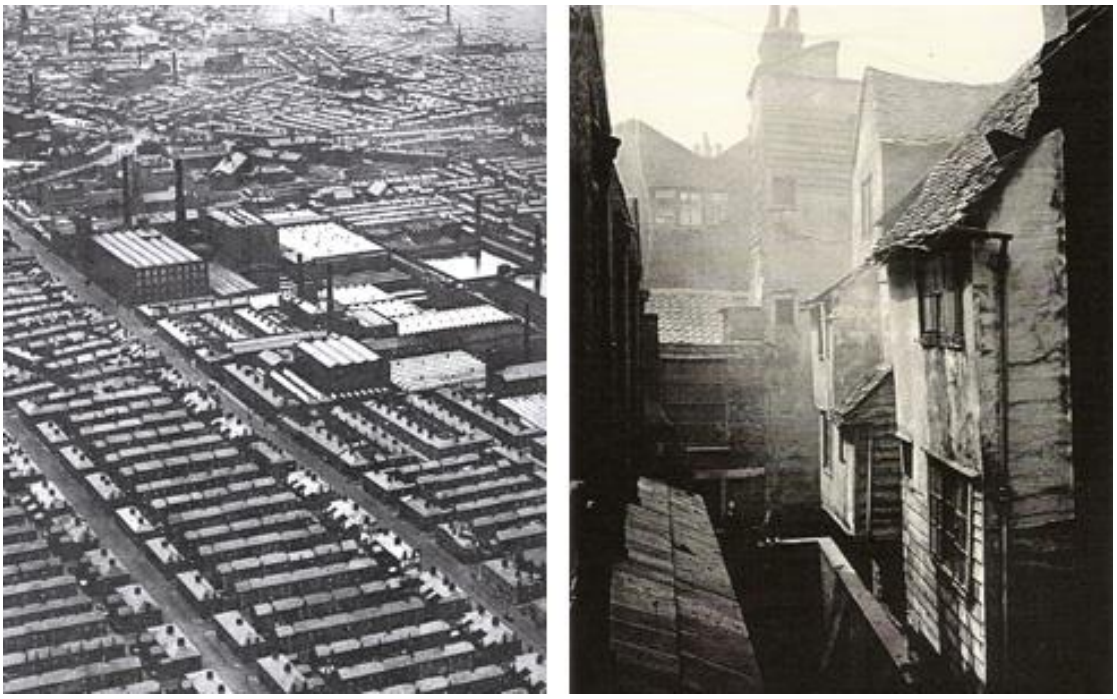
devletin kemer sıkma politikalarından, ülkedeki sosyal sınıf farklılıklarından memnun değildir ve bunlar da hareketin sebepleri olmuştur.

Devletten istenen, aslında isyana sebebiyet veren bu oluşumların son bulmasıdır. Potansiyel suçlu ilan edilen gençler "suçlu" olmuşlardır, ülke onları fark etmiş, aslında birlik olurlarsa güçlü olabileceklerini görmüşlerdir. "Occupy Wall Street" ve "Indignados"ta olduğu gibi, net sonuçlar İngiltere'de de görülmemektedir, ancak ABD ve İspanya'da olduğu gibi halkın bakış açısında önemli değişiklikler olmuştur. Artık, İngiltere'deki göçmenler "ötekileştirilmek" istemediklerini daha güçlü olarak duyurmakta, İngiliz vatandaşları da hayal ettikleri geleceği almak istemektedirler. Sosyologlar ise hükümetin bu isyanların tekrar yaşanmaması için alabileceği önlemleri sıralamaktadırlar.

Londra'daki kent hareketlerinin merkezi, kapitalizmin simgesi Paternoster Meydanı olmuştur.

3.6.1 Londra Şehrinin Mekansal Gelişimi

Londra şehri, pek çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi, Sanayi Devrimi sonrası değişime uğramıştır. 19. yüzyılda görülen sanayi devrimi ve endüstrileşme ile birlikte, kırdan kente başlayan büyük göçler, feodal yapının çözülmesi, artı ürünün oluşumu, sınıfsal ayrışmalar kent mekanına da yansımıştır. Nüfus artışı ile birlikte kent mekanı yetersiz kalmaya başlamış, şehirler büyümeye zorlanmıştır. Diğer Avrupa ülkelerine göre İngiltere bir yüzyıl daha önce kentsel dönüşüme gitmiştir. Londra'da 18. yüzyılda başlayan modernleşme ile şehir düzeninde değişime gidilmiş, ilk olduğu için bu yeni düzenin kuralları bu şehirde belirlenmiştir. Londra'nın Avrupa ve Amerika kıtaları arasındaki coğrafi konumu, kendisini bütün deniz yollarına yakın kılmış; bu da ticaretin ve şehrin gelişmesini, yoğun bir işçi sınıfı oluşumuna sebep olmuştur. Eski Kent'in kuzey ve kuzey batısına doğru soylular ve yeni oluşan burjuvazinin üst ve üst orta sınıfları yerleşirken, doğu ve Thames nehrinin güneyinde kalan bölümlerine işçi sınıfı yerleşmiştir [155].

Şekil 3.82 19. yüzyıl İşçi Sınıfı Yerleşmeleri [155]

Londra'nın kentsel dönüşümü diğer Avrupa kentlerinden farklı olmuştur. Avrupa kentlerinde görüldüğü gibi, birbirlerine bağlanan geniş ana arterler ve büyük meydanlar Londra'da görülmemektedir. Yollar Eski Roma döneminden kalma yolların izindedir ve meydanlar da küçüktür. Kentte modern anlamıyla bir kent planlaması çok geç bir tarihte ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılabilmiştir [155]. II. Dünya Savaşı sonrası 1944'te yapılan "yeşil kuşak" planlaması ile kentin halka halka dışarı doğru büyümesi ön görülmüş; kent merkezi, alt kent, yeşil kuşak ve uydu kentler bölgesi olmak üzere dört temel gelişim alanı belirlenmiştir. Londra böylelikle ilk büyük modern kent planlamasının nesnesi olmuş ve diğer modern kentlerle aynı çizgiye oturmuştur [155].

Böylece kent merkezi işçi konutlarıyla dolmuş, çöküntüleşmeye başlamıştır. Şehrin zenginleri ise kent dışına çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla her kentte olduğu gibi, merkezin geri istenmesi Londra için de gerçekleşmiştir. Merkez işçi sınıfından arındırılmalıdır.

1980'lerden itibaren etkisini hızla arttıran küreselleşme ile Londra sosyal ve mekansal anlamda hızlı bir dönüşüm geçirmiştir. Kentsel mekan, özellikle de kent merkezi, küresel ekonominin gereksinim duyduğu gerekli altyapı, ofis binaları ve çalışanlarına

yönelik konut alanlarını karşılamak için hızla şekil değiştirmiştir. Kentsel dönüşüm projelerinin özellikle uygulandığı bölgeler, eski limanlar ve çöküntü alanı haine gelmiş, alt gelir grubunun yaşadıkları bölgelerdir. Bunun sonucunda da kentlinin tamamı bu projelerden eşit derecede yararlanamamıştır (Keskin vd. [156]).

Şehrin en önemli meydanı Trafalgar Meydanıdır. Londra için direnişin adresi tarih boyunca Trafalgar Meydanı[1] olsa da bu defa Paternoster Meydanı seçilmiştir [157]. Eleştirilen kapitalizmin getirdikleri olduğu için, kapitalizmin simgesi haline gelmiş Borsa Binası'nın (London Stock Exchange) meydanının işgal edilmesi anlamlıdır.

3.6.2 Londra Paternoster Meydanı

Şekil 3.83 Londra St. Pauli Katedrali ve Paternoster Meydanı [158]

Paternoster Meydanı da zaman içindeki gelişimi dikkate alındığında Trafalgar Meydanı kadar olmasa da kentli hafızasında yer etmiş bir meydandır. Katedralin yanında yer alması, kullanılan bir aks üzerinde olmasına sebep olmuştur. Adını almasına sebep olan Katedralin ortaçağda Paternoster yürüyüş yolu, katedrale hac için gelenlerin güzergahı üzerinde olup bu meydan ve ona çıkan aksların ticari fonksiyonlar kazanmasıyla daha

[1] 2013 Gezi Direnişi desteği, 2007 Burma katliamı protestosu, Hüsnü Mübarek istifası gibi eylemler bu meydanda yapılmıştır.

çok kullanılan bir yer olmuştur. 1666 büyük yangını sonrasında buradaki binaların yazarlar tarafından alınması bölgenin farklı bir işlev kazanmasına sebep olmuştur. Yayınevleri ve kafelerden oluşan bölge yoğun olarak kullanılan bir yer olmaya devam etmiştir. II. Dünya Savaşı'nda bölgenin bombalanması ve çıkan yangın sebebiyle milyonlarca kitabın kaybıyla yayınevleri işlevlerini yitirmiştir. 1970ler'de bölge yeniden önem kazanmış, restorasyon çalışmaları ve ofis binaları yapılmaya başlanmıştır. Borsa binasının da varlığıyla meydan farklı bir anlam kazanmıştır. Yıllar içersinde farklı işlevlere ev sahipliği yapmış olsa da meydan ve meydana çıkan akslar her dönemde kullanılmış ve kentli hafızasında yer etmiştir. Direniş mekanı olarak Borsa Binasının Meydanı olduğu için seçilmiş olsa da meydanın kentli için geçmişten gelen bir anlamı vardır [159].

Şekil 3.84 Londra Paternoster Meydanı [160]

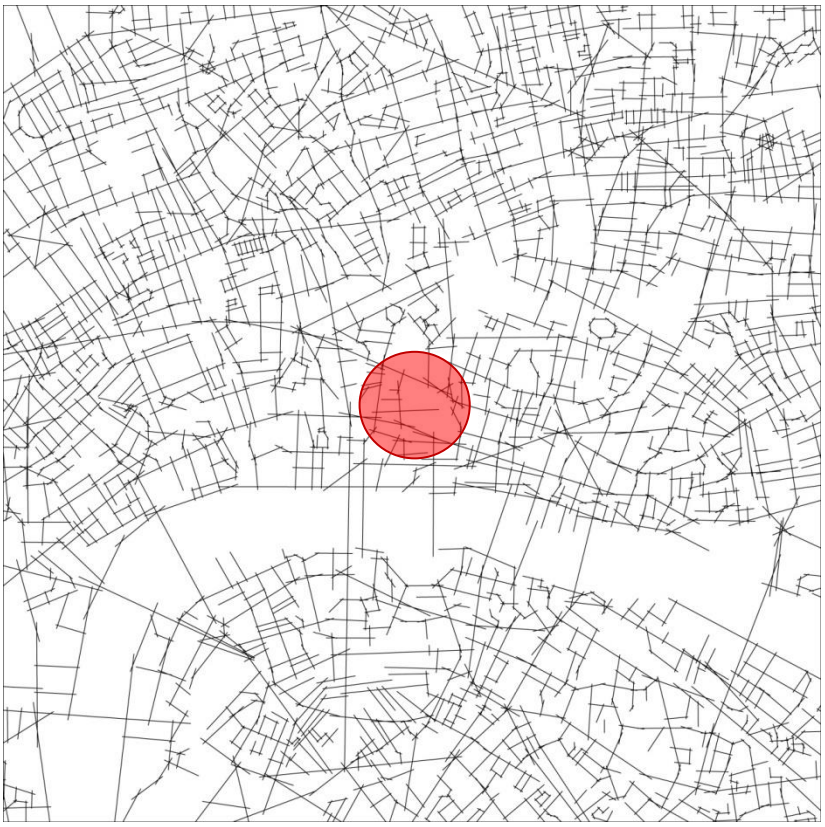
3.6.3 Londra Paternoster Meydanı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile meydanı merkez kabul ederek 2 km yarıçapındaki bölge incelendiğinde, meydana çıkan aksların bütün içinde en bütünleşik akslar olduğunu, lokal (mikro) ölçekte ise başka merkezler bulunsa da meydanın da

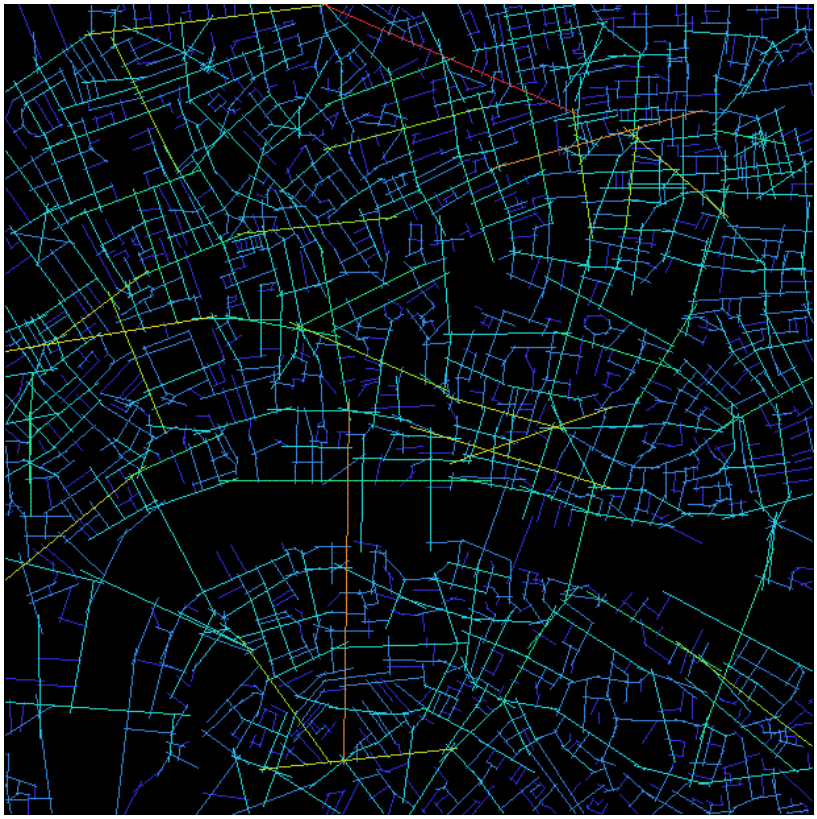
merkez olduğunu görmekteyiz. Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiğinde çıkan Birliktelik (Synergy) değeri 0,546941 olup, bölgenin lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte merkezlerin çakışmadığını göstermektedir. Ancak, aks haritalarında, meydan akslarının Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir. En yüksek meydan aksının Bütünleşme (Integration) Rn değeri 1,55967 olup, kırmızı renktedir. Aynı aksın Bütünleşme (Integration) R3 değeri ise 3,20287 olup, turuncu renktedir. Aks değerleri Rn haritasında, 1,55967 - 1,24391 değerleri arasında değişmekte olup, renkler kırmızı ve sarı arasındadır. R3 haritasında ise 3,20287 - 1,94509 değerleri ve renkleri de turuncu ile açık yeşil arasında değişmektedir. Kentin incelenen alanının bütünleşik bir alan olmamasına rağmen, meydan değerlerinden ve renklerinden, meydan akslarının diğer akslara göre daha çok kullanıldığı, kentlilerin karşılaşma olasılıklarının yüksek olduğu, bu nedenle de bir araya gelebilen insanların toplumsal bir olayda da aynı yerde bir araya gelebilme potansiyelinin olduğu anlaşılmaktadır.

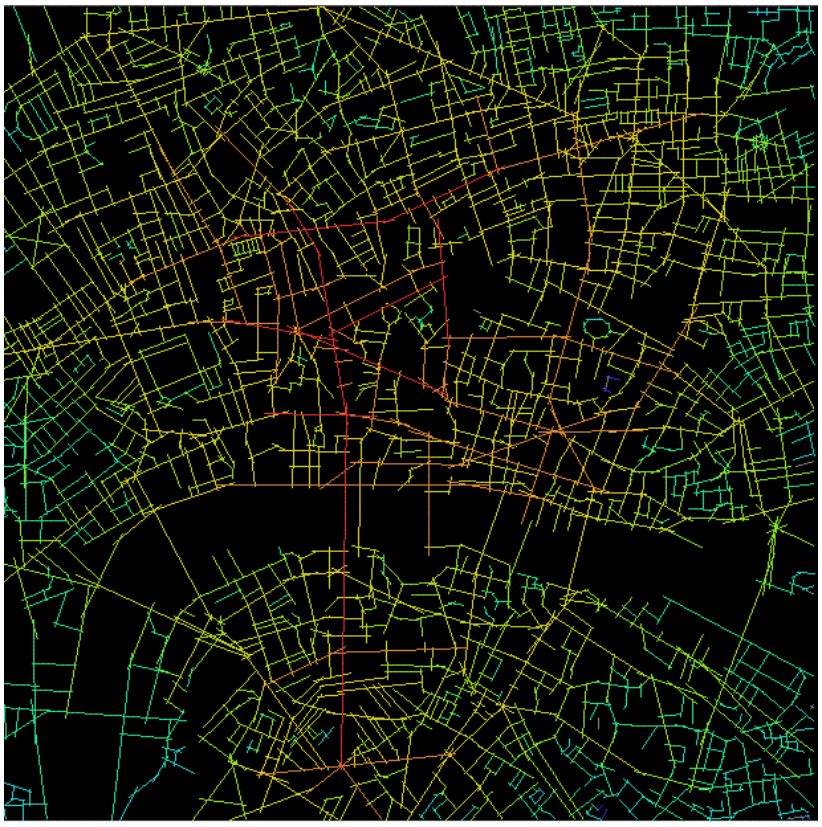
Şekil 3.85 Londra Paternoster Meydanı ve çevresi [102]

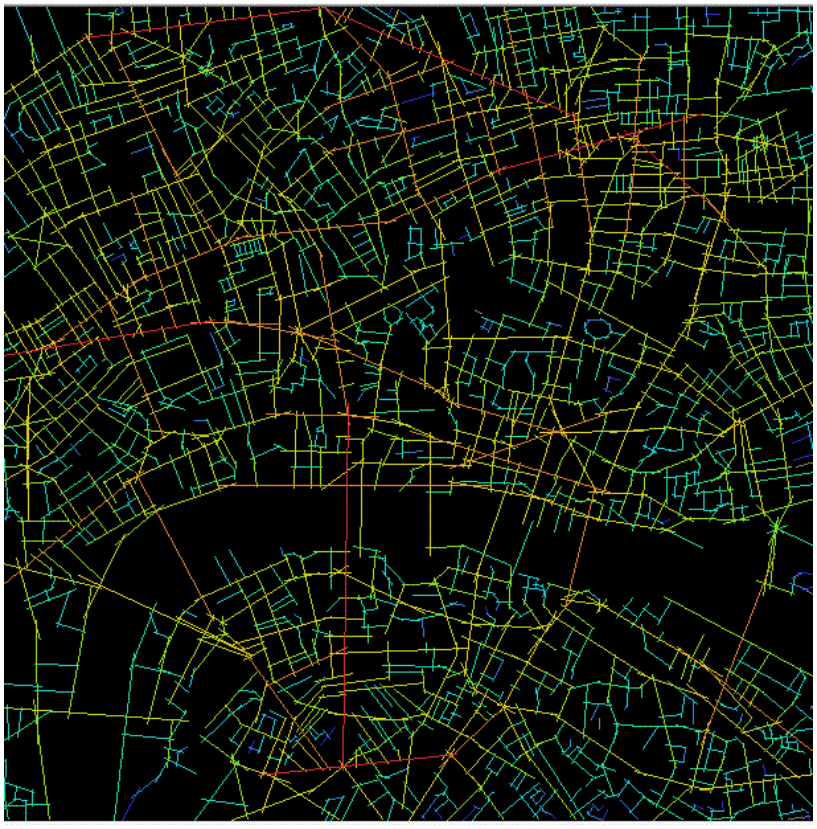
Şekil 3.86 Londra Paternoster Meydanı aks haritası

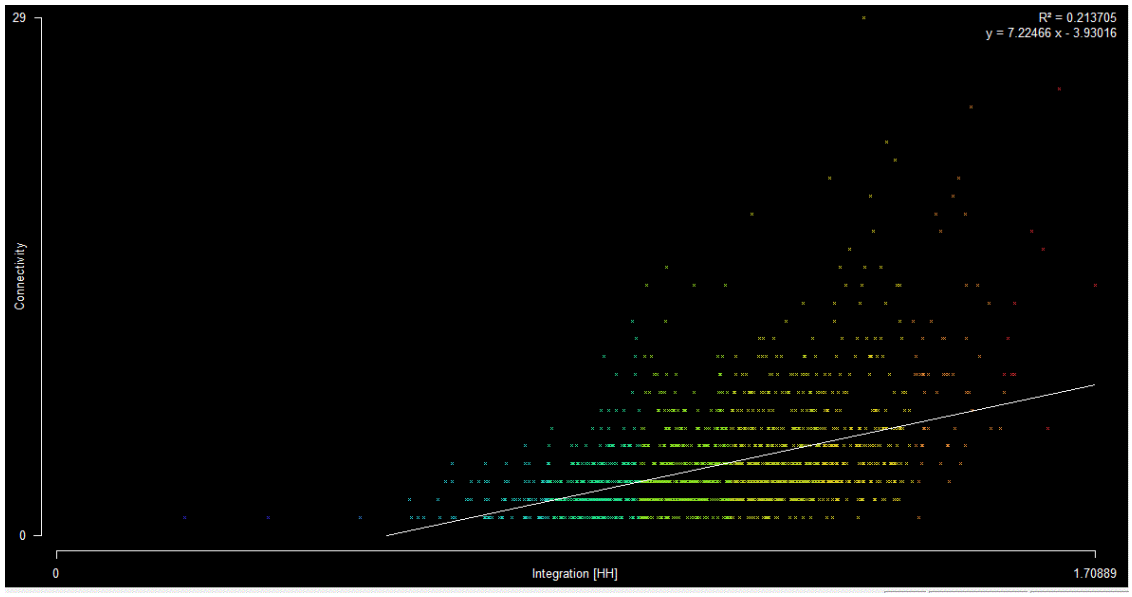
Şekil 3.87 Londra Paternoster Meydanı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

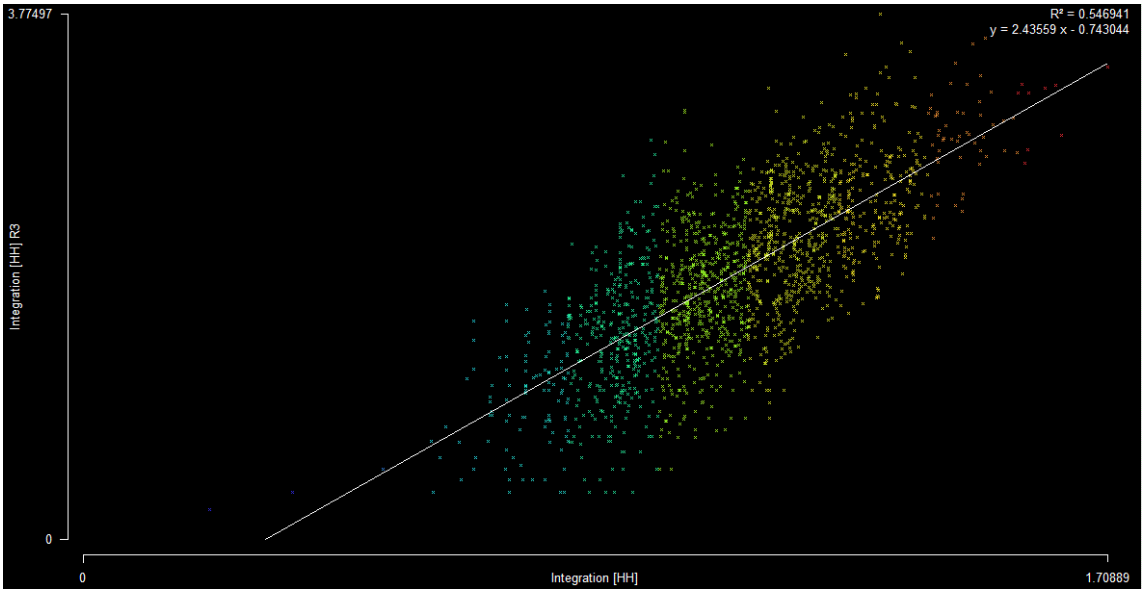
Şekil 3.88 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.89 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.90 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity) grafiği

Şekil 3.91 Londra Paternoster Meydanı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.16 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.17 Londra Paternoster Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
LONDRA PATERNOSTER MEYDANI	1,55967	8	3,20287	7	0,546941
	1,55285	7	3,02686	6	
	1,45849	7	2,86072	6	
	1,35938	6	2,12546	4	
	1,24391	5	1,94509	3	
TOPLAM DEĞER		33		26	

3.7 ABD New York'ta Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

ABD'de hakim olan kapitalist rejim, büyük şirketlerin hızla büyümeye devam etmesi, ekonomin kötüye gitmesi, halkın sisteme karşı çıkmasıyla sonuçlanmıştır. "Occupy" adıyla hızla ülkenin diğer kentlerine de yayılan işgal hareketleri, eylemin kentin önemli meydanlarına taşınmasıyla görünür olmuştur. Dünyanın pek çok ülkesini de etkilemiş ve geniş çaplı bir "Occupy" dönemi yaşanmıştır.

Dünyanın pek çok şehrinde görülen protestoların sebepleri New York'ta da yaşanmaktadır. Kapitalist sistemin hızla ilerlemesi, büyük şirketlerin finans sistemini elinde tutması ve bunlar olurken halkın söz hakkının olmaması, geleceklerini güvence altında görmemeleri gibi sebepler halkın harekete geçmesine sebep olmuştur. Emlak piyasası çökmüş, insanlar evlerinden, hayatları boyunca kazandıklarını yatırdıkları her şeyden olmuşlardır. Sonrasında finans sistemi çökmeye başlamıştır ve yine de büyük şirketlerin yöneticileri sorumlu tutulmamıştır. Ayakta kalan finans şirketleri para vermeyi kesmişler, diğer şirketler batmış, iş imkanı azalmış ve maaşlar da düşmüştür. Hükümet ise bu durumun halka fatura edilmesini engelleyebilecek bir şey yapamamıştır (Castells [94]). Gerbaudo'ya [74] göre, "Halkın sıkıntılarının dile getirileceği yerleşik bir kamusal alanın olmaması, küresel çaplı ekonomik krizin patlak vermesinden beri özellikle belirginleşmişti. İspanya'daki Öfkeliler örneğine benzer biçimde, Occupy Wall Street'in topladığı desteğin şaşırtıcı boyutlara varmasını

açıklayan kilit önemdeki sebep, 1929'da en ağır krizini yaşamış olan ABD'deki ekonomik durumun berbat bir halde olmasıydı. Occupy eylemcilerinin durmadan yayacakları gibi, otuz yıllık neoliberalizm, zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapmıştı… 2008'de ekonomik krizin patlamasıyla Amerikalıların çoğunluğu açısından ekonomik eşitsizlikteki durum, işsizliğin artması, evlere el konması ve kazançların düşmesiyle daha da keskinleşti" (Gerbaudo [74]). Ayrıca, Amerikan toplumunu niteleyen kamusal alan krizi ve yerleşik örgütler ve kuruluşların kemer sıkma politikaları da Occupy'ın ilk çıkışında önemli etkenlerden olmuştur (Gerbaudo [74]).

Mısır ve İspanya'da gerçekleşen hareketler, öncesinde İnternette bir araya gelen insanların, sokaklara çıkma çağrısına cevap vermesiyle olmuştur. Oysa ABD'de durum daha farklıdır. Adbusters adındaki blogun sokaklara çıkış çağrısından, Zuccotti Park'ın işgaline kadar geçen süre iki buçuk aydır. Hareket fiziksel mekana inene kadar, Facebook ve Twitter'da bir hareketlenme olmamıştır. Facebook'taki "Occupy Wall Street" sayfası beğeni sayısı, Zuccotti Park'ın işgaline kadar 800ler'de kalırken, 18 Eylül'de 2000ler'i bulmuş, 19 Eylül'de 3000'lere ve 24 Eylül'de ise 13000ler'e ulaşmıştır (Gerbaudo [74]).

Gerbaudo'ya [74] göre "Wall Street'i İşgal Et hareketinin ortaya çıkışının önemli bir özelliği, sosyal medyanın kamusal protestonun zeminini belirleyip, bir araya gelmenin kareografisine uygun bir araç olarak ancak kısmen kullanıldığı ve daha ziyade sahada meydana gelen olayların yankı bulmasını sağlayan bir kanal haline geldiği, dolambaçlı bir gelişmeyle ilerlemesiydi" (Gerbaudo [74]).

Castells'e [94] göre, "hareketin varoluşunun maddi biçimi de kamusal mekânın işgal edilmesiydi. Protestocuların bir araya gelip farklılıklarının ötesine geçip bir topluluk oluşturabileceği bir mekân. Bir şenlik mekânı. Adaletsiz bir sisteme karşı koymaktan yola çıkıp toplumu tabandan inşa etmeye yönelmek için bir tartışma mekânı. Özetle bir özerklik mekânı. Çünkü ancak özerk olmakla, çok sayıda ideolojik ve siyasi kontrol biçimini aşabilir, bireysel ve toplu olarak yeni hayat biçimleri bulabilirlerdi" (Castells [94]).

Zuccotti Park'ın işgalinden sonra İnternet kullanımı da artmış, sokaklarda yaşanılanların videoları, durum iletileri insanları harekete geçirmeye yardımcı

olmuştur. Sosyal medya diğer ülkelerde olduğu gibi hazırlık aşamasında rolü az olsa da kent mekanının durumunun yankı uyandırmasında rol oynamıştır. Fiziksel işgalin ardından hareketin de kimliği belirlenmiş, işgalde bulunan, halkın %99'unu oluşturan orta ve alt gelir grubunu temsilen "We are the 99%" Thumblr.blog'u hareketin İnternet desteği olmuştur [(Gerbaudo [74]).

"Kendini 'Biz yüzde 99'uz' sloganının 'mucidi' ilan eden David Graeber, Vanity Fair'le yaptığı bir röportajda anlatmaktadır: 'Adbusters'dakiler 90,000 takipçimiz olduğunu söylüyorlar; biz 20,000 kişinin gelmesini umuyorduk. Bu hoşumuza gitti tabii. O adamlar öyle şeylerin İnternetten yürümeyeceğini anlamıyorlar. Eylemin gerçek olması için gerçek sahada örgütlenme yapmalısınız[1]'" (Gerbaudo [74]). sözleriyle eylemin kent uzamında gerçekleşmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Katılımcılar diğer ülkelerde de olduğu gibi mevcut ekonomik krizde mesleki beklentileri karşılanmayan genç ve eğitimli insanlardan oluşmuştur. Ve yine diğer hareketlerde olduğu gibi bu harekette de İnternet kullanımıyla hareket başlamış ve yayılmıştır. İnternet ortamından kent uzamına yayılan bir hareket olmuştur (Castells [94]).

Castells'e göre, "Occupy Wall Street hareketini değerlendirmenin güçlüğü, kazanılabilecek ya da müzakere edilebilecek somut taleplerin olmamasından ileri geliyordu. Başlangıçtaki gösteri çağrısında somut bir talep vardı: Wall Street karşısında hükümetin bağımsız olmasını sağlayacak bir başkanlık komisyonunun atanması… Öfke Wall Street' e yöneliyorsa para ile siyaseti ayırma talebinin hareketin birleştirici hedefi olması mantıklı görünüyordu. Ama öyle değildi. Hareket hem her şeyi talep ediyordu, hem de hiçbir talebi yoktu. Aslına bakılırsa hareketin yaygın bir nitelik gösterdiği dikkate alınırsa her işgalin yerel ve bölgesel özellikleri vardı: herkes kendi şikayetlerini ortaya koyuyor, kendi hedeflerini belirliyordu" (Castells [74]).

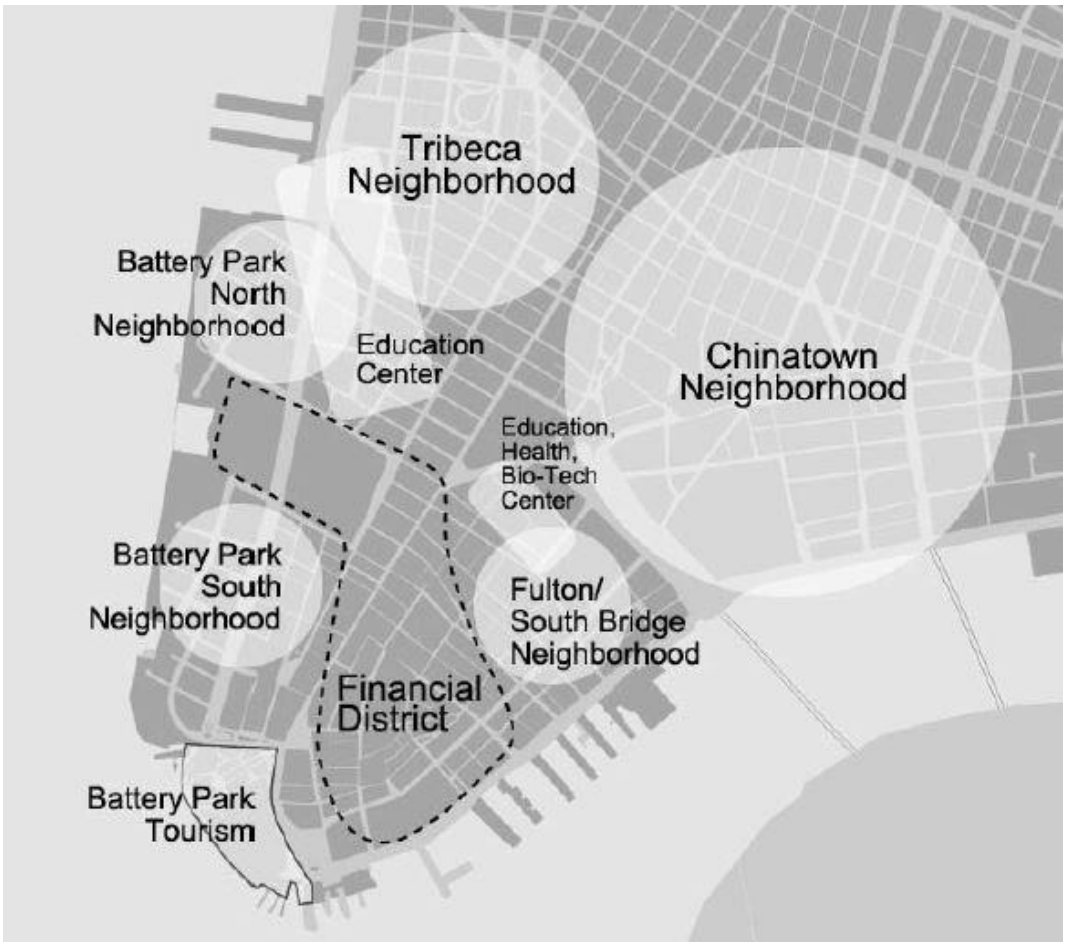
Yapılan araştırmalarla, Occupy Wall Street hareketinin temel başarısının kültürdeki değişim olduğu savunulmaktadır. Harekete katılanların çoğu kapitalizme açıkça karşı değildir, karşı oldukları kapitalizmin hükümet üzerindeki etkisidir. Hareketin temel

[1] Gerbaudo şöyle kaynak göstermektedir: M. Chafkin, "Revolution Number 99", *Vanity Fair,* Şubat 2012; http://www.vanityfair.com/politics/2012/02/occupy-wall-street-201202

sonucu kapitalist sistem ile birlikte daha iyi bir yaşam hayal edebileceklerini fark etmiş olmaları ve gelecek nesile bunu bırakacak olmalarıdır.

3.7.1 New York ve Manhattan Bölgesinin Mekansal Gelişimi

Manhattan, Amerika'nın New York şehrinin beş ana bölgesinden biri olup, ticaretin merkezi olan bir adadır. Adanın güneyi Finans Merkezi (Financial District) adıyla anılır ve pek çok işyerine ev sahipliği yapmaktadır. Bölge yüksek ofis binaları, simgesel mimari yapıları ile ünlüdür. Büyük bankaların ve finans kuruluşlarının yanı sıra çeşitli avukatlık büroları, mimarlık büroları, dükkânlar, oteller, New York borsası, Birleşmiş Milletler Merkez Binası, İkiz Kuleler bu bölgededir. Ayrıca ülkenin medya devlerinin merkez binaları da bu bölgede bulunmaktadır. Bölgedeki iş olanağı New York şehrinin üçte ikisini karşılamakta olup, gündüz nüfusu iş bölgesi olması sebebiyle artmaktadır [161].

Şekil 3.92 New York Lower Manhattan bölgesi yerleşimi (Bell vd. [162])

Manhattan bölgesi için 1811 yılında ızgara plan sistemi önerilmiştir. Ancak Manhattan'ın o güne kadar gelen bir tarihi vardır. Bu nedenle adanın boş olan arazilerine grid sistemi uygulanmıştır. Arazi parçalara bölünmüş ve sokakların doğu-batı yönünde giderken, caddelerin de (avenue) kuzey-güney yönünde ilerlediği bir sistem oluşturulmuştur [161].

Şekil 3.93 Manhattan Bölgesi savaş sonrası gridal sistemde planlanması [161]

Manhattan 1939 öncesi ile birlikte 1800ler'de büyümüştür. O dönemde dünyanın en büyük limanına sahip olan Manhattan, göç almaya başlamış, kısa sürede bir metropole dönüşürken aynı zamanda da göçmen şehri haline gelmiş, nüfusu artmıştır. New York şehri II. Dünya Savaşı öncesi, Endüstri Devrimiyle artan nüfusu ve şehrin bunu kaldıramaması ile bir geri dönüş dönemi yaşamıştır. Adanın sınırlarını kabullenmiş olan mimar ve mühendisler, gökdelenler ile sıkışmış Manhattan'a çözüm aramışlardır [161].

1939 yılı New York için Dünya Fuar yılıdır ve bunun için şehir hızlı bir kentsel dönüşüme gitmiştir. Otomobil kullanımının da arttığı bir tüketici toplumu oluşturulmuş, ekonomi,

üretim, tüketim, eğlence, ulaşım gibi alanlarda değişiklikler olmuştur. Otomobiller için sokaklar, yayalar içinse yükseltilmiş ve kemerli yollar ayrılmıştır. Yüksek kaldırımlar, yayalar ve eğlence için ayrılmış olup, özel veya kamu güvenliğini sağlayan kurumlar tarafından kontrol altına alınmıştır. Böylece, suç oranının düşürülmesi amaçlanmıştır. Günümüzde hala gökdelen yapımının devam ettiği şehirde, Manhattan bölgesinde oturanların %20'si yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır [161].

Şekil 3.94 Lower Manhattan [163]

3.7.2 New York Lower Manhattan Zuccotti Park

Lower Manhattan bölgesinde bulunan, eskiden Liberty Plaza Park olarak adlandırılan, Brookfield Properties şirketine ait açık alandır [164]. Liberty Plaza Parkı, Pittsburgh merkezli United States Steel tarafından 1968 yılında kurulmuştur. New York borsasından kırk-elli kilometre uzaklıkta olan Zuccotti Park, kuzeybatısında bulunan World Trade Center ile ilgi çeken bir alan olmuş, turistler ve bölge çalışanları için kullanılan bir park haline gelmiştir. 11 Eylül 2001 saldırılarında kurtarma çalışmaları sırasında park hasar görmüş olup, sonraki yıllarda olay günü anılması için bu parkta

toplanılmıştır. 2006 yılında ise John Zuccotti'nin başkanlığını yaptığı şirket tarafından alınmış, tadilatı yaptırılmış ve parkın adı Zuccotti olarak değiştirilmiştir.

Şekil 3.95 Zuccotti Park [165]

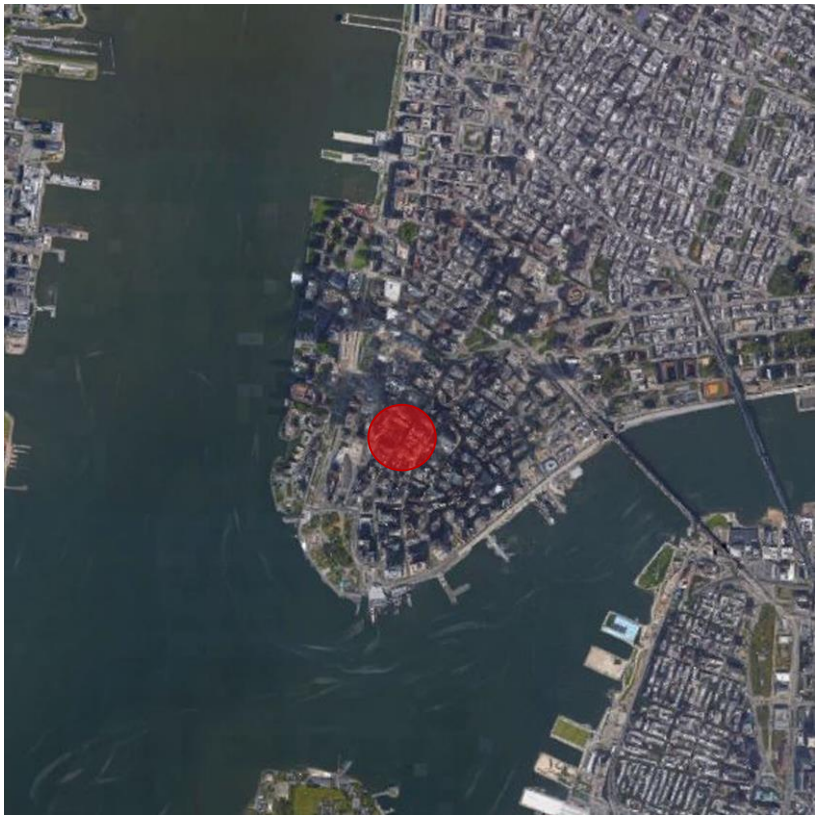

Şekil 3.96 Protestolar sırasında Zuccotti Park [166]

3.7.3 New York, Lower Manhattan Zuccotti Parkı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile merkez olarak Zuccotti Park alınıp, 2 km'lik yarıçap ile kent mekanı incelendiğinde, Bütünleşme (Integration) Rn aks haritalarında

global (makro) ve lokal (mikro) ölçekte oluşan merkezlerin çakıştığı görülmektedir. Bölgenin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiğinde Birliktelik (Synergy) değeri de 0,821955 olup, bu değer 45°lik açıya yakınlığı ile bölgenin global (makro) ve lokal (mikro) ölçekte bütünleşik olduğunu göstermektedir. Bu da kentin incelenen alanında kentlinin karşılaşmasının mümkün olduğunu ve bölgede suç oranının az olduğu sonucunu vermektedir. Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarında, en uzun ve değeri en yüksek olan aksın, kırmızı renkte olup, meydana ulaşan aks olduğunu göstermektedir. 3,49922 değerinde olan bu aks, Bütünleşme (Integration) R3 haritasında da 4,57813 değerindedir. Aks değerleri Rn haritasında, 3,49922 - 2,28600 değerleri arsında değişmekte olup, renkler kırmızı ve sarıdır. R3 haritasında ise 4,57813 - 3,04213 değerleri ve renkleri de kırmızı ile sarı arasında değişmektedir. Kentin incelenen bölgesi bütünleşik bir alan olmakla birlikte parkın Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerleri ve renkleri de parkın, yoğun kullanılan bir mekan olduğu sonucunu vermektedir. İki sebep de bu alandaki bu parkın neden kent hareketleri için seçildiğini göstermektedir.

Şekil 3.97 New York Lower Manhattan Zuccotti Park [102]

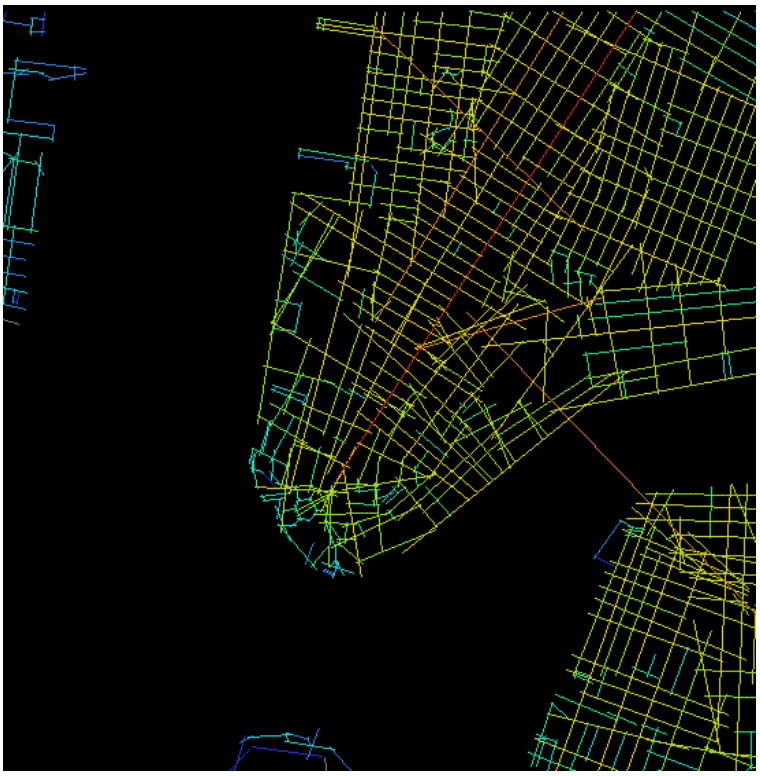
Şekil 3.98 New York Lower Manhattan Zuccotti Park aks haritası

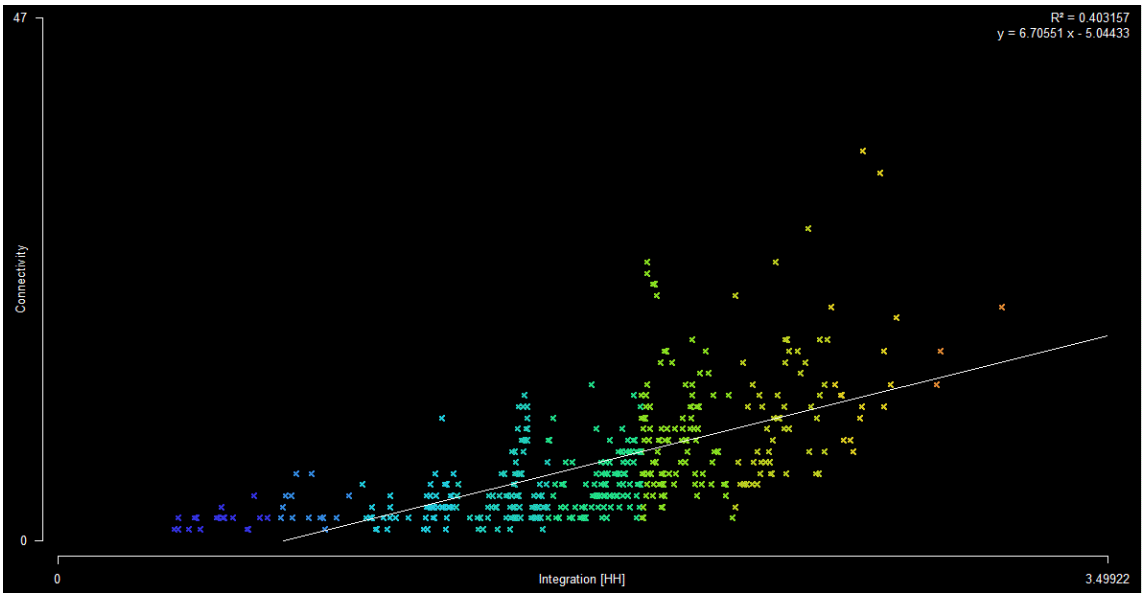
Şekil 3.99 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bağlanırlık (Connectivity) analizi

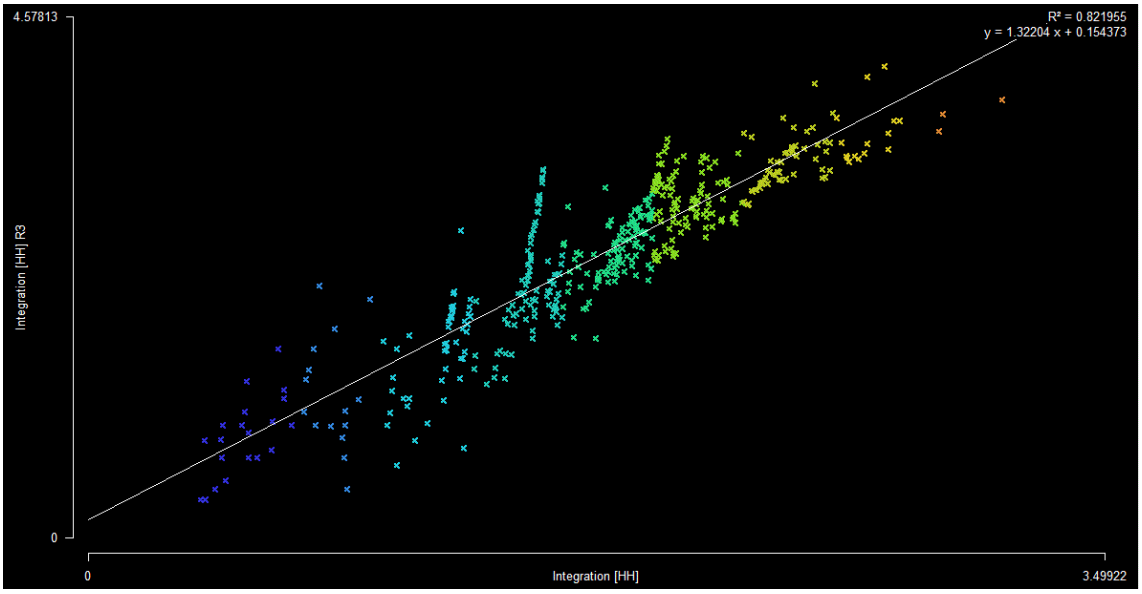
Şekil 3.100 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.101 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.102 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.103 New York Lower Manhattan Zuccotti Park Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.18 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.19 New York Zuccotti Park aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
NEW YORK ZUCCOTTI PARK	3,49922	8	4,57813	8	0,821955
	2,55429	5	3,46837	6	
	2,42253	5	3,37376	6	
	2,33995	5	3,10332	5	
	2,28600	5	3,04213	5	
TOPLAM DEĞER		28		30	

3.8 İrlanda Dublin'de Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

2011 yılının 8 Ekim tarihinde ABD'de meydana gelen Occupy Wall Street hareketleri İrlanda'nın başkenti Dublin'e de sıçramıştır. Kentin en işlek caddelerinden birisi olan, çok sayıda mağazalar bulunduran Dame Caddesi üzerinde İrlanda Merkez Binası önünde kamp kurularak başlayan eylemlerin sebebi, diğer ülkelerdeki sebeplere benzemektedir [167].

İrlanda hükümeti 2010 yılının sonunda ülke tarihinin en katı ekonomik önlemlerini hayata geçirerek ekonomik krizin altından kalkamayınca, AB ve IMF'den yardım talep etmek durumda kalmış ve İrlanda halkından büyük tepki görmüştür [167].

Wall Street girişimini sergilemek üzere elli kadar kişinin toplanmasıyla başlayan eylemler, sosyal medya ile birlikte büyümüş olup, çok sayıda insanın her gün kullandığı cadde üzerinde kurdukları çadırlarla dikkat çekmişlerdir [167].

Dublin'deki hareketin sebebi, büyük şirketlerin, mali kurumların ve siyasetçilerin halkın haklarını kötüye kullanmasını ve İrlanda'nın içinde bulunduğu ekonomik kriz ve siyasetçilerin bununla baş etme biçimini protesto etmektir. İrlanda'nın AB ve IMF'den yardım almasına ve borcun fazla olmasına tepki gösterilmiştir [167 ve 168].

Eylemcilerin dört temel talebi bulunmaktadır. AB ve IMF'nin İrlanda'nın iç işlerinden uzak durmasını, özel borçların yükünün İrlanda halkının omuzlarına yüklenmemesini,

ülkenin gaz ve petrol rezervlerinin sahipliğinin İrlanda halkına iade edilmesini ve gerçek bir katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesini istemişlerdir [167].

Diğer ülkelerde görüldüğü gibi, Dublin'de eylemciler yoğun bir polis baskısı görmemişlerdir. Merkez Bankası yönetimi de müdehalede bulunmamıştır. Bu tutum da eylemin süresini uzatmış, dört ay sonrasında, hava durumu sebebiyle eylemciler çadırlardan çıkıp, cadde üzerindeki barakalarda eylemlerine devam etmişlerdir. Ancak, devam eden bu eylemler dolayısıyla, müşterisi azalan cadde üzerindeki mağaza sahipleri, Merkez Bankası'ndan bu eyleme baskı göstermesini istemişlerdir [169].

Eylemlerini olumlu bir tavırla sürdürmeye büyük özen gösterdiklerini vurgulayan eylemciler, "gerçek demokrasiyi" temsil eden kamp alanının, şehrin en hareketli bölgesinde kurmuşlardır. Eylemcilere göre bunun nedeni caddeden gelip geçen binlerce kişiye sisteme dair sorunlarını paylaşabilecekleri ve fikirlerini dile getirebilecekleri bir tartışma ortamı sağlamaktır. Bankaya ait özel arazi üzerine kurulan kampın, Dublin Belediyesi'nin yetki alanı dışında kalması nedeniyle ve eylemcilere çadırları kaldırmaları yönünde bir zorlamada bulunulmamıştır [169].

Beşinci ayın sonuna gelindiğinde, işgal et eylemi polis müdahalesiyle son bulmuştur. Kentin işlek caddelerinden Dame üzerindeki kamp alanına sabahın erken saatlerinde gelen güvenlik birimleri, müdahaleye gerekçe olarak, 17 Mart'ta başkentte yapılacak Aziz Patrick Günü yürüyüşünün güvenliğinin sağlanmasını göstermiş, kamp alanının boşaltılması talebinin banka yönetiminden geldiği belirtilmiştir [170].

Protestoların somut bir sonucu olmamıştır ancak, toplumdaki gelir eşitsizliğine dikkat çekmiştir. Wall Street'teki gibi "Biz %99"uz diyerek, toplumun sadece %1'lik kesiminin zengin olduğuna ve bu zenginlerle birlikte siyasetçilerin de yetkilerini kötüye kullandıklarını fark ettirmiştir [171].

3.8.1 Dublin Şehrinin Mekansal Gelişimi

Dublin, İrlanda'nın başkenti ve en büyük şehridir. Şehir merkezi boyunca Dublin Koyu'na kadar batı-doğu yönünde akan ve şehrin kuzeyi ve güneyi arasında doğal bir sınır oluşturan Liffey Irmağı üzerine kurulan şehrin tarihi 1000 yıl öncesine dayanmaktadır. Normanlar'ın İrlanda'yı işgalinden sonra Dublin başkent olmuştur. 17.

yüzyılda Georgian Çağı'nda Dublin gelişme göstermiş, nüfusu artarak küçük bir şehir olmuştur (Moore [172]).

Kralları I. ve IV. George'lar arasındaki dönemde (Georgian dönemi), bir süre Londra'dan sonra Britanya İmparatorluğu'nun ikinci şehri konumunda olmuştur. Dublin'in en ilgi çekici mimarisinin büyük bir bölümü bu dönemde inşa edilmiş, şehir popüler olmaya başlamış, zenginleşmiştir. Şehrin güney yönünde büyümesiyle kuzey bölgesi cazibesini yitirmeye başlamıştır. Şehrin sokaklarının dar gelmesiyle birlikte 17. yüzyıldan itibaren, Geniş Caddeler Komisyonu kurularak, sokaklar genişletilmiş ve yeniden inşa edilmiştir. Bu süreç, şehrin daha da büyümesine zemin hazırlamıştır. Essex Köprüsü'nün yeniden inşası ile birlikte, Dame Caddesi de büyütülmüş ve modanın merkezi olmuştur. Avrupa'nın aydınlanma çağında yapılan bu kentsel planlamalar ile Dublin Avrupa için örnek bir şehir haline gelmiştir (Moore [172]).

Dublin'in kentsel gelişimi İngiliz sömürgesi altında gerçekleşirken, refah ve ekonomik kalkınma da beraberinde gelmiştir. Önemi artan liman ile birlikte Dublin dış ticarette önemli bir kent haline gelmiştir. 1800lü yıllara gelindiğinde ise, İngiltere'nin ekonomi anlayışının İrlanda'ya kısa vadede uygulanmaya çalışılması üzerine, bir kaç yıl içinde İrlanda ekonomisi kötüye gitmiştir (Moore [172]).

İngiliz-İrlanda savaşı ile İrlanda iç savaşı kenti yıkıma uğratmıştır. Şehrin önemli binaları bu savaşlar sırasında yıkılmış, İrlanda Bağımsız Eyaleti binaların çoğunu yeniden inşa etmiştir [173]. II. Dünya Savaşı'ndan sonra da Dublin zaman-dışı bir başkent olarak kalmıştır, modernleşme yavaş gerçekleşmiştir. Ancak 1960'larda değişim hızlanmaya başlamıştır. Küreselleşmenin etkisiyle 1980li yıllarda, yerleşim, ulaşım ve iş alanında yapılan özel ve devlet girişimleriyle, Dublin'in alt yapısı oldukça değişmiştir [Özdemir [174]).

Şekil 3.104 Dublin Şehri [175]

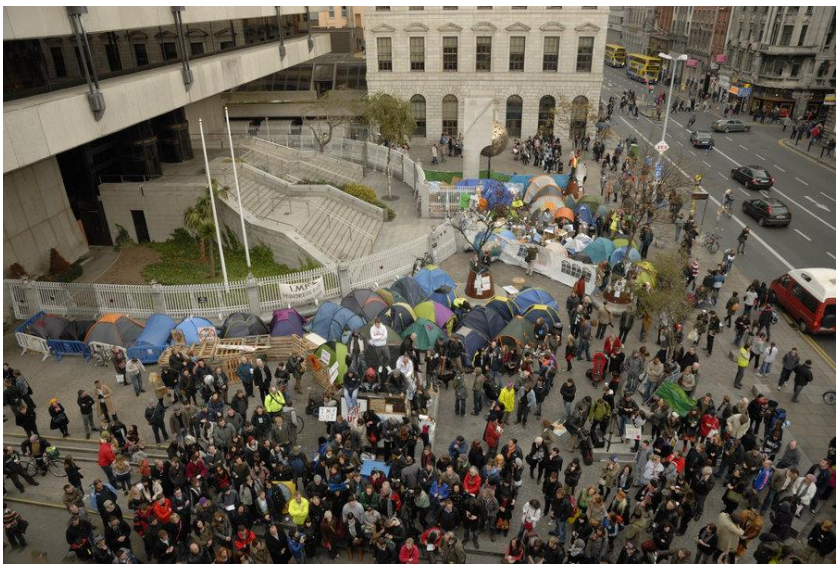
Kentte, George üslubuyla yapılmış pek çok meydan ve park bulunmaktadır. Bu meydanlar bugün, önemli kentsel mekanlar olarak kentin kullanıcılarına hizmet etmektedir. Bunun dışında Dublin'de bulunan ve fonksiyonel eskimeye uğramış olan tarihi binaların birçoğu, yeniden kullanıma yönelik restorasyonları yapılarak güncel işlevlerde çağdaş hayata kazandırılmıştır [176].

Bu projelerden birisi de Temple Bar projesidir. Bölge, kentin en önemli tarihsel alanlarından biridir. Liffey Irmağı ile Dame Caddesi arasında yer alan 18. yüzyıldan kalmış ve Dublin'in kent merkezindeki iki büyük ticari alanının arasında bulunmaktadır. Dublin Kalesi, Christchurch Katedrali, Trinity Koleji ve Liffey Nehri ile çevrelenmiştir (McCarthy [177]). 1980'lerde çöküntü alanına dönüşmüş (Tiessdel [178]), 1991 yılında açılan mimari yarışma ile kamusal alanları birbirleri ile ilişkilendirecek bir dizi kentsel tasarım ilkesinin hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Temple Bar'ın kültür ağırlıklı bir turizm alanı olarak geliştirilmesi sürecinde oluşturulan Temple Bar Gelişim Programı, alandaki ticaret, kültür, konut fonksiyonlarına ve yaya kullanımını arttırmaya yönelik bir proje hazırlanmıştır. Proje sonucunda Temple Bar, sanatçıların ve müzisyenlerin mekanı olarak pek çok mimari özellikleri olan yapıya, sanat atölyelerine, galerilere, bar

ve kafelere, lokantalara ev sahipliği yapmaktadır. Temple Bar'da yer alan Meeting House Square – Buluşma Evi Meydanı, çeşitli kültürel etkinliklerin, tiyatro ve film gösterimlerinin yapıldığı, özel bir kentsel mekandır [176].

3.8.2 Dublin Dame Caddesi

Dame Caddesi, Temple Bar'ın arka caddesi olup, mağazaların ve pek çok bankayla birlikte merkez bankasının da bulunduğu bir caddedir. Cadde tarih boyunca önemli binaların konumlandığı bir aks olup, günümüzde de bu kimliğini kısmen korumaktadır. Eski Fownes mahkemesi üzerine kurulmuş olan Commercial Buildings 1799 yılında tamamlanmış olup, 1980'de Merkez bankası olarak restore edilmiştir [179]. 1879 yılında inşa edilmiş olan Oliympia Theatre da Dublinliler için kentin simgesi haline gelmiş olan binalardan birisi olup, zaman zaman restorasyon çalışmaları yapılmaktadır [180]. 1592 yılında kurulmuş olan şehrin önemli üniversitelerinden Tirinity Collage'in girişlerinden birisi de bu cadde üzerindedir. 1779 yılında inşa edilen City Hall binası da kentlinin hafızasında yer edinmiştir [181]. 1980 yılında, Central Bank modern mimariyi temsil eden bir bina olarak inşa edilmiştir [182]. Kentli hafızasında yer edinmiş olan, işaret öğesi niteliğindeki binalarla birlikte, banka, mağaza, kafe ve barların bulunduğu bir aks olması ve Temple Bar bölgesi ile şehrin önemli akslarını oluşturan Grafton ve O'Connell caddelerine yakın olması gibi özellikleriyle, Dame Caddesi, kentlinin kullanmakta olduğu ve karşılaşma olasılığının yüksek olduğu bir caddedir.

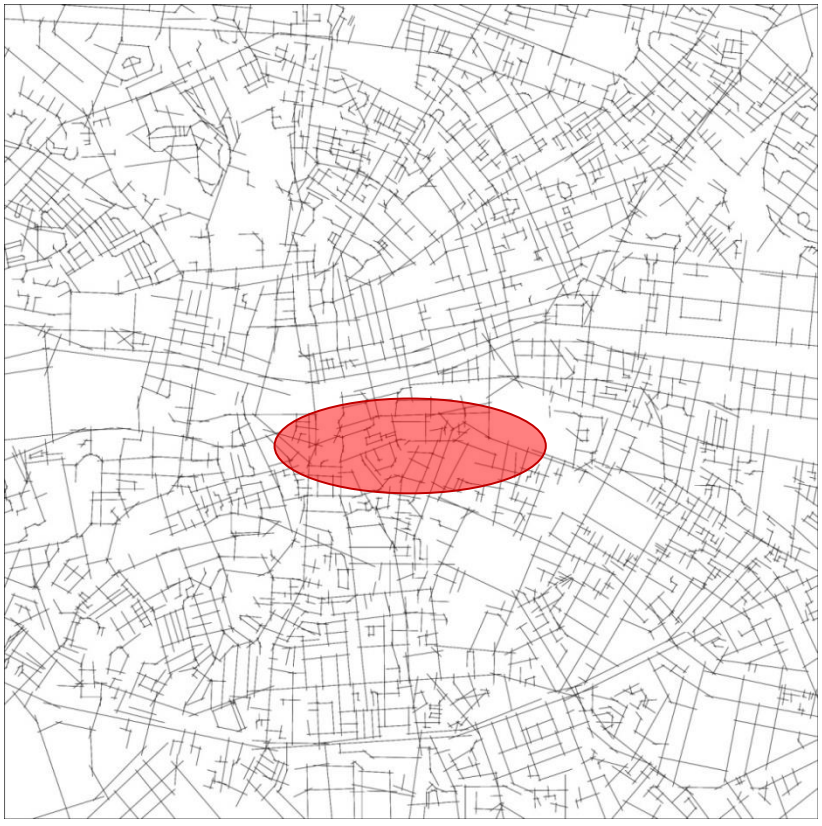
Şekil 3.105 Eylemler sırasında Dame Caddesi [183]

3.8.3 Dublin Dame Caddesi'nin Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

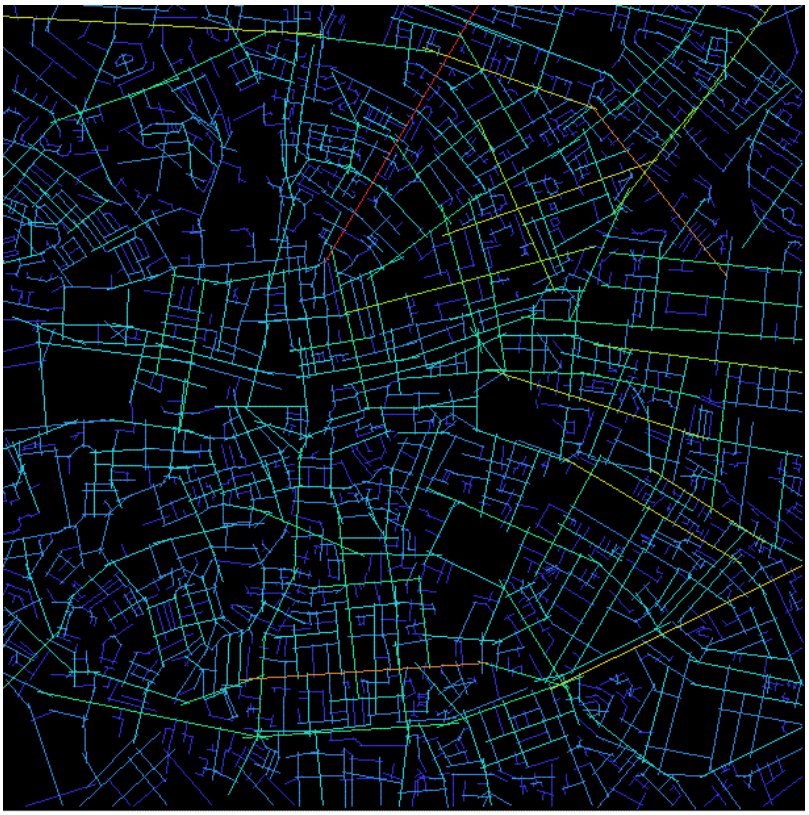
Dublin şehrinde mağazaların bulunduğu ve şehrin en işlek caddelerinden birisi olan Dame Caddesi merkez alınarak 2 km'lik yarıçap ile Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile incelenmiştir. Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 aks haritalarına baktığımızda, bölgenin lokal (mikro) ölçekteki merkezlerinin, global (makro) ölçekteki merkezle örtüşmediği görülmektedir. Rn değerinde, merkez olma özelliğinde bulunan, kırmızı renkte çok aks bulunurken, R3 değerinde kırmızı renkte olan aks sayısı az olmakla birlikte, örtüşmemektedir. Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiğinde Birliktelik (Synergy) değeri 0,494942 değeri de bu örtüşmemeyi göstermektedir. Ancak, yapılan analizler sonucunda, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarında, Dame Caddesi'ni oluşturan aksların, değerlerinin yüksek, renklerinin de kırmızı ve turuncu gibi renklerde olduğu görülmektedir. Ayrıca, caddeye ulaşan akslar da lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte, incelenen alanın en yüksek değerlere sahip aksları olup, renkleri yine kırmızı ve turuncudur. Cadde, kentlinin sık kullandığı ve dolayısıyla zaman içerisinde mağazalar ile işlev kazanmış olan bir kent mekanıdır ve en yüksek aks değeri Bütünleşme (Integration) Rn haritasında 1,40844 olup, kırmızı renktedir, Bütünleşme (Integration) R3 haritasında ise 2,94707 değeri ile açık turuncu rengindedir. Aks değerleri Rn haritasında, 1,40844 - 1,23997 değerleri arsında değişmekte olup, renkler kırmızı ve turuncudur. R3 haritasında ise 2,94707 - 2,20820 değerleri ve renkleri de açık turuncu ile yeşil arasında değişmektedir. Kentin incelen bölgesi, bütünleşik olmamakla birlikte, caddenin aks değerleri, lokal (mikro) ve global (makro) ölçekte ulaşılan, kullanılan ve kentlinin bir araya gelebildiği bir cadde olduğunu göstermekte olup, kent hareketleri için caddenin seçilme sebebini açıklamaktadır.

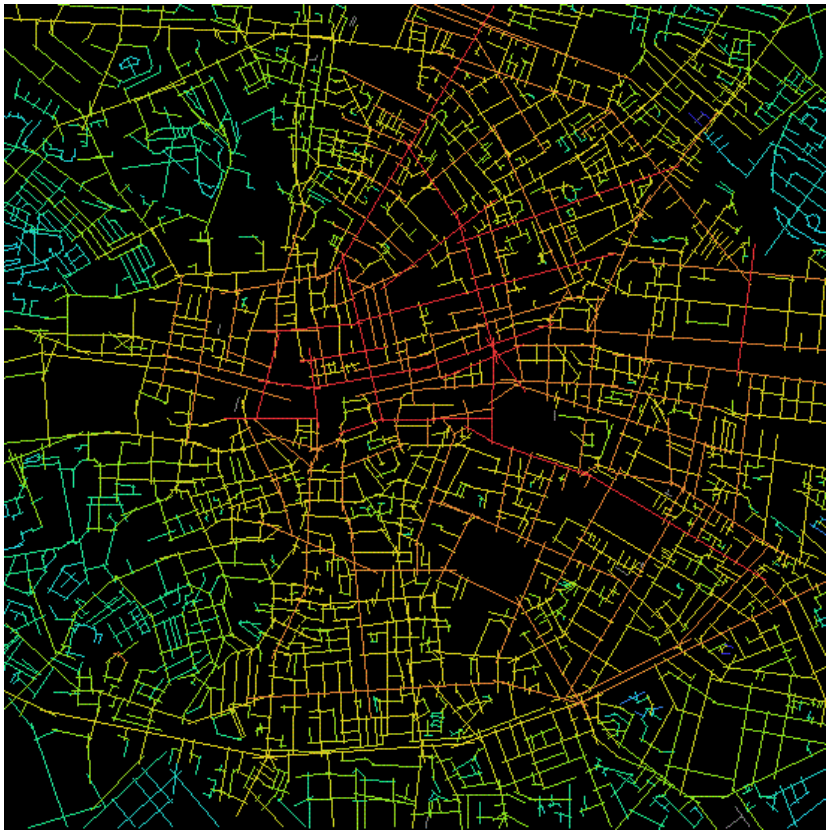
Şekil 3.106 Dublin Dame Caddesi ve çevresi [102]

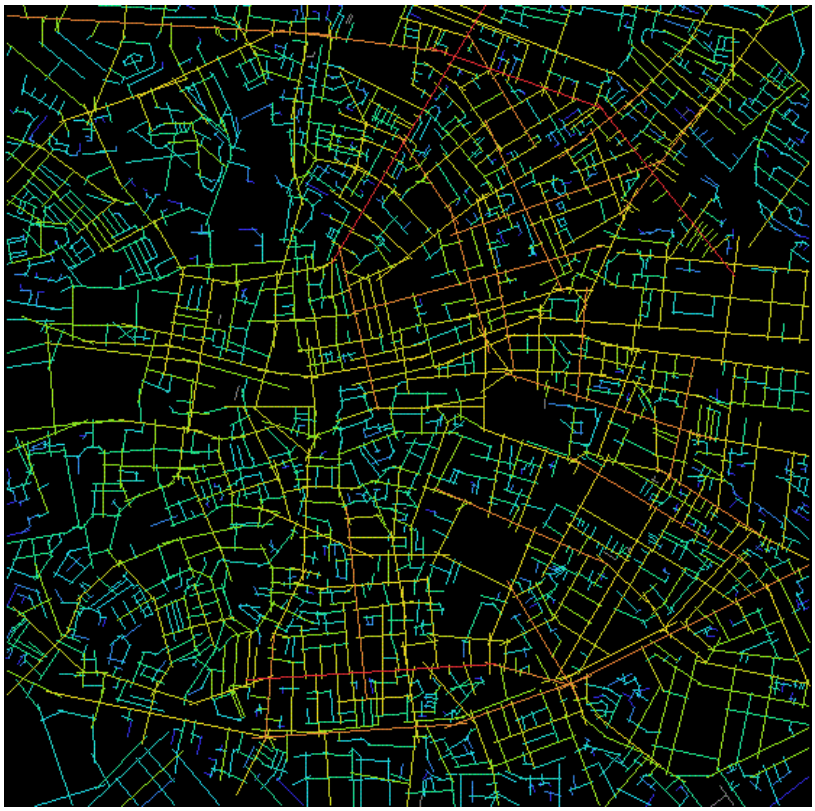
Şekil 3.107 Dublin Dame Caddesi aks haritası

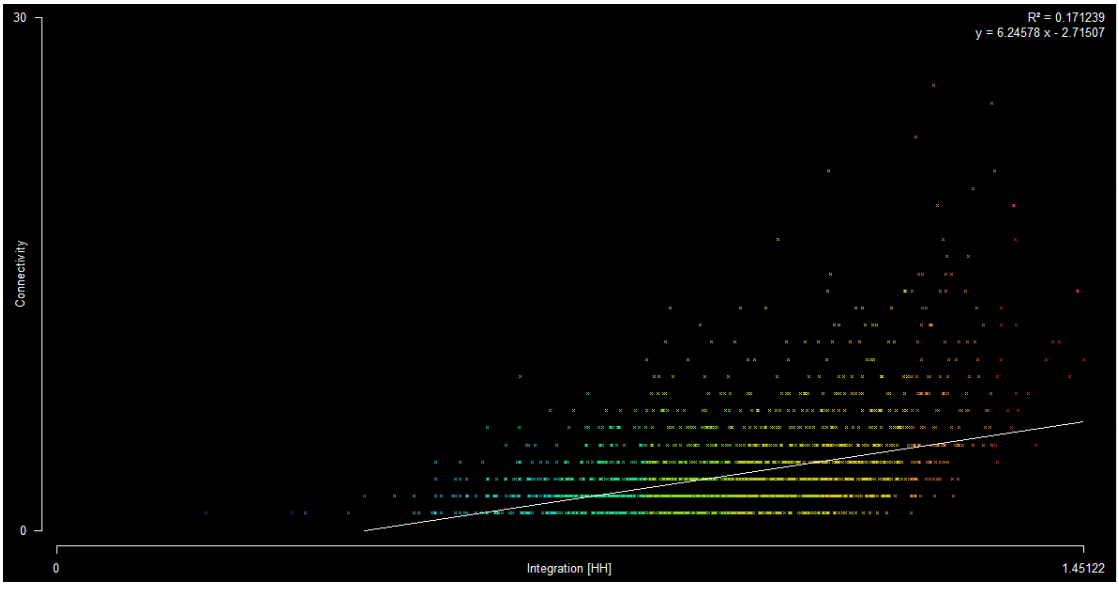
Şekil 3.108 Dublin Dame Caddesi Bağlanırlık (Connectivity) analizi

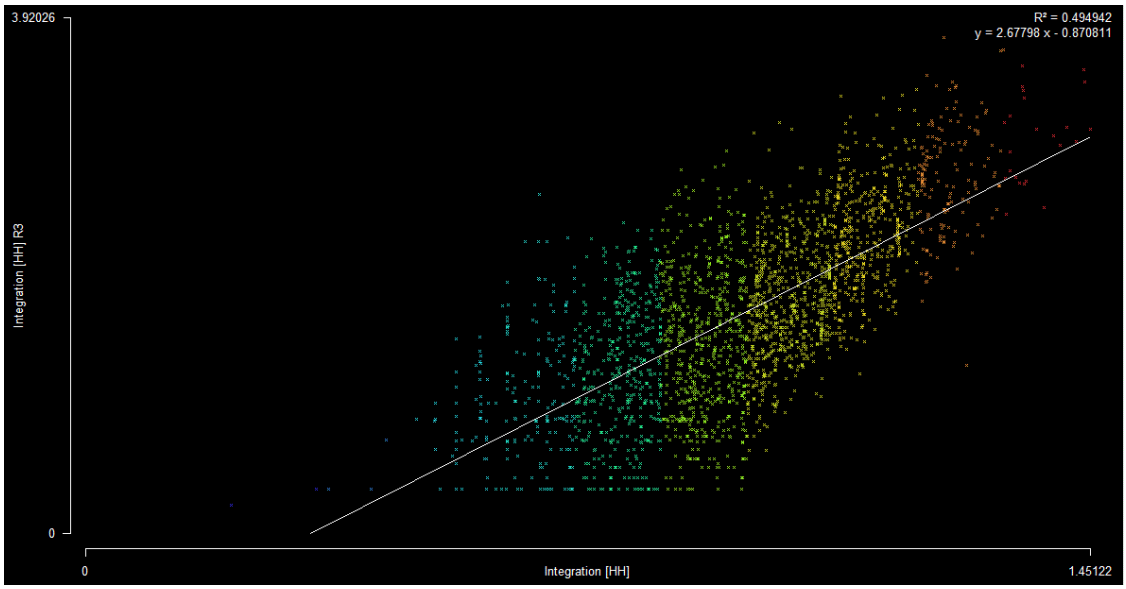
Şekil 3.109 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.110 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.111 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.112 Dublin Dame Caddesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.20 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.21 Dublin Dame Caddesi aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
DUBLİN DAME Caddesi	1,40844	8	2,94707	6	0,494942
	1,34945	5	2,65963	5	
	1,31630	5	2,45816	5	
	1,25989	5	2,00481	3	
	1,23997	5	2,20820	4	
TOPLAM DEĞER		28		23	

3.9 Fransa Paris'te Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

Paris'te meydana gelen olaylar, Arap Baharı ve Occupy hareketlerinden de önce yaşanmaya başlanmış, 2011 yılına gelindiğinde dünyayı saran Occupy hareketleri ile devam etmiştir. Paris'in kuzey doğusunda yoksul göçmenlerin yaşadığı banliyöler bulunmaktadır. Fransa'da bu banliyöleri suç mahali olarak gören bir yönetim anlayışı mevcuttur. Ekonomik krizin en çok etkilenen bölgeleri bu banliyö bölgeleridir (Şen [185]).

2005 yılı Kasım ayında Paris banliyölerinde yaşanan isyan, üç gencin polisten kaçarken sığındıkları trafo istasyonunda, birinin yaralı, ikisinin de ölü olarak çıkarılması sonucunda başlamıştır [184].

Kuzey Afrikalı ve Kuzey Afrika kökenli Fransız azınlık, yoksulluk ve polisin kendilerine karşı kötü ve ayrımcı tutumlarına karşı gösteriler düzenlemişlerdir (Şen [185]).

İsyan, Fransa'yla da sınırlı kalmamıştır. Almanya'nın Berlin, Bremen, Köln şehirlerinde; Belçika'nın Brüksel, Liege gibi şehirlerinde benzeri eylemler yapılmıştır. İngiltere'de Londra Tottenham bölgesinde 2011 yılında yaşanan isyana da öncülük etmiştir [184].

Paris, 2006 yılında öğrenci grevleri, 2007 yılında da banliyö ayaklanması ve ulusal düzeyde toplu taşıma grevi gibi kent hareketlerine sahne olmuştur (Şen [185]).

Yaşanan sorunların başlıca sebebi, neoliberalizm anlayışı, ekonomik krizden sağlık, eğitim ve kentsel hizmetler yönünden en çok etkilenen bölgelerin banliyö bölgeleri olmasıdır. Kapitalizm, toplumsal ve ekonomik krize sebebiyet verirken, artan işsizliğe ve göçmen karşıtı bir görüşe de neden olmaktadır (Şen [185] ve [186]). 2011 yılına gelindiğinde 4 Kasım akşamı, Paris La Defense iş bölgesinde, yaklaşık iki yüz kişi, Occupy Paris hareketini başlatmıştır. Sosyal medya ortamında başlayan hareketin kent uzamı işgali ile devam etmesi hareketi görünür kılmıştır. Sonraki hafta sayısı artan protestocular ile hareket büyümüş, çevre illere de yayılarak devam etmiştir [187]. Ancak, daha önce Fransa'da yaşanan 1968 Paris Komünü, 1995 emeklilik yaşı referandumuna karşı başlatılan kent hareketleri kadar etkili ve büyük olmamıştır [188]. Bunun sebepleri, olumsuz hava şartları ve polis müdahalesi olarak görülürken, Fransa'nın İspanya ve Yunanistan gibi ciddi bir mali krizde olmamasının sebep olduğu savunulmaktadır [189].

3.9.1 Paris Şehrinin Mekansal Gelişimi

19. yüzyılda modernleşmenin gündelik hayatta ve kentte yaptığı sarsıcı dönüşümlerin en görünür olduğu yer Paris olmuştur. 17. yüzyıl sonuna kadar Paris, dar sokakları ve pazarların kurulduğu küçük meydanları ile bir Ortaçağ kenti görünümünde iken, 18. yüzyıldan itibaren imparatorluğun güçlenmesi ile kentin görünen yüzü değişmeye

başlamış, 1840 – 1870 tarihleri arasındaki Fransız Endüstri devrimi ile de bu değişim doruk noktasına ulaşmıştır (Yırtıcı [190]).

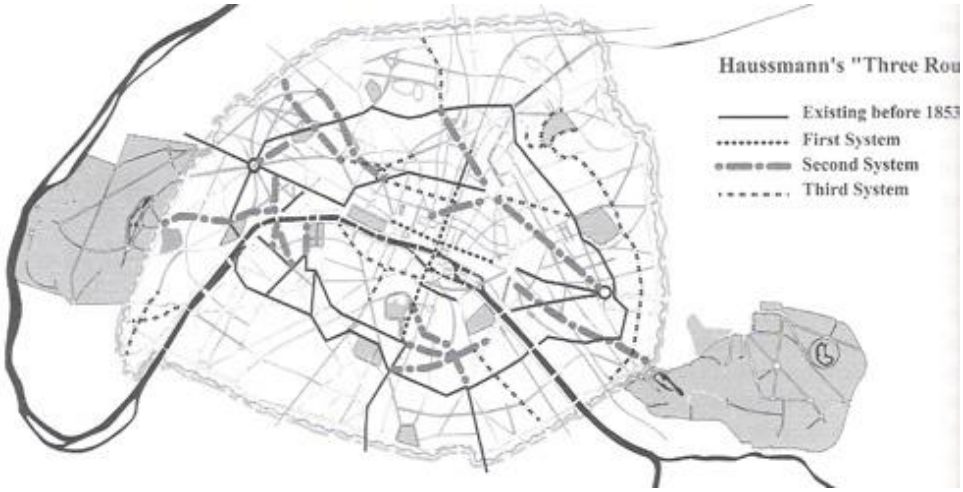
Endüstri Devrimi sonrası, sanayi kentlerinde hızla artan nüfusla birlikte, çevre kirliliği, yaşam standartları düşük konut alanları ve yetersiz altyapı hizmetleri, sağlıksız kentler meydana getirmiş olup, Paris de bu değişimden en çok etkilenen şehirlerden biri olmuştur. Bu nedenle, 19. yüzyılın ikinci yarısında kenti daha sağlıklı, temiz ve yaşanabilir kılmayı amaçlayan "Park Hareketi" ile Paris kentinin değişimi başlamıştır. Kent merkezlerinde geniş cadde ve bulvarların açılmasını kapsayan kentsel yenileme projeleri yapılmıştır. 1850 – 1860 yılları arasında Haussmann öncülüğünde Paris'te gerçekleştirilen kentsel yenileme projesi, bu projelerin başında gelmektedir [191]. Endüstrileşmenin olduğu bu dönemde kentsel dönüşümün içeriği, kalkınma ve altyapıyı da içeren büyük master planların uygulanması ve yeni bir kent imajı yaratmaktır [192].

III. Napolyon'un desteği ile Haussman'ın Paris'te yaptığı büyük ölçekli kentsel dönüşüm yatırımları buna örnek gösterilebilir (Şengül [45]). Paris'in yıkılıp yeniden yapımı (1853 – 1870) süreci, devlet açısından ekonomik durgunluğun en büyük mağduru olan emek gücünün isyanının bastırılmasına yöneliktir" (Güler [25]).

Haussmann, Paris'te yeni banliyöler, bulvarlar inşa ederek on beş yılda kentin altyapısını tümden yenilemekle kalmamış aynı zamanda yeni bir yaşam biçimi yaratmıştır (Harvey [23]). Bulvarlar, kenti iyileştirmenin ve güzelleştirmenin, yoksulluğa karşı kullanılacak alanları ve kenti bütün yönleri ile birbirine bağlayan bir iletişim hattı olarak düşünülmüştür. Bu kentsel yeniden yapılanma, 14. yüzyıldan beri çok az değişime uğramış, sıkışık Paris'i yeni endüstrinin gereklerine ve taleplerine göre yıkıp yeniden inşa etmektedir. Fakat aynı zamanda Paris'in kentsel dönüşümü, artı değerin sömürülmesi ile karanlık bir yüze de sahip olmuştur. Haussmann yeni kentsel dünyasını yaratırken Paris varoşlarını silip süpürmüş, işçi sınıfını ve marjinal grupları, kısacası toplumsal düzeni, siyasal iktidarı tehdit eden bütün grupları kent merkezinden uzaklaştırmıştır (Harvey [23]). Siyasal egemen sınıflar, eskinin enkazı üzerine yenisini yaparken şiddeti kullanmaktan da çekinmemişlerdir. Paris'in yıkılıp yeniden inşasının, yalnız ekonomik aktivitelerin gerçekleşmesi amacıyla değil, aynı zamanda kentin siyasal kontrolünün sağlanmasına yönelik rolü de vardır. Bulvarlar, kentin kontrolünün

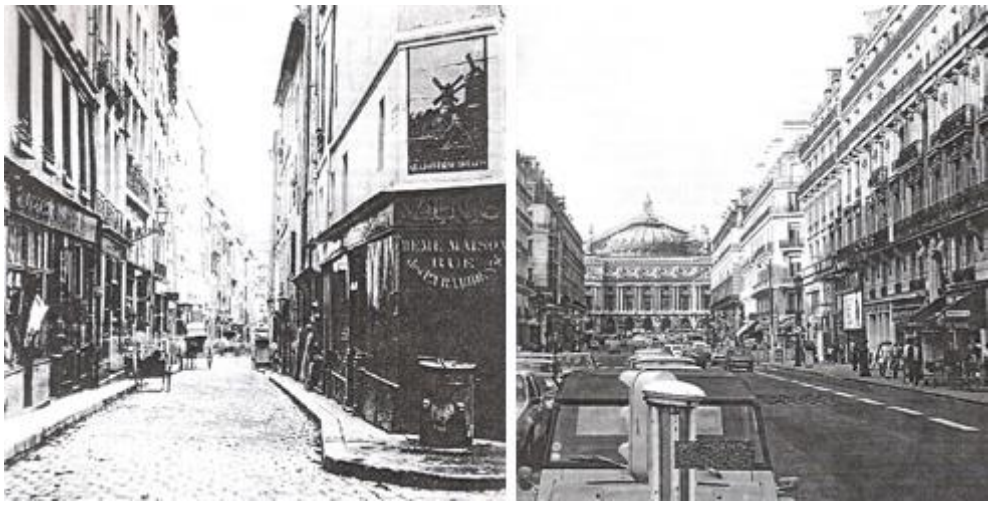
sağlanmasının da bir aracıdır ve askeri taburların kent merkezine kolayca erişebilmesini, "tehlikeli sınıfların" mahallelerine kolayca ulaşımı da sağlamaktadır (Güler [25]).

"Sistem 15 yıl kadar gayet iyi işledi… 'Paris ışıktan menkul bir şehir' büyük bir tüketim, turizm ve keyif merkezi haline geldi. Kafeler, büyük mağazalar, moda sanayisi, büyük fuarlar hep bir elden şehir yaşantısını değiştirerek dizginsiz bir tüketim kültürü sayesinde çok büyük bir artı sermayesini soğurmayı başardı (gelenek taraftarlarını rahatsız ettiği gibi işçileri de dışlayan bir gelişmeydi bu). Fakat 1868'e gelindiğinde, bütün bunların dayandığı, aşırı genişlemiş ve giderek spekülatif niteliğe bürünmüş olan finans sistemi ve kredi yapıları çöktü. Haussmann'ın yetkileri elinden alındı. III. Napolyon umutsuzluk içerisinde Bismarck Almanyası'na savaş açtı ve kaybetti. Bunu takip eden boşluğun içinden kapitalist şehir tarihinin en önemli devrimci anlarından biri olan Paris Komünü doğdu. Komün, kısmen Haussmann'ın yerle bir ettiği şehir hayatına duyulan özlemden (1848 devriminin gölgeleri) ve Haussmann'ın faaliyetleri nedeniyle mülksüzleşen grupların şehri geri alma arzusundan yoğurulmuştu" (Harvey [1]).

Şekil 3.113 Haussmann'ın açtığı yollar (Yırtıcı [190])

Bu müdahalelerle Haussmann zamanında Paris modern bir burjuva kenti görünümü kazanmış olup, bu değişimler sırasında inşaat ve finans sektörü büyük bir gelişme göstermiş, emlak piyasası hareketlenmiştir. Dünya fuarları ile kent bütün dünyanın ilgisini çeken bir yer haline gelmiştir (Yırtıcı [190]).

Şekil 3.114 Opera Garnier, Haussmann'ın müdahalelerinden önce ve sonra (Yırtıcı [190])

20. yüzyılın ilk yarısında dünya savaşları nedeni ile büyük bir hareketlilik gözlenmeyen kent, 1950'lerle beraber yeniden bir metropol olmanın sorunları ile karşılaşmıştır. 1957 – 1973 tarihleri arasında Paris'i çevreleyen alanda "Peripherique" adı verilen çevre yolu inşa edilmiş olup, bu yol Paris'in bugünkü fiziksel sınırlarını oluşturmaktadır (Yırtıcı [190]).

3.9.2 Paris La Défense Bölgesi

Son yıllarda gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinden biri ise Paris kent hareketlerinin görüldüğü yer La Défense bölgesidir. La Défense, eski banliyö merkezlerinden Courbevoie ile Puteaux ortasında kurulmuştur (Demirsoy [193]). La Défense bölgesindeki kentsel dönüşüm projesinin yüksek binaları yaygınlaştırması, geleneksel yol dokusunu ortadan kaldırması ve yaya ve otomobil akışını birbirinden ayrılması şeklinde üç temel ilkesi bulunmaktadır (Ersoy [194]). La Défense bölgesinde büyük şirketlerin gökdelenleri bulunmakta, La Grande Arche da burada yer almaktadır. Buradaki en önemi binalardan biri de her yıl çeşitli fuarların düzenlendiği ve bu sayede kamu ile iletişim kurulan Cnit binasıdır (Kayalar [195]).

Şekil 3.115 La Défense bölgesi [196]

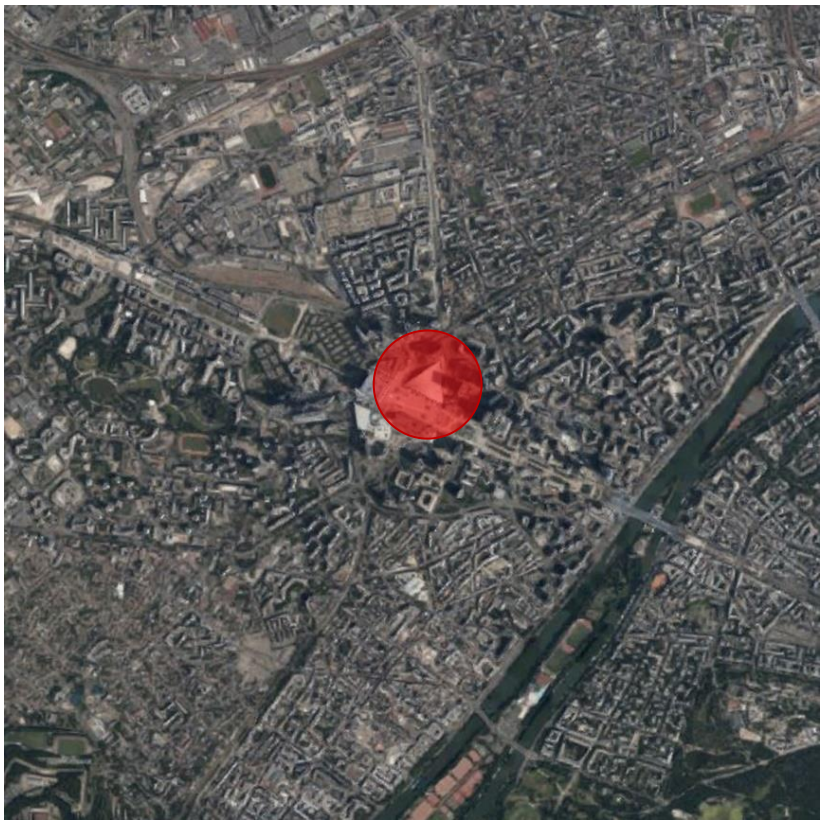
Proje alanında, tarihi kentsel alan üzerinde, ekonomik aktivitelerin baskısını azaltarak yeni bir mekan yaratılmaya çalışılmıştır. Uzun soluklu bir sürece sahip olan proje ile Paris'in mevcut tarihi kent merkezi yitirilmeden yeni bir merkez oluşturulmaya ve bu yeni merkezin, eski merkez ile bağlantısının kurulmasına gayret edilmiştir (Şişman ve Kibaroğlu [197]).

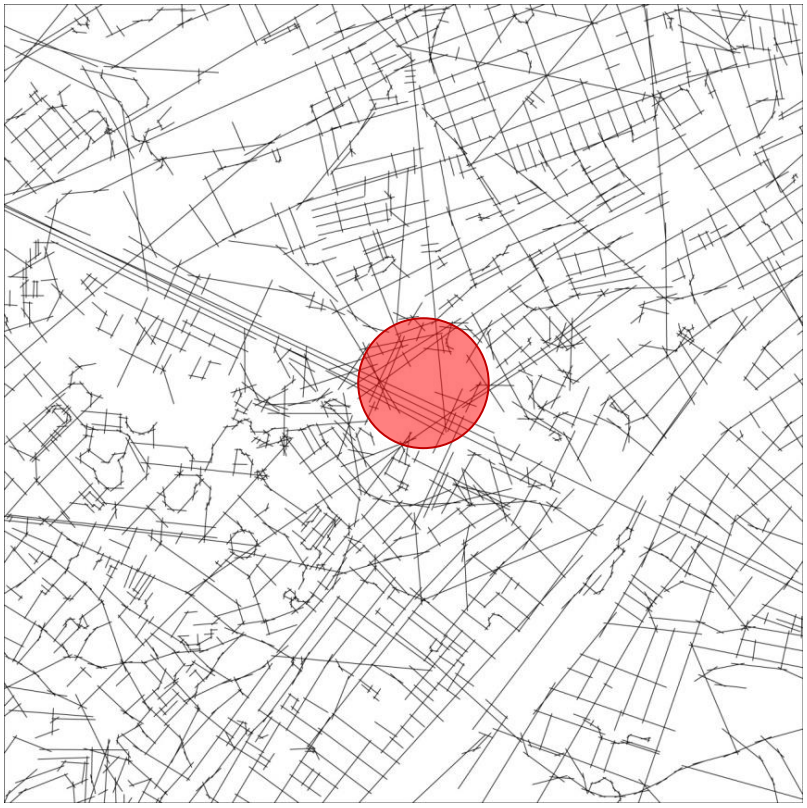
Şekil 3.116 Kent hareketleri sırasında La Défense bölgesi [198]

3.9.3 Paris La Défense Bölgesinin Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

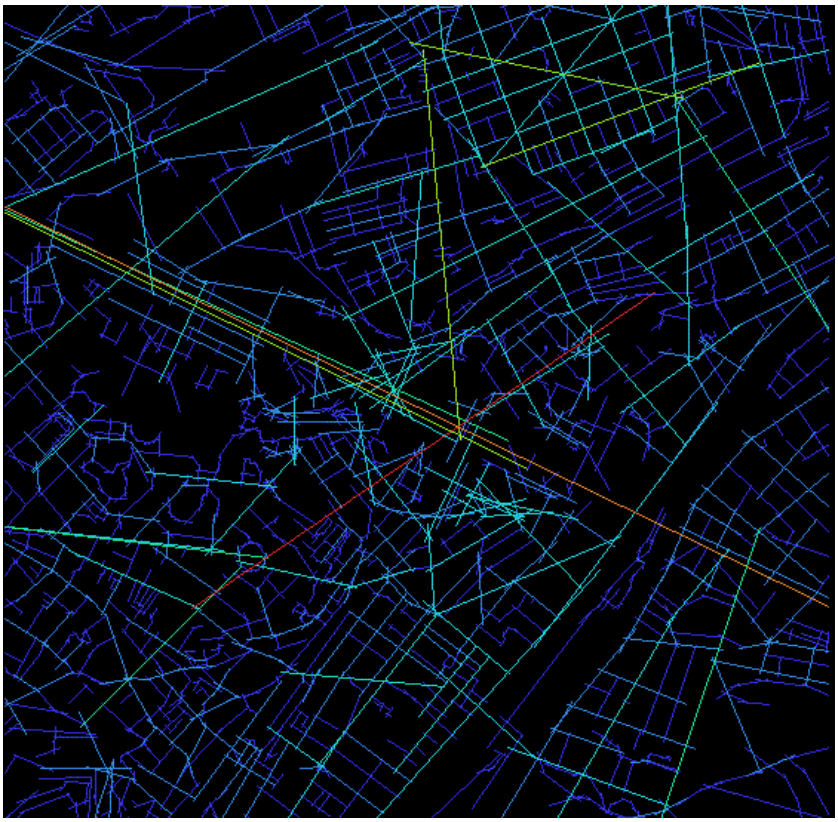
Paris'in La Défense bölgesi Paris'te yeni bir merkez olarak yapılandırılmış bir bölgedir. La Défense merkez kabul edilerek 2 km yarıçap içinde Space Snytax ile analiz edildiğinde de bu bölgenin merkez konumunda olduğu görülmektedir. Bütünleşme (Integration) Rn analizinde, merkezdeki üçgeni oluşturan cadddelerin en yüksek değerlere sahip olduğu, Bütünleşme (Integration) R3 analizinde de bu sonuçların değişmediği görülmektedir. Bölge, global (makro) ölçekte de lokal (mikro) ölçekte de tek bir merkeze sahiptir ve bu merkez La Défense bölgesidir. Merkezin çakışmasıyla Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin Birliktelik (Synergy) grafiğinde 0,724940 değeri ile 45° lik açıya yakındır. Bütünleşme (Integration) Rn analizinde meydanın en yüksek aks değeri 2,64722 ve rengi de kırmızıdır. Aynı aksın Bütünleşme (Integration) R3 değeri de 4,37692 olup kırmızı renktedir. Bu aks, incelenen alan içindeki en yüksek değere sahip olan aks olarak, kentli tarafından en sık kullanılan ve karşılaşmaların en çok olduğu akstır. Aks değerleri Rn haritasında, 2,64722 - 2,15640 değerleri arasında değişmekte olup, renkler kırmızı ve açık turuncudur. R3 haritasında ise 4,37692 - 3,62994 değerleri ve renkleri de kırmızı ve turuncudur. Bu sonuçlar da kentin incelenen alanının bütünleşik olduğu, meydanın da önemli bir merkez olduğu, sık kullanılan ve kentli için lokal (mikro) ve global (makro) ölçeklerde öne çıkan bir yer olduğu anlamına gelmekte olup, kent hareketleri için o mekanın seçilmesini açıklamaktadır.

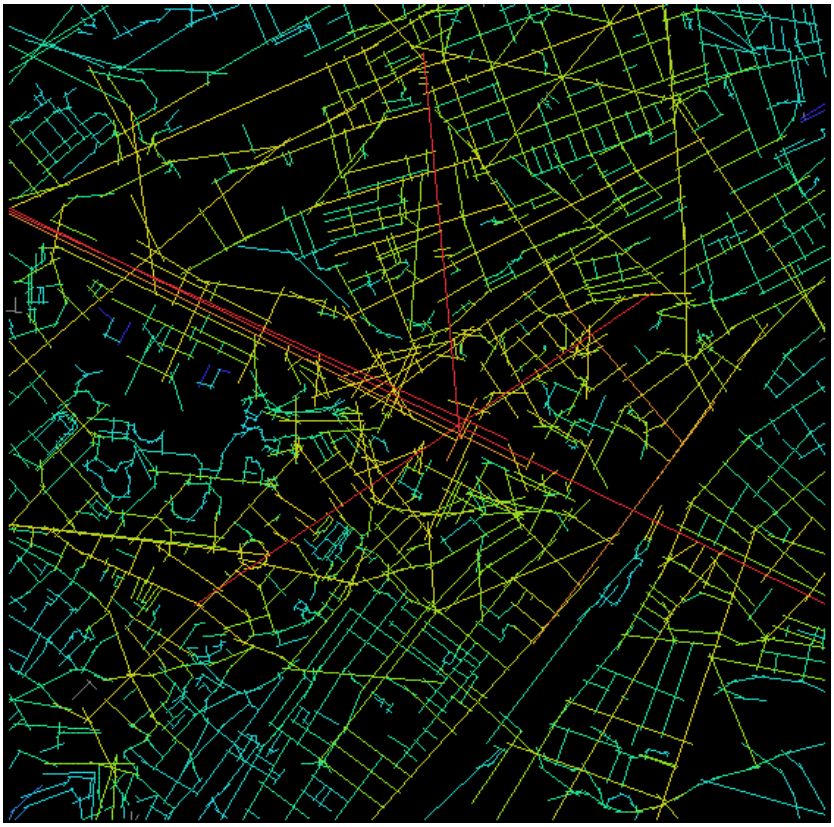
Şekil 3.117 Paris La Défense bölgesi ve çevresi [102]

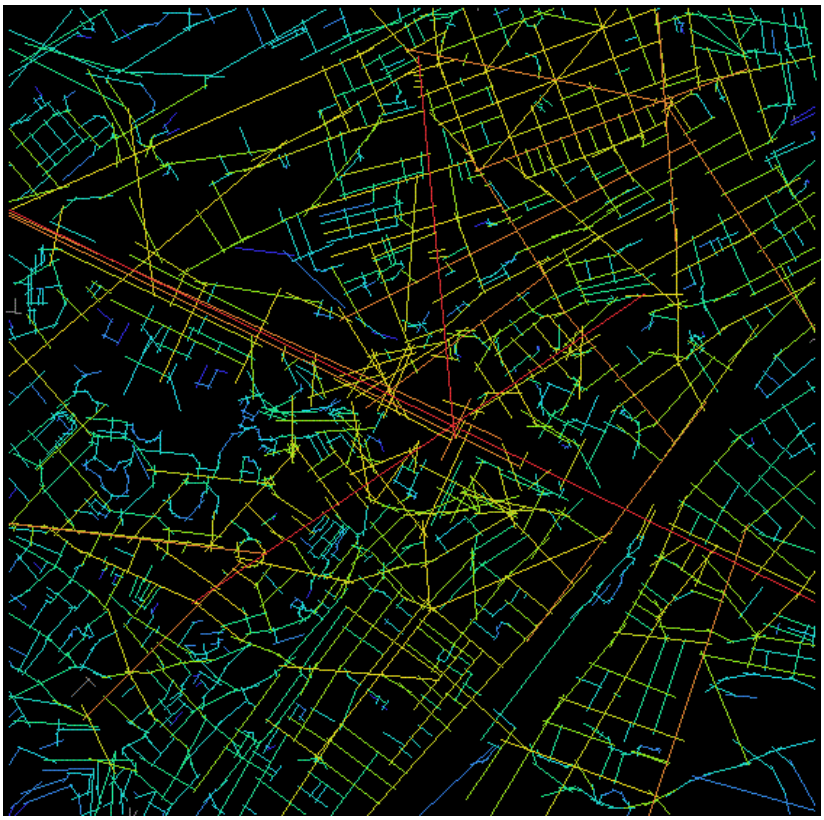
Şekil 3.118 Paris La Défense bölgesi aks haritası

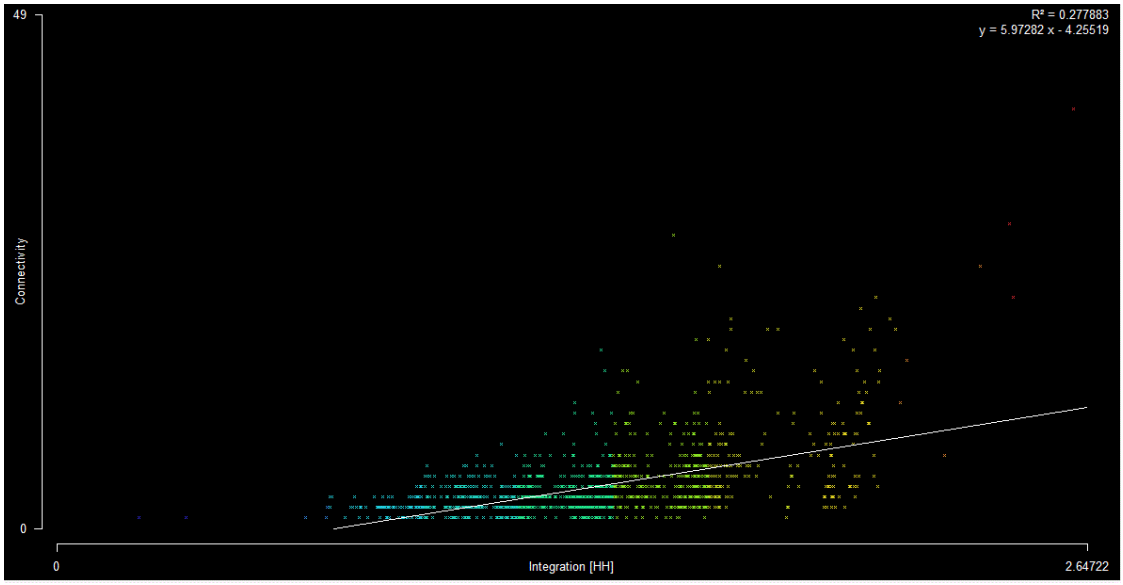
Şekil 3.119 Paris La Défense bölgesi Bağlanırlık (Connectivity) analizi

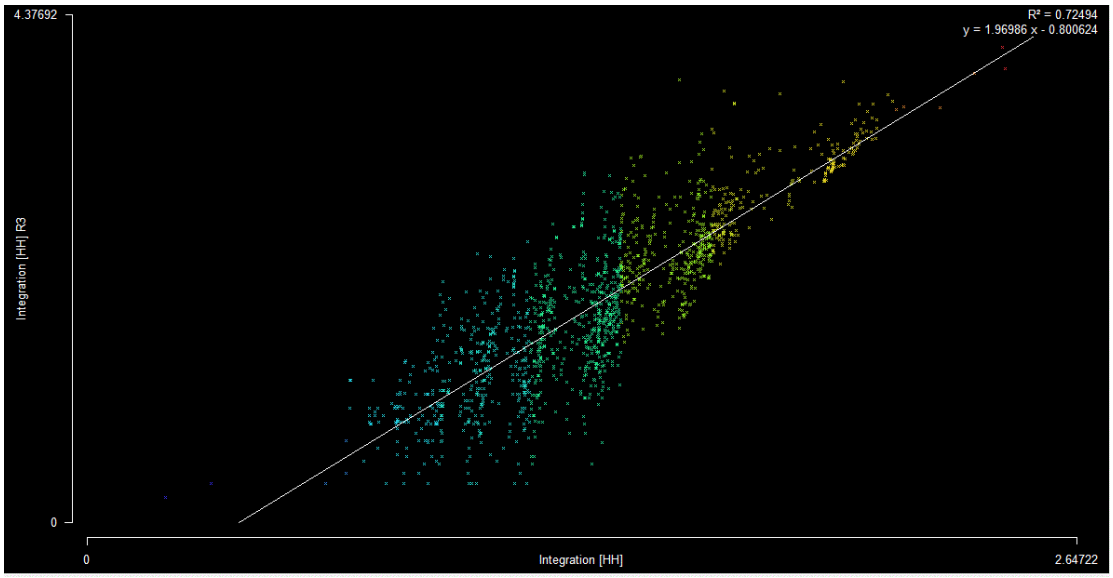
Şekil 3.120 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.121 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.122 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.123 Paris La Défense bölgesi Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

sÇizelge 3.22 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.23 Paris La Défense aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
PARİS LA DEFENSE	2,64722	8	4,37692	8	0,724940
	2,61260	8	4,27743	8	
	2,45712	8	3,91054	7	
	2,44838	8	4,08934	8	
	2,15640	6	3,62994	7	
TOPLAM DEĞER		38		38	

3.10 Türkiye İstanbul'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

İstanbul'un en önemli meydanlarından biri olan Taksim Meydanı bitişiğindeki Gezi Parkı, şehrin o bölgedeki yeşil alan olarak kalan tek yerdir. Az sayıda kamusal alanı olan bir şehir için, alışveriş merkezi haline dönüştürülmek istenen park, hükümetin planlarını açıklamasından sonra öfke ile karşılanmıştır [199]. Bu planlara karşı çıkma girişimleri 27 Mayıs 2013 günü, Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında ağaçların

taşınmak üzere yerinden sökülmesiyle başlamıştır. Taksim Dayanışma grubu, 40-50 kişilik bir grupla çadır kurup parkta sabahlayarak eylem yapmıştır [200].

28 Mayıs günü eylem polisin müdahalesiyle karşılaşmış, böylece eylem duyulmuştur. 30 Mayıs günü sabah saatlerinde polisin yaptığı baskın ses getirmiş, akşam eylemcilerin sayısı hızla artarak gösteriler yapılmıştır. Eylemlerle ilgili haberlerin ulusal gazete ve televizyon ile halka yansıtılmaması tepkilerin artmasına sebep olmuştur. Sosyal medya araçları ile sağlanan iletişimle, toplum eylemlerin boyutunu algılamaya çalışmıştır. 31 Mayıs günü eylemler diğer illere de yayılmış, polisin sert müdahalesi tepkileri çekmiş, eylemler büyümüştür. 1 Haziran'da eylemler 48 ile yayılmıştır. 2 Haziran'da 67 ile yayılmış, çok sayıda gözaltı ve yaralanma olayı yaşanmıştır. 3 Haziran'a gelindiğinde gelen ilk ölüm haberiyle olaylar kontrol altına alınamaz hale gelmiştir. Yaşanan bu süreçte, İstanbul Taksim Gezi Parkı'nda sakin başlayan barışçıl gösteriler, polisin uyguladığı şiddetle, ülke çapında hükümet karşıtı protestolara dönüşmüştür [201]. 4 Haziran'da hükümet ile görüşmeler başlamıştır [200].

"Türkiye örneğinde hareketin dinamiği, bir yere kadar, İspanya ve Mısır'dan ziyade Occupy Wall Street'in tipolojisine uygundu. Sosyal medya hareketin sokaklara çıkmasının hazırlanmasında çok önemli değildi, fakat bir kere sokaklara çıkıldıktan sonra hareketin eylemlerinin yayılmasında ve kitlesel desteğin toplanmasında oldukça önemli oldu. Protestolar küçük çaplı olarak başladı ve görece az duyuruldu, ancak daha sonra ağızdan ağza yayıldı. Türkiye'de sosyal medya, siyasallaşma düzeyi düşük olan orta sınıf gençliğinin harekete geçirilmesinde önemli ölçüde rol oynadı. Ancak çevrimiçi (İnternetteki) hareketlilik ile çevrimdışı (sahadaki) eylemler arasındaki etkileşim de çok önemliydi. Taksim hareketinde sosyal medya aktivizmi, birçok kardeş harekette görüldüğü üzere, yeni kolektif aktörlerin geliştiği, yeni iletişim kanallarının açıldığı ve yeni ifade türlerinin sergilendiği alan oldu" (Gerbaudo [74]).

Direnişin başlamasının ardından polisle yaşanan büyük kitlesel çatışmalarda sonucunda, 6 Temmuz Cumartesi günü polis alandan dışarı çıkarılmış, Gezi Parkı ve Taksim meydanında insanlar kurdukları çadırlarda, atölyeler, öğrenme - eğitim alanları, toplum kütüphaneleri, ücretsiz gıda sunan yerler, ücretsiz ilaç ve diğer malzemelerin verildiği yerler oluşturulmuştur. İhtiyaçların karşılanması için, her şeyin ücretsiz olduğu

bir düzen meydana getirmişlerdir. İstanbul Gezi Parkı'nda böyle bir yaşam hakimken, ülkenin başkenti Ankara'da Gezi Parkı direnişini desteleyen göstericiler, tıpkı ülkenin başka şehirlerinde olduğu gibi polisle çatışmakta, ülkenin diğer bölgelerinde on binlerce protestocu geceyi dışarıda geçirmekte Taksim'i destek için eylemlerini sürdürmektedirler [200, 202 ve 203].

Ülkede 17 gün süren bir direnişin ardından hükümet ile yapılan görüşmeler neticesinde Gezi Parkı'nın geleceği hakkında yapılacak halk oylamasının sonucu belli oluncaya kadar park ile ilgili hiçbir tasarrufa gidilmeyeceği ve eylemlerin son verilemesi için çağrıda bulunulmuş, 15 Haziran akşamında park boşaltılmıştır [204 ve 205]. 2 Temmuz'da ise Taksim Gezi Parkı'na AVM yapılmasına ilişkin yürütmeyi durdurma kararı kaldırılmıştır. Böylece parkta inşaat faaliyetleri yapılmasının önündeki hukuki engel kalkmıştır [206]. 12 Mart 2014 tarihinde ise Gezi Parkı Koruma ve Güzelleştirme Derneği'nin "Topçu Kışlası" projesine Yüksek Kurul'da verilen onayın iptal edilmesi için açtığı dava, reddedilmiştir ancak inşaat yeniden başlamamıştır [207 ve 208].

Şekil 3.124 Eylem sırasında Taksim Meydanı [209]

3.10.1 İstanbul Şehrinin Mekansal Gelişimi

İstanbul, Asya ve Avrupa kıtaları üzerindeki konumu, Balkanlardan Orta Doğu ve Karadeniz ülkelerini içine alan doğal hinterlandı ve önemli ticaret yollarının kesiştiği

noktada yerleşmiş olmanın avantajlarını uzun 2600 yıllık tarihi boyunca yaşamış dünyanın en eski kentlerinden birisidir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya kapitalizmine hızla eklemlendiği 19. yüzyıl, birçok akademisyence İstanbul'un hem ekonomik aktiviteler, hem nüfus kompozisyonu hem de sosyo- kültürel alanlarda dünya kenti özelliklerini taşıdığı dönem olarak adlandırılır (Keyder ve Öncü [210], Keyder [211] ve Tekeli [212]). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanıyla başkentlik işlevinin Ankara'ya devredilmesi İstanbul'un önemini azaltmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Balkan ülkelerinin sosyalist blokta yer alması, İstanbul'un uluslararası hinterlandını daha da sınırlamıştır. Bir yandan Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik politikasının değişmesi, öte yandan sosyalist bloğun çözülmesi İstanbul'un geçmişteki işlevlerini yeniden kazanabilmesi olanağını sağlamıştır (Tekeli [4]).

1920ler'de ve 1930lar'da Türkiye'de mimari ve kentsel alanlar erken dönem cumhuriyetin ideolojik amaçlarının görselleştirilmesi için temel arenalar haline gelmiştir… Bu kapsamda, 1920ler'de ve 1930lar'da, seküler Cumhuriyet için yalnızca idari, hukuki ve kültürel reformlar değil, kentsel çağdaşlık imgeleri de çoğunlukla batı başkentlerinden (Berlin, Paris, Viyana) devşirilmiştir. Yabancı ve Türk uzmanlar, önce Ankara ve sonra Anadolu kentlerinden başlamak üzere, temelde ulus-devletin seküler imgesini popüler hale getirerek 'modern' ve 'medeni' bir toplum yaratma projesiyle görevlendirilmişlerdir. Ve İstanbul da bu konuda istisna değildir (Akpınar ve Gümüş [213]).

1950ler'den itibaren ülke içinde büyük kentlere, özellikle de İstanbul'a doğru yaşanan yoğun göçle birlikte, kentlerde kültürel çeşitlenme de ortaya çıkmıştır. Süreç içinde bu kültürel çeşitlenme, farklılıkların kabulüne dayalı bir kentli kültürü ortaya çıkarmak yerine dışlanmaya yol açan bir eğilimin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Varoş kavramı da bu dışlanmaya vurgu yapmakta ve neredeyse kente göçle gelen tüm kesimleri ve gecekondulu nüfusu bu dışlanmanın içine yerleştirmektedir (Aksoy [214]; Bal [215]; Aslan [216] ve Işık [217]).

İstanbul kenti, farklı siyasal yönetimlerin politikalarının uygulamaları açısından da merkezi öneme sahip olmuştur. "1980 sonrası dönem neoliberal politikalardaki gelişmelere paralel olarak kentsel alanların sermaye birikim aracı olarak görüldüğü

dönemdir" (Gedikli [218]). "Bu dönemde kentsel arsa pazarı neoliberal anlayış doğrultusunda değişmeye başlamış, gecekondu alanları da bu pazara çekilmeye çalışılmıştır" (Lök ve Selek [219]). Sermayenin en karlı yatırım alanı olarak gördüğü kentsel alanlara yönelmesi beraberinde kentsel yeniden yapılanmayı da getirmiştir. "Bu süreçte, özellikle kent merkezinde bulunan eski yerleşim alanları ile gecekondu bölgeleri tasfiye edilmekte ve yerlerine sermaye açısından cazip yatırım alanları yaratılmaktadır" (Ergün [220]). Merkezi İş Alanlarının (MİA) dönüşüm hattına bakmak bile, sürecin gelişim hızını ve kapsamını çarpıcı bir biçimde gösterir (Tekeli [221]; Sönmez [222] ve Dökmeci vd. [223]). "Bu süreçte ulaşım, en kapsamlı yatırım alanı haline gelmiştir. Ulaşım yatırımlarının öncelikli olmasında, konut ile iş mekanları arasındaki erişebilirliğin kolaylaşması hedeflenirken, bu sürecin yaygın bir yerleşimi körüklediği görülmüştür. Yeni arazilerin yerleşime açılması ile kent mekansal olarak büyürken, mevcut yerleşimler ile yeni yerleşimler arasındaki sosyal ve mekansal ayrışmanın boyutu da büyümüştür" (Kurtuluş [224]). Yeni gecekondular ile lüks konutlar, aynı zaman dilimlerinde hatta yan yana inşa edilmeye devam etmektedir. İstanbul'un ekonomik açıdan büyümesi ve geliştirilmesi ise stratejik olarak sürdürülmüştür. Bu nedenlerle iş bulma ve daha iyi yaşama koşullarıyla kente göç de devam etmiştir" (Şen [225]).

Bugünse özellikle yabancı sermayenin önemli yatırım projeleri ile büyük çaplı altyapı projeleri gibi küresel ölçekten gelen talepler, İstanbul makroformu üzerinde belirleyici etkiler meydana getirmekte ve söz konusu etkiler yerel politikalar veya yönlendirmelerle kontrol altına alınamamaktadır. 1980 sonrası Doğu Bloğunda çözülme ve küreselleşmenin İstanbul'a dünya kenti statüsünü tekrar kazanabilmesi için fırsatlar sunduğu ve bu fırsatları kullanabilmek için doğru politikalar izlenmesi gerekliliği ortak bir düşünce olarak hem siyasal hem de akademik düzlemde kabul görmüştür. Şehirde 2000li yıllarda kentsel dönüşüm projeleri de hız kazanmıştır. 1999 Marmara Depremi'nden sonra İstanbul'un gecekondu bölgelerinin hedeflendiği kentsel dönüşüm projeleri, neoliberalizmin etkisiyle, küresel dünyanın yarışan megakentleri arasında yer alan İstanbul için de şehri ön plana çıkartacak projeler öncelikli olmuştur. "Zeytinburnu Kentsel Dönüşüm Projesi, Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi, Haydarpaşa Kentsel Dönüşüm Projesi, Miniatürk, Feshane, Formula 1, Fransız Sokağı, Haliç Kültür

Vadisi, Rahmi Koç Müzesi, Kadir Has Üniversitesi, Sütlüce Kültür Merkezi bu dönem boyunca hazırlanan projelerden bazılarıdır" [Öktem [226]). Kent merkezinde kalan, artık rant getirmeyen bölgeler de (Cihangir, Sulukule, Beyoğlu, Tarlabaşı gibi) çöküntü alanı ilan edilerek kentsel dönüşüm ile, soylulaştırılmış bölgelerdendir.

3.10.2 İstanbul Taksim Meydanı ve Gezi Parkı

Meydanın tarihsel gelişimini 1732 yılında I. Mahmut'un Boğaziçi kıyılarındaki yerleşmelere su sağlamak amacıyla yaptırdığı su dağıtım tesisi olan ve bugün de varlığını sürdüren Taksim Maksemi ile başlamıştır. 19. yüzyıl boyunca Taksim alanı ve çevresi Dolmabahçe ve Yıldız Saraylarını koruyan kışlaların yerleştiği kentin uç mekanı olmuş, 1920'li yıllarda İstanbul işgali sırasında Taksim Kışlası binaları askerlerin barınma yeri, depolama tesisi, orta avlusu da futbol sahası veya at yarışları alanı olarak çeşitli işlevlerle kullanılmıştır (Kılınçaslan [227]).

Beyoğlu Batı etkisinde bir Avrupa kent özelliği ile ilerlerken 1913 tarihinde elektrik tramvayın gelmesi ulaşımı kolaylaştırmış olup, yoğunluğun da artmasına sebep olmuştur (Dökmeci ve Çıracı [228]).

Taksim Meydanı için 1925-1940 yılları arası, meydanın anıtla birlikte yeniden düzenlendiği dönem olarak önemlidir. İmparatorluk başkentinin önde gelen toplanma ve tören alanları Sultanahmet ve Beyazıt Meydanları iken Cumhuriyet Anıtı'nın getirdiği simgesel değerle Taksim Meydanı 1925 sonrası İstanbul'un önemli alanı olarak ortaya çıkmıştır. Taksim Cumhuriyet Anıtı heykel kompozisyonlarında genç Türkiye'nin kuruluşu betimlenmektedir. Taksim Maksemi önünde yapılan uzun duvar boyunca dökülen su öğesi anıta bir fon oluşturmak, boyut kazandırmak üzere düzenlenmiştir. Anıtın ana cephesi kentin ana arteri ve modern ticaret merkezini barındıran İstiklal caddesine dönüktür ve bu dönemde cadde meydanın ana kapısı durumundadır (Kılınçaslan [227]). Anıtın etrafı bir tören alanı ile birlikte, trafik akımını hızlandırmak için ring şeklinde düzenlenmiştir (Karaman ve İşözen [229]).

1930-1935 yılları arasında çıkan imar yasalarındaki değişikliklere bağlı olarak İstanbul Belediyesi kent planlaması üzerine çalışmak üzere Henri Prost'u davet etmiştir (Tapan [230]). İstanbul'a gelen Henri Prost'un hazırladığı 1937 tarihli İstanbul Nazım Planında

önerdiği 2 nolu Park olarak Gezi Park'ı Taksim-Maçka arasındaki yeşil alandır. 2 Nolu Park Taksim Meydanı'ndan başlamakta, Harbiye, Maçka ve Dolmabahçe'ye kadar uzanan yaklaşık 30 Hektar büyüklüğünde bir alanı kaplamaktadır. Topçu kışlası 1939 yılında yıkılmış, yerine Taksim Gezi Parkı yaptırılmıştır (Cezar [231]). İnönü adıyla anılan Gezi Parkı'nın uygulamasını 1943 yılında bitirmiştir [232]. Prost, bu parkı, yeni yerleşim alanının ana rekreasyon merkezi ve akciğeri olarak tanımlamaktadır (Bilsel [233]).

"Dönemin koruma anlayışı çerçevesinde kentin kuzeyinde yeni bir yaşam senaryosu için yıkımın meşru oluşu da unutulmamalıdır. Bu kapsamda, geçmiş dönemi temsil eden yıpranmış Topçu Kışlası, parça parça yıkılır. Yeni bir toplumsal varoluş çerçevesinde düzenlenen 'kültürel ve sportif eğitim mekanları, yeni konutlar ve açık alanlar, Kültür vadisini fizikselleştirir. Prost, kent için tasarladığı onsekiz parkın varlığının nedeni olarak, bilinçli olarak 'kadınları ve çocukları kafesleri dışına çıkarma'yı tekrarlar.[1] Bu kapsamda Prost, karma bir toplum için kamusal meydanlar ve gezinti alanları ile master plandaki önerilerinin radikal dönüşümü desteklediğini tekrarlar.[2] Haussman ve Hėnard'ın Paris'indeki gibi, Prost'un tasarımında yeşil alanlar, kentsel bağlamda önemli bir mekansal düzenlemeye dönüşür. Osmanlı başkentinden cumhuriyetin kentine dönüşen İstanbul, Prost'un 'serbest sahaları' aracılığıyla sekülerleşecek ve master planı doğrultusunda modernleşecektir." cümleleriyle Akpınar, dönemin Topçu Kışlası'nın yıkımının ve 2 nolu parkın yapılmının siyasi ve toplumsal sebeplerini açıklamaktadır (Akpınar ve Gümüş [213]).

Taksim Kışlası'nın yıkımı ile oluşturulan yeşil bandın yapımı, mevcut yapıların yıkımı ile meydanın genişletilmesi, oluşan yeni alanlara otel ve kültür merkezinin inşası, meydanın düzenlenmesi ve Taksim Cumhuriyet Anıtı'nın yerleştirilmesini de içermektedir. Bu hareketle meydan alanı, çevresindeki yapıların düzenlenmesi ile tanımlanmaktadır. Sınırları belirlenmiş olan alan, anıtın yerleştirilmesi ve düzenlenmesi ile merkez, odak noktası olmaktadır (Kılınçaslan [227]). Bu alan Dolmabahçe'ye inen kentsel yeşil alanın başlangıç noktasıdır. Bundan sonra Taksim Meydanı daha çok önem

[1] Prost, şahsi notlar, IFA/AA arşivi. Aktaran: Akpınar, İ.Y., Gümüş, K., "Taksim, Dün-Bugün: İdeolojik Bir Okuma", Mimarlık Dergisi Dosya 28, Ağustos 2012, s.38-46.

[2] Prost, şahsi notlar, IFA/AA arşivi. Aktaran: Akpınar, İ.Y., Gümüş, K., "Taksim, Dün-Bugün: İdeolojik Bir Okuma", Mimarlık Dergisi Dosya 28, Ağustos 2012, s.38-46.

kazanmış ve çevresindeki semtlerin gelişmesine ve Taksim Meydanı'nın merkez durumuna gelmesine neden olmuştur (Dökmeci ve Çıracı [228]).

"Osmanlı başkentinden cumhuriyetin kentine dönüşen İstanbul, Prost'un 'serbest sahaları' aracılığıyla sekülerleşecek ve master planı doğrultusunda modernleşecektir. Bu ideolojik plan kapsamında gerçekleştirilen Taksim Gezi Parkı ve Kültür Vadisi, zamanla Türkiye'nin meydanına dönüşür: kentlinin, iyi günde ve kötü günde yoğun olarak yaşadığı yer artık Taksim'dir" (Akpınar ve Gümüş [213]). 2013 yılı protestolarının nedeni ise şeffaf olmayan bir süreçte bu alanın kamusal bir parktan kapalı bir yapıya evrilme sürecine tepkilerdir.

Şekil 3.125 Gezi Parkı inşaat sonrasına ait fotoğraf (İstanbul Belediyesi, 1943 [44])

Şekil 3.126 Taksim Meydanı ve Gezi Parkı [234]

Taksim Meydanı, tarihi boyunca bayramların kutlandığı, protestoların yapıldığı yer olarak kentlinin hafızasında yer etmiştir. 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları için meydan, her zaman tartışma konusu olmuştur. 50 yıllık yasaklı dönemin 1976'da sona ermesiyle, 1 Mayıs 1977'de İşçi Bayramı'nı kutlamak üzere yaklaşık 500 bin kişi Taksim Meydanı'ndaki mitinge katılmış, alana ateş açılınca yaşanan izdihamda 34 kişi yaşamını yitirmiştir. Bunun üzerine yine kutlamalar için yasaklanan meydan, 32 yıl sonra, 1 Mayıs İşçi Bayramı'nın resmi tatil ilan edildiği 2009'da kitlelere açılmıştır ancak, her yıl kutlamaların meydanda olup olmayacağı tartışılmaktadır [235].

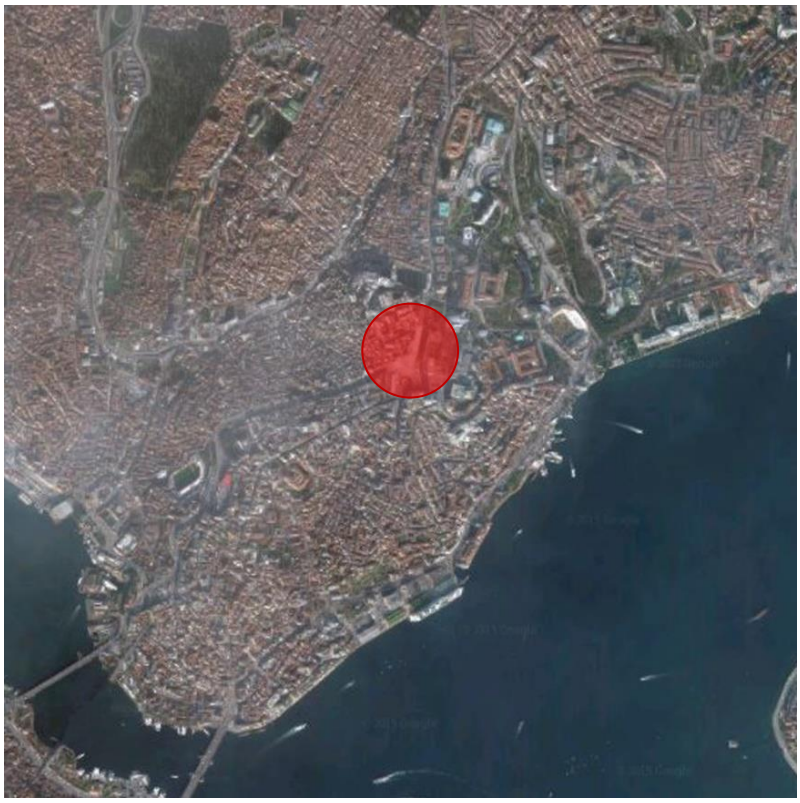

Şekil 3.127 Protestolar sırasında Taksim Meydanı ve Gezi Parkı [236]

3.10.3 İstanbul Gezi Parkı'nın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

İstanbul Gezi Parkı protestolarının olduğu, Taksim Meydanı merkez kabul edilerek 2 km'lik yarıçap içinde Mekan Dizimi (Space Syntax) analizleri yapılmıştır. Bütünleşme (Integration) Rn analizinde bölgede birden fazla merkezin olduğu ve R3 aks haritasındaki merkezlerle, tam örtüşmediği görülmektedir. R3 analizinde Rn analizinden farklı olarak, bölgede üç önemli yerde merkez olduğu görülmektedir. Bölge global (makro) ölçekte tek merkez etrafında birleşemezken, lokal (mikro) ölçekte belirli çekim noktaları bulunmaktadır. Bunlardan birisi de global (makro) ölçekte en önemli aks olmayan İstiklal Caddesi'dir. Bölgenin bu çakışmayan merkezleri Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin Birliktelik (Synergy) grafiğinde de 0,331486 değeri

ile kendini göstermektedir ancak, Taksim Meydanı'na çıkan akslardan İstiklal Caddesi'nin en yüksek bütünleşme değerinin 0,997729 ile turuncu renkte olduğunu görmekteyiz. Aynı aksın Bütünleşme (Integration) R3 analizindeki değeri 3,20437 ile turuncu renktedir. Aks değerleri Rn haritasında, 0,997729 - 0,936906 değerleri arasında değişmekte olup, renkler turuncudur. R3 haritasında ise 3,63725 - 2,73184 değerleri ve renkleri de kırmızı ile açık turuncu arasında değişmektedir. Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiğinin Birliktelik (Synergy) değeri, ele alınan diğer kentler kadar yüksek olmasa da Taksim Meydanı önemli bir çekim merkezi olup, meydana ulaşan akslar bölgenin en güçlü akslarıdır. Gezi Parkı protestolarının merkezi olma sebebi, meydanın bütünleştirici olmasının yanında, kente yapılan müdahalenin doğrudan bu alanı hedef almasıdır.

Şekil 3.128 İstanbul Gezi Parkı ve çevresi [102]

Şekil 3.129 İstanbul Gezi Parkı aks haritası

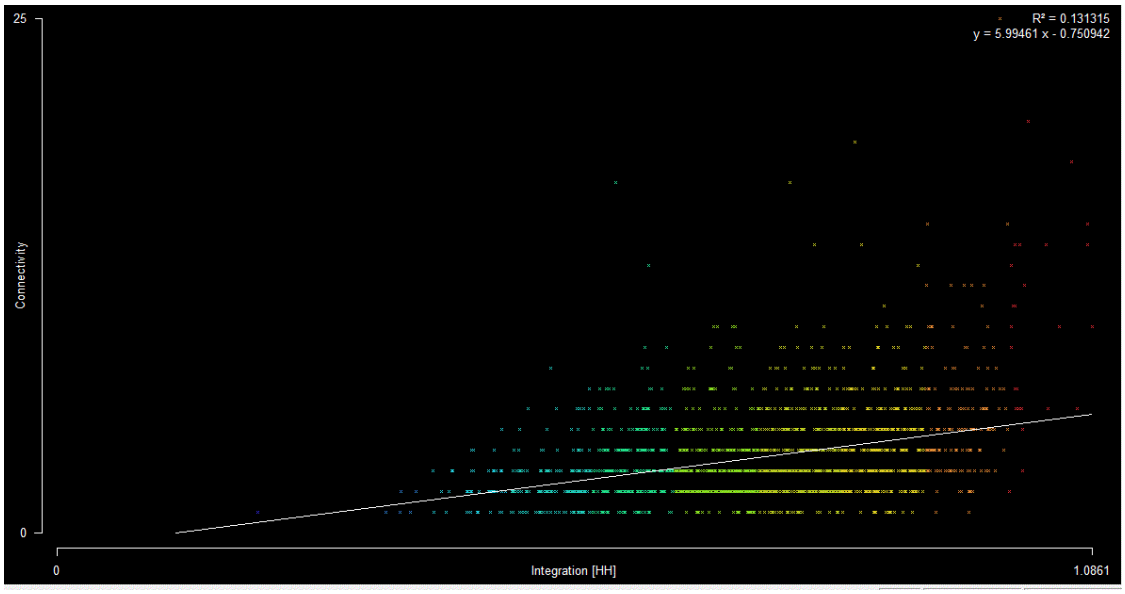
Şekil 3.130 İstanbul Gezi Parkı Bağlanırlık (Connectivity) analizi

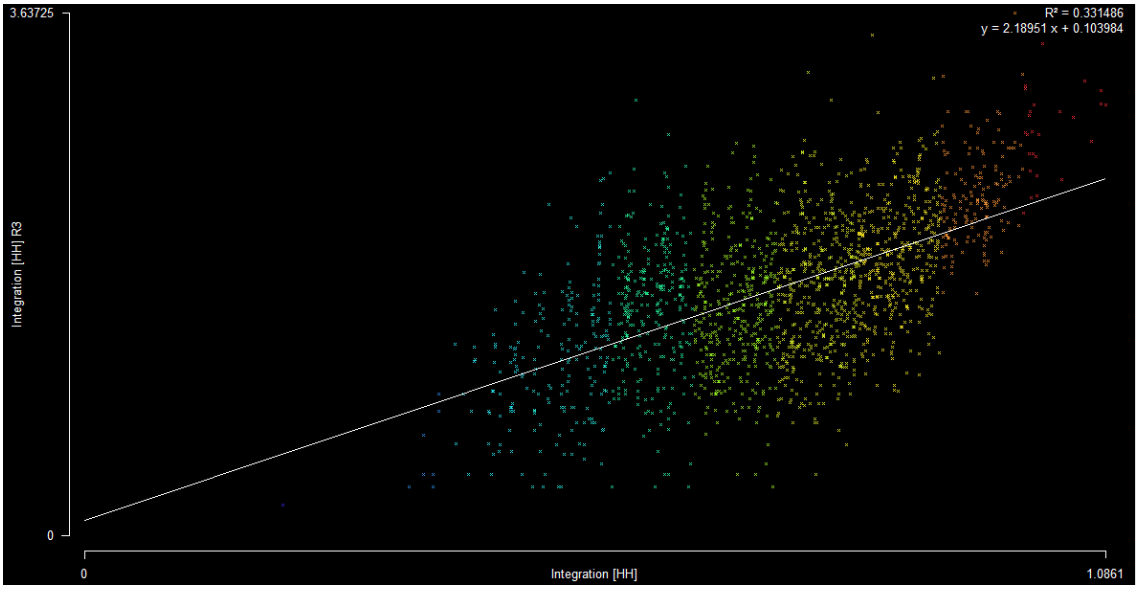
Şekil 3.131 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.132 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3. 133 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.134 İstanbul Gezi Parkı Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.24 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 3.25 İstanbul Taksim Meydanı aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
İSTANBUL TAKSİM MEYDANI	0,997729	7	3,20437	7	0,331486
	0,990113	7	3,63725	8	
	0,942775	7	2,8486	6	
	0,940224	7	2,94814	6	
	0,936906	7	2,73184	6	
TOPLAM DEĞER		35		33	

3.11 Almanya Hamburg'da Yaşanan Kent Hareketlerinin İncelenmesi

Almanya'nın Berlin'den sonra ikinci büyük kenti olan Hamburg'da da kent hareketleri görülmüştür. 90'larda yönetim, kentsel dönüşüm ile kenti geliştirmeyi ve yarışan kentler kulvarına dahil etmeyi amaçlamıştır. Merkezde yer alan ve artan ticaret için kullanılamayan ve emekçi, göçmen, sanatçı - entellektüellerin ve punk işgalcilerin ikâmet ettiği eski liman bölgesi, yeni kent imajının ve kentsel rantın yaratılması için seçilmiştir. Sermaye için oldukça çekici olan bu "atıl ve başıboş" bölgenin çöküntü alanı ve suç merkezi ilan edilmesinin ardından 2000'de kent senatosu tarafından onaylanan "Hafencity" kentsel yenileme projesiyle yeni liman vizyonu uygulamaya konulmuştur. 49 bin "yüksek kalite" iş olanağı, 6000 konut, sanat kurumları, bir kruvaziyer terminali ve marinalar içerecek projenin amacı konut, servis sektörü, ticaret, kültür, eğlence, dinlence ve turizmin "kozmopolit" bir karışımı üzerinden yükselen çekici ve sürdürülebilir bir kentsel alan yaratmaktır [237].

Projenin uygulamaya konulmasıyla itirazlar yükselmiş olsa da kentsel dönüşüm tamamlanmak üzeredir. "Hafencity"nin getirdiği hareketlilik Hamburg'un diğer semtlerinde de daha küçük ölçekli soylulaştırma projelerini hızlandırmıştır. Buna rağmen, Elbe Nehri'nden kentin içine doğru ilerleyen dönüşüme karşı atılan adımlarla yeni liman içerisinde kurtarılmış bölgeler de mevcuttur. Bunlardan en bilineni 90'ların sonunda oluşan mahalle insiyatifinin mücadelesi sonucunda geri kazanılmış, planlaması

ve yapımı kolektif bir şekilde gerçekleştirilmiş olan Park Fiction'dır. Parkın hemen yanında kiracılar sendikasının örgütlemesiyle kazanılmış, özyönetime dayalı kooperatif şeklinde işleyen büyük bir konut projesi de mevcuttur. Nehir kıyısından özellikle St. Pauli semtinin iç kesimlerine yürüdükçe soylulaştırmaya karşı yürütülen yerel örgütlü direnişi görmek mümkündür. 1989'da işgal edilen, nice baskı tehdit ve bir de yangına rağmen ayakta kalan "Rote Flora" ve 2008 de özgürleştirilen "Centro Sociali" kentsel mücadelenin örgütlenmesinde önemli yere sahiptir [237].

Park Fiction, eski[1] Altona şehri içinde St. Pauli kilisesi yakınlarında bulunmaktadır. Bu bölgeye, 1994 yılında ilk kez kentsel dönüşüm projeleri konuşulmaya başlandığında, yoğun mahalleler, konut ve ofis binaları önerilmiştir. Park Fiction, bölge sakinlerinin, Hamburg'un St. Pauli mahallesinde yapılmak istenen kentsel dönüşüme karşı halka açık bir park kurmayı amaçladıkları bir projedir. Park Fiction'ın bir üyesi olarak Alman Sanatçı Christoph Schâfer mahallede takas ve ortak üretim platformları yaratmak amacıyla mizahi bir yönü de olan - bir arzular arşivi, ev ziyaretleri, dersler, oyunlar ve film gösterimleri için portatif bir planlama atölyesi ve bir bahçe kütüphanesi gibi - araçlar geliştirmiştir. Bu araçlar mahalle sakinlerinin gerçekten bir parklarının olduğunu hayal etmelerine yaramıştır ve böylelikle onlar da bu harekete dahil olmuşlardır. İstekleri, 2005 yılında Hamburg Belediyesi'nin taleplerini tanıyıp, gerçek bir park açılana kadar devam etmiştir [238].

2013 yılının sonuna gelindiğinde ise, hükümet politikalarına karşı sesini duyurmak için Hamburg halkı yine Park Fiction'ı seçmiştir. Almanya'nın göçmen politikalarını protesto etmek için 27.10.2013 akşamı Hamburg'da 10 bin kişilik kitlesel bir protesto gösterisi gerçekleşmiştir. Bir sonraki hafta eyleme katılanların sayısı 15 bin kişiye ulaşmış, 300 Afrikalı mültecinin hakkı savunulmuştur [239].

Mültecilerin hakları için yapılan eylemlerin bir buçuk ay sonrasında Hamburg Park Fiction'da, Hamburg'da "Rote Flora" isimli kültür merkezinin tahliye edilmesini engellemek ve Reeperbahn semtinde "Esso Evleri" olarak bilinen konutların boşaltılmaması için eylem yapılmıştır [240]. Rote Flora kültür merkezi, 1989 yılında atıl

[1] Günümüzde Hamburg şehrinin Altona bölgesi olan yerleşim, 1937 yılı öncesinde Altona şehridir. Kaynak: http://www.alhs.com.au/altona-laverton-history/a-history-of-altona/early-history-and-settlement.html, (14,05,2015).

durumdayken solcu gruplar tarafından işgal edilerek kültür merkezine dönüştürülmüş ve bugüne kadar da bölge halkı tarafından yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Bina 2001 yılında bir emlak yatırımcısına satılmış olup, satış sözleşmesinde binanın yeni sahibinin, onarım işleri hariç binaya dokunmayacağı garanti altına alınmıştır. Ancak 2013 yılında bina başkasına kiralanınca, halkın kullanımındaki bu kültür merkezi, para karşılığında kiralanabilecek atölyeler ve tiyatro salonuna dönüşme tehlikesi barındırmaya başlamıştır. 25 yıldır bu merkezi kullanan halk da buna karşı eylem başlatmıştır [241].

Bu mahallede bulunan Esso Apartmanlarında da çok sayıda Afrikalı göçmenlerin yanı sıra belediyenin son çare olarak buraya yerleştirdiği, kira ödeyemeyecek kadar yoksul aileler ve bazı evsizler yaşamaktadır [241].

21 Aralık'ta başlayan direniş her geçen gün daha da büyümüş, Rota Flora hem işbaşındaki hükümetin hem de Almanya genelinde toplumun gündemi haline gelmiş ve çözümü, Rota Flora'nın halkın kullandığı yer olarak kalması kararı olmuştur [242].

Almanya'nın başkenti Berlin'de görülen Occupy hareketlerinden farklı bir direniş olarak Hamburg'da 90lı yıllarda kentsel dönüşümle kamusal alan olmaktan çıkacak bir park için başlatılan bu mücadele, günümüzde de Hamburgluların Kent Hakkını aradığı yer olmaya devam etmiştir. 90lı yıllardan 2013 yılına uzanan bu mücadele, 2011 yılındaki "Arap Baharı, Indignados ve Occupy Wall Street" hareketlerinden etkilenen "Occupy Hamburg" hareketine kadar dayandırılabilecek bir tarihe sahiptir. Herkes için eğitim, iş, sağlık gibi alanlarda eşit haklar, konut hakkı, yerleşme hakkı gibi isteklerden kamusal alana ve kâr merkezli projeleri dışlayarak şehirdeki kentsel dönüşüm projelerinde söz sahibi olmaya kadar protestocuların talepleri bulunmaktadır.

90lı yıllardaki Park Fiction hareketinin amacı İstanbul Gezi Park ile benzerlik göstermektedir. Öyle ki Hamburglular da bu sebeple İstanbul'a destek amacıyla "Gezi Park Fiction" olarak parklarının adını değiştirmişlerdir.

Şekil 3.135 Hamburg Park Fiction'da Gezi Parkı eylemlerine destek eylemi [238]

3.11.1 Hamburg Şehrinin Mekansal Gelişimi

Almanya'nın kuzeyinde yer alan ve ülkenin ikinci büyük kenti olan Hamburg, Avrupa'nın Rotterdam'dan sonraki en önemli limanıdır [243].

19. yüzyılda dünyanın "en ticari kenti olarak" Hamburg nitelendirilmektedir. Ancak, Elbe Nehri kıyısında yüzyıllar içinde gelişmiş olan şehrin, 1842'deki büyük yangınla yapıların üçte biri yok olmuştur. 1871 yılında yeniden yükselişe geçen şehir, II. Dünya Savaşı yıllarına kadar yükselişini sürdürmüştür [244].

Şekil 3.136 1900'lü yıllarda Haffen City [245]

II. Dünya Savaşı yıllarında Hamburg'un liman alanları harap edilmiştir. İşçi sınıfının yaşadığı ilçeler bombalanmış 30.000 den fazla insan ölmüş ve 280.000 bina yıkılmıştır. Savaş sonrasındaki salgın hastalıklar dolayısıyla da binlerce insan hayatını kaybetmiştir [246].

Savaş sonrasında yine limana önem verilmiş, öncelikle liman yeniden inşa edilmiştir [244]. Elbe Nehri genişletilerek dünyanın en büyük limanlarından biri yapılmıştır. 90lı yıllara gelindiğinde, gemi tonajlarının artması ve hacimlerinin büyümesiyle beraber bu büyük gemiler nehre giremez olmuştur. Dolayısı ile depolar, antrepolar ve yük boşaltma alanları işlevsiz kalmıştır. 1997'de Hamburg eyaleti limana dönüşüm planları başlatmıştır [247]. Bu liman bölgesi yeniden değerlendirilmek üzere HaffenCity kentsel dönüşüm projesi hazırlanmıştır. Eski liman alanları ile lojistik alanı haline gelmiş olan Hamburg'u kıyısı ile yeniden buluşturarak bir "liman kentine" dönüştürmeyi hedefleyen HafenCity (liman kent) projesi, kent merkezinin bir uzantısı olarak tasarlanmış, Elbe Nehri'nin kuzey kıyısındaki eski liman bölgesini kente yeniden kazandırması hedeflenmiştir. Projenin amacı, kent ve kıyı ortak etkileşim alanı, eski - yeni kent merkezi birlikteliği, kent merkezi yaşamı birlikte mahalle yaşamı, liman alanı dönüşümü sürdürülebilir kullanım alanları ve ekolojik tasarımdır [248].

3.11.2 Hamburg Gezi Park Fiction

Hamburg'daki kent hareketlerinin merkezi olan Park Fiction da "Haffen City" projesi ile yok edilecek olan, halkın uzun bir mücadeleden sonra geri kazandığı parktır.

Park Fiction, Altona eski şehir içinde St. Pauli kilisesi ile Hambur Limanı arasında bulunmaktadır [238].

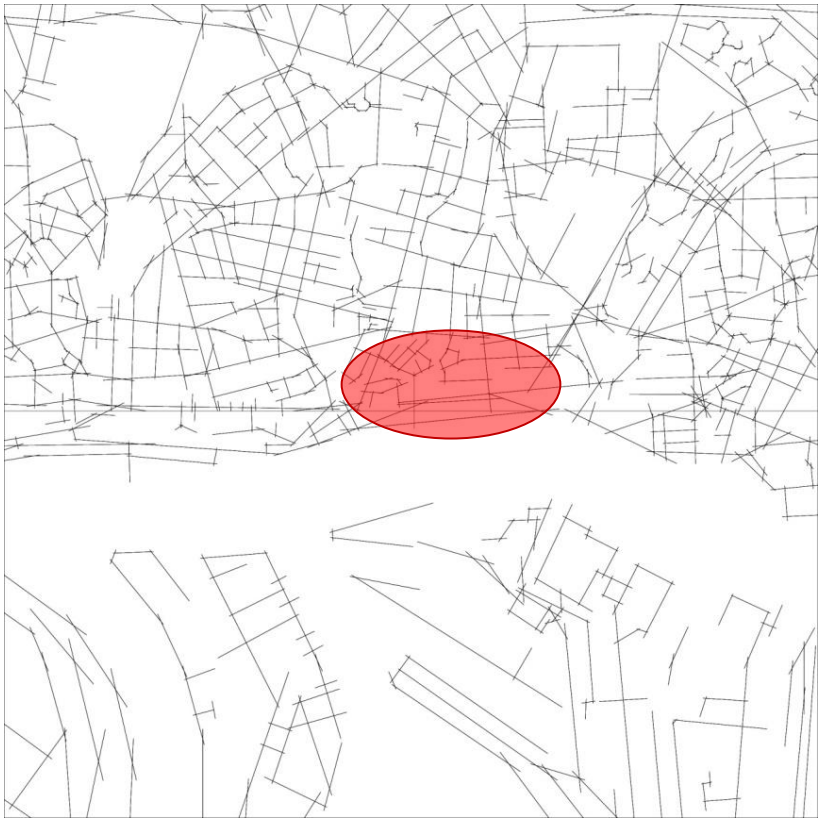
Şekil 3.137 Hamburg HaffenCity [247]

3.11.3 Hamburg Gezi Park Fiction'ın Mekan Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi

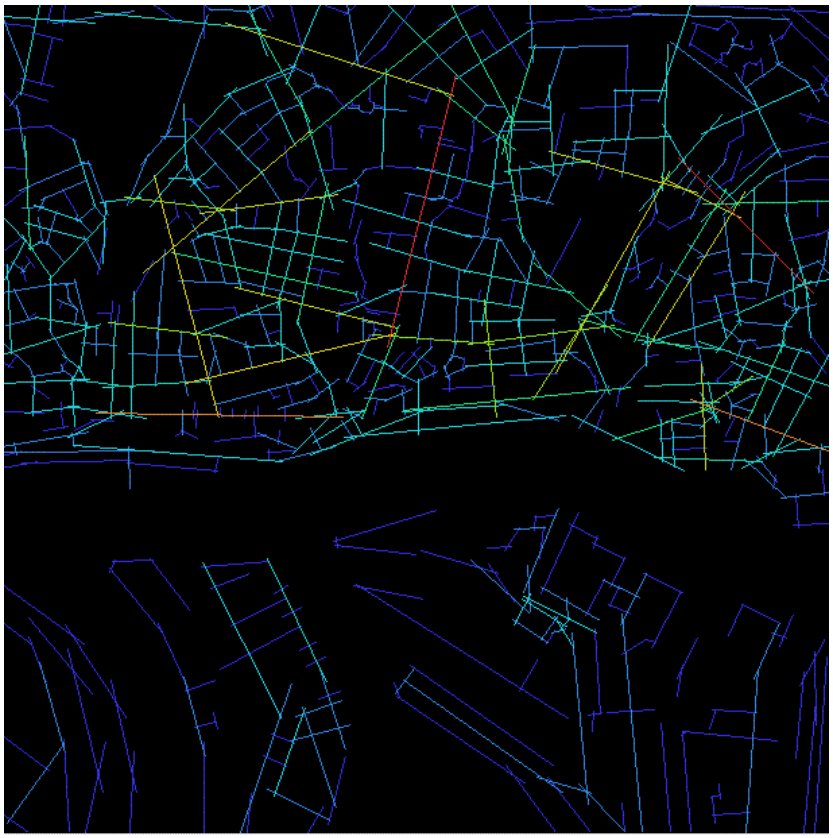
Park Fiction, kilise yanında yer almakta olan ve bu nedenle kentlinin kullandığı bir bölgede bulunmaktadır. Limanda bulunması da kullanımını artırmaktadır. Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile Park Fiction merkez kabul edilerek 2 km'lik yarıçap içerisinde inceleme yapıldığında, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 aks haritalarında, lokal (mikro) ve global (makro) ölçekteki merkezlerin farklılık gösterdiği görülmekte olup, Bütünleşme (Integration) Rn ve Bütünleşme (Integration) R3 grafiğinde Birliktelik (Synergy) değeri 0,588865'dir. Aks haritalarında gözlemlenen, bölgenin bütünleşik akslarının park aksları olduğudur. Park akslarından değeri en yüksek olan aksın Bütünleşme (Integration) Rn değeri, 1,65091 olup, turuncu renktedir. Bütünleşme (Integration) R3 değeri ise 2,85453 olup, sarı renktedir. Aks değerleri Rn haritasında, 1,65091 - 1,25543 değerleri arasında değişmekte olup, renkler turuncu ve sarı arasındadır. R3 haritasında ise 2,85453 - 1,95335 değerleri ve renkleri de sarı ve yeşildir. Bu sonuçlar, kentlinin o parkta sık sık bir araya geldiği, kentlinin yoğunlukla kullandığı, karşılaşmaların yaşandığı bir merkez olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, merkezin varlığı tehlikeye girdiğinde, burasının savunulması için hareketi çeken bir aks olduğunu göstermektedir.

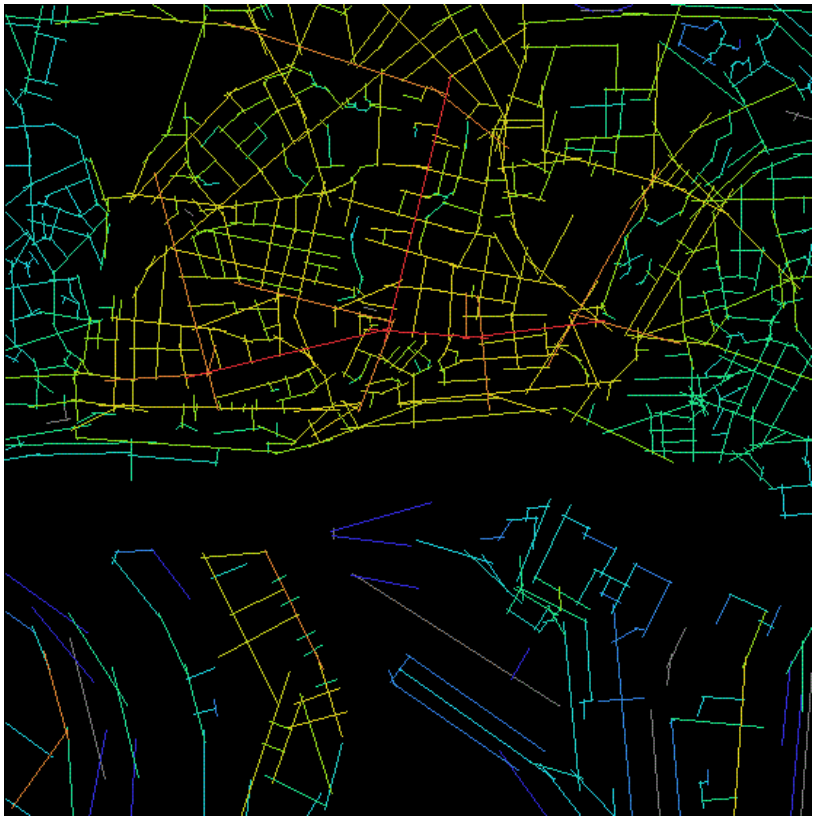
Şekil 3.138 Hamburg Gezi Park Fiction ve çevresi [102]

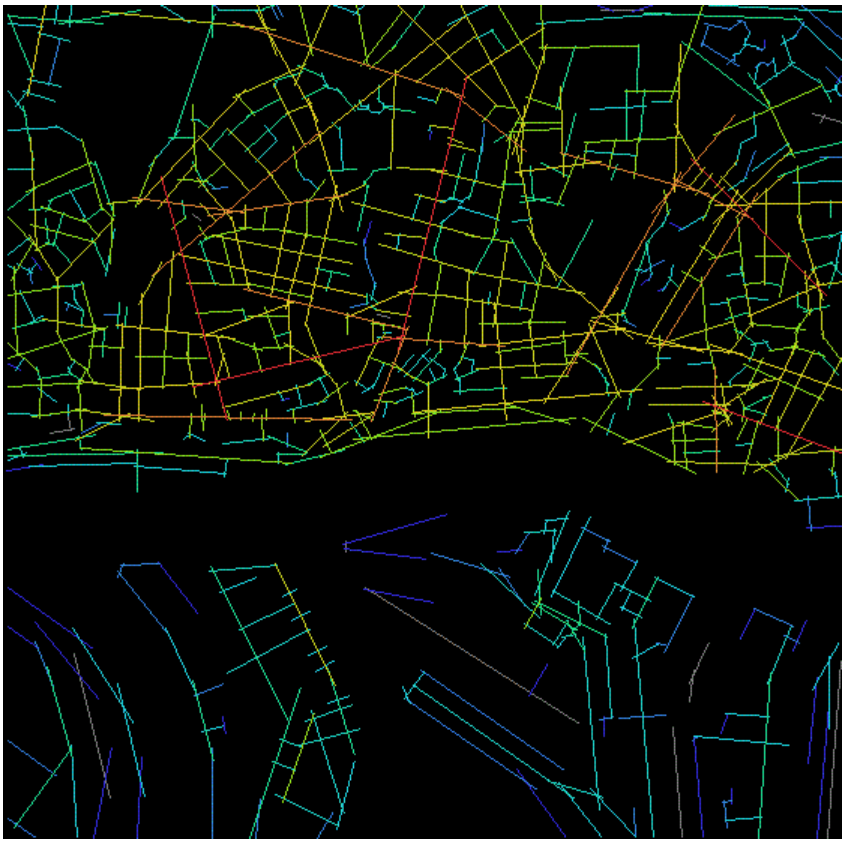
Şekil 3.139 Hamburg Gezi Park Fiction aks haritası

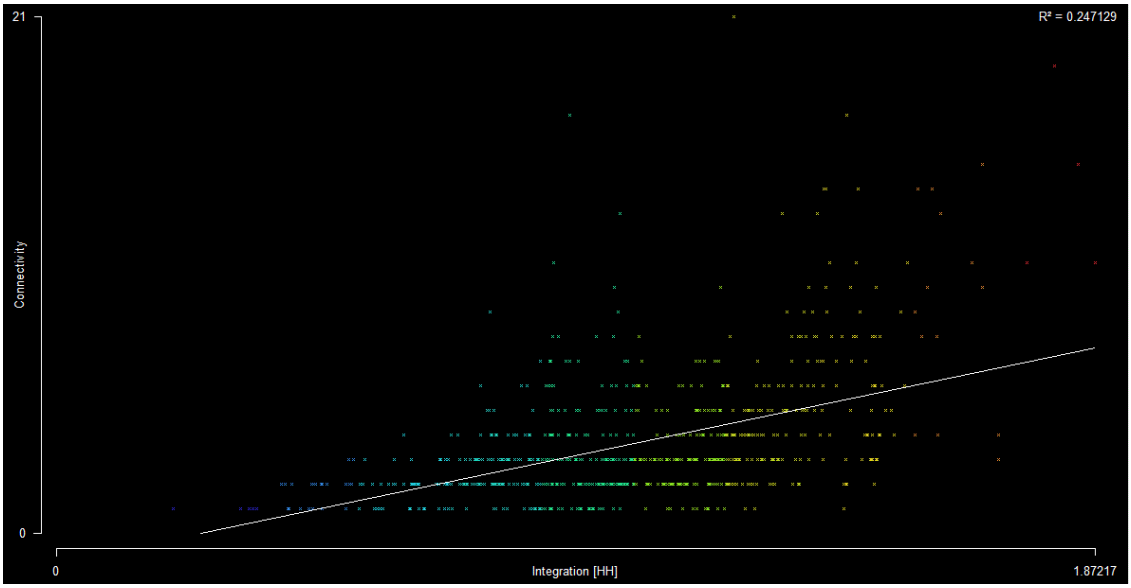
Şekil 3.140 Hamburg Gezi Park Fiction Bağlanırlık (Connectivity) analizi

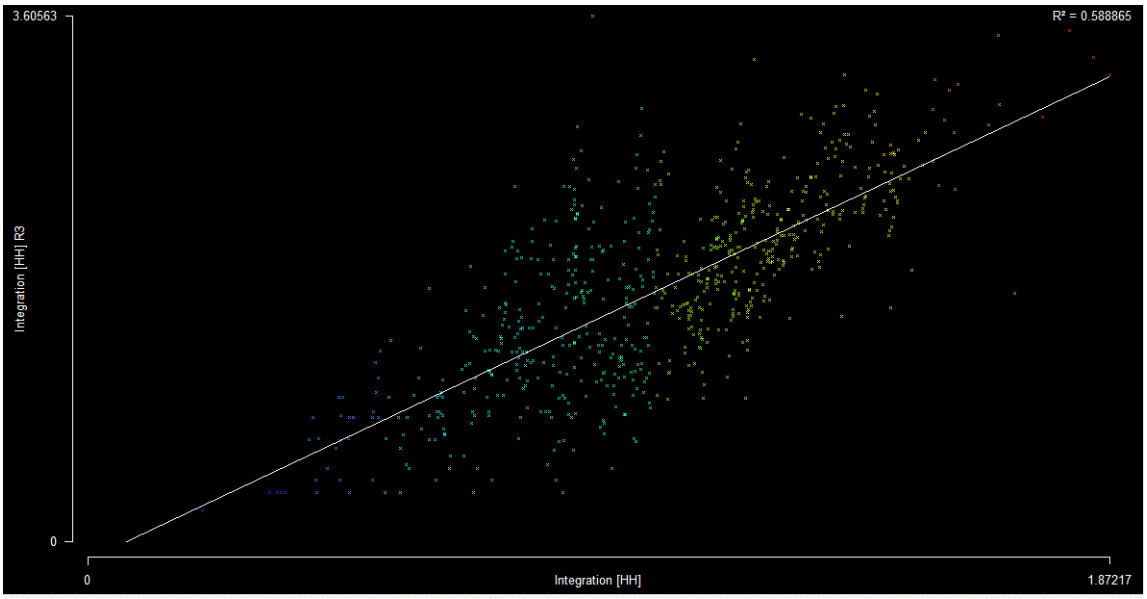
Şekil 3.141 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) Rn analizi

Şekil 3.142 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) R3 analizi

Şekil 3.143 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) Rn - Bağlanırlık (Connectivity), Anlaşılabilirlik (Intelligibility) grafiği

Şekil 3.144 Hamburg Gezi Park Fiction Bütünleşme (Integration) Rn - Bütünleşme (Integration) R3, Birliktelik (Synergy) grafiği

Çizelge 3.26 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ yüksek düşük
8	7	6	5	4	3	2	1	

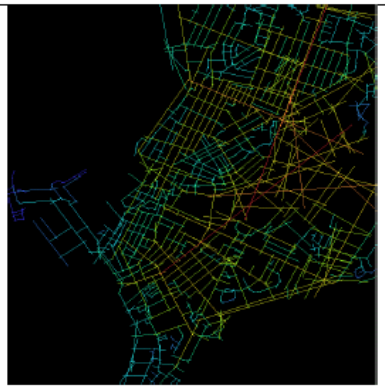
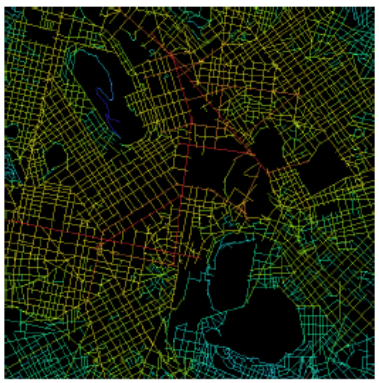
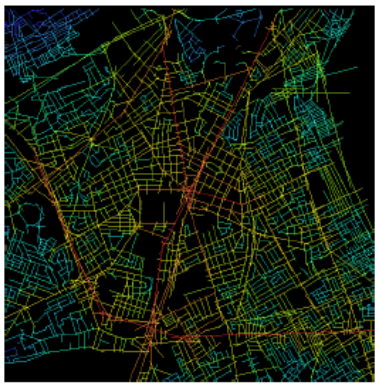
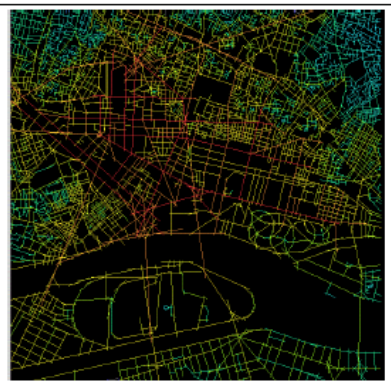
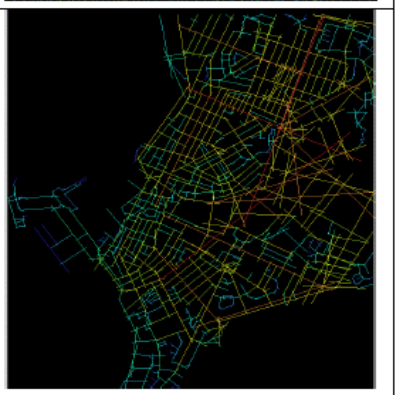
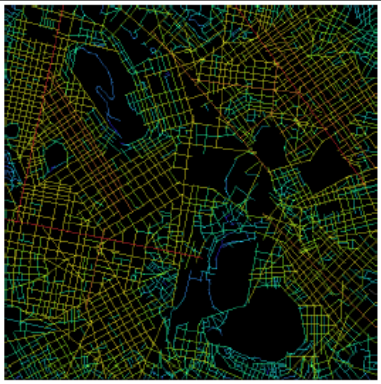
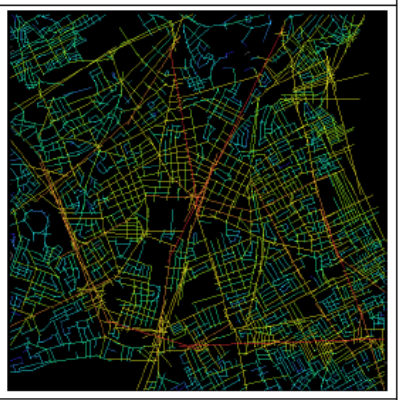
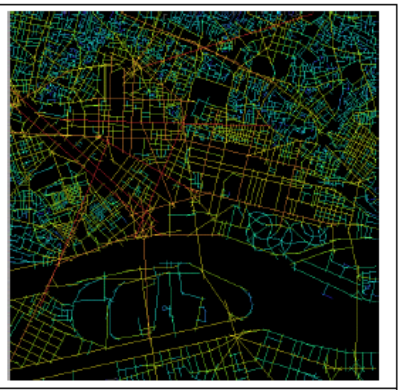
Çizelge 3.27 Hamburg Park Fiction aks değerleri

	INTEGRATION Rn AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERİ
HAMBURG PARK FICTION	1,65091	7	2,85453	5	0,588865
	1,47852	6	2,65303	5	
	1,37758	6	2,23929	4	
	1,26379	5	2,14242	4	
	1,25543	5	1,95335	4	
TOPLAM DEĞER		29		22	

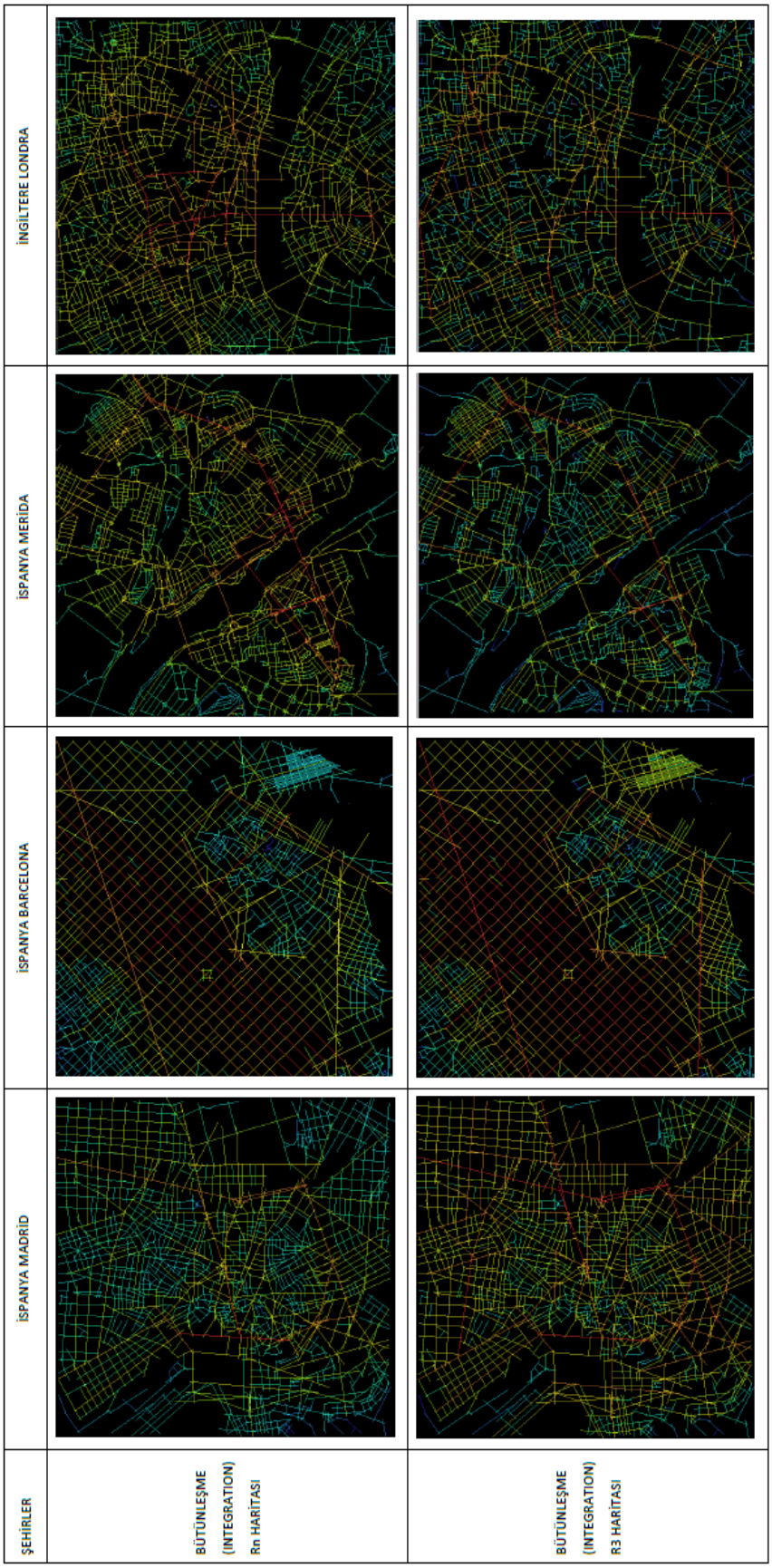
3.12 Bölüm Sonucu

Tez kapsamında incelenen 13 kentin Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile analizi yapılmış olup, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritaları Çizelge 3.28'de görülmektedir.

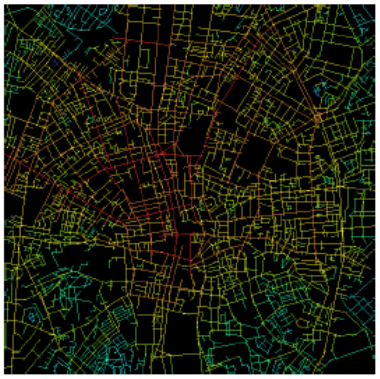
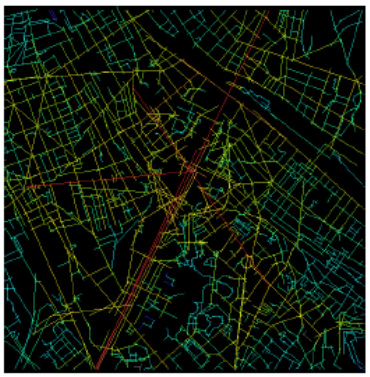
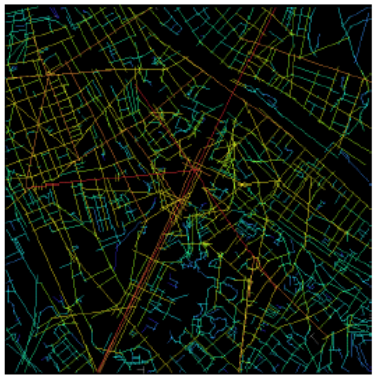
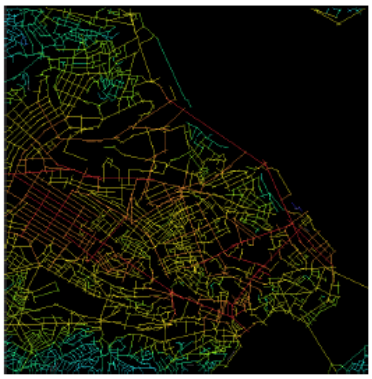
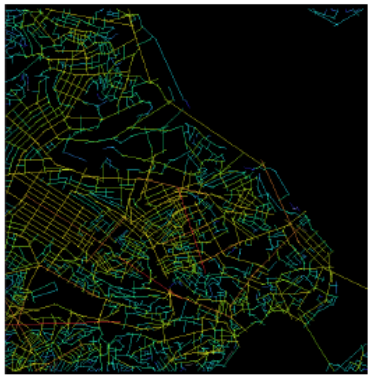
Çizelge 3.28 İncelenen şehirlerin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritaları

ŞEHİRLER	İZLANDA REYKJAVİK	YUNANİSTAN ATİNA	TUNUS TUNİS	MISIR KAHİRE
BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn HARİTASI				
BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3 HARİTASI				

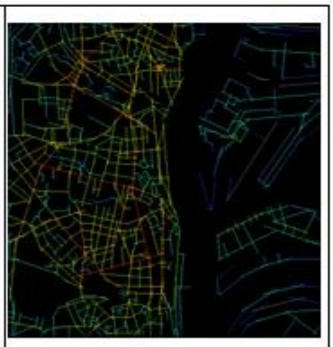
Çizelge 3.28 İncelenen şehirlerin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritaları devamı

Çizelge 3.28 İncelenen şehirlerin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritaları devamı

ŞEHİRLER	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn HARİTASI	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3 HARİTASI
ABD NEW YORK		
İRLANDA DUBLİN		
FRANSA PARİS		
TÜRKİYE İSTANBUL		

Çizelge 3.28 İncelenen şehirlerin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritaları devamı

ŞEHİRLER	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn HARİTASI	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3 HARİTASI
ALMANYA HAMBURG		

İncelenen 11 kent hareketi kapsamında, 13 kentin tarih içinde mekansal gelişimi araştırılmış, kent hareketine konu olan ve kent hareketinin yaşanmadığı şehir Merida'da kent meydanının mekansal gelişimi incelenmiş ve tüm kentlerin Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile analizi yapılmıştır. Kentin, kent hareketlerinin görünür olduğu mekanları merkez kabul edilerek 2 km yarıçap içerisindeki alanları incelenmiştir. Bu analizler sonucunda, Reykjavik kentinin analiz alanı çerçevesinde, bütünleşik bir yapıya sahip olduğu ve meydan değerlerinin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarında kentin en yüksek değerlerine sahip olmasa da turuncu, sarı gibi sıcak renklerde olduğu görülmüştür. Kentin analiz alanının bütününde, Birliktelik (Synergy) değeri 0,822395 olması sebebiyle, karşılaşmaların olanaklı olduğu sonucuna ulaşılmış, kent hareketlerinin yaşanması için bu karşılaşmalar gerekli görülmüştür.

Atina, Tunis, Kahire, Londra, Dublin, İstanbul ve Hamburg kentlerinde incelenen alanların Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiği Birliktelik (Synergy) değerleri 0,596594 ile 0,331486 arasında değişmekte olup, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki merkezlerin farklılık gösterdiği görülmektedir. Ancak bu kentlerde, haritalar ayrıntılı olarak incelendiğinde, çakışan alanların kent hareketlerine merkez olan mekanlar olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, o mekanların kentin global (makro) ve lokal (mikro) ölçeğinde kullanılan, kentlinin rahat ulaşabildiği ve kentli

karşılaşmalarına olanak sağlayan mekanlar olduğunu göstermektedir. Nitekim, mekanların akslarına Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarında bakıldığında, değerlerin kent genelinde yüksek değerler olduğu ve renklerinin de kırmızı, turuncu ve sarı gibi sıcak renkler arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlar, kent hareketleri için neden o mekanların seçildiğini açıklamaktadır.

Madrid, Barcelona, New York ve Paris şehirlerinde ise incelenen alanların Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiği Birliktelik (Synergy) değerleri 0,833447 ile 0,721051 arasında değişmekte olup, 45°lik açıya yakındır. Bu değerlerle, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki merkezlerin örtüştüğü ve kentlerin incelenen alanlarının bütünleşik olduğu görülmektedir. Kentin incelenen alanının bütününde, Birliktelik (Synergy) değeri sebebiyle, karşılaşmaların olanaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kent hareketlerinin yaşanması için bu karşılaşmalar gereklidir. Bu kentlerde, kent hareketlerine merkez olan alanların aksları Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarında, kentlerin incelenen alanlardaki en yüksek değerlere sahip ve renkleri de kırmızı, turuncu ve sarı gibi sıcak renkler arasında değişmektedir. Hem Birliktelik (Synergy) değerleri, hem de kent hareketlerinin yaşandığı alanların Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki aks değerleri ve renkleri sebebiyle, kent hareketlerinin bu kentlerde, bu alanlarda yaşanma sebebi anlaşılmaktadır.

Kent hareketinin yaşanmadığı kent Merida'da ise kentin incelenen alanda, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 grafiği 0,581137 Birliktelik (Synergy) değerindedir. Ayrıca, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki merkezlerin örtüşmediğini göstermektedir. Atina, Tunis, Kahire, Londra, Dublin, İstanbul ve Hamburg kentlerinden farkla, Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki merkezler kentin ana meydanı üzerinde değildir ki meydan aks değerleri de bunu açıklamaktadır. Meydanın Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki aks değerleri kentin bütününde bütünleşme değeri düşük değerlerde olmakla birlikte, renkleri de yeşil mavi gibi soğuk renklerdedir. Kentin incelenen alandaki Birliktelik (Synergy) değeri ve kent hareketlerinin yaşanabileceği düşünülen kentin tarihi meydanının Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 haritalarındaki aks değerleri ve renkleri sebebiyle, kent hareketlerinin Merida kentinde yaşanma olasılığının mekan açısından olanaklı olmadığı sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM 4

ASİ KENTLER ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Kent hareketlerinin süreçleri, yaşandığı kentlerin tarihsel süreçteki mekan gelişimi ve kent hareketlerinin yaşandığı mekanların tarihi bir önceki bölümde incelenmiş olup, mekanların Mekan Dizimi (Space Syntax) haritaları ve grafikleri değerlendirilmişitir. Kent hareketlerinin sebepleri, süreçleri ve hareketlerin merkezi olan kentin kamusal mekanlarının ortak özelliklerini karşılaştırmak için süç değerlendirme çizelgesi hazırlanmıştır. Kent hareketlerinde bizzat eylemde bulunmuş kişilerle anketler yapılmış ve bu çizelgeleri doldurmaları istenmiştir. Bu bölümde, çizelgeler, anket sonuçları ve Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz sonuçları değerlendirilmiştir.

4.1 Kent Hareketleri Değerlendirmeleri

Kent hareketlerinin incelendiği şehirlerde, hareket sebepleri, hareketin başlama noktası, süreci, sonuçları ve hareketin kent uzamında görünür olduğu kentin kamusal mekanları meydanlar, parklar ve caddeler incelendiğinde, ortak noktalar olduğu görülmektedir. Bu ortaklıklar, kent hareketlerinin nedenleri değerlendirme, kent hareketlerinin başlama süreci ve kent hareketlerinin görünür olduğu kamusal mekanların yapısı olmak üzere üç başlık altında değerlendirmeye alınmıştır. Bu değerlendirmeler yapılırken, her kent hareketi, kentin yapısı ve mekanlar dikkate alınmış olup, her madde için 5 ile 1 arasında değer verilmiştir. Etkisinin fazla olduğu düşünülen maddelere 5 değeri verilirken, etkisi olmayan maddelere 1 değeri verilmiştir. Merida kentinde kent hareketi görülmediği için, kent hareketlerine dair olan çizelgeler uygulanmamıştır. Birinci çizelgeler her kent için tarafımdan

değerlendirilmiş olup, ikinci çizelgeler yapılan görüşmeler neticesinde, kent hareketlerine katılan aktivistlerin verdikleri değerler ortalaması ya da görüşülen bir aktivistin verdiği değerlerle oluşturulmuştur.

Kent hareketlerinin nedenleri değerlendirme çizelgeleri için, kent hareketlerine giden süreçte toplumun içinde bulunduğu duruma dair maddeler konulmuştur. Bunlardan en önemlilerinden ekonomik kriz; kent, artı ürün ilişkisinde ve kent hareketleri bölümlerinde üzerinde durulduğu gibi, geçmişte de günümüzde de kent hareketlerinin görülmeye başlamasının sebeplerindendir. Günümüz kent algısıyla, kent kaynaklarının kapitalizm için kullanılması ve neoliberalizmin kentler üzerindeki etkisi de kent hareketleri sebeplerindendir. Özellikle Arap Baharı'nı yaşayan ülkelerde, Avrupa ülkeleri ve ABD'den farklı olarak, uzun yıllar boyunca iktidarda kalmış bir lidere karşı ayaklanmalar yaşanmış olup, demokratik bir sistem ile kent üzerinde alınan kararlarda daha fazla söz sahibi olma isteği yine Arap Ülkeleri ile kent hareketlerini yaşayan diğer ülkeler için de bu hareketlerin yaşanması sebeplerindendir. Kentsel açık alanların kısıtlı erişimine karşı yaşanan kenti geri alma isteği ve alt gelir gruplarının yerinden edilme süreçleri ile konut hakkı ayaklanmaları da kent hareketlerine giden süreçte toplumlarda görülen taleplerdir. Kent nüfusunun da bu hareketlere etki eden sebeplerden olduğu düşünülmektedir, kent hareketlerinin başlangıcını oluşturan kentlerin, ülkenin en fazla nüfusuna sahip kentler olduğu görülmektedir.

Kent hareketlerinin başlama süreçleri çizelgelerinde; bazı ülkeler için, kent mekanında yapılan bir gösterinin sosyal medya aracılığı ile büyümesi, bazılarında sosyal medyada başlayan bir hareketin kent mekanında görünür olması, bazılarında ise kentin alt gelir grubu mahallesinde yaşanan bir olayın kentin tümüne yayılması olarak görülmektedir. Yaşanan kent hareketlerinden; sosyal medya, İnternet ve iletişim araçları ile diğer ülkelerin de ilham ve destek alması da incelenmiştir.

Kent hareketlerinin incelendiği kentlerin ortak noktalarından birisi, o kentlerde bulunan kamusal mekanların varlığıdır. Mekanlara dair, büyüklüğü, caddeler ve sokaklarla bağlantısı, mekan çevresinde binaların olup olmaması, çevre yapıların niteliği, kentsel donatı alanları ile bağlantısı, kullanıcı potansiyeli, çevresiyle mekansal bütünlüğü gibi maddeler çizelgelerde yer almaktadır. Kent hareketlerinin görüldüğü

mekanların bazılarının tarih boyunca önemli mekanlar olup, kentli hafızasında yer eden sembolik anlamı olan mekanlar olduğu; bazılarında ise mekanın yakınındaki bir binanın ya da binaların sembolik anlam taşıması sebebiyle o mekanların seçildiği görülmektedir. Son madde de mekanların eylem özgürlüğüdür.

Bu çizelgelerle, kent hareketlerinin nedenleri, hareketin başlama süreci ve hareket mekanlarının özellikleri incelenmiştir.

Çizelge 4.1 İncelenen kent hareketleri nedenleri

	ŞEHİRLER	REYKJAVIK	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	MADRİD	BARCELONA	MERİDA	LONDRA	NEW YORK	DUBLIN	PARİS	İSTANBUL	HAMBURG
KENT HAREKETLERİ NEDENLERİ	1. EKONOMİK KRİZ	5	5	5	3	5	5	-	3	5	5	5	1	1
	2. KONUT HAKKI AYAKLANMALARI/ MÜLKSÜZLEŞTİRME	1	2	3	3	2	2	-	3	4	1	3	3	4
	3. KAMUSAL KAYNAKLARIN KAPİTALİZM İÇİN KULLANIMI	5	5	5	5	5	5	-	5	5	4	5	5	5
	4. SİVİL İTAATSİZLİK EYLEMLERİ, ŞEHRİ GERİ ALMA	1	3	5	5	5	5	-	5	4	3	3	5	5
	5. MEVCUT SİSTEMDE DAHA FAZLA SÖZ SAHİBİ OLMA İSTEĞİ, KENT HAKKI	5	4	5	5	4	4	-	4	5	4	3	5	5
	6. DEMOKRATİK SİSTEM İSTEĞİ	4	2	5	5	2	2	-	1	2	2	1	2	2
	7. NEOLİBERALİZM ETKİSİ	5	5	5	5	5	5	-	5	5	4	5	5	5
	8. KENTSEL AÇIK ALANLARIN DENETİM ALTINDA OLMASI	1	1	5	5	3	2	-	1	1	1	1	3	1
	9. AYNI KİŞİNİN ÜLKE YÖNETİMİNDE OLMASI	1	1	5	5	1	1	-	1	1	1	1	2	1
	10. KENT NÜFUSU	5	5	5	5	5	4	-	5	5	5	5	5	4
	DEĞERLER TOPLAMI	33	33	48	46	37	35	-	33	37	30	32	36	33

Çizelge 4.2 İncelenen kent hareketleri nedenleri anket ve görüşme sonuçları

	ŞEHİRLER	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	NEW YORK	DUBLIN	İSTANBUL
KENT HAREKETLERİ NEDENLERİ	1. EKONOMİK KRİZ	5	4	4	1	4,25	2,5
	2. KONUT HAKKI AYAKLANMALARI/MÜLKSÜZLEŞTİRME	1	2	3	1	2,75	1,75
	3. KAMUSAL KAYNAKLARIN KAPİTALİZM İÇİN KULLANIMI	3	4	4	4	3,5	3,5
	4. SİVİL İTAATSİZLİK EYLEMLERİ, ŞEHRİ GERİ ALMA	1	1	5	1	2,5	3,5
	5. MEVCUT SİSTEMDE DAHA FAZLA SÖZ SAHİBİ OLMA İSTEĞİ, KENT HAKKI	4	3	5	5	3,5	4,75
	6. DEMOKRATİK SİSTEM İSTEĞİ	5	4	5	2	3	3,75
	7. NEOLİBERALİZM ETKİSİ	3	1	4	2	3,25	3,5
	8. KENTSEL AÇIK ALANLARIN DENETİM ALTINDA OLMASI	3	1	5	1	1,5	3,75
	9. AYNI KİŞİNİN ÜLKE YÖNETİMİNDE OLMASI	4	4	5	1	1,75	2,75
	10. KENT NÜFUSU	3	1	5	5	2,25	4,5
	DEĞERLER TOPLAMI	32	25	45	23	28,25	34,25

Kent hareketleri nedenleri çizelgeleriyle, kent hareketlerine giden süreçte toplumun içinde bulunduğu durum anlaşılmaya çalışılmıştır. Kent hareketlerinin ortaya çıkmasına sebep olan en önemli süreçlerden birisi ekonomik krizdir. Kentli, yönetimle ilgili bazı şeylerden memnun olmasa da ekonomik kriz ile birlikte, yaşamayı dilediği hayatı yaşayamaz olduğunda memnuniyetsizliğini dile getirmektedir. İzlanda, Yunanistan, Tunus, İspanya, ABD, İrlanda ve Fransa ekonomik krizle tetiklenen kent hareketleridir. Mısır ve İngiltere'de yaşam standardından memnun olmama durumu kent hareketlerine etki etse de hareketlerin başlangıcını oluşturan sebep farklıdır. Mısır, Tunus gibi ülkelerde, yıllar boyunca aynı kişinin lider olması ve diktatörlük rejimi olması, kentlinin isyanına sebep olmuş olup, demokratik sistem isteği göze çarpmaktadır. İzlanda, İspanya, Türkiye gibi ülkeler demokrasi ile yönetilen ülkeler olsa da kent için alınan kararlarda kentlinin söz hakkı isteği ve daha demokratik bir sistem isteği de gözlemlenmektedir. Kamusal alanların kapitalizm için kullanılması ve kentlerin neoliberalizm etkisi altında olması her kent hareketi için ortak olan sebeplerdendir. Kentin kamusal alanlarının denetim altında olması Mısır, İspanya gibi ülkelerde kent

hareketleri için sebeplerden birisi olurken; kamusal alanların kapitalizm için kullanılacak ya da kullanılıyor olması durumu ABD, Türkiye ve Hamburg örneklerinde kent hareketlerine sebep olmuştur.

Çizelge 4.3 İncelenen kent hareketlerinin başlama süreçleri

	ŞEHİRLER	REYKJAVIK	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	MADRİD	BARCELONA	MERİDA	LONDRA	NEW YORK	DUBLIN	PARİS	İSTANBUL	HAMBURG
KENT HAREKETLERİNİN BAŞLAMA SÜREÇLERİ	1. HAREKETE ETKİ EDEN DAR GELİRLİ MAHALLEDE YAŞANAN OLAY	1	1	5	1	1	1	-	5	1	1	5	1	3
	2. HAREKETE ETKİ EDEN SOSYAL MEDYADA BİR ARAYA GELME	4	2	5	5	5	5	-	1	2	3	3	2	1
	3. HAREKETE ETKİ EDEN MEYDANDA BİR ARAYA GELME	5	5	5	5	4	4	-	5	5	4	5	5	5
	4. HAREKETİN NET ile BAŞLAYIP, MEYDANDA TOPLANDIKTAN SONRA BÜYÜMESİ	1	1	1	3	1	1	-	1	5	4	3	5	1
	5. BAŞKA ÜLKEDE YAŞANAN KENT HAREKETİNDEN CESARET ALMA (İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİSİ)	1	1	1	4	5	5	-	3	5	5	5	4	1
	DEĞERLER TOPLAMI	12	10	17	18	16	16	-	15	18	17	21	17	11

Çizelge 4.4 İncelenen kent hareketlerinin başlama süreçleri anket ve görüşme sonuçları

	ŞEHİRLER	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	NEW YORK	DUBLIN	İSTANBUL
KENT HAREKETLERİNİN BAŞLAMA SÜREÇLERİ	1. HAREKETE ETKİ EDEN DAR GELİRLİ MAHALLEDE YAŞANAN OLAY	1	5	1	5	1	1,5
	2. HAREKETE ETKİ EDEN SOSYAL MEDYADA BİR ARAYA GELME	5	5	5	3	2,75	3,5
	3. HAREKETE ETKİ EDEN MEYDANDA BİR ARAYA GELME	4	4	5	5	3	4,75
	4. HAREKETİN NET ile BAŞLAYIP, MEYDANDA TOPLANDIKTAN SONRA BÜYÜMESİ	5	5	4	3	3,25	4,75
	5. BAŞKA ÜLKEDE YAŞANAN KENT HAREKETİNDEN CESARET ALMA (İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİSİ)	5	5	4	4	4	3,75
	DEĞERLER TOPLAMI	20	24	19	20	14	18,25

Kent hareketlerinin başlama süreçleri çizelgelerinde görüldüğü gibi, incelenen hareketlerin başlama süreçleri farklılık göstermektedir. Kent hareketlerinin başlangıcını oluşturan ülkelerden İzlanda ve Arap Baharı'na sebep olan Tunus için eylemler, kent meydanında bir kişinin yaptığı gösteri ile başlamış olup, o eylemin İnternet üzerinden

toplumla paylaşılması ve aynı durumlardan şikayetçi olan insanların bir araya gelmesiyle devam etmiştir. Meydan tabanlı başlayan bu gösteriler, tüm ülkeye yayılmıştır. Diğer kentlerden, Mısır, İspanya ve Dublin ve Paris'in 2011 olaylarında İnternet, özellikle de sosyal medya, başlama noktası olmuştur. Kent hareketleri, sosyal medyada büyümüş ve sosyal medya üzerinden kent uzamına taşıma çağrısında bulunulmuştur. Devrimin İnternette gerçekleştirilemeyeceğinden hareketle, kent parçasında görünür olmak gerekliliği nedeniyle kent meydanları işgal edilmiştir. Hareketin başlaması, insanların bir araya gelmesinin İnternet ile sağlandığı Mısır ve İspanya hareketinde, İnternetin önemi büyük olsa da İnternet kullanıcısı olmayanlar (orta genç sınıf dışındaki tüm halk) için, sokaklar, caddeler ve hareketin simgesi haline gelmiş olan meydanlar, bir araya getirici güç olmuştur.

Çizelge 4.5 İncelenen kent hareketlerinin kamusal mekanlarının değerlendirilmesi

	ŞEHİRLER	REYKJAVIK	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	MADRİD	BARCELONA	MERİDA*	LONDRA	NEW YORK	DUBLIN	PARİS	İSTANBUL	HAMBURG
KAMUSAL MEKAN DEĞERLENDİRME	1. BAĞLANTI OLANAKLARI	3	4	5	5	5	5	3	1	5	4	5	5	4
	2. ALAN BÜYÜKLÜĞÜ	3	4	3	4	4	5	2	1	3	4	5	4	1
	3. ALAN YÖNÜNE BAĞLI KAPALILIK	4	4	1	4	5	4	5	5	5	4	3	2	1
	4. GÖRSEL ALAN NİTELİĞİ	4	4	5	4	5	5	4	2	3	4	5	2	3
	5. ÇEVREDEKİ ALAN KULLANIMLARI ve YOĞUNLUĞU	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	6. ÇEVRESİNDEKİ KULLANICI POTANSİYELİ	5	5	5	4	5	5	4	4	3	5	5	5	5
	7. KENTSEL DONATI ALANLARI ile BAĞLANTI ve YAKINLIK	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5
	8. SEÇİLEN YERİN MEKANSAL BÜTÜNLÜĞÜ	5	5	3	3	5	5	3	5	4	5	5	3	4
	9. SEMBOLİK ANLAM TAŞIMA	5	5	5	5	5	5	4	5	2	3	1	5	5
	10. SEÇİLEN YERİN ÇEVRESİNDEKİ YAPI ya da YAPILAR ile SEMBOLİK BİR ANLAMI OLMASI	5	5	5	3	1	1	1	5	5	5	5	5	5
	11. EYLEM ÖZGÜRLÜĞÜ	5	5	3	1	4	4	4	5	3	5	5	3	5
	DEĞERLER TOPLAMI	49	51	43	43	49	49	40	43	43	49	48	44	43

Not: * İşaretli Merida kentinde kent hareketleri yaşanmamış olup, kentin kamusal mekanı değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.6 İncelenen kent hareketlerinin kamusal mekanlarının anket ve görüşme sonuçları

	ŞEHİRLER	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	NEW YORK	DUBLIN	İSTANBUL
KAMUSAL MEKAN DEĞERLENDİRME	1. BAĞLANTI OLANAKLARI	5	3	5	3	4,75	4,25
	2. ALAN BÜYÜKLÜĞÜ	4	3	4	3	3,5	3,5
	3. ALAN YÖNÜNE BAĞLI KAPALILIK	4	4	3	4	3,5	3
	4. GÖRSEL ALAN NİTELİĞİ	5	3	3	4	4	3
	5. ÇEVREDEKİ ALAN KULLANIMLARI ve YOĞUNLUĞU	5	3	5	2	5	4,25
	6. ÇEVRESİNDEKİ KULLANICI POTANSİYELİ	5	4	3	1	5	4,75
	7. KENTSEL DONATI ALANLARI ile BAĞLANTI ve YAKINLIK	4	4	5	2	4,5	4,25
	8. SEÇİLEN YERİN MEKANSAL BÜTÜNLÜĞÜ	3	4	4	4	4,25	3,75
	9. SEMBOLİK ANLAM TAŞIMA	5	5	5	5	4	4,5
	10. SEÇİLEN YERİN ÇEVRESİNDEKİ YAPI ya da YAPILAR ile SEMBOLİK BİR ANLAMI OLMASI	5	5	4	5	3,5	4,25
	11. EYLEM ÖZGÜRLÜĞÜ	3	3	1	3	4,5	3,25
	DEĞERLER TOPLAMI	48	41	42	36	46,5	42,75

Farklı ülkelerde, farklı tarihlerde yaşansa da ortak sebepleri ve ortak başlangıç ve gelişimleri olan Tunus, İngiltere, Atina ve Paris için durum farklıdır. Hareket İnternette başlamamış ve kentin en önemli meydanına gelmeden çok önce büyümüş ve bunun için de İnternete ihtiyaç duyulmamıştır. Her ülkenin alt gelir grubunun yaşadığı bölgelerden birinde başlayan ve kentin merkez meydanına gelmeden önce büyüyen isyanların destekçisi, o bölgelerinin ikinci sınıf vatandaş olarak görülen, genellikle göçmen sınıfı genç nüfusudur. Başlayan ekonomik kriz ile birlikte, her ülkenin kemer sıkma politikalarından ilk olarak etkilenen alt gelir bölgesi sakinleri için hayatlarını devam ettirmek zor iken ve polis tarafından potansiyel suçlu olarak görülürken; Paris'te 2005 yılı Kasım ayında, polis tarafından kovalanırken saklandıkları trafo binasında can

veren üç genç, Atina'da 2008 yılı aralık ayında, getto bölgelerinden birinde polisin vurduğu 15 yaşındaki genç, Tunus'ta 2011 Ocak ayında polisin yine işporta arabasına el koymasına dayanamayıp kentin meydanında kendini yakan üniversite mezunu işsiz 26 yaşındaki genç, Londra'da 2011 Ağustos ayında yine şehrin banliyö bölgelerinden birinde polis tarafından öldürülen 29 yaşındaki genç; bu ülkelerde isyanların miladı olmuşlardır. İsyanlar bu olaylarla, banliyö bölgelerinde başlamış, hızla yayılmış, sonunda da ekonomik krizden etkilenen tüm orta ve alt sınıfı kapsamış, kentin ana meydanına taşınmıştır. İnternet de hareketin medyaya yansıtılmayan olayların görünmesinin sağlandığı platform olmuştur. Hamburg ve İstanbul'da yaşanan olaylarda ise kentli için önemli bir kamusal mekanın kentsel dönüşüm projesi ile yok edilmesine karşı bir hareket başlatmak için bir grup sanatçının halkı bilinçlendirme atölyeleri kurduğu görülmektedir. Sosyal medyanın gelişmediği 90lı yıllarda bir araya gelmek yüzyüze iletişimle mümkündür. Hareketlerin süreçlerinde her ülke teknolojiden, İnternetten özellikle de sosyal medyadan faydalanmıştır. İnternet ve telefonların kesildiği Mısır'da o süreçte radyo, fax gibi daha geleneksel teknolojilerden faydalanılmıştır. Meydanların, kamusal mekanların devlet eliyle kullanımının kısıtlandığı ülkelerde de kamusal alanın geri alınma isteği ile hareket edildiği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmaya göre bir araya gelinebilecek mekanın olması, hareketin görünür olmasını sağlamaktadır. Kent hareketlerinin nedenleri, kent hareketlerinin başlama süreçleri ve hareketin kentte görünür olduğu meydanlar, caddeler ve parklar mekansal açıdan değerlendirilmiştir. Hareketlerin seçilen kamusal alanlarının da çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. İzlanda, Yunanistan, Tunus, Mısır, İspanya ve Türkiye'de yaşanan kent hareketleri ülkelerin başkenti ya da en önemli şehirlerinin tarihi meydanında yaşanırken, İzlanda, İngiltere, ABD, İrlanda ve Fransa'da kent hareketlerinde eleştirdikleri ekonomik sistemin temsili olan mekanlarda yaşanmıştır. Hamburg ve İstanbul için ise hareketin sebebi olan kent mekanı, eylemin merkezidir. Bu mekanları mekânsal özellikleri olarak incelediğimizde, bağlantı olanaklarının bulunduğunu, çevresindeki yapılarla uyum içinde olduğunu, kentsel donatı elemanlarına yakın olduklarını, kentlinin tamamının kullanabildiği, ayrıştıran değil toplayan mekanlar olduğu görülmektedir. Alan büyüklükleri değişiklik göstermektedir. Eylem özgürlüğü, Mısır'da sıkı denetim altındadır; Tunus, ABD ve Türkiye'de kısıtlı erişim mümkündür.

Çizelge 4.7'de Kent hareketlerinin nedenleri, süreçleri ve hareket mekanlarının özellikleri tabloları birleştirilmiştir.

Çizelge 4.7 Kent hareketleri ve mekanları değerlendirmesi

	ŞEHİRLER	REYKJAVIK	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	MADRİD	BARCELONA	MERİDA	LONDRA	NEW YORK	DUBLIN	PARİS	İSTANBUL	HAMBURG
KENT HAREKETLERİ NEDENLERİ	1. EKONOMİK KRİZ	5	5	5	3	5	5	-	3	5	5	5	1	1
	2. KONUT HAKKI AYAKLANMALARI/ MÜLKSÜZLEŞTİRME	1	2	3	3	2	2	-	3	4	1	3	3	4
	3. KAMUSAL KAYNAKLARIN KAPİTALİZM İÇİN KULLANIMI	5	5	5	5	5	5	-	5	5	4	5	5	5
	4. SİVİL İTAATSİZLİK EYLEMLERİ, ŞEHRİ GERİ ALMA	1	3	5	5	5	5	-	5	4	3	3	5	5
	5. MEVCUT SİSTEMDE DAHA FAZLA SÖZ SAHİBİ OLMA İSTEĞİ, KENT HAKKI	5	4	5	5	4	4	-	4	5	4	3	5	5
	6. DEMOKRATİK SİSTEM İSTEĞİ	4	2	5	5	2	2	-	1	2	2	1	2	2
	7. NEOLİBERALİZM ETKİSİ	5	5	5	5	5	5	-	5	5	4	5	5	5
	8. KENTSEL AÇIK ALANLARIN DENETİM ALTINDA OLMASI	1	1	5	5	3	2	-	1	1	1	1	3	1
	9. AYNI KİŞİNİN ÜLKE YÖNETİMİNDE OLMASI	1	1	5	5	1	1	-	1	1	1	1	2	1
	10. KENT NÜFUSU	5	5	5	5	5	4	-	5	5	5	5	5	4
	DEĞERLER TOPLAMI	33	33	48	46	37	35	-	33	37	30	32	36	33

Çizelge 4.7 Kent hareketleri değerlendirmesi devamı

	ŞEHİRLER	REYKJAVIK	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	MADRİD	BARCELONA	MERİDA	LONDRA	NEW YORK	DUBLIN	PARİS	İSTANBUL	HAMBURG
KENT HAREKETLERİİNİN BAŞLAMA SÜREÇLERİ	1. HAREKETE ETKİ EDEN DAR GELİRLİ MAHALLEDE YAŞANAN OLAY	1	1	5	1	1	1	-	5	1	1	5	1	3
	2. HAREKETE ETKİ EDEN SOSYAL MEDYADA BİR ARAYA GELME	4	2	5	5	5	5	-	1	2	3	3	2	1
	3. HAREKETE ETKİ EDEN MEYDANDA BİR ARAYA GELME	5	5	5	5	4	4	-	5	5	4	5	5	5
	4. HAREKETİN NET ile BAŞLAYIP, MEYDANDA TOPLANDIKTAN SONRA BÜYÜMESİ	1	1	1	3	1	1	-	1	5	4	3	5	1
	5. BAŞKA ÜLKEDE YAŞANAN KENT HAREKETİNDEN CESARET ALMA (İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİSİ)	1	1	1	4	5	5	-	3	5	5	5	4	1
	DEĞERLER TOPLAMI	12	10	17	18	16	16	-	15	18	17	21	17	11
KAMUSAL MEKAN DEĞERLENDİRME	1. BAĞLANTI OLANAKLARI	3	4	5	5	5	5	3	1	5	4	5	5	4
	2. ALAN BÜYÜKLÜĞÜ	3	4	3	4	4	5	2	1	3	4	5	4	1
	3. ALAN YÖNÜNE BAĞLI KAPALILIK	4	4	1	4	5	4	5	5	5	4	3	2	1
	4. GÖRSEL ALAN NİTELİĞİ	4	4	5	4	5	5	4	2	3	4	5	2	3
	5. ÇEVREDEKİ ALAN KULLANIMLARI ve YOĞUNLUĞU	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	6. ÇEVRESİNDEKİ KULLANICI POTANSİYELİ	5	5	5	4	5	5	4	4	3	5	5	5	5
	7. KENTSEL DONATI ALANLARI ile BAĞLANTI ve YAKINLIK	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5
	8. SEÇİLEN YERİN MEKANSAL BÜTÜNLÜĞÜ	5	5	3	3	5	5	3	5	4	5	5	3	4
	9. SEMBOLİK ANLAM TAŞIMA	5	5	5	5	5	5	4	5	2	3	1	5	5
	10. SEÇİLEN YERİN ÇEVRESİNDEKİ YAPI ya da YAPILAR ile SEMBOLİK BİR ANLAMI OLMASI	5	5	5	3	1	1	1	5	5	5	5	5	5
	11. EYLEM ÖZGÜRLÜĞÜ	5	5	3	1	4	4	4	5	3	5	5	3	5
	DEĞERLER TOPLAMI	49	51	43	43	49	49	40	43	43	49	48	44	43

Çizelge 4.8 Kent hareketleri değerlendirmesi anket ve görüşme sonuçları

	ŞEHİRLER	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	NEW YORK	DUBLIN	İSTANBUL
KENT HAREKETLERİ NEDENLERİ	1. EKONOMİK KRİZ	5	4	4	1	4,25	2,5
	2. KONUT HAKKI AYAKLANMALARI/MÜLKSÜZLEŞTİRME	1	2	3	1	2,75	1,75
	3. KAMUSAL KAYNAKLARIN KAPİTALİZM İÇİN KULLANIMI	3	4	4	4	3,5	3,5
	4. SİVİL İTAATSİZLİK EYLEMLERİ, ŞEHRİ GERİ ALMA	1	1	5	1	2,5	3,5
	5. MEVCUT SİSTEMDE DAHA FAZLA SÖZ SAHİBİ OLMA İSTEĞİ, KENT HAKKI	4	3	5	5	3,5	4,75
	6. DEMOKRATİK SİSTEM İSTEĞİ	5	4	5	2	3	3,75
	7. NEOLİBERALİZM ETKİSİ	3	1	4	2	3,25	3,5
	8. KENTSEL AÇIK ALANLARIN DENETİM ALTINDA OLMASI	3	1	5	1	1,5	3,75
	9. AYNI KİŞİNİN ÜLKE YÖNETİMİNDE OLMASI	4	4	5	1	1,75	2,75
	10. KENT NÜFUSU	3	1	5	5	2,25	4,5
	DEĞERLER TOPLAMI	32	25	45	23	28,25	34,25
KENT HAREKETLERİNİN BAŞLAMA SÜREÇLERİ	1. HAREKETE ETKİ EDEN DAR GELİRLİ MAHALLEDE YAŞANAN OLAY	1	5	1	5	1	1,5
	2. HAREKETE ETKİ EDEN SOSYAL MEDYADA BİR ARAYA GELME	5	5	5	3	2,75	3,5
	3. HAREKETE ETKİ EDEN MEYDANDA BİR ARAYA GELME	4	4	5	5	3	4,75
	4. HAREKETİN NET ile BAŞLAYIP, MEYDANDA TOPLANDIKTAN SONRA BÜYÜMESİ	5	5	4	3	3,25	4,75
	5. BAŞKA ÜLKEDE YAŞANAN KENT HAREKETİNDEN CESARET ALMA (İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİSİ)	5	5	4	4	4	3,75
	DEĞERLER TOPLAMI	20	24	19	20	14	18,25

Çizelge 4.8 Kent hareketleri değerlendirmesi anket ve görüşme sonuçları devamı

	ŞEHİRLER	ATİNA	TUNUS	KAHİRE	NEW YORK	DUBLIN	İSTANBUL
KAMUSAL MEKAN DEĞERLENDİRME	1. BAĞLANTI OLANAKLARI	5	3	5	3	4,75	4,25
	2. ALAN BÜYÜKLÜĞÜ	4	3	4	3	3,5	3,5
	3. ALAN YÖNÜNE BAĞLI KAPALILIK	4	4	3	4	3,5	3
	4. GÖRSEL ALAN NİTELİĞİ	5	3	3	4	4	3
	5. ÇEVREDEKİ ALAN KULLANIMLARI ve YOĞUNLUĞU	5	3	5	2	5	4,25
	6. ÇEVRESİNDEKİ KULLANICI POTANSİYELİ	5	4	3	1	5	4,75
	7. KENTSEL DONATI ALANLARI ile BAĞLANTI ve YAKINLIK	4	4	5	2	4,5	4,25
	8. SEÇİLEN YERİN MEKANSAL BÜTÜNLÜĞÜ	3	4	4	4	4,25	3,75
	9. SEMBOLİK ANLAM TAŞIMA	5	5	5	5	4	4,5
	10. SEÇİLEN YERİN ÇEVRESİNDEKİ YAPI ya da YAPILAR ile SEMBOLİK BİR ANLAMI OLMASI	5	5	4	5	3,5	4,25
	11. EYLEM ÖZGÜRLÜĞÜ	3	3	1	3	4,5	3,25
	DEĞERLER TOPLAMI	48	41	42	36	46,5	42,75

4.2 Anket Değerlendirmeleri

Bir önceki bölümde değerlendirilen, toplumsal yapı, kent hareketleri ve kent mekanına dair olan çizelgeler ve kent hareketleri ile mekan ilişkisini anlamaya yönelik sorular, anket ile eylemcilere yöneltilmiştir. İncelenen kent hareketlerinden, Atina, Tunis, Kahire, Madrid, Barcelona, Londra, New York, Dublin, Paris ve İstanbul'dan eylemcilerle iletişime geçilmiştir. Ancak, gerek kendi ülkemizden, gerekse diğer ülkelerden geri dönüşlerden, kent hareketlerinin artık unutulmuş ve ilginin kaybolmuş olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Mısır ve Tunus ülkelerinde silahlı çatışmalarla yaşananları hatırlamamak için anketi cevaplamak istemediklerine dair yorumlar alınmıştır. Bu nedenlerle, eylemcilerin çoğu anket çalışmasına katılmamıştır. Geri dönüşlerden Atina, Tunus, Kahire, New York, Dublin ve İstanbul üzerine sonuçlar alınabilmiştir. Bu kent hareketlerinin bir önceki bölümdeki değerlendirme tabloları bu sonuçlara göre yapılmıştır.

Atina'dan gelen iki anket sonucuna göre, eylemciler, kent hareketinden, İnternetten, sosyal medyadan, medya haberlerinden ve arkadaş çevrelerinden haberdar olduklarını söylemişler ve katılma kararını da oralardan duyduklarıyla karar vermişlerdir. Kent

hareketlerine merkez olan Syntagma Meydanı için, ortak ve farklı kültürlere sahip insanların iletişim kurduğu, çevresinde yapıların var olduğu, merkez özelliği gösteren, ülke geneline hitap eden bir alan olduğu ifade edilmiştir. Yakınlarında bulunan iş ve okul yerlerine göre her gün, değilse de hafta sonları gibi zamanlarda bu mekanda bulunduklarını, bir yerden başka bir yere gitmek için ya da kişilerle iletişim için kullandıklarını, sosyal mekanlar, kafe ve lokantaların, kültürel mekanlar, sinema, tiyatro, konser alanlarının, idari mekanlar olarak da Belediye binası, valilik gibi pek çok kullanıma hitap eden mekanların bulunduğunu, böylece aradıkları her şeyi bu meydan etrafında bulabildiklerini ve ulaşımının kolay olduğunu belirtmişlerdir. Kent hareketleri öncesinde de sürecinde de faklı kullanıcıların geldiği ve bir arada etkinlik yaptıkları, içinde bulunduğu çevre açısından önemli olup, kentlilerin burada bulunmak konusunda kendilerini rahat hissettikleri, savunulan konu ve tarihi değeri açısından bu mekanın kent hareketleri için merkez olduğu yanıtlarını vermişlerdir. Kent hareketleri öncesinde, tüm insanların rahatça bulunabileceği, özgürce davranabileceği, yaşadıkları şehir hatta ülke için büyük bir tarihe ev sahipliği yapan bir konum olduğunu, kent hareketleri sonrasında ise kullanım özgürlüğünün ve kentli çeşitliliğinin arttığını yazmışlardır.

Tunis'teki iki eylemciden anket değerlendirmesi gelmiştir ve bu değerlendirmelerde çoktan seçmeli sorularda, pek çok sorunun yanıtının ortak olduğu, diğerlerinin yakın olduğu ve yazıyla cevap verilmesi gereken iki soruda da birbirine benzeyen ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Kent hareketini sosyal medya, İnternet üzerinden öğrenmiş olduklarını, harekete katılmaya da sosyal medyada paylaşılanlarla karar verdiklerini belirtmişlerdir. Kent hareketlerinden önce Bardo Meydanı'nın ortak ve farklı kültürlerdeki insanları bir araya getiren bir meydan olduğunu, farklı insanlarla bir araya gelebilmek ve etkinlikler için bu mekana bazen gittiklerini, meydanın şehre hitap eden bir meydan olduğunu ve kentlinin toplumsal olaylar için toplanma mekanı işlevi gördüğünü, ulaşımının ve bulmanın kolay olduğunu, ancak kentlinin erişiminin kontrol altında tutulduğunu belirten seçenekleri işaretlemişlerdir. Kent hareketinin yaşandığı bu meydanın, kent tarihi ve kimliği hakkında bilgi edinebildikleri bir mekan olduğunu, kent hareketleri öncesinde de hareket sürecinde de farklı pek çok insanın geldiği ve etkileşimde bulundukları bir mekan olduğunu ve meydanın, kentin tarihine tanıklık eden, bu nedenle de kentli hafızasında yer etmiş, sembolik anlamı olan bir meydan

olduğunu belirtmişlerdir. Kent hareketleri öncesinde mekanın, kültürel, ekonomik ve politik işlevleri bulunduğunu, kent hareketleri sonrasında ise önceki anlamlarına ek olarak, toplumun sesini duyurabileceği sembolik bir mekan olma özelliğini kazandığını yazmışlardır.

Kahire için bir eylemciden cevap gelmiştir. Kent hareketlerinden sosyal medya ve İnternetle birlikte, sokak, meydan gibi kamu alanlarında konuşulanlardan ve mitinglerden haberinin olduğunu ancak katılmaya İnternet aşamasındayken karar verdiğini işaretlemiştir. Aslında bu eylemci, kent hareketlerinin doğması aşamasında aktif olarak görev aldığını ve üç yıl kadar İnternet üzerinden çalışmalar yaptıklarını ve kent mekanına hareketin inmesi kararını aldıktan sonra, İnternet kullanmayan kentliyi bilgilendirmek için sokak siyasetini kullandıklarını anlatmıştır. Kent hareketlerinin yaşandığı meydanın merkez özelliği gösteren alan olmakla birlikte kente hitap ettiğini, hareketlerden önce kısıtlamalardan ötürü meydanı kullanamadıklarını, mecburi geçişler için kullandıklarını, valilik, belediye binası gibi idari binaların bulunduğu ve mekana ulaşımın kolay olduğunu belirtmiştir. Kent hareketinin yaşandığı bu meydanın, hareket sürecinde farklı pek çok insanın geldiği ve etkileşimde bulundukları bir mekan olduğunu ve meydanın, kentin tarihine tanıklık eden, bu nedenle de kentli hafızasında yer etmiş, sembolik anlamı olan bir meydan olduğunu işaretlemiştir. Kent hareketleri öncesinde mekanın, tarih içerisinde gelişen olaylarla sembolik bir anlamı olsa da kısıtlamalar sebebiyle, idari ve politik işlevi bulunduğunu, kent hareketleri sonrasında ise önceki anlamlarına ek olarak, toplumun sesini duyurabileceği sembolik bir mekan olma özelliğini kazandığını yazmıştır.

New York için bir eylemciden cevap gelmiştir. Eylemci kent hareketlerini arkadaşlarından öğrendiğini ve onlarla yaptığı konuşmalar neticesinde eyleme katılmaya karar verdiğini belirtmiştir. Zuccotti Park'ın kent hareketleri öncesinde kendisine çevresinde pek çok özel şirketin olduğu bir yer olması dışında anlam ifade etmediğini, bu şirketlere hitap eden bir yer olduğunu, eylemlerden önce aktivitelerin olduğu bir mekan olmadığını ve bu nedenlerle de bazen gittiğini, ancak ulaşımının kolay olduğunu ifade etmiştir. ABD için ekonomi ve kapitalizmin ifadesi olduğunu ve bu sembolik anlamla işgal edildiğini vurgulamış olup, kent hareketleri sonrasında da aynı anlamı taşımaya devam ettiğini söylemiştir.

Dublin'deki dört eylemciden anket değerlendirmesi gelmiştir ve bu değerlendirmelerde çoktan seçmeli sorularda, soruların yanıtlarının genelde ortak olduğu, yazıyla cevap verilmesi gereken iki soruda da birbirine benzeyen ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Eylemden İnternet sayesinde haberdar olduklarını ve sanal ortamda gördükleri, okudukları ile eyleme katılmaya karar verdiklerini belirtmişlerdir. Dame Caddesi'nin merkez özelliğinde, kentin geneline hitap eden, büyük, geniş bir cadde olduğunu, hafta sonlarında, kentliyle iletişim ya da bir yerden başka bir yere giderken geçiş mekanı olarak kullandıklarını, ticari fonksiyonu bulunduğunu, alışveriş ve kafeler için kullanılan bir mekan olduğunu ancak, eylemler ve mitingler için de kullanılan bir mekan olduğunu ifade etmişlerdir. Mekanı bulmanın kolay ve halkın kullanımına açık bir mekan olduğunu, farklı insanların geldiği, kullandığı, eylem özgürlüğünün olduğunu ve yapmak istediklerini yapabildikleri, aradıkları fonksiyonlara ulaşabildikleri bir mekan olduğu şıkları seçmişlerdir. Eylemler sırasında da farklı insanların bir araya geldiklerini ve arada çatışma ve gruplaşmalar olmadan eylemlerin yürütüldüğünü vurgulamışlardır. Eylemlerden önce merkezi bir alan olmakla birlikte toplumsal aktivitelerin olmadığını, daha çok gençlerin buluşma ve vakit geçirme mekanı olduğunu; eylemlerden sonra ise, politik bir anlam kazanarak benzer hareketler için ilk akla gelen mekan olduğunu yazmışlardır.

İstanbul için on altı eylemciden cevap gelmiştir. Eylemciler, kent hareketinden, İnternetten, sosyal medyadan, medya haberlerinden ve arkadaş çevrelerinden haberdar olduklarını söylemişler ve katılma kararını da oralardan duyduklarıyla almışlardır. Burdan çıkartılan sonuç, kişilerin kendi imkanlarına göre cevapların çeşitlilik gösterdiğidir. Meydanın, ortak ve farklı kültürlere sahip insanların iletişim kurdukları ve merkezi niteliği olan bir mekan olduğunu, kişilerle iletişim kurmak ve dinlenmek amacıyla bazen gittiklerini, kent geneline ama daha çok ülke geneline hitap ettiğine dair cevaplar alınmış olup; kent hareketinden önce toplumsal olaylar ve miting amaçlı kullanıldığını, ulaşımının rahat olduğunu ve mekanın kullanıma açık olduğunu, ihtiyaç duydukları her şeye erişebildiklerini, insanların geldiği ancak toplu olarak faaliyetlerin yapılmadığı, bireysel etkinlerin olduğu bir mekan olduğunu belirtmişlerdir. Kent hareketi sırasında da mekana farklı insanların geldiği ve etkinliklerin olduğu bir alan olduğunu, kent hareketi için Gezi Parkı sebebiyle, simgesel değeri olduğunu, aynı

zamanda tarih boyunca pek çok olaya tanıklık etmiş bir mekan olduğunu bildirmişlerdir. Kent hareketi yaşanmadan önce; Gezi Parkı ve Taksim Meydanı ile birlikte çevre yapıların kentin kimliği için önemli olduğunu, bu alanın yoğun yerleşik kullanıcısı olduğunu ve bundan daha yoğun ziyaretçi nüfusu altında öncelikli olarak geçiş, buluşma, dinlenme, etkinlik ve istasyon noktası olduğunu, AKM, Taksim Sanat Galerisi vb. yapılarla, geçmişte yaşanmış olaylarla bir sembol olduğunu, mimari olarak da pek çok farklı dönemin izlenebilecek bir kent mekanı olduğunu yazmışlardır. Kent hareketi sonrasında ise, önceki anlamlarına ek olarak, işgal edilen mekanın; işgal öncesinde dar bir çevrenin ilgisi olmasına karşın, kent hareketlerinde yaşanan paylaşım, üretim, birlik olma ve mücadele etme duyguları sonrasında, kent mekanının kentli için var olan sembolik anlamını güçlendirdiği vurgulanmıştır.

Anket sonuçlarından, kent hareketlerine merkez olan mekanların, kentli için hareket öncesinde de anlamı olan, ancak hareket sonrasında anlamı genişleyen ve kullanımının da arttığı mekanlar olduğu anlaşılmaktadır. Bu mekanların ortak özelliği, kentlinin zaten kullanmakta olduğu mekanlar olup, erişiminin kolay olduğudur. Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile kentlerin, kent hareketlerinin görünür olduğu kent mekanları merkez kabul edilerek inceleme yapıldığında da bu mekanların erişilebilir ve kentliyi bir araya getiren mekanlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kent hareketlerine katılan eylemcilerle yapılan görüşmeler bu sonuçları desteklemektedir.

4.3 Mekan Dizimi (Space Syntax) Sonuçları Değerlendirmeleri

Kent haraketleri bölümünde haritalar ve grafiklerle değerlendirilen Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz sonuçlarının çizelgelerle karşılaştırmaları yapılmış olup, bölüm sonunda kent hareketlerine merkez olan kamusal mekan değerlendirme sonuçlarıyla Mekan Dizim (Space Syntax) analiz sonuçları çakıştırılmıştır. Mekan Dizimi (Space Syntax) analizlerinin kent bütünündeki değerlerinin karşılaştırmalarından anlamlı sonuçlar alınamamış olup, kent hareketlerinin görünür olduğu mekanların aks değerleri ve renkleri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Çizelge 4.10'da Mekan Dizimi (Space Syntax) değerleri ve hareket için seçilen kent mekanlarının neden seçildiği görülmektedir.

Çizelge 4.9 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ
8	7	6	5	4	3	2	1	yüksek düşük

Çizelge 4.10 Mekan Dizimi (Space Syntax) değerleri

ŞEHİRLER	BAĞLANIRLIK	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3	ANLAŞILABİLİRLİK (INTELLIGIBILITY)	BİRLİKTELİK (SYNERGY)	HAREKET YERİ AKSI BAĞLANIRLIK (CONNECTIVITY)	HAREKET YERİ AKSI BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	HAREKET YERİ AKSI BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3	HAREKET YERİ OLARAK TARİHİ MEYDANIN SEÇİLDİĞİ ŞEHİRLER	HAREKET YERİ OLARAK SİMGESEL ANLAMI OLAN MEYDANIN SEÇİLDİĞİ ŞEHİRLER	HAREKET MEKANLARI
REYKJAVIK	40	2,62942	4,22811	0,362752	0,822395	26	1,9464	3,52116	✓	✓	AUSTURVÖLLUR MEYDANI
ATİNA	60	1,94854	4,66217	0,164087	0,505289	24	1,94854	3,79142	✓		SYNTAGMA MEYDANI
TUNUS	61	1,97308	4,36839	0,195619	0,563114	43	1,97308	4,25273	✓		BARDO MEYDANI
KAHİRE	54	1,90344	4,49621	0,193225	0,596594	35	1,90344	4,19313	✓		TAHRİR MEYDANI
MADRİD	37	2,39719	4,004	0,357535	0,721051	22	2,11683	3,83892	✓		PUERTO DEL SOL MEYDANI
BARCELONA	48	3,24998	4,44704	0,438238	0,833447	29	2,9166	4,07421	✓		CATALUNYA MEYDANI
MERİDA	43	1,58499	4,16313	0,181397	0,581137	6	1,20617	2,14759			
LONDRA	29	1,70889	3,77497	0,213705	0,546941	9	1,55967	3,20287		✓	PATERNOSTER MEYDANI
NEW YORK	47	3,49922	4,57813	0,403157	0,821955	47	3,49922	4,57813		✓	ZUCCOTTI PARK
DUBLIN	30	1,45122	3,92026	0,171239	0,494942	14	1,40844	2,94707		✓	DAME STREET
PARİS	49	2,64722	4,37692	0,277883	0,72494	29	2,64722	4,37692		✓	LA DEFENCE
İSTANBUL	25	1,0861	3,63725	0,131315	0,331486	25	0,997729	3,63725	✓	✓	TAKSİM MEYDANI
HAMBURG	21	1,87217	3,60563	0,247129	0,588865	11	1,65091	2,85453		✓	PARK FICTION

Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin karşılaştırması olan Birliktelik (Synergy) değeri, analiz edilen bölgenin bütünde (global) ve lokal (mikro) ölçekte merkez noktalarının örtüşüp örtüşmediğini vermektedir. Değer olarak 1 değerine yakın olması, grafik açısısının 45° lik açıya yakın olması anlamına gelmektedir ve bölgenin global (makro) ve lokal (mikro) ölçekte merkezlerinin çakıştığını göstermektedir.

Çizelge 4.11'de incelenen şehirlerin sonuçları karşılaştırıldığında, Barcelona, Reykjavik ve New York şehirlerinin Birliktelik (Synergy) değerlerine göre bütünleşik şehirler olduğu görümektedir. Bu şehirlerde yön bulmanın daha kolay, kentlinin karşılaşma olasılığının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. İstanbul, Dublin ve Atina şehirlerinin Birliktelik (Synergy) değerlerine göre de bu kentlerin incelenen 2 km'lik yarıçap içerisinde bütünleşik olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Barcelona ve Reykjavik'te tarihi meydan, Reykjavik ve New York'ta simgesel anlamı olan mekanlar kent hareketleri için seçilmiştir. Atina ve İstanbul'da ise tarihi meydan ve İstanbul ile Dublin'de simgesel değeri olan mekanlar seçilmiştir. Kent hareketlerinin olmadığı Merida şehri ise değer olarak bütünleşik bir kent olmamasına rağmen, yıllardır devam eden eylemlerin merkezi olan Atina Syntagma Meydanı ve tüm ülkeye yayılan Gezi Parkı eylemlerinin merkezi Taksim Meydanı ile İstanbul'dan yüksek bir değere sahiptir. Bu sonuçlardan, kent bütününün Birliktelik (Synergy) değerlerinin tek başına kent hareketlerini açıklamakta rolü olmadığı düşünülmekte olup, öte yandan inceleme alanı olan bütünden, kent hareketlerinin yaşandığı ana mekan akslarının da etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu nedenle Çizelge 4.13'te kent hareketlerinin yaşandığı mekanlarının en yüksek değere sahip aksları, renkleri ve Merida'da kentin tarihi meydanının en yüksek aks değeri ve rengi karşılaştırılmıştır. Çizelgeye göre, kent hareketlerinin yaşandığı şehirlerde, o mekanların aks değerleri ve renklerinin kırmızı, turuncu gibi bütün içerisinde yüksek değerlerde olduğu, kent hareketlerinin görülmediği Merida şehrinde ise bu değerlerin düşük olup, renklerinin yeşil, mavi gibi soğuk renkler olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.11 İncelenen şehirlerin Mekan Dizimi (Space Syntax) değerleri

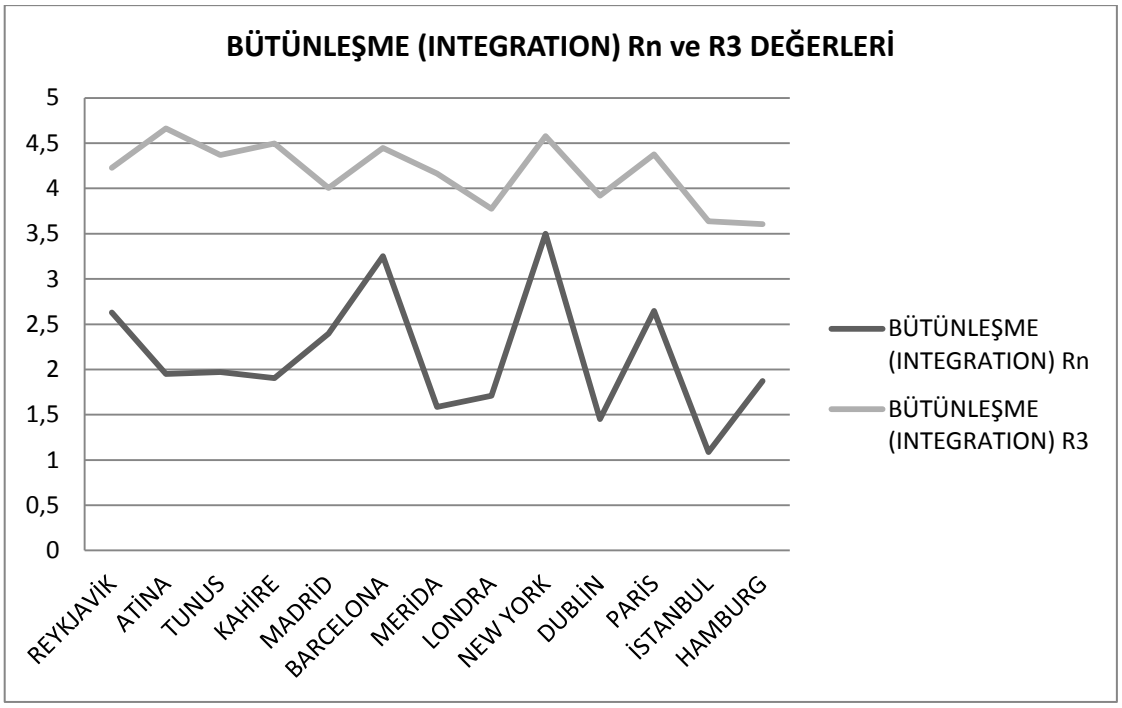
ŞEHİRLER	BAĞLANIRLIK (CONNECTIVITY)	ŞEHİRLER	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	ŞEHİRLER	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3	ŞEHİRLER	ANLAŞILABİLİRLİK (INTELLIGIBILITY)	ŞEHİRLER	BİRLİKTELİK (SYNERGY)
TUNUS	61	NEW YORK	3,49922	ATİNA	4,66217	BARCELONA	0,438238	BARCELONA	0,833447
ATİNA	60	BARCELONA	3,24998	NEW YORK	4,57813	NEW YORK	0,403157	REYKJAVIK	0,822395
KAHİRE	54	PARİS	2,64722	KAHİRE	4,49621	REYKJAVIK	0,362752	NEW YORK	0,821955
PARİS	49	REYKJAVIK	2,62942	BARCELONA	4,44704	MADRİD	0,357535	PARİS	0,72494
BARCELONA	48	MADRİD	2,39719	PARİS	4,37692	PARİS	0,277883	MADRİD	0,721051
NEW YORK	47	TUNUS	1,97308	TUNUS	4,36839	HAMBURG	0,247129	KAHİRE	0,596594
MERİDA	43	ATİNA	1,94854	REYKJAVIK	4,22811	LONDRA	0,213705	HAMBURG	0,588865
REYKJAVIK	40	KAHİRE	1,90344	MERİDA	4,16313	TUNUS	0,195619	MERİDA	0,581137
MADRİD	37	HAMBURG	1,87217	MADRİD	4,004	KAHİRE	0,193225	TUNUS	0,563114
DUBLIN	30	LONDRA	1,70889	DUBLIN	3,92026	MERİDA	0,181397	LONDRA	0,546941
LONDRA	29	MERİDA	1,58499	LONDRA	3,77497	DUBLIN	0,171239	ATİNA	0,505289
İSTANBUL	25	DUBLIN	1,45122	İSTANBUL	3,63725	ATİNA	0,164087	DUBLIN	0,494942
HAMBURG	21	İSTANBUL	1,0861	HAMBURG	3,60563	İSTANBUL	0,131315	İSTANBUL	0,331486

Çizelge 4.12 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

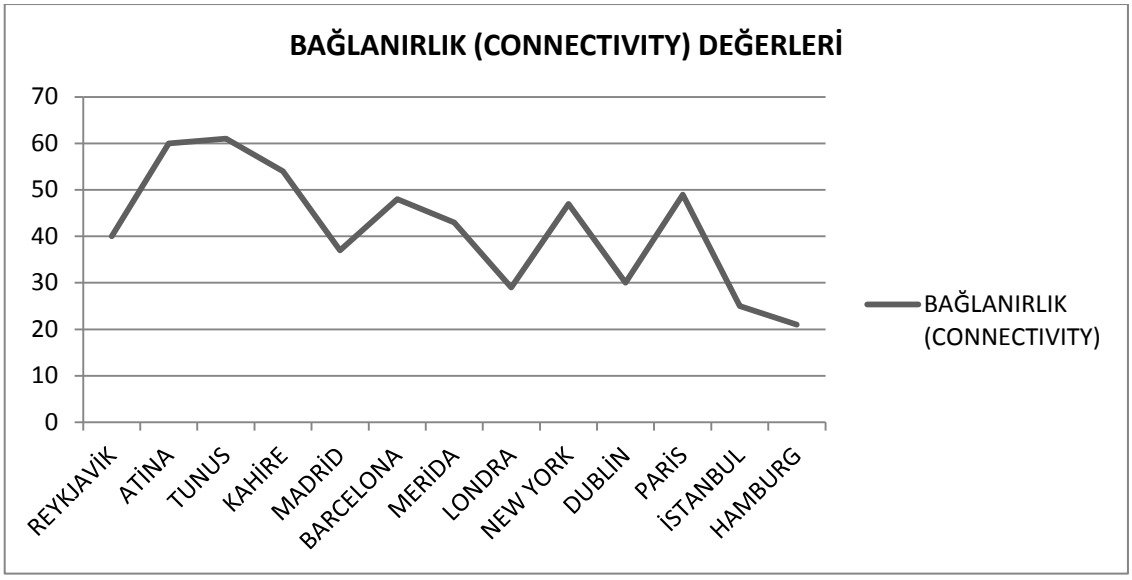
KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 4.13 İncelenen şehirlerin kent hareketlerinin olduğu mekanların en yüksek aks değerleri ve renkleri

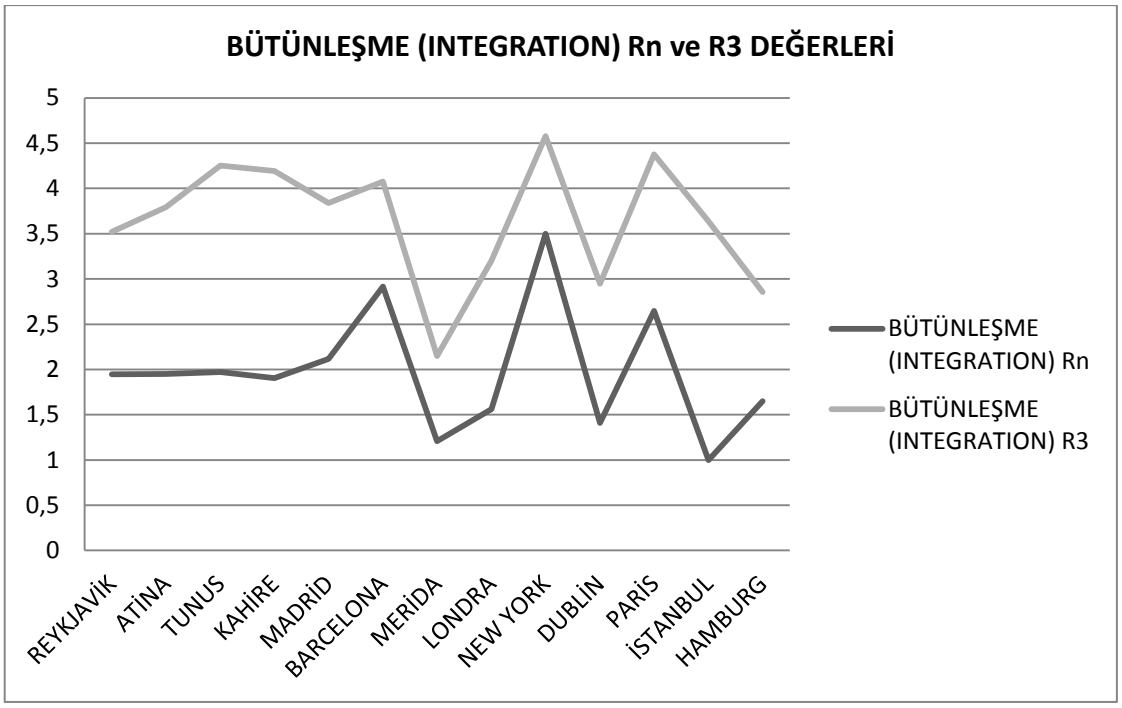
ŞEHİRLER	HAREKET YERİ AKSI BAĞLANIRLIK (CONNECTIVITY)	ŞEHİRLER	HAREKET YERİ AKSI BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	ŞEHİRLER	HAREKET YERİ AKSI BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3
NEW YORK	47	NEW YORK	3,49922	NEW YORK	4,57813
TUNUS	43	BARCELONA	2,9166	PARİS	4,37692
KAHİRE	35	PARİS	2,64722	TUNUS	4,25273
BARCELONA	29	MADRİD	2,11683	KAHİRE	4,19313
PARİS	29	TUNUS	1,97308	BARCELONA	4,07421
REYKJAVIK	26	ATİNA	1,94854	MADRİD	3,83892
İSTANBUL	25	REYKJAVIK	1,9464	ATİNA	3,79142
ATİNA	24	KAHİRE	1,90344	İSTANBUL	3,63725
MADRİD	22	HAMBURG	1,65091	REYKJAVIK	3,52116
DUBLIN	14	LONDRA	1,55967	LONDRA	3,20287
HAMBURG	11	DUBLIN	1,40844	DUBLIN	2,94707
LONDRA	9	MERİDA	1,20617	HAMBURG	2,85453
MERİDA	6	İSTANBUL	0,997729	MERİDA	2,14759

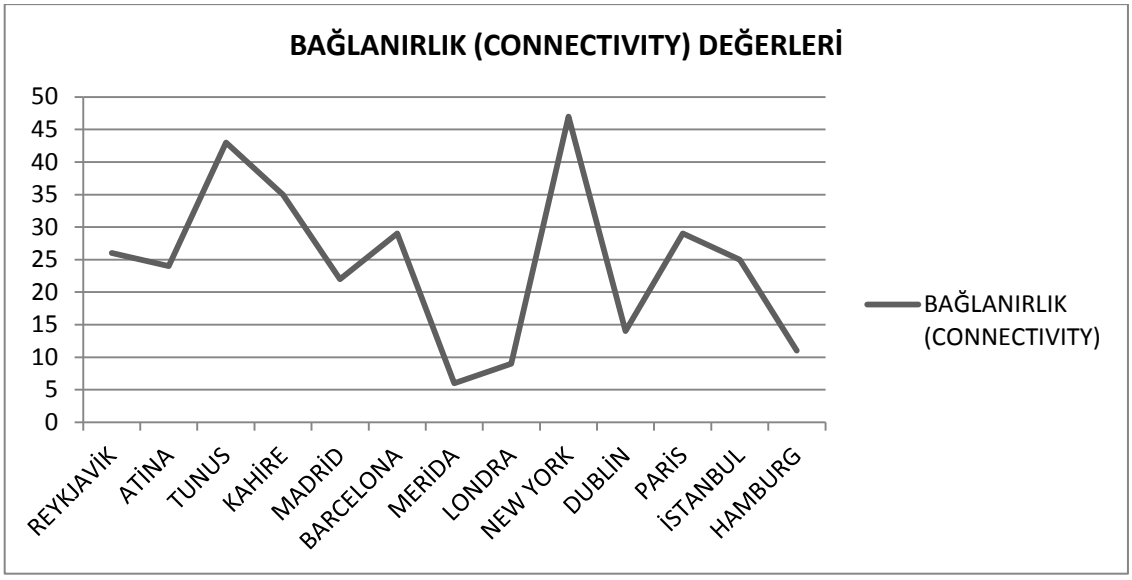
Şekil 4.1 İncelenen şehirlerin Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerleri

Şekil 4.2 İncelenen şehirlerin Bağlanırlık (Connectivity) değerleri

Şekil 4.3 İncelenen şehirlerin kent hareketleri mekanı aksının Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerleri

Şekil 4.4 İncelenen şehirlerin kent hareketleri mekanı aksının bağlanırlık (connectivity) değerleri

Çizelge 4.14 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	
8	7	6	5	4	3	2	1	

Çizelge 4.15 İncelenen şehirlerin kent hareketlerinin olduğu mekanların aks değerleri ve renk değerleri

ŞEHİRLER	INTEGRATION RN AKS DEĞERLERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERLERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERLERİ
REYKJAVİK AUSTURVÖLLUR MEYDANI	1,94640	5	3,52116	7	0,822395
	1,65636	4	2,85856	5	
	1,54174	3	2,15708	3	
	1,42121	3	2,43651	3	
	1,26421	2	1,65971	2	
TOPLAM DEĞER		17		20	
ATİNA SYNTAGMA MEYDANI	1,94854	8	3,79142	6	0,505289
	1,84084	8	3,29325	5	
	1,75754	7	3,10433	5	
	1,72675	7	2,70122	4	
	1,64948	7	2,84330	4	
TOPLAM DEĞER		37		24	
TUNİS BARDO MEYDANI	1,97308	8	4,25273	8	0,563114
	1,90011	8	4,09364	8	
	1,86598	8	3,67348	7	
	1,81168	7	3,57924	7	
	1,79534	7	3,79428	7	
TOPLAM DEĞER		38		37	
KAHİRE TAHRİR MEYDANI	1,90344	8	4,19313	8	0,596594
	1,84841	8	4,00462	7	
	1,76663	8	3,88178	7	
	1,73668	8	3,55993	6	
	1,73036	7	3,52440	6	
TOPLAM DEĞER		39		34	
MADRİD PUERTO DEL SOL MEYDANI	2,11683	7	3,83892	8	0,721051
	2,08709	7	3,26014	6	
	2,00314	7	3,28804	7	
	1,92697	7	3,36223	7	
	1,90777	7	3,27582	7	
TOPLAM DEĞER		35		35	

Çizelge 4.15 İncelenen şehirlerin kent hareketlerinin olduğu mekanların aks değerleri ve renk değerleri devamı

ŞEHİRLER	INTEGRATION RN AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERLERİ
BARCELONA CATALUNYA MEYDANI	2,91660	7	3,90263	7	0,833447
	2,66552	6	4,07421	8	
	2,60111	6	3,45493	6	
	2,39954	5	3,59845	6	
	2,36069	5	3,22581	5	
TOPLAM DEĞER		29		32	
MERİDA PLAZA ESPANA MEYDANI	1,20617	6	2,14736	3	0,581137
	1,14284	5	1,85728	3	
	1,13158	5	2,14759	3	
	1,01305	4	1,73254	2	
	0,99830	4	1,78416	2	
TOPLAM DEĞER		24		13	
LONDRA PATERNOSTER MEYDANI	1,55967	8	3,20287	7	0,546941
	1,55285	7	3,02686	6	
	1,45849	7	2,86072	6	
	1,35938	6	2,12546	4	
	1,24391	5	1,94509	3	
TOPLAM DEĞER		33		26	
NEW YORK ZUCCOTTI PARK	3,49922	8	4,57813	8	0,821955
	2,55429	5	3,46837	6	
	2,42253	5	3,37376	6	
	2,33995	5	3,10332	5	
	2,28600	5	3,04213	5	
TOPLAM DEĞER		28		30	
DUBLİN DAME CADDESİ	1,40844	8	2,94707	6	0,494942
	1,34945	5	2,65963	5	
	1,31630	5	2,45816	5	
	1,25989	5	2,00481	3	
	1,23997	5	2,20820	4	
TOPLAM DEĞER		28		23	
PARİS LA DEFENCE	2,64722	8	4,37692	8	0,724940
	2,61260	8	4,27743	8	
	2,45712	8	3,91054	7	
	2,44838	8	4,08934	8	
	2,15640	6	3,62994	7	
TOPLAM DEĞER		38		38	

Çizelge 4.15 İncelenen şehirlerin kent hareketlerinin olduğu mekanların aks değerleri ve renk değerleri devamı

ŞEHİRLER	INTEGRATION RN AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	INTEGRATION R3 AKS DEĞERİ	RENK DEĞERLERİ	BİRLİKTELİK (SYNERGY) DEĞERLERİ
İSTANBUL TAKSİM MEYDANI	0,997729	7	3,20437	7	0,331486
	0,990113	7	3,63725	8	
	0,942775	7	2,8486	6	
	0,940224	7	2,94814	6	
	0,936906	7	2,73184	6	
TOPLAM DEĞER		35		33	
HAMBURG PARK FICTION	1,65091	7	2,85453	5	0,588865
	1,47852	6	2,65303	5	
	1,37758	6	2,23929	4	
	1,26379	5	2,14242	4	
	1,25543	5	1,95335	4	
TOPLAM DEĞER		29		22	

Bütünleşme (Integration) Rn değerleri, karşılaştırıldığında, New York ve Paris dışında, tarihi meydanların yer aldığı şehirlerin akslarının kırmızı gibi iyi bir değere sahip olduğu görülmektedir. Kent hareketlerine sebep olan, karşı çıkılanın simgesi konumunda olmayan bir mekanın, hareketlerin merkezi seçilme sebebi olarak, Mekan Dizimi (Space Syntax) analizine göre, kentlinin karşılaşma ihtimalinin olduğu, insanları bir araya getiren mekanlar olduğu söylenebilir. Tarih boyunca, o kent mekanının, kentin ana meydanı olma sebebi, ulaşılabilir bir aks olmasıdır. Ulaşılan, kullanılan bir mekan olma sebebiyle de kentli hafızasında yer etmiş, kent hareketleri için de bu meydanlar seçilmiştir.

Kent hareketinin simgesel mekanlarda yaşandığı şehirlerde ise değerler sarı renkte olsa da simge değeri olduğu için bu mekanlarda toplanıldığı görülmüştür. Aks renkleri kırmızı turuncu gibi renkler olmasa da Parlemento Binası, bankalar, mağazaların bulunduğu mekanlar ya da Hamburg, İstanbul gibi bizzat parkın korunması için parkta yapılan eylemlerin sebebi, bu simgesel sebeplerdir. New York ve Paris'in kırmızı değerlerinin sebebi de son yıllarda küreselleşen kentler yarışında yer alma isteğiyle, sermaye kullanımının hareketi çeken mekanlar üzerinde konumlanmış olmasıdır. Simgesel anlam olarak bu fonksiyonlara karşı başlatılan hareketler de bu merkezleri mekan olarak seçmişlerdir. Çizelge 4.17'de kent hareketlerinin başlamasına sebep olan olaylar ile Mekan Dizimi (Space Syntax) sonuçları çakıştırılmıştır.

Çizelge 4.16 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ
8	7	6	5	4	3	2	1	yüksek — düşük

Çizelge 4.17 Kent hareketleri, olayların çıkış sebepleri ve Mekan Dizimi (Space Syntax) sonuçları

ŞEHİRLER	BAĞLANIRLIK (CONNECTIVITY)	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3	ANLAŞILABİLİRLİK (INTELLIGIBILITY)	BİRLİKTELİK (SYNERGY)	HAREKET YERİ AKSI BAĞLANIRLIK (CONNECTIVITY)	HAREKET YERİ AKSI BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	HAREKET YERİ AKSI BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3	OLAYLARIN ÇIKIŞ NOKTASI DAR GELİRLİ MAHALLEDE YAŞANAN OLAY	OLAYLARIN ÇIKIŞ SOSYAL MEDYADA BİR ARAYA GELİME	OLAYLARIN ÇIKIŞI MEYDANDA BİR ARAYA GELİME	OLAYLARIN NET İLE BAŞLAYIP, MEYDANDA TOPLANDIKTAN SONRA BÜYÜMESİ	HAREKET MEKANLARI
REYKJAVIK	40	2,62942	4,22811	0,362752	0,822395	26	1,9464	3,52116			✓		AUSTURVÖLLUR MEYDANI
ATİNA	60	1,94854	4,66217	0,164087	0,505289	24	1,94854	3,79142	✓		✓		SYNTAGMA MEYDANI
TUNUS	61	1,97308	4,36839	0,195619	0,563114	43	1,97308	4,25273	✓		✓		BARDO MEYDANI
KAHİRE	54	1,90344	4,49621	0,193225	0,596594	35	1,90344	4,19313		✓			TAHRİR MEYDANI
MADRİD	37	2,39719	4,004	0,357535	0,721051	22	2,11683	3,83892		✓			PUERTO DEL SOL MEYDANI
BARCELONA	48	3,24998	4,44704	0,438238	0,833447	29	2,9166	4,07421		✓			CATALUNYA MEYDANI
MERİDA	43	1,58499	4,16313	0,181397	0,581137	6	1,20617	2,14759					
LONDRA	29	1,70889	3,77497	0,213705	0,546941	9	1,55967	3,20287	✓		✓		PATERNOSTER MEYDANI
NEW YORK	47	3,49922	4,57813	0,403157	0,821955	47	3,49922	4,57813				✓	ZUCCOTTI PARK
DUBLIN	30	1,45122	3,92026	0,171239	0,494942	14	1,40844	2,94707		✓			DAME STREET
PARİS	49	2,64722	4,37692	0,277883	0,72494	29	2,64722	4,37692	✓	✓	✓		LA DEFENCE
İSTANBUL	25	1,0861	3,63725	0,131315	0,331486	25	0,997729	3,63725			✓	✓	TAKSİM MEYDANI
HAMBURG	21	1,87217	3,60563	0,247129	0,588865	11	1,65091	2,85453			✓		PARK FICTION

Çizelge 4.18 Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz renkleri ve renklere belirlenen değerler

KIRMIZI	TURUNCU	A.TURUNCU	SARI	YEŞİL	A. YEŞİL	A. MAVİ	MAVİ	MEKAN DİZİM ANALİZ RENKLERİ
8	7	6	5	4	3	2	1	yüksek — düşük

Çizelge 4.19 İncelenen şehirlerin mekansal değerlendirme ve Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz sonuçları ve karşılaştırması

ŞEHİRLER	MEYDAN DEĞERLENDİRME SONUÇLARI TOLAMI	BAĞLANIRLIK (CONNECTIVITY)	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3	ANLAŞILABİLİRLİK (INTELLIGIBILITY)	BİRLİKTELİK (SYNERGY)	HAREKET YERİNE ULAŞAN AKS BAĞLANIRLIK (CONNECTIVITY)	HAREKET YERİNE ULAŞAN AKS BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) Rn	HAREKET YERİNE ULAŞAN AKS BÜTÜNLEŞME (INTEGRATION) R3
REYKJAVIK	49	40	2,62942	4,22811	0,362752	0,822395	26	1,9464	3,52116
ATİNA	51	60	1,94854	4,66217	0,164087	0,505289	24	1,94854	3,79142
TUNUS	43	61	1,97308	4,36839	0,195619	0,563114	43	1,97308	4,25273
KAHİRE	43	54	1,90344	4,49621	0,193225	0,596594	35	1,90344	4,19313
MADRİD	49	37	2,4133	4,004	0,357535	0,721051	22	2,11683	3,83892
BARCELONA	49	48	3,24998	4,44704	0,438238	0,833447	29	2,9166	4,07421
MERİDA	40	43	3,49023	4,16313	0,181397	0,581137	6	1,20617	2,14759
LONDRA	43	29	1,70889	3,77497	0,213705	0,546941	9	1,55967	3,20287
NEW YORK	43	47	3,49922	4,57813	0,403157	0,821955	47	3,49922	4,57813
DUBLİN	49	30	1,45122	3,92026	0,171239	0,494942	14	1,40844	2,94707
PARİS	48	49	2,64722	4,37692	0,277883	0,72494	29	2,64722	4,37692
İSTANBUL	44	25	1,0861	3,63725	0,131315	0,331486	25	0,997729	3,63725
HAMBURG	43	21	1,87217	3,60563	0,247129	0,588865	11	1,65091	2,85453

Mekan Dizimi (Space Syntax) sonuçlarının çizelgelerinden, kent mekanının incelenen alandaki en yüksek Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerlerinin ve Anlaşılabilirlik (Intelligibility) değerlerinin, kent hareketlerini açıklamadığı görülmektedir. Birliktelik (Synergy) değeri, kentin okunabilirliğini, kentlinin karşılaşma olanağını verdiği için, dikkate alınmıştır. Bununla birlikte, kent hareketlerinin görünür olduğu kentin kamusal mekanlarının aks değerleri ve renkleri değerlendirilmiştir. Kent hareketlerinin yaşandığı kentlerde, hareketlerin merkezi olan kamusal alanların akslarının bütünleşme değerleri ve renklerinden, o mekanların kullanılan mekanlar olduğu, kentlinin bir araya gelebildiği, toplanma mekanı olarak kullanabildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Reykjavik'te, kentin, kent hareketlerinin merkezi olan kamusal alanının aks değerleri ve renklerinin, kent hareketleri görülmeyen kent Merida'ya yakın sonuçlarda olduğu görülmektedir. Ancak, bu kentte, analiz edilen kent alanının Birliktelik (Synergy) değerinin, 45°lik açıya yakın olduğu ve bu değerle kentin o alanının okunabilir ve kentlinin karşılaşmalarına, kentli kimliğinin oluşmasına olanak tanıdığı anlaşılmaktadır. Hareketin görülmediği Merida şehrinin Birliktelik (Synergy) değeri, kentin incelenen alanının bütünleşik ve okunabilir bir alan olmadığını, kentlinin karşılaşma olasılığının yüksek olmadığını gösterse de hareketin görüldüğü şehirler kadar hatta bazılarından daha yüksek bir değerdedir. Ancak, kentin kamusal mekanının aks değer ve renkleri, kentlinin bu mekanda toplanmasına, bir araya gelmesine ve karşılaşmasına olanak vermediğini göstermektedir. Mekan değerlendirme sonuçlarında da Merida şehrinin en az değere sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ile Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz sonuçları karşılaştırıldığında bütünün Bağlanırlık (Connectivity), Bütünleşme (Integration) Rn ve R3 değerleri ile Anlaşılabilirlik (Intelligibility) değerleri anlamlı bir sonuç vermemektedir. Kent hareketinin görünür olduğu kent mekanı aksları ve Birliktelik (Synergy) değerleri ile karşılaştırıldığında, Merida şehrinin mekan değerlendirme sonucunu, Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz sonuçları desteklemektedir. Bu karşılaştırmalardan da bütünün Mekan Dizimi (Space Syntax) analiz sonuçlarının dikkate alınmayıp, mekan akslarının değerleri ve renkleri ile Birliktelik (Synergy) değerlerinin karşılaştırılmasının anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kent hareketlerinin yaşandığı son yıllarda, bu hareketlerin merkezi olan kent mekanlarının seçilmesinin mekansal nedenleri bu tezin başlangıcını oluşturmaktadır. Kent hareketleri, kentlinin sesini duyurabileceğini düşündüğü kentin kamusal mekanlarında başlamış ya da bazı örneklerde kamusal alanların kısıtlılığı sebebiyle İnternette başlamış olsa da kent mekanında görünür olması gerekmiştir. Bu nedenle de kent mekanları kent hareketlerine zemin hazırlamıştır.

Bu çalışmada öncelikle; kent, artı ürün ve kentleşme süreçleri, kent hakkı ve kamusal mekan üzerine literatür çalışması yürütülmüştür. Böylelikle, kentlerin siyasi kararlarla değişime uğradıkları ve kamusal mekanların kent tarihi, kültürü ve kentli kimliği üzerine olan etkisi anlaşılmıştır. Kent hareketlerinin tarihsel süreçte görülme sebeplerinin ortak olduğu ve benzer süreçler sonrasında kentlinin kent hakkı arayışına girdiği görülmüştür. Tez kapsamında incelenen günümüz kent hareketlerinin başlama süreçleri, bu süreçte toplumların yapısı, bu kentlerin mekansal oluşum süreçleri ve kent hareketlerinin görünür olduğu mekanlar, bu mekanların özellikleri, tarihsel süreçteki mekansal gelişimleri araştırılmış olup, kent hareketlerinin odak mekanları ve çevresinde Mekan Dizim (Space Syntax) yöntemiyle analizleri yapılmıştır. Yapılan bu araştırmalar ve analizler sonucunda kentlinin bir araya gelebileceği kamusal mekanların kent hareketleri için önemi anlaşılmıştır. Toplumsal hareketlerin varlığı için karşılaşmaya, kentlinin bir araya gelme potansiyeline sahip olmasına, kent mekanlarının buna olanak vermesine ihtiyaç vardır. Toplumun bir araya gelebileceği mekanlar olmadan o toplumun kimliğini, tarihini, kültürünü oluşturması, birlik içerisinde olması beklenememektedir. Kent hareketlerinin yaşandığı kentlerin mekanlarının

morfolojisi ile bu karşılaşmalara olanak tanıdığı görülmüştür. Hareketlere merkez olan mekanlar Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemi ile analiz edilip, bu mekanların kentli için önemi incelenmiştir. Analizler sonucunda bu mekanların kullanılan, rahat ulaşılan, insanların karşılaşmalarına olanak veren, onların birliktelik duygusunu güçlendirebilecek özellikte mekanlar olduğu anlaşılmıştır. Hareketlerin görüldüğü şehirlerin, hareket merkezi olan mekanlarının ulaşım aksları yüksek değerlere sahip olup, kentliyi çekme ve bir araya getirme özelliğine sahiptir. Bu özellikler kent hareketlerinin oluşmasına olanak tanımakla birlikte, kentlinin hafızasında yer eden mekanlar olarak kent için önemli olan her olayda, siyasilere karşı gelmek için de kentlinin bir araya geldiği mekanlar olmaktadırlar. Kent hareketlerinin görülmediği şehirde ise kentin tarihi meydanının bu karşılaşmalara olanak verecek özellikte olmadığı Mekan Dizimi (Space Syntax) yöntemiyle anlaşılmıştır.

Kamusal alanların kentli kimliği üzerindeki etkisi ve kentlinin kent hakkı arayışıyla hayal ettiği kentin inşaası için, kent mekanlarının varlığı, bu mekanların ulaşılabilir olması ve kısıtsız erişimi önemlidir. Ülke yönetimindeki siyasilerin, kent mekanlarını belirli bir kentsel sınıfa tahsis edip, sınıfsal farklılıkları arttırmak yerine, kamusal alanların kamuya ait olarak kalmasını sağlaması kentin geleceği için gereklidir. Bu mekanlar tasarlanırken; her kent mekanının kentli üzerindeki etkisi düşünülerek, kentsel ölçekte kararlar alınıp, yapılacak her müdehalenin kente nasıl geri dönüşü olacağı göz önünde bulundurularak, herkes için erişilebilir, kimsenin dışlanmayacağı, kentlinin diğerleriyle etkileşimde bulunabileceği, çeşitli etkinliklere davet eden ve bu etkinliklerle insanlar arasındaki bağı kuvvetlendiren ve kentlinin birlik içinde hareket edebileceği mekanlar olması amaçlanmalıdır.

Ancak, bu tez çalışmasının bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Yapılan analizler kent hareketleri görülen kentler üzerinde yoğunlaşmış ve analiz için kentlerin, kent hareketlerinin eylem odakları merkez kabul edilerek 2 km'lik yarıçaptaki alanı dahil edilmiş ve hareket mekanlarının bu alanda önemli merkezler oldukları görülmüştür. Ayrıca, bu çalışmada kent hareketi yaşanan kentlere karşılık, kent hareketi yaşanmayan bir kent analiz edilmiştir. Kentin tamamının analiz edilip, kent bütününde de bu mekanların merkez özelliği gösterip göstermeyeceği ve kent hareketlerinin görülmediği daha fazla örnekle karşılaştırma ilerideki araştırmalarda ele alınacak konular olabilir. Mekanların yerinde incelenmesi yurt dışı örnekleri sebebiyle yapılamamış ve anketler istenilen sayıya ulaşmamıştır. Bundan sonraki

çalışmalarda, kent hareketlerinin görüldüğü kentlerin, kent bütününde Mekan Dizim (Space Syntax) ile incelenip, kentte yürütülecek anket çalışmasıyla desteklenmesi geliştirici olacaktır.

Bu çalışma gerek kent otoritelerine gerekse de topluma asi kentlerin mekansal morfolojisine dair ipuçları vermektedir. Demokrasinin ancak demokratik mekanların inşasından geçtiğini düşünürsek bu tez çalışmasının ortaya koyduğu bulguların kent gözetimleri kadar plancılar, mimarlar ve karar vericiler açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

[1] Harvey, D., (2013). Asi Şehirler Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru, 1. baskı, Metis Yayınları, İstanbul; Çeviren: Temiz A. D., (2012). Rebel Cities From the Right of the City to the Urban Revolution, Verso, London.

[2] Occupy Directory, http://directory.occupy.net, 14 Mayıs 2015.

[3] Castells, M., (1983). The City and the Grassroots, University of California Press, Berkeley.

[4] Bayat, A., (2014). "Tersyüz-olmuş-şehir'de Siyaset", içinde Mekan Meselesi, 1. baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul; Derleyen: Torlak, S.

[5] Şahin, Z.S., Özen, H. ve Deniz, E., (2012). "Kentsel Dönüşüm, Barınma Hakkı Ve Direniş Mücadeleleri: Ankara Ve Madrid Örneklerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi" IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu, 18-20 Ekim 2012, Muğla.

[6] Braudel, F., (2007). Akdeniz Mekân, Tarih, İnsanlar ve Miras, 1. baskı, Metis Yayıncılık, İstanbul; Çeviren: Derman, A. ve Erkurt, N., (2002). La Méditerranée l'Espace et l'Histoire les Hommes et l'Héritage, France loisirs, Paris.

[7] Lynch, K., (2011). Kent imgesi, 3. bakı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul; Çeviren: Başaran, İ., (1960). The Image of the City, Massachusetts Institute of Technology & Harvard Collage.

[8] Wirth, L., (2002). "Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme", içinde 20. yüzyıl kenti, 1. baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara; Derleyen: Duru, B. ve Alkan, A.

[9] Bumin, K., (1986). Demokrasi Arayışında Kent, 1. baskı, Kent-Koop Yayınları, Ankara.

[10] Sert, E., Karpuz, H. ve Akgün, G., (2005). "Küreselleşme Sürecinde Değişen Kent Kavramı; Mekan ve Politikleşme Üzerine Bir Okuma Çalışması", Planlama Dergisi, 2: 101-111.

[11] Kaygalak, S., (2008). Kapitalizmin Taşrası, 16. yüzyıldan 19. yüzyıla Bursa'da Toplumsal Süreçler ve Mekansal Değişim, 1. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

[12] Harvey, D., "Sınıfsal Yapı ve Mekansal Farklılaşma Kuramı", içinde 20. yüzyıl Kenti, 1. baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara; Derleyen: Duru, B. ve Alkan, A.

[13] Keskinok, H. Ç., (2007). “Kentsel Toplumsal Hareketler Üzerine Bir Tartışma”, içinde Yerellik ve Politika, Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara; Derleyen: Mengi, A.

[14] Harvey, D., (2011). Umut Mekanları, 2. baskı, Metis Yayınları, İstanbul; Gambetti, Z., (2002). Spaces of Hope, Edinburgh University Press, Edinburgh.

[15] Harvey, D., (2012). Postmodernliğin Durumu Kültürel Değişimin Kökenleri, 6. baskı, Metis Yayınları, İstanbul; Çeviren: Savran, S., (1990). The Condition of Postmodernity An Enquiry into the Origins of Cultural Change, Blackwell Publishers, Oxford.

[16] Tekeli, İ., (1999). Modernite Aşılırken Siyaset, 1. baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

[17] Harvey, D., (2004). Yeni Emperyalizm, 1. baskı, Everest Yayınları, İstanbul; Çeviren: Güldü, H., (2003). The New Imperialism, Oxford University Press, New York.

[18] Bıçkı, D., (2000). “Kentsel Yeniden Yapılanma Çerçevesinde Mekânsal Yarılma, Kentsel Yoksulluk ve Türkiye”, içinde Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, 1. baskı, Nova Yayıncılık, Ankara; Derleyen: Zencirkıran, M.

[19] Marcuse, P., (2010). "Rights in Cities and the Right to the City", içinde Cities for All, Habitat International Coalition (HIC), Santiago; Derleyen: Sugranyes, A. ve Mathivet,C.

[20] Lefebvre, H., (2002). “The Right to the City”, içinde The Blackwell City Reader, Blackwell Publishing, Oxford; Derleyen: Bridge, G. ve Watson, S.

[21] Smith, M. P., (2012). “Remaking Urban Citizenship”, içinde Remaking Urban Citizenship, Organizations, Institutions, and the Right to the City Comparative Urban and Community Research, Volume 10, Transaction Publishers, 1. baskı, New Brunswich ve London; Derleyen: Smith, M.P. ve Mcquarrie, M.

[22] Miraftab, F., (2012). “Right to the City and Quiet Appropriations of Local Space in the Heartland”, içinde Remaking Urban Citizenship, Organizations, Institutions, and the Right to the City Comparative Urban and Community Research, Volume 10, Transaction Publishers, 1. baskı, New Brunswich ve London; Derleyen: Smith, M.P. ve Mcquarrie, M.

[23] Harvey, D., (2008). "The Right to the City", The New Left Review, 53: 23- 40

[24] Harvey, D., (1989). The Urban Experience, John Hopkins University Press, Maryland.

[25] Güler, M., (2011). “Kentsel Haklar, Kapitalizm ve Katılım”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 66 (1): 49-71.

[26] Castells, M., (1983). The City and the Grassroots, University of California Press, Berkeley.

[27] Lefebvre, H., (1972). Le Droit A La Ville suivi de Espace Et Politique, 1.baskı, Editions Anthropos, Paris.

[28] Castells, M. ve Ince, M., (2006). Manuel Castells'le Söyleşiler, 1. baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul; Çeviren: Kılıç, E., (2004). Conversations with Manuel Castells, 2. baskı, Polity Press, Cambridge.

[29] Harvey, D., (2009). Sosyal Adalet ve Şehir, 3. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul; Çeviren: Morali, M., (1988). Social Justice and the City, Blackwell Publishers, Oxford.

[30] Harvey, D. ve Twickel, C., (2013), Urban Class Warfare: Are Cities Built for the Rich?, http://www.spiegel.de/international/world/marxist-and-geographer-david-harvey-on-urban-development-and-power-a-900976.html, 04 Mart 2015.

[31] Harvey, D. ve Carlsson, C., (2012), Interviewed: David Harvey on Rebel Cities, http://www.shareable.net/blog/interviewed-david-harvey-on-rebel-cities, 04 Mart 2015.

[32] Harvey, D. ve Uzunçarşılı Baysal, C., (2012), David Harvey ile Kent Hakkı Üzerine Röportaj, http://www.sendika.org/2012/06/david-harvey-ile-kent-hakki-uzerine-roportaj-cihan-uzuncarsili-baysal-acik-radyo/, 04 Mart 2015.

[33] Erdönmez, M. E., (2001). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplumsal İlişkileri Yapılandırmadaki Rolü, Büyükdere- Levent- Maslak Aksı, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstütisi, İstanbul.

[34] Krier, R., (1984). Urban Space, Ruzoli International Publications, New York.

[35] Velioğlu, S., (1990). Dış Mekan Yaşantısına Bağlı Olarak Mimari Ölçekteki Fiziksel Biçimlenişi Değerlendirmeye Yönelik Bir Model, Yayınlanmamış Doktora Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstütisi, İstanbul.

[36] Gehl, J., (1987). Life Between Buildings, 1. baskı, Van Nostrand Rainhold Company, New York.

[37] Weber, M,. (2000). Modern Kentin Oluşumu, 1. baskı, Bakış Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Ceylan, M., (1921). The City, Free Press, New York.

[38] Okay, D., (2007). "Kentsel Kimlik ve Canlılık Bağlamında Meydanlar: Kuzey Kıbrıs'ta Bir Meydana Bakış", Mimarlar Odası Mimarlık Dergisi, 334

[39] Sennett, R., (1996). Kamusal İnsanın Çöküşü, 1. baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul; Çeviren: Durak. S. ve Yılmaz, A., (1992). The Fall of Public Man, W.W. Norton& Company, New York.

[40] Habermas, J., (1978). L'Espace Public, Editions Payot & Rivages, Paris.

[41] Habermas, J., (2007). Kamusallığın Yapısal Dönüşü, 7. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul; Çeviren: Bora, T. ve Sancar, M., (1962). Struktulwandel der Öffentlichkeit, Suhrkamp Verlag, Frankfurt.

[42] Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. ve Stone, A. M., (1992). Public open spaces. UK : Cambridge University Press.

[43] Arendt, H., (1961). Geçmişle Gelecek Arasında, 1. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul; Çeviren: Şener, B. S., Between Past and Future, Penguin Books, Londra.

[44] Özdemir, B., (2011). Çevresel Psikolojinin Kamusal Alan Kullanımına Etki Değerlendirmesi, Taksim Gezi Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[45] Altınçekiç, H. S. ve Kart N., (2000). "Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar", İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri B, 50 (2): 111-120

[46] Semerci, F., (2008). Kentsel Tasarım Gerekliliği Açısından Beyazıt Meydanı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[47] Dağıstanlı, Ö., (1997). Meydanın Evrimi, Mekansal Analizi ve Sosyal açıdan Önemi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[48] Gökgür, P., (2008). Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri, 1. baskı, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

[49] Tokcan, A., (2001). Modernizm Sonrası Kentsel Mekânda Yaşanan Dönüşüm Sürecinin Ankara Kenti Kızılay Meydanı Örneği Üzerinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

[50] Zengel, R., (2007). "Dönüştürülmüş Bir Meydan: İzmir Konak Meydanı'na Analitik Bir Yaklaşım", Mimarlar Odası Mimarlık Dergisi, 334

[51] Ostwald, M. ve Chapman, M., (2009). "Kalabalıklar ve Kent: Kentsel Mekanda Toplu İhlal Eylemleri", UIA 2005, İstanbul ABSTRACS, XXII World Congress of Architecture Cites: Grand Bazaar of Architecture, 3-7 Temmuz 2005, İstanbul.

[52] Cansever, T., (1999). Osmanlı Şehri ve Şehir Hayatı, Osmanlı, 5. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

[53] Sennett, R., (2008). Ten ve Taş, Batı Uygarlığında Beden ve Şehir, 3. baskı, Metis Yayınları, İstanbul. Çeviren: Birkan, T. (1996). Flesh and Stone The Body and the City in Western Civilization, W. W. Norton& Company, New York.

[54] Boysan, B. ve Bilgin, İ., (1996). Meydanların Varoluş ve Yokoluş Nedenleri, İnsan, Çevre, Kent, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi, İstanbul.

[55] Taşçı, H., (2014). Bir Hayat Tarzı Olarak Şehir, Mekan, Meydan, 1. baskı, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

[56] Pamay, B., (1974). Şehirciler için Peyzaj Planlama Ders Notları, İDMMA, İstanbul.

[57] Can, A., (2003). Antik Kent ile Bu Mekanı Üreten Toplumun Değerler Sistemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ve Atina Örneği, Doktora Tezi, İstanbul.

[58] MacDonald, W. J., (1986). The Architecture of the Roman Empire, Vol.2, Yale University Press, London.

[59] Özdeş, G., (1984). Şehirciliğin Evrimi Ders Notları, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

[60] Kılıçbay, M. A., (1993). Şehirler ve Kentler, 1. baskı, Gece Kitapları, Ankara.

[61] Öztan, Y., (1998). "Kentler ve Meydanlar", Maison Française Dergisi, 33: 154-157.

[62] Çelik, Z., Favro, D. ve Ingersoll, R., (2007). Roma, Piazza Di Ponte ve Panoptisizmin Askeri Kökenleri, Şehirler ve Sokaklar, 1. baskı, Kitap Yayınevi, İstanbul; Çeviren:

Altınok, B., (1996). Streets: Critical Perspectives On Public Space, University of California Press, California.

[63] Boyer, M.C., (1996). The City of Collective Memory Its Historical Imagery and Architectural Entertainments, The MIT Press, London.

[64] Aslanoğlu, G., (1970). Tarihte Peyzaj Anlayışı, Mimarlık - Şehircilik Türkiye'nin Sorunları, 1. baskı, Mimarlık Dergisi Yayınları Mimarlar Odası Mimarlık Dergisi, İstanbul.

[65] Trancik, R., (1986). Finding Lost Space, 1.baskı, Theories of Urban Design, New York.

[66] Toussaint, J. Y. ve Zimmermann, M., (2001). User, Observer, Programmer et Fabriquer L'espace Public, Presses Polytechniques Universitaires Romandes, Lausanne.

[67] Giritlioğlu, C., (1991). Şehirsel Mekan Öğeleri ve Tasarımı, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, Cilt İTÜ Kütüphanesi, İstanbul.

[68] Taneri, E., (1978). Şehircilik Konuları, İDMMA Mimarlık Bölümü Şehircilik ve Proje Kürsüsü-5, İstanbul.

[69] Zucker, P., (1959). Town and Square from Agora to the Village Gren, 1. baskı, Columbia University Press, New York.

[70] Barnet, J., (1980). An Introduction to Urban Design, Harper& Row Publishers, New York.

[71] Moudon, A. V., (1987). Public Streets for Public Use, Columbia University Press, NewYork.

[72] Keleş, R., (1993). Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar: (1975-1992), 1. baskı, IULA-EMME Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı Yayını, İstanbul.

[73] Critical Art Ensemble, (1996), Electronic Civil Disobedience, Brooklyn, http://www.critical-art.net/books/ecd/ecd2.pdf, 13 Mart 2015; Aktaran: Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[74] Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[75] Lefebvre, H., (2014). Mekanın Üretimi, 2. baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul; Çeviren:Ergüden, I., (2000). La Production de l'espace, Editions Anthropos, Paris; Aktaran: Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[76] McCaughy, M. ve Ayers, M.D. (2003). Cyberactivism: Online Activiszm in Theory and Practice, 1. baskı, Routledge Press, New york; Aktaran: Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı,

İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[77] Castells, M. (2009). Communication Power, 1. baskı, Oxford University Press, Oxford; Aktaran: Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[78] Gordon E. ve de Souza Silva, A.S. (2011). Net Locality: Why Location Matters in a Networked World, 1. baskı, Wiley-Blackwell, Chichester; Aktaran: Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[79] Ciravoğlu, A., (2014), The Impact of Urban Pattern on Claiming 'Place': Case Studies From Istanbul, http://www.tandfonline.com/eprint/vDkTvymYI5FshnwIxRpE/full, 13 Mart 2015.

[80] Simmel, G., (1997). "The Metropolis and Mental Life", içinde Simmel on culture: Selected writings, 1. Baskı, Sage Publications LTD, London; Derleyen: Frisby, D. ve Featherstone M.

[81] Hillier, B., Burdett, R., Peponis, J. ve Penn, A., (1987). "Creating Life: or, Does Architecture Determine Anything", Architecture and Behaviour, 3 (3): 233- 250.

[82] Peponis, J., Wineman, J., Rashid, M., Hong, K. S. ve Bafna, S., (1997). "On the Description of Shape and Spatial Configuration Inside Buildings: Convex Partitions and Their Local Properties", Environment and Planning B: Planning and Design, 24: 761- 781.

[83] Hillier, B., Hanson, J., Peponis, J. Hudson, J. ve Burdett, R., (1983). "Space Syntax: a Different Urban Perspective", Architectural Journal, 178 (48): 48- 63.

[84] Hillier, B., Hanson, J. ve Graham, H., (1987). "Ideas are in Things: An Application of the Space Syntax Method to Discovering House Genotypes", Environment and Planning B:Planning and Design, 14: 363- 385.

[85] Hillier, B., (1993). "Specifically Architecture Theory", Harvard Architecture Review, 9: 8- 27.

[86] Peponis, J., Hadjinikolaou, E., Livieratos, C. ve Fatouros, D.A., (1989). "The Spatial Core of Urban Culture", Ekistics, 334/335: 43-55.

[87] Read, S., (1999). "Space Syntax and Dutch City", Environment and Planning B: Planning and Design, 26: 251- 264.

[88] Hillier, B. ve Hanson, J., (1984). The Social Logic of Space, 1. baskı, Cambridge University Press, Cambridge.

[89] Jiang, B. ve Calaramunt, C., (2002). "Integration of Space Syntax into GIS: New Perspectives for Urban Morphology", Transactions in GIS, 6 (3): 295-309

[90] Klarqvist, B., (1993). "A Space Syntax Glossary", Nordisk Arkitektur for Skning, 2: 11-12.

[91] Jiang, B., Claramunt, C. ve Klarqvist, B., (2000). “An Integration of Space Syntax into GIS for Modelling Urban Spaces”, JAG, 2 (3/4): 161- 171.

[92] Hillier, B,. (1996). Space is the Machine: A Configurational Theory of Architecture, 1. baskı, Cambridge University Press, Cambridge.

[93] Varoudis T., (2012), DepthmapX Multi-Platform Spatial Network Analysis Software, Version 0.30 OpenSource, http://varoudis.github.io/depthmapX/, 13 Mart 2015.

[94] Castells, M., (2013). İsyan ve Umut Ağları İnternet Çağında Toplumsal Hareketler, 1. baskı, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul; Çeviren: Kılıç, E., (2012). Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Age of İnternet, Polity Press, Cambridge.

[95] Bjarnason, H., (2005). “Accessibility Analysis for Reykjavik, Island”, Tez, Lund University, Lund Institute of Technology Department of Technology and Society Traffic and Road, Sweden.

[96] Böhme, K., (2002). “Nordic Echoes of European Spatial Planning: Discursive Integration in Practice”, Nordregio Report, 8: 132- 151.

[97] Reykjavík Municipal Plan 2001-2024 Report 1, https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=0CHQQFjAG&url=http%3A%2F%2Feldri.reykjavik.is%2FPortaldata%2F1%2FResources%2Fumhverfissvid%2Fgr_na_borgin%2F4_kafli%2Fgogn%2FMunicipal_plan2024.pdf&ei=5W-EU-yLCM6y7AaX3oCACw&usg=AFQjCNEOIxZQiDd3CHPUSVtDhKNMKQnQ2w&sig2=MSWfCehAf7Y5M970rgnAzA&bvm=bv.67720277,d.ZGU&cad=rja, 13 Mart 2015.

[98] DS World’s Lands, Reykjavik, http://ds-lands.com/data_images/top_cityes/reykjavik/reykjavik-06.jpg, 27 Mayıs 2014.

[99] Tripomatic, Austurvöllur Square, http://www.tripomatic.com/Iceland/Reykjavik/Austurv%C3%B6llur-Square/, 07 Şubat 2014.

[100] Lordstorm, Austurvöllur Square, http://www.lordstorm.net/wanders/is10/20100218is06.html, 07 Şubat 2014.

[101] Zidouta, Wall Street on the Tundra, http://www.zidouta.com/2009/03/04/wall-street-on-the-tundra/, 07 Şubat 2014.

[102] Google Maps, https://www.google.com/maps, 18 Mayıs 2015.

[103] Komşuda Ne Oluyor, Yunanistan’da 6 Aralık Alexis isyanı, http://komsudaneoluyor.net/yunanistanda-6-aralik-alexis-isyani/, 19 Temmuz 2014.

[104] Saygılı, A. H., (2013), Yunan gençliği isyanın izinde, http://www.atilimhaber.org/2013/12/13/yunan-gencligi-isyanin-izinde/, 19 Temmuz 2014.

[105] Sabancı, A. A., (2010), İsyan 101: Yunanistan, http://ahmetasabanci.com/isyan-101-yunanistan/, 19 Temmuz 2014.

[106] Erten, S., (2005). "Büyük Ölçekli Kentsel Projeler ve Olimpiyat Oyunları: Atina 2004 Olimpiyatları Deneyimi", Planlama Dergisi, 2: 45- 52.

[107] Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ders Dökümanları, https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/758_54268_1655.pdf, 06 Temmuz 2014.

[108] File: Map Ancient Athens. png, http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_ancient_athens.png, 28 Nisan 2015.

[109] Gökgür, P., (2005). "1933'den 2003'e Atina Kartasındaki Değişimler, CIAM'dan CEU'ya" Planlama dergisi, 1: 35- 41.

[110] Habertürk.com, Akropolis Direnişi!, http://www.haberturk.com/dunya/haber/714865-akropolis-direnisi, 19 Temmuz 2014.

[111] Lehman, A., (2009). "Contemporary and Historical Site Design Athens, Greece", State University of New York College of Environmental Science and Forestry, New York.

[112] Emiliy Benet Author, Switch to Syntagma Square, http://emilybenet.blogspot.com.tr/2011/06/switch-to-syntagma-square.html, 19 Temmuz 2014.

[113] Koca, S. K., (2010). "Tunus'un Medina'larında Mekansal Bir Deneyim: Dokular, Renkler, İzler", Yapı Dergisi, 338: 44- 48.

[114] Escher, A. ve Schepers, M., (2007). "Revitalizing The Medina Of Tunis as a National Symbol", Erdkunde, 62 (2):129- 141.

[115] Cruising Excursions. com, Sousse Tunisia Shore Excursions, https://www.cruisingexcursions.com/search-port.php?port=277, 28 Nisan 2015.

[116] The Sojourner, Set It Off' & The Funky Cold Medina (Tunis, Tunisia), http://www.travelyourassoff.com/2012/03/set-it-off-funky-cold-medina-tunis.html, 20 Ocak 2014.

[117] Abdelkafi, J., (1989). La Médina de Tunis: Espace Historique, Presses du CNRS, Paris.

[118] Schulze, R., (1994). Geschichte der Islamischen Welt im 20, Jahrhundert, München.

[119] Development Strategy in Tunis, Tunisia, http://mirror.unhabitat.org/downloads/docs/TunisSummary.pdf, 20 Ocak 2014.

[120] Demotix, Tunisia – Protests Return to Bardo Square After Clash with Police, http://www.demotix.com/photo/2304313/tunisia-protests-return-bardo-square-after-clash-police?popup=1, 20 Ocak 2014.

[121] PressTV, Thousands of Tunisians call for government resignation, http://www.presstv.ir/detail/2013/08/07/317582/tunisia-protesters-urge-govt-resignation/, 20 Ocak 2014.

[122] Bayat, A., (2010). Life is Politics: How Ordinary People Change the Middle East, 1. baskı, Stanford University Press, Stanford; Aktaran: Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve

Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[123] The New York Times, Middle East, Violent Clashes Mark Protests Against Mubarak's Rule, http://www.nytimes.com/2011/01/26/world/middleeast/26egypt.html?_r=0, 15 Mayıs 2014.

[124] Haberler.com, Mısır'da Cumhurbaşkanlığı Seçimini Mursi Kazandı, http://www.haberler.com/misir-da-cumhurbaskanligi-secimini-mursi-kazandi-3732435-haberi/, 15 Mayıs 2014.

[125] The Guardian Winner of the Pulitzer prize, Protesters across Egypt call for Mohamed Morsi to go, http://www.theguardian.com/world/2013/jun/30/mohamed-morsi-egypt-protests, 15 Mayıs 2014.

[126] Milliyet.com.tr, Mısır'da Darbe Böyle Geldi!, http://dunya.milliyet.com.tr/misir-da-darbe-boyle-geldi-/dunya/detay/1731810/default.htm, 15 Mayıs 2014.

[127] Posta, ABD'den Uyarı: Cadı Avına Son Verin, http://www.posta.com.tr/dunya/HaberDetay/ABD-den-uyari--Cadi-avina-son-verin.htm?ArticleID=185937, 15 Mayıs 2014.

[128] Sims, D., (2003). "Urban Slums Reports: The Case Of Cairo, Egypt", Understandıng Slums: Case Studies For The Global Report On Human Settlements, University College London.

[129] Elsheshtawy, Y., (2012). "Revolutıonary Cairo And Urban Modernity", 15th International Planning History Society Conference, 15-18 Temmuz 2012, Sao Paulo.

[130] International Making Cities Livable LLC, Tahrir Square and the birth of Democracy? Demonstrations on Tahrir Square, http://www.livablecities.org/articles/tahrir-square-and-birth-democracy, 17 Ocak 2014.

[131] Bricoleurbanism, Tahrir Square, Cairo - From Traffic Circle to Civic Square, http://www.bricoleurbanism.org/beautiful-urban-moments/tahrir-square-cairo-from-traffic-circle-to-civic-square/, 17 Ocak 2014.

[132] Alvarez K., (2011). Nosotros los Indignados: Las voces comprometidas del #15-M, 1. baskı, Destino, Barcelona; Aktaran: Gerbaudo, P., (2014). Twitler ve Sokaklar Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği, 1. baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul; Çeviren: Akınhay, O., (2012). Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism, 1. baskı, Pluto Press, London.

[133] McKenzie, J., (2008). The Influence of the Romans in Mérida Spain: The Aqueducts, Tez, Oregon State University, Bachelor of Arts in International Studies in History, Oregon.

[134] Ibarz, J.V., (1998). "The Study of Urban Form in Spain", Urban Morphology, 2 (1): 35-44.

[135] Vorms, C., (2004). “Informal urban growth and official city planning. The outskirts of Madrid 1860-1936”, The 11th Conference of the International Planning History Society, 13- 17 Temmuz 2004, Barcelona.

[136] Alexander, K., “Strategic Report & Applied Technical Study Plaza De San Ildefonso, Madrid”, http://www.keiralexander.com/wp-content/uploads/2012/02/KA_Strategic-Report_Part-1_sm.pdf, 17, 01, 2014.

[137] Wikipedia, File:Tragabolas en la Puerta del Sol, http://en.wikipedia.org/wiki/File:Tragabolas_en_la_Puerta_del_Sol.jpg, 19 Ocak 2014.

[138] A Radiação De Hawking, Na Porta do Sol, o Sol e a Lua, https://aradiacaodehawking.wordpress.com/, 12 Mart 2015.

[139] İkinci Grup, Lidersiz ve Sınır Tanımayan Öfkeliler (Los İndignatos), http://www.ikincigrup.com/index.asp?haberID=29018, 19 Ocak 2014.

[140] Demirtaş, Y. ve Esgin, İ., (2006). “Bir Kentsel Yenileme Deneyimi: Barselona”, Planlama Dergisi, 2 (36): 155-162.

[141] A View on Cities, Plaça de Catalunya Catalonia Square, http://www.aviewoncities.com/barcelona/placadecatalunya.htm, 12 Eylül 2014.

[142] Egecita, Barcelona Barcelona…, http://egecita.com/barcelona-barcelona/, 20 Ocak 2014.

[143] MISH’S Global Economic Trend Analysis, Violence in Bracelona: Police Break Up Protesters With Clubs, Rubber Bullets, http://globaleconomicanalysis.blogspot.com/2011/05/violence-in-bracelona-police-break-up.html, 20 Ocak 2014.

[144] Organization of World Heritage Cities, Merida, Spain, http://www.ovpm.org/en/spain/merida, 27 Mayıs 2014.

[145] Livius.Org, Augusta Emerita (Merida), http://www.livius.org/ei-er/emerita/emerita_augusta.html, 27 Mayıs 2014.

[146] Superstock, Stock Photo: Aerial view of merida and the aqueduct. Badajoz province. Extremadura. Spain, http://www.superstock.com/stock-photos-images/1566-0148021, 27 Mayıs 2014.

[147] McKenzie, J., (2008). The Influence of the Romans in Mérida Spain: The Aqueducts, Tez, Oregon State University, Bachelor of Arts in International Studies in History, Oregon.

[148] Minube, Plaza de Espana, http://www.minube.com/rincon/plaza-de-espana-a8111, 27 Mayıs 2014.

[149] Todocoleccion, Plaza Espana, http://www.todocoleccion.net/badajoz-merida-plaza-espana~x25446002, 27 Mayıs 2014.

[150] BBC Türkçe, Londra’da isyan yangınları güneye sıçradı, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/08/110808_london_violence.shtml, 11 Mayıs 2014.

[151] Ntvmsnbc, İngiltere'de ateş büyüyor!, http://www.ntvmsnbc.com/id/25239729/, 11 Mayıs 2014.

[152] Bayhan, V., (2012). "İngiliz Baharı Mı? Ağustos 2011'de İngiltere'de Yaşanan Ayaklanmaların Sosyolojik Nedenleri", Sosyoloji Konferansları, 46 (2): 153- 193.

[153] BBC Türkçe, Yağma ve Kundaklama Tottenham Dışına Taştı, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/08/110808_london_riots.shtml, 11 Mayıs 2014.

[154] Günay, O., (2011), Gençlik, İsyan ve Adalet Londra İsyanlarının Gör Dediği, http://bianet.org/bianet/toplum/132397-londra-isyanlarinin-gor-dedigi, 11 Mayıs 2014.

[155] Yırtıcı, H., (2014), Londra Kent Modernleşmesi: 1700 - 2000, http://www.mekanar.com/tr/yazi-ar%C5%9Fiv-2010/makale/londra-kent-modernle%C5%9Fmesi-1700-2000-hakk%C4%B1-y%C4%B1rt%C4%B1c%C4%B1.html, 11 Mayıs 2014.

[156] Keskin, D., Surat, Ö. ve Yıldırım, Ö., (2002), Londra'nın Sürdürülebilir Kentsel Yenileşme Deneyiminden, Türkiye ve İstanbul Özelinde Yenileşme Calışmalarında Nasıl Faydalanılabilir?, http://www.kentselyenileme.org/dosyalar/turdok10.doc, 03 Haziran 2014.

[157] Gülcan, E., (2014), Şehirlerin Ruhunun Aynası 19 Dev Direniş Meydanı, http://listelist.com/sehirlerin-direnis-meydanlari/, 03 Haziran 2014.

[158] Paternoster Square, History, http://www.paternostersquare.info/history.aspx, 03 Haziran 2014.

[159] Paternoster Square, About Paternoster, http://www.paternostersquare.info/about-paternoster.aspx, 03 Haziran 2014.

[160] My London Diary, London From St Paul's St Paul's Cathedral, London. Saturday 12 Nov 2011, http://mylondondiary.co.uk/2011/11/nov.htm, 03 Haziran 2014.

[161] Gingsberg, A., (1956), Manhattan, Newyork- Manhattan, Brussels, Postwar Urban Planning İn The Grip Of An İsland, http://www.scriptiebank.be/sites/default/files/28fa3fdcda474a2cb6046ed092e71ec4.pdf, 09 Şubat 2014.

[162] Bell, R., Urban Design, Planning Framework a Report of the Civic Alliance to Rebuild Downtown New York, http://www.civic-alliance.org/pdf/Framework-urban.pdf, 09 Şubat 2014.

[163] Cahaban, M., (2012), Uncanny Valley: The Real Reason There Are No Skyscrapers in the Middle of Manhattan, http://observer.com/2012/01/uncanny-valley-the-real-reason-there-are-no-skyscrapers-in-the-middle-of-manhattan/, 09 Şubat 2014.

[164] Foderaro, L.W., (2011), Privately Owned Park, Open to the Public, May Make Its Own Rules, http://www.nytimes.com/2011/10/14/nyregion/zuccotti-park-is-privately-owned-but-open-to-the-public.html?_r=0, 09 Şubat 2014.

[165] Eimhorm, E., (2011), Zuccotti Park Owners Brookfield Properties Owe City $139G in back taxes, http://www.nydailynews.com/new-york/zuccotti-park-owners-brookfied-properties-owe-city-139g-back-taxes-article-1.986720, 09 Şubat 2014.

[166] Cyrptone, Occupy Wall Street NYC Photos, 15 November 2011, http://cryptome.org/info/ows-19/ows-19.htm, 09 Şubat 2014.

[167] Zaman, Wall Street Protestoları İrlanda'ya Sıçradı, http://www.zaman.com.tr/dunya_wall-street-protestolari-irlandaya-sicradi_1189714.html, 20 Temmuz 2014.

[168] Son Devir, Bankalara değil, insanlara yardım edin, http://www.sondevir.com/index.php?aType=haber&ArticleID=30549&q=Yard%C4%B1m, 20 Temmuz 2014.

[169] Haber7com, İrlanda'da 'Dame Caddesi' gerginliği, http://www.haber7.com/avrupa/haber/834480-irlandada-dame-caddesi-gerginligi, 20 Temmuz 2014.

[170] SonDakika, "Dame Caddesini İşgal Et" Girişiminden Protesto Gösterisi, http://www.sondakika.com/haber-dame-caddesini-isgal-et-girisiminden-protesto-3431580/, 20 Temmuz 2014.

[171] NaMa Wine Lake, Occupy Dame Street evicted – last photographs of the encampment, http://namawinelake.wordpress.com/2012/03/08/occupy-dame-street-evicted-last-photographs-of-the-encampment/, 20 Temmuz 2014.

[172] Moore, J., History Essay - Dublin 17th and 18th Century, https://www.academia.edu/4982176/History_essay_-_Dublin_17th_and_18th_century, 20 Temmuz 2014.

[173] Tamer, C., (2012), Etnik ve Dini Açıdan Kuzey İrlanda ve İngiltere, http://akademikperspektif.com/2012/03/07/etnik-ve-dini-acidan-kuzey-irlanda-ve-ingiltere/, 20 Temmuz 2014.

[174] Özdemir, D., (2005). "Kent merkezinde kültür eksenli bir dönüşüm projesi: Temple Bar, Dublin", Arredamento Mimarlık Dergisi, Mart: 98-105

[175] Uselectionatlas, Re: Post a pic of your hometown, and tell us a couple interesting facts about it!, http://uselectionatlas.org/FORUM/index.php?topic=194101.0, 23 Ağustos 2014.

[176] Önal Hoşkara, Ö., (2008), Avrupa Konut Araştırmaları Ağı 2008 Yılı Konferansı (ENHR 2008) ve Ev Sahibi Dublin, http://www.mimarizm.com/kentintozu/Makale.aspx?id=569&sid=328&Page=2, 20 Temmuz 2014.

[177] McCarthy, J., (1998). "Dublin's Temple Bar – A case study of Culture-led Regeneration", European Planning Studies, 6 (3): 271-282.

[178] Tiesdell, S., Oc, T. ve Heath, T., (1996). Revitalizing Historic Urban Quarters, 1. baskı, Architectural Press, New York.

[179] Archiseek, 1799 - Commercial Buildings, Dame Street, Dublin, http://archiseek.com/2014/1799-commercial-buildings-dame-street-dublin/#.VLgPOCusWSo, 15 Ocak 2015.

[180] Archiseek, http://archiseek.com/2010/1879-olympia-theatre-dame-street-dublin/#.VLgPSCusWSo, 15 Ocak 2015.

[181] Archiseek, http://archiseek.com/2010/1779-city-hall-dame-street-dublin/#.VLgPWyusWSo, 15 Ocak 2015.

[182] Archiseek, 1980 - Central Bank of Ireland, Dame Street, Dublin, http://archiseek.com/2010/1980-central-bank-of-ireland-dame-street-dublin/#.VLgPTyusWSo, 15 Ocak 2015.

[183] Deviantart, http://www.deviantart.com/morelikethis/artists/269661119?view_mode=2#skins, 23 Ağustos 2014.

[184] Etkin Haber Ajansı, 2005 Fransa'dan 2011 İngiltere'ye, http://www.etha.com.tr/Haber/2011/08/10/dunya/2005-fransadan-2011-ingiltereye/, 06 Temmuz 2014.

[185] Şen, B., (2012), Ayak Takımına Sıfır Tolerans - Besime Şen, http://www.toplumsol.org/ayak-takimina-sifir-tolerans-besime-sen/, 06 Temmuz 2014.

[186] Marksist Tutum, Paris Varoşlarından Gelen Patlama, http://marksist.net/DUN/paris.htm, 06 Temmuz 2014.

[187] Le Monde.fr, Nouveau rassemblement d'"indignés" dans le quartier de La Défense, http://www.lemonde.fr/societe/article/2011/11/11/des-indignes-manifestent-dans-le-quartier-de-la-defense_1602706_3224.html#xtor=AL-32280258, 06 Temmuz 2014.

[188] Crumley, B., (2011), Why Protest-Happy France Has Snubbed The Occupy Movement (For Now), http://world.time.com/2011/11/01/why-protest-happy-france-has-snubbed-the-occupy-movement-for-now/, 06 Temmuz 2014.

[189] France 24, French 'Occupy' Movement Gets off to a Slow Start, http://www.france24.com/en/20111105-french-occupy-movement-slow-start-defense-business-district-paris-tents-police/, 06 Temmuz 2014.

[190] Yırtıcı, H., Paris: Bir Modernleşme Projesi, http://www.mekanar.com/tr/yazi-arşiv-2013/makale/paris-bir-modernleşeme-projesi-hakkı-yırtıcı.html, 06 Temmuz 2014.

[191] Karadağ, D., (2008), Kentsel Dönüşüm'ün Tarihi, http://v3.arkitera.com/g67-kentsel-donusum.html?year=&aID=794, 06 Temmuz 2014.

[192] Karabaş, B., (2009), "Paris Nasıl Temizlendi"?, http://v3.arkitera.com/h41017-paris-nasil-temizlendi.html, 06 Temmuz 2014.

[193] Demirsoy, M.S., (2006). Kentsel Dönüşüm Projelerinin Kent Kimliği Üzerindeki Etkisi, MSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

[194] Ersoy M., (2004). Paris La Defense Örneği, Kentsel Tasarım Yönetim Teknikleri, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

[195] Kayalar, J., (2006). Kent Ve Meydan Olgusu, Yeniden Canlandırma Sürecinde Karşılaştırılmalı Bir İrdeleme, Trafalgar Meydanı ve Eminönü Meydanı, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstütisi, İstanbul.

[196] Haswell, J., La Défense, http://courses.umass.edu/latour/2010/ladefence/JillianHaswell%20La%20Defense.html, 06 Temmuz 2014.

[197] Şisman A. ve Kibaroğlu, D., (2009). "Dünyada ve Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları", TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 11-15 Mayıs, Ankara.

[198] Flickr, Occupy La defense, https://www.flickr.com/photos/franzois/6314794436/, 06 Temmuz 2014.

[199] Mimdaporg, Arch Daily'de Gezi Parkı: Türkiye'de İfade Özgürlüğü Mücadelesi Simgesi, http://www.mimdap.org/?p=117910, 20 Temmuz 2014.

[200] Akşam, Gezi Parkı olayları nedir? Nasıl başladı, neler yaşandı? İşte gün gün Gezi eylemleri, http://www.aksam.com.tr/guncel/gezi-parki-eylemleri-nasil-basladi-nasil-yayildi-neler-yasandi/haber-212253, 20 Temmuz 2014.

[201] Mimdaporg, İşgal İstanbul'unda büyüyen Mini-City: Gezi Parkı, http://www.mimdap.org/?p=118190, 20 Temmuz 2014.

[202] Yolcu, A., (2013), Gezi Parkı'nın Hızla Büyüyen Kütüphanesi, http://www.hurriyet.com.tr/kultur-sanat/haber/23435469.asp, (20 Temmuz 2014).

[203] Medyalens, Gezi Parkı Direnişi: Nedir? Nasıl Başladı? Kim Ne Dedi?, http://www.medyalens.com/gezi-parki-direnisi-nedir-nasil-basladi/, 20 Temmuz 2014.

[204] Mimdaporg, Gezi Parkı konusunda yargı kararı beklenecek, http://www.mimdap.org/?p=118481, 20 Temmuz 2014.

[205] TRT Haber, Gezi Parkı boşaltıldı, http://www.trthaber.com/haber/gundem/gezi-parki-bosaltildi-89603.html, 20 Temmuz 2014.

[206] Dağlar, A., (2013), "Gezi Parkı'nda yürütmeyi durdurma kararı kaldırıldı", http://www.hurriyet.com.tr/gundem/24067224.asp, 20 Temmuz 2014.

[207] Cumhuriyet, Mahkemeden Gezicileri Sokağa Dökecek Karar, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/49831/Mahkemeden_Gezicileri_sokaga_dokecek_karar.html, 20 Temmuz 2014.

[208] İnce, E., (2014), 'Topçu Kışlası onayı uygundur', http://www.radikal.com.tr/turkiye/topcu_kislasi_onayi_uygundur-1180789, 20 Temmuz 2014.

[209] PlusOOO, Sabah Saatlerinde Taksim, http://www.plusooo.com/gallery/sizes/42-sabah-saatlerinde-taksim/, 23 Ağustos 2014.

[210] Keyder Ç. ve Öncü A., (1993). Istanbul and the Concept of World Cities, 1. baskı, Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul.

[211] Keyder, Ç., (2000). İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında, 1. baskı, Metis Yayınları, İstanbul; Derleyen: Keyder, Ç.; Çeviren: Savran, S.

[212] Tekeli, İ., (1992). "Dünya Kenti İstanbul", Görüş Dergisi, Kasım: 55-61.

[213] Akpınar, İ.Y. ve Gümüş, K., (2012). "Taksim, Dün- Bugün: İdeolojik Bir Okuma", Mimarlık Dergisi, 28: 38- 46.

[214] Aksoy, A., (2001). "Gecekondudan Varoşa Dönüşüm: 1990'larda 'Biz' ve 'Öteki' Kurgusu", içinde Dışarıda Kalanlar/ Bırakılanlar, 1. baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul; Derleyen: Avcı, N., Derman, D., Kırca, S. ve Yumul, A.

[215] Bal, H., (2008). Kent Sosyolojisi, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta.

[216] Aslan, O., (2007). "Hukuki Bakış", Mühendislik, Mimarlık ve Planlamada + İvme Dergisi, 4: 54-67

[217] Işık, O., (1999). "1980'lerden 2000'lere Türkiye'de Kentsel Gelişme: Yeni Dengeler-Yeni Sorunlar", içinde Sivil Toplum İçin "Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi" Seminerleri, WALD Yayınları, İstanbul.

[218] Gedikli, B., (2003). "Türkiye'de Ruhsatsız Yapılaşma ve İmar Afları Üzerine Bir Değerlendirme", Planlama Dergisi, 2003 (2): 71-78.

[219] Lök, S. ve Selek, T., (2003). "Kentsel Yoksulluk", Planlama Dergisi, 2003 (2): 110-114.

[220] Ergün, C., (2011). Kentsel Dönüşüm Sürecine Dönüşüm Alanlarından Bakmak: İstanbul Maltepe (Başıbüyük Ve Gülsuyu Mahallesi) Örneği, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütisi, Isparta.

[221] Tekeli, İ., (1994). Development of Istanbul Metropolitan Area: Urban Administration and Planning, 1. baskı, IULA-EMME Yayınları, İstanbul

[222] Sönmez, M., (2000). "İstanbul'da Kuzey- Güney Kutuplaşması ve Rantlar", İstanbul Dergisi, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

[223] Dökmeci, V., Dülgeroğlu, Y. ve Berköz, L., (2000). İstanbul Şehir Merkezi Transformasyonu ve Büro Binaları, 1. baskı, Literatür Yayınları, İstanbul.

[224] Kurtuluş, H., (2003). "Mekanlarda Billurlaşan Kentsel Kimlikler", Doğu-Batı, 3: 75-99.

[225] Şen, B., (2006). "Ekonomik Gelişmenin Kültürel Stratejileri: İstanbul Kent Merkezleri ve Tarihi Kentsel Alanların Yeniden Yapılandırılması", Planlama Dergisi, 2006 (2): 65-76.

[226] Öktem, B., (2006). "Neoliberal Küreselleşmenin Kentlerde İnşası: AKP'nin Küresel Kent Söylemi ve İstanbul'un Kentsel Dönüşüm Projeleri", Planlama Dergisi, 2006 (2): 53- 63.

[227] Kılınçaslan, İ., (2005). İssues in The Renovation Of The Taksim Square, UIA 2005, İstanbul ABSTRACS, XXII World Congress of Architecture Cites: Grand Bazaar of Architecture, 3-7 Temmuz 2005, İstanbul.

[228] Dökmeci, V. ve Çıracı, H., (1990). Tarihsel Gelişim Süreci içinde Beyoğlu, 1. baskı, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.

[229] Karaman, A. ve İşözen, E., (1987). "Taksim ve Yakın Çevresi Tarihsel Gelişimi", Taksim Meydanı Proje Yarışması Kitabı, İstanbul.

[230] Tapan, M., (1998). İstanbul'un Kentsel Planlamasının Tarihsel Gelişimi ve Planlama Eylemleri, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

[231] Cezar, M., (1965). 19. yüzyıl Beyoğlu'su, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul.

[232] Mimdaporg, Taksim (İnönü) Gezi Parkı, http://www.mimdap.org/?p=117459, 01 Ağustos 2014.

[233] Bilsel, F. C., (2010). Nazım İmar Planlar ve Kentsel Operasyonlarla Kentin Yapısal Dönüşümü, İmparatorluk Başkentinden Cumhuriyet'in Modern Kentine: Henri Prost'un İstanbul Planlaması (1936- 1951), İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

[234] Haber Türk, İşte Taksim Meydanı'nın Son Hali, http://galeri.haberturk.com/gundem/galeri/427102-iste-taksim-meydaninin-son-hali, 11 Eylül 2014.

[235] Gülcan, E., (2014), Tarihinden Direnişine 22 Adımda Taksim Meydanı'nın Öyküsü, http://listelist.com/taksim-meydaninin-oykusu/, 04 Eylül 2014.

[236] Borsa Altın, Taksim Meydanı Canlı izle- Live, http://www.borsaaltin.com/turkiye-gundemi/taksim-meydani-canli-izle-live-h10072.html, 04 Eylül 2014.

[237] Fırat, B.Ö., Hamburg'dan İstanbul'a Kent Hakkı, http://www.toplumunsehircilikhareketi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=186:hamburgdan-stanbula-kent-hakk&catid=8:makaleler&Itemid=15, 06 Ekim 2013.

[238] Evrensel, Gezi Parkı ve Park Fiction, http://www.evrensel.net/haber/70318/gezi-parki-ve-park-fiction.html#.U3HPuPl_uSo, 13 Mayıs 2014.

[239] Kızıl Bayrak, Hamburg'da Göçmen Politikası Protesto Edildi, http://www.kizilbayrak.net/ana-sayfa/duenya/haber/hamburgda-goecmen-politikasi-protestosu-edildi/, 13 Mayıs 2014.

[240] Kızıl Bayrak, Hamburg'da Rote Flora İçin Militan Direniş!, http://www.kizilbayrak.net/ana-sayfa/duenya/haber/hamburgda-rote-flora-icin-militan-direnis/, 13 Mayıs 2014.

[241] Tolun, A., (2013), Hamburg'ta kentsel dönüşüme direniş - Ayça Tolun, http://www.kizilbayrak.net/ana-sayfa/duenya/haber/hamburgta-kentsel-doenuesueme-direnis-ayca-tolun/, 13 Mayıs 2014.

[242] Kızıl Bayrak, Hamburg'da Direniş Kazandı!, http://www.kizilbayrak.net/ana-sayfa/duenya/haber/hamburgda-direnis-kazandi/, 13 Mayıs 2014.

[243] Official Hamburg Website, Hamburg İnfo, http://english.hamburg.de/, 25 Şubat 2015.

[244] Lonely Planet, Hamburg, History, http://www.lonelyplanet.com/germany/hamburg/history, 3 Haziran 2014.

[245] Hafencity Hamburg, Hafencity Project, http://www.hafencity.com/en/overview/on-historic-ground.html, 3 Haziran 2014.

[246] Wikipedia, Hamburg, http://tr.wikipedia.org/wiki/Hamburg, 3 Haziran 2014.

[247] Ekho Mimarlık ve Tasarım, Hamburg Kenti Liman Bölgesinin Olumlu Dönüşümü, http://ekho.com.tr/hamburg-kenti-liman-bolgesinin-olumlu-donusumu, 3 Haziran 2014.

[248] T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, Yalova'nın Geleceği Kentsel Gelişim Senaryoları Ve Yol Haritası, http://www.dogumarmarabolgeplani.gov.tr/pdfs/1_calistay_26_YalovaCalistayiRaporu.pdf, 3 Haziran 2014.

EK-A

ANKET SORULARI

1- Kent hareketlerindenden nasıl haberiniz oldu?

a) İnternetten (sosyal medya, forumlar vs)
b) Medyadan (internet haberleri, tv, radyo vs.)
c) Sokak, meydan gibi kamu alanlarında konuşulanlardan, mitinglerden
d) Çevremdeki arkadaş gruplarından (okul, iş vs)

2- Kent hareketine katılma kararını nasıl verdiniz?

a) İnternet ortamında paylaşılanlarla
b) Kent mekanında eylem sırasında olanları görünce, duyunca vs
c) Çevremdeki insanların konuşmalarıyla
d) Diğer

3- Aşağıdaki tanımlardan hangisi kent hareketlerinde işgal edilen mekan için uygundur?

a) Ortak ve farklı kültürlere sahip insanların iletişim kurduğu mekan
b) Çeşitli etkinliklere olanak sağlayan mekan
c) Geniş, açık alan
d) Çevresinde yapıların var olduğu alan
e) Merkez özelliği gösteren alan
f) Diğer

4- Kent hareketlerine sahne olan mekan, aşağıdakilerden hangisine hizmet etmektedir?

a) Ülke geneline
b) Kent geneli**n**e
c) İlçe geneline
d) Mahalle geneline

5- Kent hareketlerinde işgal edilen mekanı, hareket öncesinde ziyaret sıklığınız neydi?

a) Haftada her gün
b) Haftada birkaç gün
c) Hafta sonları
d) Bazen
e) Hiç

6- Kent hareketlerinde işgal edilen mekanı, hareket öncesinde ne amaçla kullanırdınız?

a) Kişilerle iletişim kurmak
b) Çeşitli etkinlikler yapmak
c) Alış veriş yapmak
d) Dinlenme alanı olarak kullanmak
e) Bir yerden başka bir yere giderken geçiş mekanı
f) Diğer

7- Kent hareketlerinde işgal edilen mekan, hangilerine hizmet vermektedir?

a) Sosyal mekanlar; cafe, restaurant
b) Kültürel mekanlar; sinema, tiyatro, konser alanı
c) Ticari mekanlar; hediyelik eşya dükkanları, butikler, kitapçılar
d) İdari mekanlar; Belediye binası, valilik
e) Toplumsal mekanlar; miting alanı

8- Kent hareketlerinde işgal edilen mekana erişim nasıldır?

a) Mekanı bulmak kolay, çevre sokaklar, caddeler mekana ulaşıyor.
b) Mekanı bulmak zor, bağlantı sokak, caddeleri yok.

9- Kent hareketlerinde işgal edilen mekan kullanımı için işgal öncesinde aşağıdakilerden hangisi uygundur?

a) Mekana geldiğimde mekan halkın kullanımına açık oluyor.
b) Mekana geldiğimde mekan halkın kullanımına açık olmuyor.
c) Mekanda olanlar hakkında bilgim oluyor.
d) Mekanda olanlar hakkında bilgim olmuyor.
e) Mekanda faaliyet olmuyor.

10- Kent hareketlerinde işgal edilen mekanın kullanımı sizin için nasıldır?

a) Burada yapmak istediklerimi yapabiliyorum
b) Burada ihtiyacım olan her şey var
c) Burada yerel şeyler öğrenebiliyorum... yerel tarih,bitkiler, sanat...
d) Diğer

11- Kent hareketlerinde işgal edilen mekanda, kent hareketleri öncesinde diğer insanlarla etkileşiminiz nasıldı?

a) Burası pek çok farklı insanın geldiği bir yer
b) Burada insanlar pek çok farklı etkinlik yapıyor
c) Farklı kullanıcılar arasında çatışma yok
d) Burası insanların geldiği bir yer değil
e) Burası insanların geldiği ama etkinlik yapılmayan bir yer
f) Diğer

12- Kent hareketlerinde işgal edilen mekanda, kent hareketleri sırasında diğer insanlarla etkileşiminiz nasıldı?

a) Burası pek çok farklı insanın geldiği bir yer
b) Burada insanlar pek çok farklı etkinlik yapıyor
c) Farklı kullanıcılar arasında çatışma yok
d) Diğer

13- Kent hareketlerinde işgal edilen mekanın, çevre (kent/ ilçe/ mahalle) için önemi nedir?

a) Burası içinde bulunduğu çevre için önemli bir mekan
b) Çevrede yaşayan insanlar buranın tasarlanmasında söz sahibi
c) Herkes burada bulunmak konusunda kendini rahat hissediyor
d) Bölgesel gruplaşma yok, herkesin kullanımına açık
e) Burası belirli festivaller, kutlamalar, organizasyonlar için kullanılıyor
f) Burası kentin tarihinde pek çok olaya tanıklık etmiştir
g) Burası işgal hareketinin savunduğu konu bakımından simgesel değere sahiptir.
h) Diğer

14- Kent hareketlerinde işgal edilen mekan, kent hareketleri öncesinde sizin için ne ifade ediyordu?

15- Kent hareketlerinde işgal edilen mekan, kent hareketleri sonrasında sizin için ne ifade ediyor?

KAMUSAL MEKAN DEĞERLENDİRME					
1. BAĞLANTI OLANAKLARI	1	2	3	4	5
2. ALAN BÜYÜKLÜĞÜ	1	2	3	4	5
3. ALAN YÖNÜNE BAĞLI KAPALILIK	1	2	3	4	5
4. GÖRSEL ALAN NİTELİĞİ	1	2	3	4	5
5. ÇEVREDEKİ ALAN KULLANIMLARI ve YOĞUNLUĞU	1	2	3	4	5
6. ÇEVRESİNDEKİ KULLANICI POTANSİYELİ	1	2	3	4	5
7. KENTSEL DONATI ALANLARI ile BAĞLANTI ve YAKINLIK	1	2	3	4	5
8. SEÇİLEN YERİN MEKANSAL BÜTÜNLÜĞÜ	1	2	3	4	5
9. SEMBOLİK ANLAM TAŞIMA	1	2	3	4	5
10. SEÇİLEN YERİN ÇEVRESİNDEKİ YAPI ya da YAPILAR ile SEMBOLİK BİR ANLAMI OLMASI	1	2	3	4	5
11. EYLEM ÖZGÜRLÜĞÜ	1	2	3	4	5

KENT HAREKETİ NEDENLERİ					
1. EKONOMİK KRİZ	1	2	3	4	5
2. KONUT HAKKI AYAKLANMALARI/ MÜLKSÜZLEŞTİRME	1	2	3	4	5
3. KAMUSAL KAYNAKLARIN KAPİTALİZM İÇİN KULLANIMI	1	2	3	4	5
4. SİVİL İTAATSİZLİK EYLEMLERİ, ŞEHRİ GERİ ALMA	1	2	3	4	5
5. MEVCUT SİSTEMDE DAHA FAZLA SÖZ SAHİBİ OLMA İSTEĞİ, KENT HAKKI	1	2	3	4	5
6. DEMOKRATİK SİSTEM İSTEĞİ	1	2	3	4	5
7. NEOLİBERALİZM ETKİSİ	1	2	3	4	5
8. KENTSEL AÇIK ALANLARIN DENETİM ALTINDA OLMASI	1	2	3	4	5
9. AYNI KİŞİNİN ÜLKE YÖNETİMİNDE OLMASI	1	2	3	4	5
10. KENT NÜFUSU	1	2	3	4	5

KENT HAREKETİNİN BAŞLAMA SÜRECİ					
1. HAREKETE ETKİ EDEN DAR GELİRLİ MAHALLEDE YAŞANAN OLAY	1	2	3	4	5
2. HAREKETE ETKİ EDEN SOSYAL MEDYADA BİR ARAYA GELME	1	2	3	4	5
3. HAREKETE ETKİ EDEN MEYDANDA BİR ARAYA GELME	1	2	3	4	5
4. HAREKETİN NET İLE BAŞLAYIP, MEYDANDA TOPLANDIKTAN SONRA BÜYÜMESİ	1	2	3	4	5
5. BAŞKA ÜLKEDE YAŞANAN KENT HAREKETİNDEN CESARET ALMA (İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİSİ)	1	2	3	4	5

Not: 5 puan etkisi fazla, 1 puan etkisi yok anlamındadır.

Kişisel Bilgiler

1. Yaşadığınız şehir
2. Kaç yıldır bu şehirde yaşıyorsunuz?
3. Vatandaşlığınız
4. Yaşınız
5. Cinsiyetiniz K E
6. Medeni durumunuz nedir?
   a) Evli
   b) Bekar
7. Eğitim durumunuz nedir?
   a) İlköğretim
   b) Lise
   c) Üniversite
   d) Yüksek Lisans
   e) Doktora
8. İş durumunuz nedir?
9. Aylık geliriniz nedir?
   a) düşük gelir
   b) orta gelir
   c) yüksek gelir

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	:Elif VURUCULAR
Doğum Tarihi ve Yeri	:25.06.1988 BURSA
Yabancı Dili	:İngilizce
E-posta	:elifvurucular@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	**Alan**	**Okul/Üniversite**	**Mezuniyet Yılı**
Lisans	Mimarlık	Mimar Sinan G.S.Ü.	2010
Lise	Fen Bilimleri	Bursa Gazi Anadolu Lisesi	2006

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	**Firma/Kurum**	**Görevi**
2015	Bursa Teknik Üniversitesi Doğa Bilimleri, Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Bölümü	Uzman
2011	Piray Mimarlık	Proje Sorumlusu

YAYINLARI

Bildiri

1. “Spatial Morphology of Rebel Cities: The Cases of Madrid, Merida and Istanbul”, 10th International Space Syntax Symposium, 13- 17 Temmuz 2015.

ÖDÜLLERİ

1. 2013 MEB Afyonkarahisar Eğitim Kampüsleri Mimari Proje Yarışması Mansiyon Ödülü
2. 2004 Posta Kutusu Mektup Yarışması Birincilik Ödülü